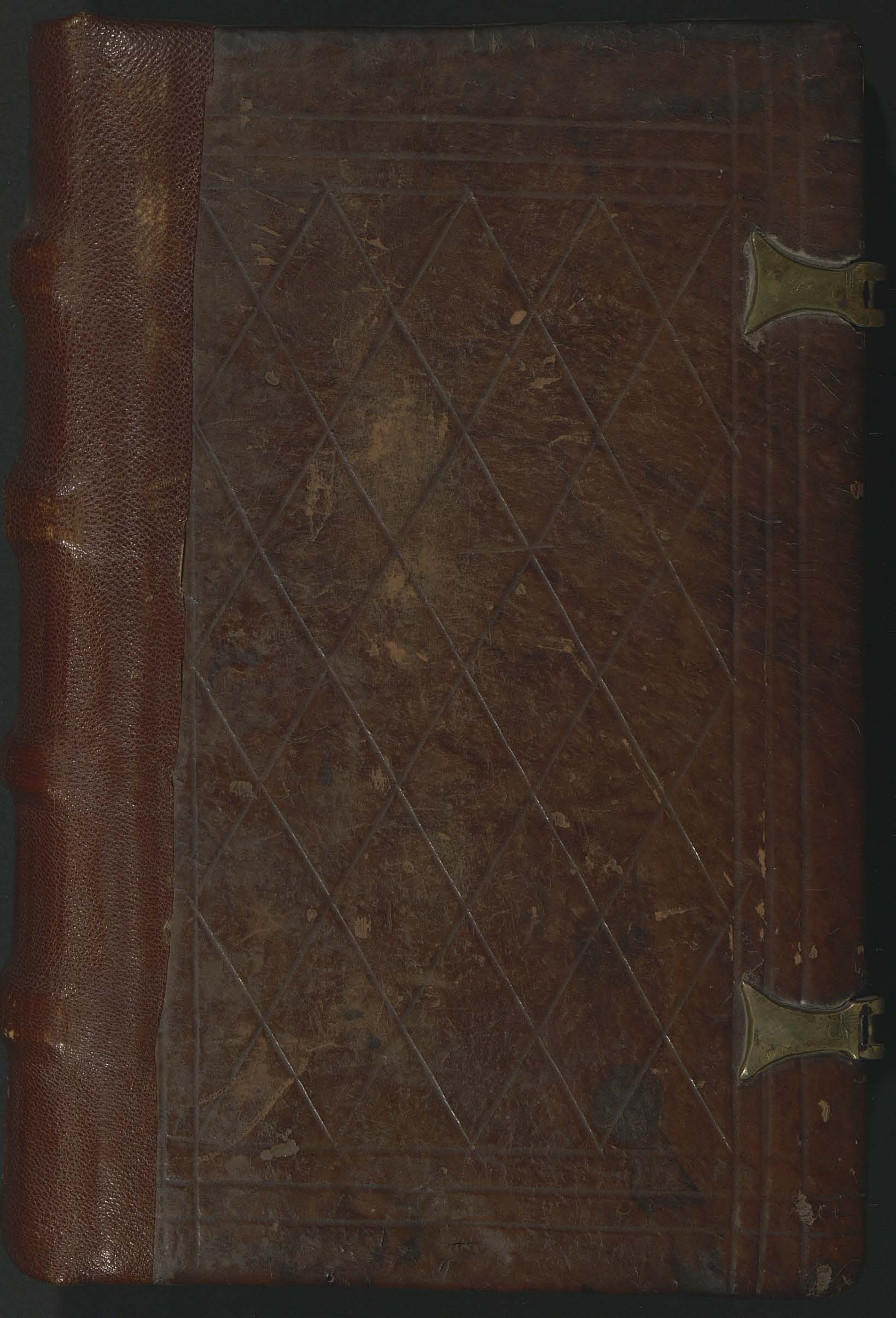
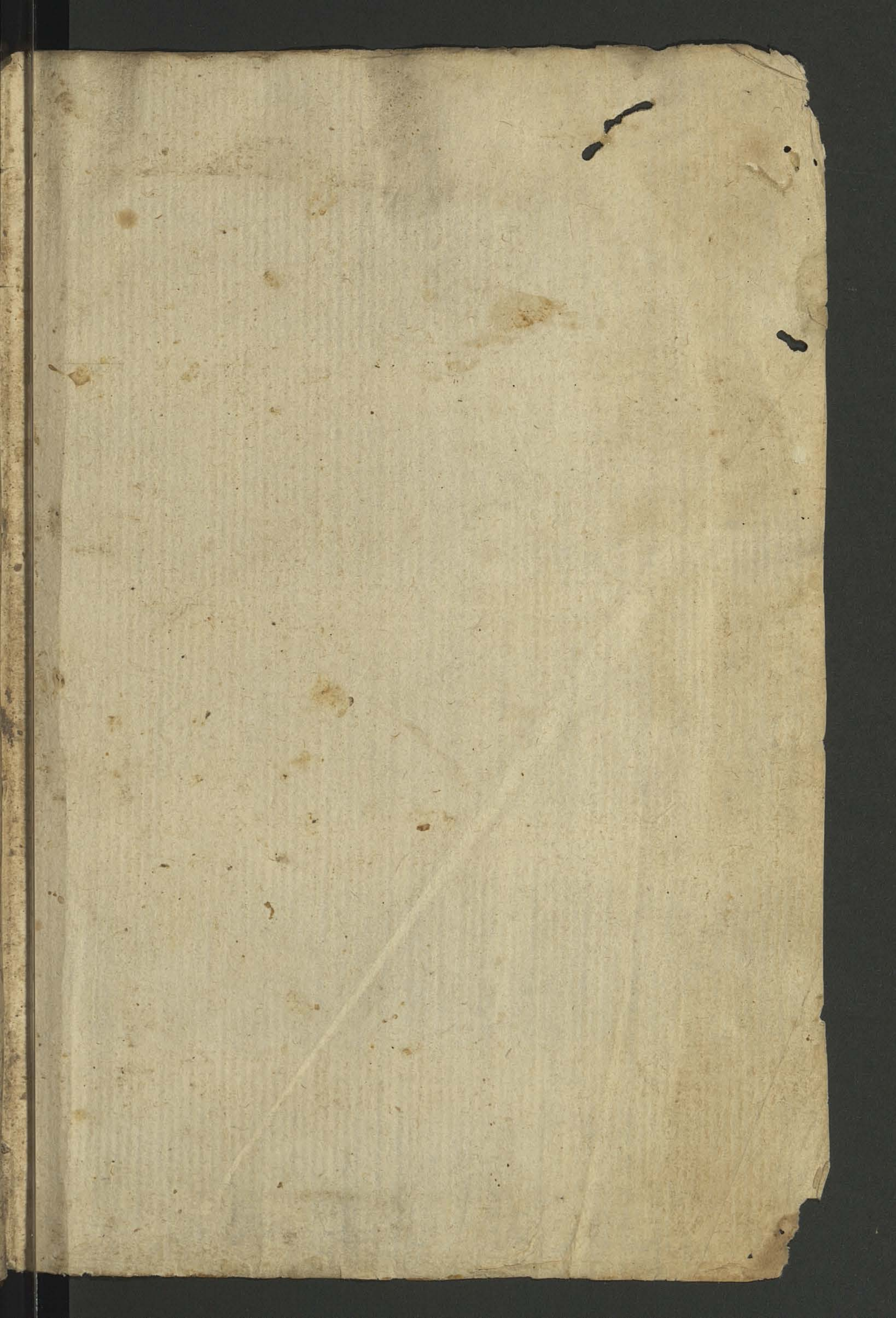
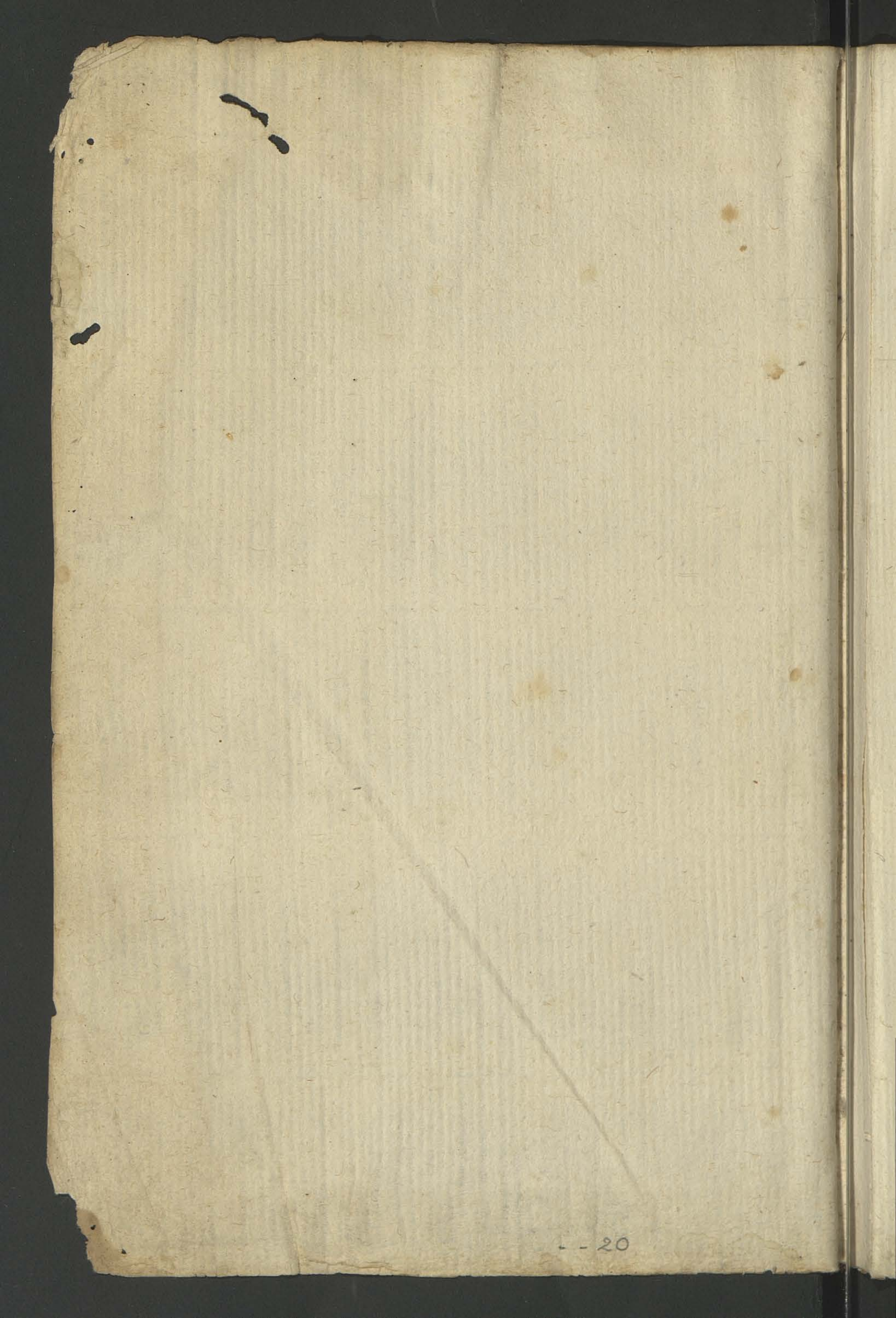

exaudi me. ℓ mea. facie tuā
it cor meū exquisiuit te facies
as faciē tuā ame. ne declines in
uo tuo ℓ autē assūpsit me
nis esto ne derelinquas me. neq
as me ds salutaris mis ℓ me. dns
mis & mater mea dereliquerunt
ne in dne in uia tua. & dirige
emita recta propt inimicos meos
deris me in animas tribulantiū
insurrexert in me testes iniqui. &
est iniquitas sibi ℓ & sustine dnm
dere bona dni. in terra uiuentiū
dnm uiriliter age. & cfortetur cor tuū
acistris & preius inimici adiutor omnū ds. ut in domus
[illegible] durantes. mereantur uultū tuū spiritali ctemplatione
EXPOSITIO TITULI.
tribuendus. i. xpo. & bene ponit ipsi dd. q si dicat. n dd
mebra sua. sed ipsi. i. dd in ppa psona agenti. & orat
ndo meriti. i. bona intentione sua ut ds exaudiat eū
esurrectione. Agit etiā ccessiue de retributione ini
nuntiat q̄ sug salutē. & i fine pro eis orat.
dne clamabo. ds mis ne sileas ame
ndo taceas ame. & assimilabor
dentib in lacū ℓ scm tuum
dne uocē depcationis meę dū oro
dū extollo manus meas ad teplū
l tradas me cū peccatorib. &
rantib iniquitatē ne pdas me
unt pacē cū proximo suo. mala
n cordib eoz. ℓ ad inuentionū ipsoz
scdm opera ipsoz. & scdm nequitiā

--20

tondeloes

Dit is van onser vrouwē woe si got macten van anbeghin der werlt ··

Plantauit aū des paradisū. Dese waerde leest men inden irsten boeke der heiliger scrift. en sprac her moyses. God heeft geplāt een paradys van beghinne der werlt. en heeft daer in gesat enen menschē. den hi sunderlige gescapen heeft. Dese waerde sijn wael te merken an die salige Maria die dat waer paradys was des ouisten gades Esrv merct drie dingen an den irsten waerden daer hi sprac. Got. Wy hoeren dicke gade noemen en hoeren voel van hem seggen Mer wat god sy des en weten wy niet. Got heeft drie bedudige. Die bernende god. die crachtige god. die verlichtende god. Wāneer is hi die bernende god. als hi in des menschē herte comt. en die mensche hem seluē beghint te kenē. En die innige gheest berispt die bescheidenh. en trouwē soe is die bernende gheest inden herten. Dauid sp. Hi badt gade dat hi om berichte. en hem weer die bernende god. hi sprac. Here bericht my vandē liden. die niet recht en sijn dat sijn sunden sprict die glose. Nv sprict die pphete en bidt dat hi oen bericht van sunden. recht of hi spreke. Here sijt in my die bernende god. en

bericht my dat ic niet en sundige. En gif my
te kennen den wech der heiliger lude. Aldus sal
die mensche hem seluen voer leggen en besien mit
ynnigen ogen. aldus spreect sunte Augustinus. Die
mensche die den gheest der berichtinge ken
nen wil. Die moet hem in hem seluer trecken
en hem scheyden van werliken dingen. want
die innerste dingen en mach men niet behol
den mitten vytersten. en daer om sal die men
sche van vytersten dingen af trecken en den
gheest der berichtinge op doen. Hoe wort hem
god die bernende god. en toent hem den wech
der heiliger lude. dats die wech der doechden
des heiligen leuens. en soe scheit hem dan
die mensche van den luden die niet heilich en
syn. Alsoe spreect die heilige gheest in den loff boeck.
O schoenste alre wyuen bekenne dyn werdicheit
en keer van den wege des vees. O ziel bekent
uwe schoenheit en weerdicheit en gaet niet na
den wech des vies. die wech des vies is die
wech der quader werlt. want die mensche
werlt leuen is niet menschelic. het is vielic
Nv maent die heilige gheest die ziel. dat si
oer seluen trecke. en oer seluen kenne en hoer
kere van den wege der sunden. O spreect hi schoen
ste alre wyuen keer di van den wege der bees
telicheit der werlt in die doechden en treck di in
dy seluen en soe machstu verstaen hoe suet

dat ouste goet is. Alsoe sprac een heilich man.
Ten si dat die mensche in sich selue̅ trecke en̄
hem selue̅ dicke voer legge. Soe en can hi niet
verstaen die sueticht der ouerster doecht. ende
daer om sal die mensche hem selue̅ voerlegge̅
en̄ besien des gheests berispige. en̄ wat an
hem si te betren. Soe is die bernende god i̅
den gheest ¶. Dat ander is dat onse he̅ is
een mechtich god. en̄ wa̅neer dat hi den me̅
sche̅ sterket in goede̅ werke̅. dauid sp̄. Ay heer
gy sijt myn god die mechtige god. wat macht
mogen wy hebbe̅. Wat doecht mogen wy wir
ken sond' gades cracht. Niet. Mer al goet dat
wy doen of dencke̅ dat comt al van sijnre cr
acht. Wa̅t hi is al onse cracht ¶. Dat derde is
dat onse he̅ heit die verlichtende got. dan is
hi die verlichtende god. als hi den mensche̅
gheest te beke̅nen die gotlike waerht. dauid
sp̄. hi bid onsen heer dat hi si in hem die verlich
tende god. O sp̄ hi seynt my dyn licht en̄ ver
licht my. dat ic beke̅nen moge die waerht. Al
soe sullen wy bidde̅ onsen he̅. Die waerht sulle̅
wy leren ke̅nen daer an. dat hi sijn waerde nye
en valschede. En̄ wa̅t hi dan die waerht is
Soe en sullen wy nu̅mer des getwiuele̅. hi en
geue ons hemelrijc en̄ he̅ selue̅ te loen. en trou
we̅ als ons die arbeyt swaer is. en̄ ons des
leuens v̄driet. Soe sullen wy dencke̅ an dat
loen. en̄ sullen beke̅nen die godlike waerheit

an synen gelaeften. Hoe wort dan die mensche
oefende na der bekenisse goed' werke. en dan is
onse he die verlichtende god. en die troestende
god. en als hi mit synre genaden den mensche
verlicht. en die ziel drachtich mact van alle
doechden. Nv merct voert. tander woert
sp. God heeft geplant een paradys. paradys
sp een boemgarde der genuechten. Dat woert
suldi verstaen an die salige maria. die onse
he heeft geplant voer den beghinne der werlt
Si is geheiten een boemgarde alre genuecht
ten. Want hoer begheerde die vader van he
melryc. syn lieue zoen ihs xps. en die heilige
gheest die engele die menschen en al dat ye
bescheidenh't wan. die boese gheest en begheer
der niet. want hi niet goedes en begheert.
Nv sprict hi dat se god gemact heeft va
beghyn der werlt en socht se van de irsten
mensche adam. tot ioachim hoere vader. en
daer vant hi die zuete maria. die hi menich
hondert iaer gesocht hadde. Eer god ye men
sche gescoep soe had hi marie leue ordeniert.
en had se vercare tot eenre moed'. Ysaias had
lange te voere gesprake. Een roede sal wt gae
daer bi is te merke dat si vyt den wege ge
gaen is. die al oer voer vaders ghingen. dese wech
is die doechtlike wech der cuysheit. en des
magedoms die nye voer oer gehoude en wt.
dat was die wech der oetmoedich't. der ver-

ma ontse

duldicht. der mildicht. der sachtmoedicht. eñ d'
gotliker mynnen. Want si was alre doecht eñ
salicht vervult. eñ mitten heilige gheest. de
sen wech gynck die salige maria. Het weer
een herde wonderliken dinck. dat men op
enen doern plantede edel eñ suete vruchte.
Noch wonderlik' wart die edel maria ghe
plant van den doerne. Wāt si was die lelye
die onder dē doernē wart geplant. Welc is
die vrucht die op desen twich wies. dat was
die lelye hoer lieue soen ihs xps was die lieuē
de vrucht die op marie den edelē twich wies
dits dat twich dat op den doern wies. God
heeft geplant een paradys der lusticheit. In
dien paradise waren drie dingē. Die herde
wael beteykent syn ander lieuer marie die
gades paradys was. ¶. Den irstē was dat
paradys altoes bloyende. Eñ mit licht bevaē
eñ was altoes in vredē. Die drie dingē warē
oec an onser vrouwē. Wāt si was altoes bloy
ende van doechdē. eñ recht gelijc als dat pa
radys geciert was mit bloemē eñ mit gra
se. eñ mit edelē smake. Alsoe was maria h're
lyf eñ ziel geciert eñ gebloyt mit doechtlikē
werken. mit reynre begheertē. mit edelen
wille. aldus was dit edel paradys gebloyt
tallē tydē. eñ dese bloemē en ~~vallen~~ valuen
niet an der edelre mariē. Wāt si was doer
vlatē mit den heiligē gheest. alsoe leest mē

inden lof boeck. Stant op naerdē wynt eñ cō
oesten wynt. eñ doer waye mynen boemgart
soe werden vloyende myn potinē. Waer is die
mensche die sprekē dar. dat oen die naerden
wynt nye en beweyedē. dan maria alleen.
die een leuende paradys was. Want die hei
lige gheest had se al doer wayet. eñ daer aff
wordē oer potinē vloyende. dat warē oer doe
geden ¶ By den noerdē wynt syn beteykēt
sunden. Nv woent got in die ziel eñ sp. Stāt
op noerden wynt eñ vlie. daer mede maent
si god dat si die sundē verdriue. eñ hoer rey
nige van alre nederht. als nv die ziel gerey
nicht is. eñ die sundē verdreuē syn. Soe cōt
dan die oesten wynt eñ doer wayt se. die oes
ten wynt dats die heilige gheest. die comt
dan mit synre genaden eñ doer vliet se. soe
werden dan vloyende al oer doechdē. ende
wort dan begherende. eñ oefende alle goed
werke. ¶ Dat ander was dat et paradys
altoes verlicht was. gelyker wys was die
reyn maria altoes verlicht mitter godliker
waerht. wāt dat leuende licht was beslatē
in hoer kuysche lichaem. Oec was si mit doe
gentlikē werkē van butē verlicht. wāt oer
lieue zoen diet ewige licht was. had se ver
licht binen eñ buten mit alre selicht. god
was mit oer. bouē hoer. onder eñ om hoer.
eñ daer om was si mit recht verlicht mittē

gewarē licht · eñ mit doechtlikē leuen · Aldus
sullē wy ons verlichtē mit doechdē eñ mit rey
nicht beyde binnen eñ buten · alsoe dat oen elc
mensche an den anderē verlichten sal mit sy
nen doechdē · eñ als wy aldus leuē · soe is god
mit ons eñ verlicht al onse werke · eñ dan sijn
wy gelijc dē paradise dat altoes verlicht is · Dat
derde dat indē paradise was · dat was vrede ·
gelijker wijs was die suete maria een leuen
de paradijs · want si was altijt in vredē · wāt
sy had den ewelikē vrede om vangē · eñ gaf en
ons · dien vrede bracht ons die suete maria ·
eñ mitten vrede wart si gevredet · alsoe dat si
gheen onvrede en had · weder an hertē · noch an
licham · want si was gevredet mit allen dingē
eñ was volcomē in allen doechdē · soe dat si vā
ghenē dingē onvrede en had · aldus sullē wy vre
de makē · in allen dingē · Ten irstē mit ga
de eñ sullen wi mit hem vrede hebben · soe sullē
wy leren sijnē wil te kēnen eñ die bekēnisse al
soe volgē · dat wi en verwillē mit goedē werkē
Daer na sullē wy ons seluen vredē · eñ dat le
get al daer an · dat wy sundē eñ ondoechden
haten · Niet alleē doer stade eñ dat wy themel
rijc daer mede vliesen · mer wy sullen se haten
om dat si quaet sijn · eñ onschoen · Tander
dat wi goede werke doen eñ gade mynnen · dat
en sullen wy niet alleen doen om dat wy der
hemelrijc mede winnen · mēr om dat se goet eñ

doechtlic syn. al en soldē wy der nūmer loen af
ontfangen. Doe sullen wy se doch mynē om
oer goetht. beholdē wy dese twe soe hebbē wy
vrede mit ons seluer. eñ als wy desen vrede hol
den. soe si wy gelyc dē paradise. eñ soe is on
se ziel een lustelic boemgart ons herē. ¶ Nv
merct dat hi sprict. God heeft geplant een pa
radys van genuechtē. int beghin der werlt.
Eñ in dat paradys enen menschē. eñ dē me
sche heeft hi gescapē sunderlige. want hi got
eñ mensche is. ¶ Nv suldi voert sunderlin
ge vier sakē merken. daer god mensche om
wart. ¶ Int irst dat hi ons gelyke worde eñ
wy delachtich synre godht. mit hem worden
want an onser mensch wart hi onser deel
achtich eñ wy syns. eñ dat is ons die meeste
vroude die wy in hemelryc mochtē wȳnen
dat wy gade gelyc syn an gotliker naturē
Daer af sprict sunte bernart. hets een dinc
dat wael een soeticht is eñ lustelike vroude.
dat men den genen sal sien menschē. die dē
mensche gemact heeft. die vader was ende
hē. is wordē geselle eñ knecht. ¶ Dat and
dat hi geselscop mit ons wolde hebbē. Ende
et spreken die mysterē eñ die heiligē. dat
die menschē daer af sunderlige syn te be
rispen. die hē gheeñ by sunderlige makē. die
in gheestelikē leuē syn. alsoe dat sy gheern yet
sunderliges doē of sunderliges hebbē. wat

onsē hē en is geen dienst soe lief als die gemeyn
dienst. Dat derde is daer got mensche om
wart. dat hi onse wondē heildē. want soe seer
was die mensche gewont dat die mensche en
cost niet wael gedoen. dat hi voer gads doet te
hemelryc comen mochte. Mer uut synē won
den heildē hi onse wondē. Als sūte augustinus
sprac. Ay hē die ouste oirconde dat gy ye getoent
an der mynē. dat was dat gy uwen eenbarē
soē ihm xpm ter doet gaeft. om dat hi onse
wondē heildē uut synen wondē. Die vier
de sake daer got mensche om wordē was dat
was dat hi synē vader tontfermicht dwon
ge ou dē menschē. want hi maent eñ bid sy
nen vad' dagelix voer synē den sunder. Et sp
sūnte augustinus. dat hi syn wondē toent synē
vader. eñ bid hem dat hi ontferme ou dē sun
dere. Eñ dv geue ons got dese iiij. sakē mittē
anderē alsoe te holdē. dattet syn eer eñ onse sa
lichz si. Amen. Dit is een seer merkelic ende
leerlic leringē van dē gradē op te clymmen

Videntibꝫ illis eleuatus. Dese waerde
bescryft sunte lucas in actibꝫ apos
toꝝ. van ons herē opvart. eñ sprict
also. Doe onse heer te hemel varē wolde. doe
ghinc hi mit synen iongeren op enē hogē ber
ge monte oliueti. eñ voer te hemel dat syt al
sagen. eñ quam een witte wolke eñ ontfienc
oen eñ saken mit oerē ogen dat hi eerlic te he

mel voer eñ sagen na hem. Nu merct dat hi ver
re van ons gevaren is. eñ daer om moeten wy
claer eñ vast ogen hebben. willen wy na hem
sien. want die verre een dinc wil sien behoeft
wael claer ogen. gelyker wys behoeuē wy wael
claer ogen willen wy gade sien die soe veer
van ons gevaren is. in vremden lande. Dit
claer oge daer wy gade mede sien sullen. dats
kersten geloue. die elc mensche is schuldich te
hebben. Wy sullen al geloue an enē got. eñ
een toecomende leuen na dese leuen. enter
in ewiger pynē. of in ewiger glorie eñ vroudē
elc man na sijnen werke. daer af sprict sūte
paulus die kersten geloue is een bant der dī
gē die wy gedenckē sullen. dats onse hē. wāt
hi wil seluer onse loen sijn. Dat ander oge
daer wy mede sien sullen na gade. dats een
op gericht oge. Want hi is hoge bouē ons.
eñ daer om moetē wy een op gherichte oge
hebbē. willen wy oen sien. by desen oge versta
wy dat herte. want in desen liue en mach nye
mant gade sien dan mittē herten. Eñ daer
om sullē wy hebbē een op gericht herte. wāt got
bouen hem hoge is. eñ moet onse herte hoge op
gericht sijn willen wi gade sien. Die pphect sp.
Die mensche sal sijn herte verhogē. soe wort
got v̄hoeget. Nu is got alsoe hoge dat hoe hoge
die mensche sijn herte verhoeget. soe is got doch
hoger. eñ soe die mensche hoger climt mit sijnē

herten·soe god noch hoger is·hẽ neyge dyn hoge
hemelẽ eñ com neder·Doe hi soe hoge op clam·
eñ syn herte verhoegedẽ·op dat got verhoget w
worde·Doe wart hi bekeñende dat got soe hoge
is dattet nyemant begripen en mach·eñ daer
om sp̄ hi·hẽ neyge dy her neder dat wi di begri
pen mogen·recht oft hi sprake·hẽ du biste soe ho
ge dat nyemant tot di comen en mach·Want
engel eñ heiligẽ mogen dyn hoecht niet begri
pen·Want soe die mensche hoger clymt·Hoe
got hoger bouẽ oen is·eñ daer om sprac hi·Her
neyge dyn grote macht her neder dat wi di
begripẽ mogen·Dits een wonderlike bede·dat
hi onsen hẽ bidt·dat hi syn hoecheit ~~macht~~ eñ syn macht
~~hoecheit~~ neyge·daer om dat wy oen begripen
mogen·hi neyget hem alsoe dat hi syn gewalt
toent daer an dat hi hem cleyn eñ groet maet tot
elken dinge·in alsoe voel als syns elc begripẽ
mach·eñ daer af spriet sinte pauls·god is alle
ding in allen dingẽ·Recht of hi sprake·God
geuet sich mit synẽ gewalt tallen dingen·Wãt
hi is al dinck·soe is hi oec in allen dingẽ·hi toe
net hem dat hi hẽ voecht telken menschẽ·also voel als hi
syns begripẽ mach·die mensche die een wyt her
te heeft·die voeget hi hẽ alsoe dat hi syn herte
vuult·die oec een enge hert heeft·den voecht
hi hem ĩ der maten eñ alsoe dat hyt veruulle·
eñ daer mede en vliest hi syn gewolt niet·hi
toent hẽ dat hi soe hoge is·dat en nyemant be

gripen en mach. Want soe hoge die mensche syn
herte verhoeget. soe is got nochtant voel hoger. eñ
daer om heeft got der zielen drie lederen gema
ket. die se op clymmen sal. op dat se god begripe
die daer woent in die hoecht. Die irste leder
is creatuer. an die suldi drie sporten merken
die gy op clymmen sult te gade. dierste is sterc
hemel heit der creatueren. Als die sonne die maen. eñ
ander creatueren. die alsoe sterck syn. dat se nye
mant breke en can. daer an suldi syn gewolt
bekennen. Alsoe leest men van de wisen die be
kennen an de creaturē dat een god weer. die al
re dinck scepper weer. eñ alsoe geweldich dattē
nyemant en mocht wederstaen. eñ bewiseden
dat daer by dat dat hemelryc eñ sulc ander cre
atueren nyemant breken en mach. eñ seyden
dat die mensche die edelste creatuer is. die on
der den hemel is. eñ ten is doch gheen mensche
soe geweldich dat hi den hemel brekē of myn
ren mochte. eñ daer mede gauen si ons orcon
de dat een geweldich god weer. die alle dinc
gescapen hadde. eñ sprekē alsoe. Wat die men
sche niet makē en mach. des en mach hi niet
breken. eñ wat hi maket dat brict hi wael. eñ
daer om spriet hi. sint nyemant soe geweldich en
is. die dē hemel breken mach. soe en is nyemāt
soe weldich die en makē moge. soe is oec god
geweldich bouē al dinck. den nyemant weder
staē en mach. ~~soe is dat mogelic dat wy.~~ En

alsoe bekende sy ons here macht an die crea
tueren. Nv sullen wy dat gewalt mit hem kennen
en sullen den orber daer an nemen en sullen
ons neygen onder hem. Want god soe geweldich
is dat en nyemant weder staen en mach. Soe is
dat mogelic dat wi ons onder hem neygen. En
daer af spreect sinte peter. lieue kynt gy sult v ney
gen onder des groten gades gewalt. dat hi v be
hoede in den lesten dage. als hi besien sal v wer
ken. Die ander sporte is die schoenheit der
creatueren. daer wy an sullen merken syn wys
heit dat hi al dinc alsoe ordelic heeft gescapen
en hi elken syn matte gegeuen heeft. En daer
an sullen wy efter onsen orber nemen en tsal
ons duncken dat wy dom syn tegen die wysheit
gades. en daer an sal die mensche bekennen. soe
wat hi wysheit of bescheidenheit heeft. dat hi die
van der gotliker wysheit heeft. en niet van
hem seluen. Die derde sporte van der leder
is orberlicheit van den creatueren. daer an sullen
wy merken syn goetheit. daer af spreect een heilich
man. dat hi syn goetheit gedeilt heeft mit allen
dingen. en mact al dinck goet en orberlic. Men
leest int irste boeck. doe god hemelryc en eertryck
scoep doe besach hyt al om en et beviel hem har
de wael. Nv spriet sinte Augustinus. Sint ons
een soe goeden god gescapen heeft. soe ist recht
dat wy al goet syn. of hi sprecke. God heeft soe
grote goetheit an hem. dat hi des hem niet

gewercn en mocht hi en macte al dat goet dat
hi ye gescoep. en mitte dat hi elke gaf dat hi
weer. soe gaf hi om oec dat hi goet weer. en
daer om ist herde mogelic. sint ons een soe goe
den god gemact heeft. en ons syn goeth[t] gaf
dat wi goet sijn. hier an sal die mensche oec sij
ober doen. alsoe dat hi alle creatueren sal voer
goet holden. en sal merken dat alle ding van ga
de sijn. en dat se daer om goet en oberlic sijn
Die ander leder daer wy mede te gade clym
men sullen dats die ziel. dese leder is voel hoger
dan dierste. en daer om sprac s. gregorius. wie
sal der zielen een leder maken daer si mede te ga
de clymmen. hi spriet dat hoer die ziel trecke in
oer seluen. en vergete alre vytersten dingen en
sal op clymmen dierste sporte. dats gedenckenisse
dats een beeld alre dingen. en is gelyc enen scrij
nen of enen vate. daer men craem of edel cleyno
den in holt. gelyker wys holt gedenckenisse beel
de alre dingen die die mensche ye gesach. mit der
sporten sal dan die ziel op clymmen. en sal dan
bekennen dat si gade gelyc is daer an. aldus is
onse heer een beelde en een spiegel al der gheeere
die in hemelryc syn. alsoe is hi oec een beelde
alre creatueren. Want hi heeft alle ding alsoe
gescapen en gebeelt in hem seluer dat men dar
an bekennen mach. In dier wys is die ziel gade
gelyc. in der beeldinge dat si mit gedencnisse
beelde heeft alre dingen. des si nochtan niet en is.

8

Die ander sporte van der led' dats bekenisse die verlicht die ziel in die gedenckenisse. en ghe uet der zielē te bekenen dat si gade gelijc is an der edelre natuerē. ¶ Te hant volget na der be kenisse die derde sporte dats myne als gedenc kenisse dat veelt ontfaet. en bekenisse daer nac bekent die edelheit der beelden. soe mynt se en heeft soe grote beelde die si in die gedenckenis se bekent dat si gheens vyterē dinges en bedarf en heeft hoer alsoe heilich getagē in oer sel uen. dat si anders gheen vroude en begheert dan si in oer seluer en mit oer seluer heeft. en daer an is si gade gelijc. onse hē heeft alsoe g te vroude en blijscap in hē seluē. dat hi tot synre blijscap en gheen blyscop en derf dan syns selfs. god en bedorft des engels noch d' menschē. noch hemels noch eerden. noch en ge ens dinges dat hi ye gescop. want eer hi ye cre atuer scoep soe was syn vroude als si hudē sda ges is. gelijk' wijs is oer die ziel op gheestelic te gade. dat si alsoe groete vroude heeft an oer seluer. dat si nyemants vroude en behoeft dan gades. Dese drie sportē syn drie crach tē der zielē. daer sy der heiliger drieuoldicht an gelijc is. en an desen driē crachtē mogen wy merken en lerē. hoe die soen van dē vad' is gebaren. na der godlht. en hoe die heilige gheest van hē beydē is geulaten. Die irste cracht is gedentnisse. daer an merkē wy dē

vader· Want int heilige scryft gheeft mē dē va
der die gewolt· den soen die wysheit· eñ dē hei
ligen gheest die goetht· Nu suldi dit te recht
verstaen· gy sult dat wetē dat men dē vader
daer om gewolt niet en gheeft dat die soen
eñ die heilige geest yet der gewolt te myne
hebbē· Men geeft oec den heiligen gheest dā
ōme die goetht niet datter die vader eñ die soē
te myn hebbē· het syn drie namē eñ een waer
achtich god· in enen gewolt in eenre wysht
eñ in eenre goetheit· eñ in eenre goth Mer
an den namē gheeft men den vader dat ge
wolt int heilige scryft· Nu is by der gedenc
kenisse betekent die vader· eñ die soen bi der
bekēnisse· eñ die heilige gheest by der mynē·
eñ alsoe als gy merket dat bekenisse comt vā
gedenckenisse· alsoe is die soen gebarē van dē
vader na der gotheit· als dese ziel dese leder
op clymet· eñ die drie sporten oū stiget· gelyc
als v geseecht is· gedenckenisse· bekēnisse eñ
myne· soe sal si op die derde leder clymen die
noch hoger is· dat syn doechdē· Mit der leder
mach die ziel recht te gade comē· dese doecht-
like leder heeft drie sporte. Die irste sporte is
geloue· die suect die irste waerht dats god· die
is die lichte waerht· als sūte Johan scryft god
is die lichte eñ luchtende waerht die al die
gheeē vlucht die van hē leren willē· eñ als die
ziel an gade suecket eñ bekent dat hi is die lich

te waerheit. Hoe gelijct si hoer gade daer an dat
se oer vleys en̄ hoer lichaim oec vluchte. en̄ dat
si een licht si an oerē werkē al den genē die si
sien dat si van oer verlicht werde. Die and'
sporte is myñe die an gade myne en̄ goetheit
soect dat hi alle menschē hemelrijck gan. en̄
dat hi nye mensche hemelrijc en besloet. Mer
leyder ^menninch^ mensche besluut hē seluen. mit mēni
gen hoetsunden. God en scoep nye mensche
ter hellen. hem weer wael lief dat alle men
schen te hemelrijc quemē. als dan die ziel die
myn an gade vint. Hoe gelijct si oer dan ga
de echter in dien. dat si mynt vrient en̄ vi
ande goede lude en̄ quade. Die derde spor
te is haep. die suect an gade hoge gewolt en̄
ewicht. als die ^ziel^ dit an gade bekent. Hoe ge
lijct sy oer gade daer an dat se oer vlijt. dat
si een hoech leuē van doechdē hebbe. en̄ ver
smaet al nederht. en̄ trect al hoer leuē en̄ oer
wonīge op in die hoecheit der doechdē. Hy ge
lijct oer oec gade an dat gewolt alsoe dat se
oers lijfs en̄ ^vleis^ alsoe geweldich wort. dat si oer
anders niet en mach na doen. dan die gheest
wil en̄ moet hem gehoersam sijn. en̄ alsoe ge
hoersam. waer die ziel hen wil soe moet oer
altoes tlicham na volgen. si gelijct oer oec
gade an der ewicht. dat si mit stadicht voel
staet in doechdē en̄ in goedē leuē. Also blij hont tott doet
niet sijt ~~die~~ voert volstandich ~~an die~~ ane den

gewolt · dat die ziel heeft ouer tlichaem · ende mit der stadicheit loept si na gade · gelijc den edelen iach honden · die den heert nae volgen · die heert is van der natueren dat hi altoes enen smake van hem laet weten · daer hi hen loept · ende na den smake loept die hont · mit alsoe groter begheerten dat hi nummer en rustet · eer hi alsoe moede wort dat hi nummer voert en mach · ende nochtant dat hi alsoe moede is · soe trecten die smake van den voetstap voert · alsoe gheschiet der zielen als si ons heren smaect · soe loept si na hem · mit alsoe groter begheerten · als die gheen wael weten diet besocht hebben · ende oec die ziel spriet in der mynen boeck · Myn brudegom heeft synen smake wt gelaten · den smake loept si alsoe begheerliken nae · Dat se tlicham nummer en laet rusten ende alst licham dan cranck wort · ende et hem na den gotliken smake soe seer verdent heeft · dat et hem gebreect an der crachten · soe trecten nochtant die gheest voerwart · Want die ziel heeft soe grote begheert gade te begripen · dat syt licham niet rusten en laet · eer syt ten eynde brenct · Dan wort der zielen gegeuen dat oge dat gade doer siet · claerlic ende onbedect · daer om disputieren sulke meysters · ende hem dunct onmogelic dat wy gade solden sien onbedect ende bekennen syn schoenheit · alsoe schone ende also groet is die · dat si des lyen · datten engelen

noch zielen sien en moegē onbedect· hi en moet
ēnigerhande bedeckīge an hem nemē· daer
hi mede si getemperiert· alsoe dat wy en sien
mogen· daer weder scryft beda eñ seyt· Hi sul
len oer droeue woken en wech doen daer si
onse vroude eñ onse selicht mede wolden bedec
ken· eñ daer mede gheeft hi ons orconde dat
wy gade claerlic eñ onbedect sien sullen mit
claren ogen· des selfs gheeft ons orconde sūte
pauwel eñ seyt· dat wy gade claerlic eñ apen
baerlic sien sullen in hemelrijck sonder bedec
kīge· eñ sonder enich gebreck· van ansichte
tot ansichte· eñ wat wy an gade sien sullen
des vinden wy orconde in moyses boeck· dat
boeck heit een vytuart· daer bi is beteykent
dat die mensche moet sijn wt gevaren· die
gade sien wil· Ten mach ī desen lijue niet ge
schien· hi en moet sijn wt gevarē· eñ moet v̄
ledicht sijn van desen lichaem van deser werlt
eñ van allen vergancklikē dingē· eñ moet ⁊
vrielic gevriet sijn van allen cōmer· In dien ⁊
boeck vintmē dat onse hē hiet moyses makē
een gades huys· eñ hiet hem dat deilē mit enē
omgange· eñ in dat vyterste deel brachten die
joeden oer offerhande· eñ die hoed' van oeren
ambocht· dedē oer ambocht daer binen· eñ
int deel van binen en ghinc nyemant dā die
bisscop tien tyden van dē iaer· eñ beghinc dā
dat ambocht daer in· eñ in dat gades huys

sach men dzie dingen ¶ Dat een was een disscھe
eñ daer op licht een arke · eñ daer in warē dzie di
gen · bi dien dzien dingē sijn beteykent dzie di
gen · die wy an gade sien sullen in hemelryc ·
By den irsten dat was hemelsche broet is ons
beteykent onse hē · die dat leuende broet is ··
daer al die gene mede gespiset werdē · die in
hemelryc sijn · des heb wy orconde ī dē ewā
geli · daer hi spreet · Ic bin dat leuende broet ·
wie van my gespiset wort die sal ewelic leuē
· Dese spise en wort niet verwandelt ī ons · mer
wy verwandelen ī oer · soe dat wy ewelic leuē
in gade · S' augustin9 hoerde een steme die tot
hem sprac · Augustin9 ete my · alsoe dat ic niet
in di gewandelt en werde · mer du salt in my
gewandelt werden · alsoe suldi weten dat wy
in gade gewandelt werden · want hi is die he
melsche spise · daer wy al mede gespiset wer
dē sullen eñ ewelike leuen · ¶ Dzie dingē sijn
in hemelryc die ons ewelike leuen makē ¶
Tierste is dat leuende broet · daer ic af gespra
ken hebbe dats onse hē · van dien anderen vī
den wy orconde ī apocalipsis · daer leest men
doe sunte Johānes was gevoert · doe wart
hem getoent een een lam · dat al die hemelsche
gesynde dreef eñ al die hemelsche scare tote
nen leuendē borne van dien vloyende leuendē
water · hier by mogē wy merkē dat daer vre
de is sonder vroert · dat born daer by die leue

de water af vlieten dats god daer wy an gedr
enct werden · alsoe dat wy ewelic leuē ¶ III · Ter
de daer wy ewelic af leuē in hemelryc · des vi
den wy oec orconde ī apocalipsis eñ scryft S.
Johan · dat hem wordē getoent voel scoenre boe
me · die voel groenre blade hadde · eñ ter ar
sedie goed waren · by den sconen boemē sijn
beteykent al die zielē die in hemelryc sijn · eñ
by den groenē bladerē die ter artzedie goet
waren · sijn beteykent die doechdē daer die
mensche hemelryc mede wīnen moet · wy ge
wīnen daer oec een vrolic leuē · dat merken
wy an dien louerē dats een orconde · dat wi
mit volre vroude sullen hebbē een onv̊ganc
lic leuen · Dat ander dat wi an gade sien
sullen · dats schoenht · dat verstae wy bi den
lichte dat uut gades huys was · eñ van den
lichte werden al die lichte van hemelryc v̊licht ·
Gelyc als die sōne licht bouē al eertsche licht
lichtet eñ ontfaet eñ volmact · als sīte Jacob
sprict · Onse hē is een vader der lichte · recht
off hi spreke · hi is dat ewige eñ dat leuende
licht · daer al hemelsche licht af vloyen · eñ dat
hi sprack · een vader daer by verstae wy dat hi
elker zielen vroude is · eñ salicht alsoe begherē
de · als een vader sijns kynts · eñ gelyker wys
als een vader syn kynt gheern verhoecht ī
eren eñ in selicheit · alsoe is god die ziel altoes
verhogende eñ vermerende an alre hemelsch

vroudē eñ salicheit· eñ daer om heeft hi mit
rechte eens vader name· eñ vader der lichtē· ¶
Dat derde dat men in dat gades huys sach
was een arke· die was biñen eñ buten guldē
·eñ twas van alsoe edelen holte· dat et vulen
noch rotten en mocht· noch bernen eñ ī der
arken waren drie dingē· daer was ī hemels
broet· eñ ons herē ewe· eñ een roede· By der
arken is beteykent onse vrouwe· die was bu
ten eñ biñen alsoe reyn eñ cuysche dat si nye
bevlect en wart· an hte oft an licham· van
enigher oncuysheit· eñ eer si ihūs oeren soen
ontfienck· Doe was si alsoe reyn dat si nye
hoeft sunde doen en mocht· van alsoe edelre
natuerē was si· eñ doe si doe onsen hē ontfan
gende wart· doe wart si alsoe doer reyn· dat se
noch hoeft sunde noch dagelixsche sunde doē
en mochte· In der arken was dat hemelsche
broet· dat was onse heer· den had se na men
schelikker natueren beslaten in oerē licham·
die dat ewige hemelsche broet was· daer al
hemelsche her af gevoet was· eñ ontholdē eñ
van der begheerte en hebbē si gheen seer· als
sunte gregorius seyt· In hemelryc syn wi altoes
gades sat eñ begheren sijns altoes· eñ die sat
heit is sonder swaerheit· eñ die begheerte is mit
vroudē sonder eynde· eñ dats ons orconde dat
wy daer sat sijn sonder swaerheit eñ begherende
sonder seer sullē werdē· dat hemelsche broet
had die cracht· dat et suete ī den mont was·

en die gheen diet aten. wes sy dachten also sma
kede dat en wes sy begheerde dat hadde si daer
af. Gelyker wys is onse he dat suete hemelsche
broet. daer wy al dat af hebbe des wy dencken
en begheren. Wats dats waer. die god eenliken
volget en mynt hi oen. hi smaect he hoe hi beghe
ret. Nv help ons god dat wy ons alsoe volge. en
hi ons alsoe smake. dat wy ewelic te samen blyue.
Amen.

Dit is van der pyne ons here die

Hely hely. hi leet op de goede vridach

Dese waerde sprac onse he in goeden
vridage aen cruce. Ghi sult weten dat
et bouen al menschelike sinne is te begripe. Wat
pyne en iamer an xpm was. doe syn edel ziele
va syne tuysche licham scheide solde. van alte g
ter martelie doer die grote myne die syn ziele
tot syne licham had. ¶. Dec moge wi syn alte
grote pyn proeuen daer by. dat hi van alte grot
pyne des cruces clagede dat syn vader he tot sy
re martelien liet. recht of hi syn soen niet en k
weer. en of hi en gheen acht op hem en hedde.
En riep mit eenre groter luder stemen. Hely he
ly. lamazabatani. Dat spriet in duytsche. Myn
god. myn god. waer om begheefstu my. Recht of
hi spreke. Ay my lieue vader nv bin ic doch v
lieue zoen. en dede nye weder v. hoe moechdy
dit gedoergen. dat ic hier aen cruce scamelic in
alte groter noet voer uwe ogen hange. en gy
my laet. als oft gy nye vaderlike trouwe tot

my en vont. Des antwoorde hem die vader doer
ysaias mont. en keerden die waerde ten men
schen. O myn volck doer di heb ic mynē zoen
gesant te babilonie. en hebbe alle grendelen
af gedaen. en dien van caldeen lande. die en
dich syn in oeren scepen. recht of hi sprake.
Soen ic heb dy gesant te babilonien dats an
die stande des cruces. want babilonie b'siet
sunden die den menschē die den menschen
die ~~den~~ doer sluyt des hemelryts. en dat hi
oec van caldeen af trecte dat syn die duuele
die by caldea beteykent syn. die kundich syn
in oeren scepen. dats in den sunderē. want
gelyc als die scipman syn scip na synen
wille keert. en dryft. alsoe keren en driuen
die duuel den sunder na oeren wil. Lieue soē
sprac hi. hier om heb ic di ant cruce latē han
gen. dattu se verloesen soldes mit dynē bloe
de. Der talen antwoorde die soen den vader en
toent hem die cranchet syns lichams en sprac
aldus doer Jobs monde. Vader wat stercheit heb
ic. dat ic die pyn verdragen mach. en wat
eynde sal myns gewerden. dat ic se duldelic
lyde. Myn sterchet en is den stenen niet gely
ke. noch myn vleysche en is niet yseren. Des
antwoordet echter die vader. den soen. en troes
ten doer eens prophetē monde. en sprac aldus
Myn kynt en ontfruchte dy niet. want ic
bin mitti. en als du ouer loeps dat vuer te

sal dy niet scadē· Eñ sal di verloesen vā der h
hant der sterker· Nv gheeft hem die soen dē
vader eñ antwordet hem doer ysaias mont
aldus· Vader ic heb den mensche gemaect·
eñ ic wil oec syn sunden dragen· eñ wil en
weder te wege brengen· N v suldi weten
wat die heilige gheest doer dauid des ꝓphetē
monde sprac van der martelīe des soens· dats
daer om geseyt· Dat die mensche merke dat
et een olt raet was· van der gotheit vā des
menschē verloesenisse· Men leest van sunte
Augustinꝰ dat hem mit desen rade herde n
wael was· eñ oec ist daer om geseyt op dat
wy merken wat liefde ons god mit synre
mertelien heeft getoent· daer om sprac sun
te Johan in den ewangeli· alsoe hertelicken
lief heeft god die werlt gehadt· dat hi synē
een baren soen indē doet heeft gegeuen· eñ
oec ist daer om geseyt· dat ons syn mertelie
an onse herte des te naerre si· als ons gedenct
dat god van soe alder tyt hem beraden heeft·
hoe hi den menschen weder ter werdicheit bro
chte· Soe verteerde hi al syn crachtē· als hi r
seluer sprict doer eens ꝓpheten mont· Ic heb
al myn sterchheit verteert te vergeues· daer om
sprac hi te vergeues· Want des en wort hē
nümer te vollen gedanct· daer af sprac sūte
bernardꝰ aldus· Ten dusentstē deel onser scolt
en mogē wi gade niet eens antwordē· N v

mochte een dom herte wanē dat hoer die mē
scheit scheide in der martelien. Want hi sprac
seluer. dat hi al syn cracht verteert heeft en̄
sprac oec. doe hi verscheidē solde. Myn god.
Myn god. waer om hebdi my begheuen. op
dat woert spriect sunte Augustyn. en̄ weder
spriect desen do̅men waen. en̄ glosiert ons
heren woert aldus. hets wonderlic dat on
se h'e god spriect dat oen god beghenē heb.t
want hi was god en̄ godes woert so en be
gaf en god niet. Mer hi spract doc' ons dat
hi wolde dat ~~hi~~ wy een mit hem waren. daer
om suldi weten dat die godheit die menscht
nye en begaf. sent hi die menscheit irst an nā.
Want had god die menscheit van hem gela
ten so en hadde die ziel en gheen gewolt ge
hadt te verloesē die gheen die int voerborcht
van der hellen waren. en̄ en mochte oec den
menschen van eertryck niet versoent hebbē
mit oeren vader. daer om sprac sūte dam y
anūs aldus. Vermaledyt en̄ in gades ban is
die gheen die seyt dat god gades woert ye vā
hem liet. sent hyt eens an hem nam. Nv sul
di weten dat god gades soen is int heilige
scryft gades woert gheheiten daer om. Wāt
gelyke als een mensche den anderen doet v̄
staen mit synē waerde. dat ī syn herte ver
borgen is. alsoe is die ~~mensche~~ vader bekent
wordē van syns soens wegen. al den genē

die oen begheren te kēnen · dit woert nam eēs
die menscheit an · eñ begaf se sint nye · Eñ oec
suldi weten dat die gotheit van der menscht
voer ter hellen voerbozcht eñ nam der vyt al
dies werdich waren · eñ liet dander daer · alds
heb dy ghehoert dat oer die godheit nye en
scheiden van der zielen hier by mogē wy proe
uen die grote lief de eñ mȳne ons herē · eñ on
se nederht · dat wy ons om een soe cleyn geno
echte kerē vā gade · dest een genuecht heiten
sal · aher neent · want het brenget al ongenū
echte in · eñ scheidē van gade · die hem van ons
niet scheiden en wolde · eñ nūmer van onser
menscheit scheidē en wil · want die godheit
is in der menscheit ī enē persoen al verenicht
eñ versament · dat et ōmogelic weer · dat se
ÿmer scheyden mochten · siet wat eren ons
dat is · want die eer is den engelen vremde
want daer toe en is gheen creatuer geozde
niert dat si dier eren gebrukē · sonder die mē
sche alleen · Aldus heb di gehoert dat die
godheit van der mensheit nūmer en scheit
noch oec van den licham · doch suldi dat wetē
dat die gotheit nye bedroeft en wart · want
god is soe groet soe ewich · soe geweldich ende
van allen saken soe volcomē · dat hi geminret
noch gemeerret en mach werdē · daer om ist
ōmogelic dat die weldige godheit enich gebre
ke moge ontfaen · eñ sult dat weten dat syn

reyn menscheit alleen ant cruce leet. datter te
lyden was. doch sal elc mensche achten die pas
sie die gades ~~soen~~ ontfient eñ leet eñ wat oer
geschiede. recht oft die godheit seluer lede eñ
ten darf nūmer mensche peynsen noch sprekē
dat die menscheit alleen leet. Maer dat die ō
sterflike godheit mitter menscheit leet. wāt
die godheit was mitter menscheit ī enen p
soen alsoe v'enicht dat men niet spreken en
mach noch en sal datter menscheit yet ghe
schiede sonder der edel're godheit. dat dit wa
si dat spricht sunte Augustyn. Na dien dat
god mensche was. soe is god doet. eñ na diē
dat god mensche was. soe is god op verresē
Want wat die menscheit leet en mach men
niet spreken dat die godheit leet. want god
was mensche eñ niet verwandelt ī enen mē
sche. daer om spricht hi. recht als een mēsche
niet spreken. dat hi niet en doege des menschē
synen rock schoer al en is hi syn rock niet.
nochtant doeget hi. Voel billik mach men
spreken. dat god seluer leet. al dat syn vley
sche leet. al ~~dat~~ en mocht god niet verwā
delen. noch pyn liden noch steruē. Doch sal
die mensche die martelie van ons heren
menschelicheit in syn herte dragen. gelyc oft
syn godheit alleen geleden hadde. dat syn
menscheit alleen leet. alst in dolde wit wael
beteykent was. Daer leest men dat god a

mēscheit

braham geboet dat hi synen lieuē soen ysaac
op enen berge leyden · eñ dat hi en daer doedē
eñ hi en hem offerde · Doe abraham desen of
fer by na toe gebracht had · daer hi en mede
doden solde · doe synde god daer enen engel ·
diet hem benam · doe nam abraham enen boc
dien hi gade offerde voer synen soen · dit mo
gen wy aldus verstaen · by abraham mogen
wy verstaen gade den vader · by ysaac gades
zoen · eñ by den bocke die menscheit gades
zoen · Diet aldus bracht god die vader synen
zoen an die stat der offerhande · dat was ant
cruce · eñ gelyc als ysaac tholt seluer droech
daer men mede verbernē solde · tot enen of
fer · alsoe droech onse hē seluer syn cruce · als
ysaac bleef leuende eñ onverbrant dats die
gotheit ons heren bleef in allen dingen on
beroert · eñ die boc leet den doet dat was die
menscheit ons heren · ¶ Nv suldi weten dat
ons heren menscheit beteykent is bi dē bock
want men leest in dolde wijt dat god den
ioeden geboet als sy hem wolden reynigen
van oeren sunden · dat si solden nemen twee
bocke · eñ solden den enē bock holden eñ ver
bernē tenē offer · eñ solden dan al oer sundē
stryken · eñ soldense den anderen leggen opt
hoeft eñ lieten lopen ī die woestyn · Eñ daer
mede soldense ledich werden van oerē sundē
· die bock die daer verbrant eñ geoffert wart

voer vremde sunden· die beteykent die men
scheit ons heren· dien tvuer der mynnen v̄
brande in der passien des cruces· voer vrē
de sunden· dier hi onschuldich was· Mer
die ander bock die leuende bleef en̄ ī der
woestynen geseynt wart· beteykent ons
heren gotheit· die in alre saken bleef dat si
te voeren was· Oec by der woestynē gelyc
als god seluer sprac in die ewangeli· is betey
kent hemelryc· want woestyn is alsoe voel
gesproken als verlaten· Want dan hemelryc
van lucifer verlaten was en̄ van synen ge
selscop die van tundicheit den hemel mostē
laten· en̄ oec hemelryc van allen menschē
verlaten was· ou̅mids der sunden die indē
paradise geschiet was· datter gheen mēsche
mensche in comē en mochte· hent si die goe
de god daer in droech op synen rugge· en̄
daer om mochtet wael heiten een woestyn·
Niet dat god syn hemelryc doer onsen wil heit
een woestine· en̄ doch sullen wy dat wetē· al en
weer nye mensche noch creatuer gescapē· soe
weer doch ons herē blyscop alsoe groet als se
nv is· want god is in allen dingen alsoe vol
mact· dat hi mynren noch meerrē en mach
·wāt dan got ons niet en bedarf als die pro
fete inden salter spriet· en̄ ons doch doer sijn
vrye goetheit gemaket en̄ v̄loest heeft· syns
goedes te gebruken syn vroude en̄ syn schoenh^t

Nv suldi weten dat onse here syn macht ant
cruce met toenē en wolde. mer hi liettet al ouer
hem gaen. want had hi syn gewolt getoent als
hi wael had vermogē. soe en hedde hi ons syn
mynne soe volcomelic niet getoent. als hi nv
dede ī synre oetmoediger martelie. daer sunte
Augustin af spricit. xps heeft mit ongewapē
der had an een cruce genagelt die geweldigē
vorsten der luchte dat syn die duuelē vwonē
doch en macht hoer syn gotlike mogentheit
niet altemael verbergen. Hi most oer in ein
gen deel apenbaren. want men leest ī die e
wāgeli. doe onse heer ant cruce te synen vad
voer en̄ syn edel ziel op gaf. doe verloes die sō
ne oer schynen. die dach wart doncker. die c
zeyle des tempels te reten van bonē nederwert
Die eerde beuedē. die steen te reten. en̄ die gra
ue op loeken. Nv suldi weten dat et daer om
schiede. als sunte gregorius spricit. al elementē
dats luchte vuer eerde en̄ water. die hebben
betuycht dat oer schepper gecomē is. en̄ hoe syt
betuycht hebbē. dat spricit hi daer na aldus.
die hemel hebben bekent. wāt si seyndē hem
een sterre an synre gebuertē. Die zee heeften
bekent. wāt si verbant oer daer toe. dat hi
op oer ghinc. Die eerde bekenden. wāt si beef
de in synre doet. die sōne becandē. wāt si oerē
schyn ī synre verloes. die steen en̄ die wande
hebben becant. wāt si te reten ī synre doet. die

helle betanden · wãt si op loeck eñ gaf om die sij
weder · Siet al dese bekendẽ die mogenth' gades
Mer der ongelouiger ioeden herten en woldẽs
niet bekeñen · eñ doe sãmden hem daer om
die elementen van der ouer' daet die creatue-
ren daden mit oeren sceppere · Siet doe die son
van scamten oer schynen verloes doe waren
ĩ grieken lande voel groter meysterẽ dient
verwonderde dat die sõne aldũs verghinc
tegen oer natuer · Doe was daer een wtuer-
caren goet meyster onder hem die dyonisius
hiet · die meyster en wiste niet van ons herẽ
dode · eñ sprac nochtant aldꝰ · God der natue-
ren is gemertelyc · eñ macten een oltaer eñ
screef der bouen · dit altaer is des onbecandẽ
gades · Synt quam sunte pauwels daer na
eñ bekeerdẽ voel lude · eñ oec dien seluẽ dyo-
nisiũ die synt bisscop wart · eñ by parys om
kerstẽ geloue gemartelt wart · Oec leestmẽ
dat centurio mit anderẽ ridderẽ stont biden
cruce · eñ doe si sagen dese teykẽ geschien doe
sprakẽ si · waerlic dits gades soen · ¶ · Aldus
heb di gehoert dat onse hẽ an den cruce grote
teyken dede · als hi ye gedede · om dat hi wolde
dat wi oec synre gewont niet en vergeten die
hi wael mocht hebbẽ getoent hed hi gewilt ·
Mer et was een teykẽ synre groter mynen
dat hyt alsoe volbrachte eñ twas ~~orderlic eñ~~
ordelic dat die mensche mit oetmoedich' we-

der quame· daer hi af gevallē was mit ein-
dicht·. Hedde ons oec onse hē eerlic eñ nut ge
walt verloest dat en weer niet soe volcomē
mynne· soe dat was dat hyt al liet ou hē gaē
·aldus heb dy gehoert die grote pijn die onse
lieue hē ant cruce leet eñ hoe mynlic eñ oet
moedelic hi se leet· Nv sullē wy om biddē doer
syn groete goede· eñ doer syn grote doegen
dat hi op eertryke leet dat hi ons ~~sunden~~
gheue onse sundē te latē· eñ onse doechdē alsoe
te eynden dattet syn lof eñ eer si eñ onse salicht
Doe ihs ant cruce Amen
hinck· doe wart hi syn moeder an sie
de· eñ wāt hi soe naect hinc soe scam
dē hi hem alre meest voer oer eñ voer dande
rē die daer stondē· alsoe dat hi teen been ou
tander sloech· Hier doe quamē die quade ioe
den eñ nageldē die voet· die hi seluer ouer eē
geleyt had· doe alre irst quam een vrouwe
eñ bant hem een cleet· Aldus mogen wy wa
le weten dat scamte hem grote pijn was· noch
tant verwan die mynne al dese scamte· alse s
Johan spriet· Oec mogen wy syn mertelie proe
uen daer by dat hi ant cruce weyndē· want
gy weet wael dat wise lude niet te vergeefs
en weynē· Mer die wise ihs daer alle wysh
eñ conste in verborgē lach· als sūte pauls spct
·hi beweyndē syn ongevoege· mertelie die hi
leet· hi mochtēt wael beweynē· dat hi den x

menschen soe lichtelic hadde gemaect· en̄ dat
hem die mensche soe bitterlike suer wart dat
hi en weder vermacte· Daer om syn die vley
schelike ogen selich die dat bewenē· dat ihs̄
mit synen gotlikē ogen beweyndē· en̄ oec
syn si salich die dese pyn stadelic dragen
in oer memorie en̄ hem daer af louen en̄
dancken· Ay sekerlic daer om voeget vyt
maten wael gheestelikē luden dat si teme
lic syn in oer choer en̄ ī oerē getydē en̄ in
nich in oer gebet· Mer leyder wi syn soe
wilt en̄ soe ydel en̄ lopen soe lichtelic vyt en̄
syn soe onstadich in onsen herten· dat wy
dick priem voer cōplete beghīmen· dats eē
colt gebet· Dat wy onsen hē lieue daer
mede doē· dat wy daer hem danckē synre
pynen· dat mogē wy proeuē aldus· Een mē
sche die synen vrint grote dingē doet· diē
doet et herde saft· dats syn vrient gedenc
ke· Voel safter doet dit gade· dat men hē
stadelic synre pynē bedancke· en̄ denct
dat se hem suerre wart dan yē enigen mensche· bi
desen weynē mogē wy wael merkē syn grō
te pyn· Want wat pynē diet herte beroerē
die bewisen gheern die ogen· oec mogen
wy wael proeuē daer by dat syn inertelic
groet was· dat hi soe schiere [illegible] crute sterf
· Wāt en had syn pyn niet alte groet gewe
set· En̄ van soe goeder conplexie· en̄ vā

soe sterker natueren als hi was. hi en mocht
soe schier niet gestoruē syn. want hi wart
op den middach ant cruce geslagen. eñ gaf
sijnen gheest op te noen. van der geringer
doet wonderde pylatus. doe ioseph van ara-
matien quam eñ pylatꝰ bad. dat hi hem
dat dode licham geue. dat hyt begreuen.
Voel weer te seggen van sijnre pynē. dat os
nv te lanc waer te vertellen. Aer een yge
lic laet hem denckē. des dat hi ghehoert
heeft. eñ vestet in sijn herte. eñ draget ī
sijnen werken. eñ dancken onsen hē sijre
pynen. eñ bid hem dat hi er ons deelach
tich laet wesen. alsoe dat wi mit hem be-
sitten ewelike ryke Amen. Van vijf
sakē daer got om gepassit wart.

Nyemant en neemt van my mijn
ziel. sonder ic neemse van my eñ
weder neemse. Dese woerdē spreect
onse hē selue. recht of hi spreke. my en
mach nyemant genen anderē doet geuen
dan sulcdanē als ic seluer wil. Gy sult we-
ten dat die ioeden onsen hē niet anders m
telien eñ doedē en mochtē. dan als hi selu
wolde. daer om leest men dicke in der e-
wangeli. als si en wolden stenen. eñ van
hogen berge neder stoten op dat hi doet
viel eñ in anderen manieren dicke lage
den. mer dat hi vuter ontbrac tot an dē

seluen dach dat hi gevangen wolde werden
Eñ die mertelie willichlic lyden. daer om
suldi weten dat onse hẽ doer vyf saken wol
de gemertelyt werden. Eñ hi en wolde niet
anders gemartelyt werdẽ dan ant cruce
Die irste sake was van den dode des
cruces. die die lasterlicste doet was. die
men gepeynsen conde. van den scemelikẽ
doet. Sᵗ pauwels spreect. xp̄s is doer ons ge
hoersam wordẽ tot in der doet. Mitter do
et des cruces toent hi ons die sunderlin
ge v̄smaetheit eñ lachter die ant cruce
lach. want men vint gescreuẽ in dolde
wyt. vermaledyt eñ veruloect is die ghẽ
die ant cruce hanget. daer om hentmēse
ant cruce in dolde wyt. diemē lasterliken
wolde doden. alsoe leest men oec in dolde
wyt. dat Josue dien got sette tenen hẽ eñ
rechter eñ leyder. bouen tvolc van israhel.
Seuē hoge heidensche conigen hangen liet.
Voert leestmen dat een ryck heyden was eñ
hiet aman. die was soe hoge eñ soe weldich
dat elc mensche die hem moetē. moest hem
te eren op syn knyen vallen. gelyke of hi en
an beden voer gade. doe was daer een ioe
de eñ hiet mardocheus. dien wolde hem noch
nyemant te voeten vallen. noch anbeden.
doe aman dit vernam. doe wolde hi en an
dẽ cruce doē hangen eñ wolde al ioedscap

verderuen. Doe quam got die synre vrien
de niet en vergat en̄ gevoeget alsoe dat a
man en̄ synre soen twe worden gehangen
en̄ mardocheus en̄ alle die ioeden worden
verloest. om dat begān die ioedē den seluē
dach onsen heer te eren. dit is alleen om dat
gesproken. dat gy merct hoe lasterlic die t
doet des cruces was. dat men coninc en̄
grote heren ant cruce hinck. als men se niet
meer oneren en mocht. dat suldi weten dat
die meeste lude die men scande doet. alre t
meest in scemten syn. want dat enen ar
men een cleyn scande weer. dat weer enen
coninc alte grote scande. daer om suldi we
ten die scande die gades soen ant cruce ge
daen wart die was voel meerre dan al die
scande die ye geschieden. want tlaster vā
den cruce soe doer groet was. soe en woldē
dongelouigē niet gelouen. want et was
en̄ tis bouen allen menschen sīne dat soe
groten heer alsoe groten laster doegē solde.
doer den menschen. als men leest vā sīte
katrynen. doe si ten vyftich meysteren sp̄
Ic en hye niet dat ic yet anders kene. dan
ihm̄ xpm̄ die gecruyst wart. Doe sprack
die een meyster. wy waendē dat wy yet
groets van oer solden gehoert hebbē. Niet
waer sy oer tael begōnen heeft. van enē
gecruysten gade. Der antwordē gemoete

den heilige ducke hier te voeren genoech. Hier om
sal een ygelic mensche vermane onsen heer
te eren en te vergelden dese scande. en sul
len spreke mit sinte pauwel. gae wi vyt te
hem en drage syn scande. wy sullen vyt gae
van allen wertlike luste. en sullen syn scan
de dragen. mit stadige gedachten des lasters
dat hi ant cruce doer ons leet. en sullen
spreke. Gloria patri etc. Gelaeft soe si die
vader en die zoen en die heilige gheest. Gy
sult weten dat onse heer die maledixie die
in dolde wit was verwandelde i benedixie
daer af sp sinte pauls om dat onse he der
older ee die maladixie af neem. soe is hi
seluer vermaledyt geworden. want al onse
salicheit is ons gecomen van de cruce. Daer
om spriet sinte gregorius. Here gy hebt al der
werlt salicheit geleget ant holt des cruce
dat doe laster was dats ons worde te ere.
Daer om sprac sinte Andreas tot den he die
om marteliden. doe hi en dreygede mitten
cruce. ontsege ic die pyn des crucen. Hoe en
predicten ic niet die eer des cruces. Van des
cruces eer spriet een heilich man. Dat hier
te voeren was lasterlike pyn der mordener
dats nv voerder keyser voerhoeft gecome
Want si segene hem mitten cruce. voer de
oeuele gheest. Hier om soe sullen wy dese
scande in onsen herte dragen. en sullen r

gade weder eren mit heiligen leue. Die ander
sake daer hi gades soen om gemartelyt wart
an den cruce dat was. want die doet des cru
cen bitterre was. dan enich ander doet. gy sult
weten dat gades pyn swaerre was. dan ye
mensche pyn wart. doer vijf saken ¶. Die
irste was. dat hi gemartelyt is doer onse
scolt. des lyet hi seluer inde salter eñ sprict
aldus. Dat ic niet en cofte dat heb ic gegol
den. wāt hi was alre misdaet vry eñ en de
de nye sunde. Als sunte peter sprict. ghi en
syt niet verloest mit siluer of mit golde. m̄
mitten duerē bloede des onbevlectē lams.
Dus lieue mensche aldus is onse scolt v̄gol
den. Des sprict sūte bernart. Ay lieue heer
des hed genoech geweest mit enē droepel vā
iuwen bloede al die werlt mede te verloesē.
mer gy hebt iuwes bloedes alte voel gegeuē
om dat gy wilt dat wy daer by merken eñ
bekēnen die ouuloyentht uwer mynen. daer
om sprict sūte pauwel. ghi syt gecoft mit
enē groten scat. Nv wit gi wael soe wat
een mensche coept dats mit recht syn ey
gen. eñ diet hem neemt is een roever. wāt
ihs dan dē mensche gecoft heeft mit synē
bloede. soe sal hi van recht sijn eygē syn eñ
al synen wille doen. welc mensch dan ga
de neemt ~~ouunds~~ ouunds sunden. die sijn ziel
is een dief eñ een roever ~~dief~~. ¶. Dander sake is wāt

hi syn pyn leet doer syn viande. Nv suldi wetē
dat die sunde alleen viant maket tegen gade.
Eñ want hē adams sunde gebreit had ouer
al menschē. soe en was nyemant sond' sunde
. daer af sprict sūte Johan ewangelist. Seggē
wy dat wy gheen sunde en hebbē wy bedrie
gē ons seluen. eñ die waerht en is in ons
niet. eñ daer om doer die viantscap die tūs
schen gade eñ den mensche was. mosten alle
menschen ewelic verlarē syn. en had se god
niet verloest. Oec sprac onse hē seluer doer Je
remias mont. dat hi doer syn viande gemar
telyt wart eñ segz. Ic heb myn lieue ziel ge
geuen ī mynre viande hādē. Sūte Augustin
sprict oec. Mensche sich. die goede wart ge
martelyt doer die quade. die wysheit wart
gegeyselt voer dē sunder. die waerht wart
gedoet voer den loegener. ¶ Die derde sake
was. wāt hi syn pyn leet doer die gheē diet
ondanckelic was. eñ oec nūmer gedanct en
wort. dat mogen wy merkē daer by. dat alle
syn vriende vlouen van hē. doet hem ter noet
wart ginck. wāt hed hē syn pyn te danck
geweest tot dier tyt. si en weren van hem
niet gevlouen. wāt welc mensche vā den
anderē vliet die vertyet syns mitt' vlucht
. dat claget onse hē seluer doer Jeremias mōt
eñ sprac. Myn broeders hebbē hē geverzet
van my. eñ die my bekenden vlouwē van my

of se my vremde weren · gy sult weten dat de-
se ondanchberht niet alleen den Jongeren toe
en hoert · mer gemeynlic al der werlt · Want
nyemant en mach gade te vollen dancken
synre goetheit · die hi den menschē heeft ge-
daen · Daer af spricht dauid in den salter · Ay
wat sullen wy onsen heer weder geuē · om
dat hi ons gegeuen heeft · des bericht ons sinte
bernart · en̄ spricht aldus · dat dusentste deel der
scolt dien wy gade schuldich syn · en mogen
wy hē niet antworden · Want synre genaden
die hi ons gedaen heeft · is soe voel dat se nye-
mant vergelden en mach · doch sal elc mensche
syn scolt geldē soe hi beste can · ¶ Die vierde
sake was · wāt ~~ſt~~ hi in allen ledē gepynt was ·
daer af spricht ysaias van dē hoefdē totten
versen en is in hem niet gesondes bleuē · des
selfs volget sūte bernardus en̄ leert ons dat
wy al onse lede sullen pynē mit synre pynē
en̄ spricht · Syn gotlike hoeft is al vol daern
gesteken · totter scedelē toe · Waer om geschie-
den dat · daer om spricht hi · dat onse hoeft
niet wee en dede · Syn ogen wordē blynt in
der doet · Die lichte dan der werlt · synre tot
eentyt wt ~~versmint~~ gedaen in den doet · Daer
om dat wy onse ogen afkerē van der ydelht
en̄ af dat sy ydelheit sagē · dat wy er niet en
ghehengedē · Die oren die in hemelike hoer
den · ~~ses · sis · sis~~ · Die hoerdē op eertryck · die

düuel is in di eñ crucifige crucifige · om dat
wy onse oren niet en stoppen voer der armē
roep · eñ dat se niet gheern achtersprake
noch ydelheit en hoeren · Syn schoen ansicht
dat mynlic was · is beulaten mittē onreynē
spekel der ioeden · Waer om · en trouwen
dat onse ansicht verlicht worde eñ gestadicht
· die mont daer die suete leringe vyt gynck
· is mit gallen eñ mit edick genet · daer om
dat onse mont die waerh^t spreke · eñ rechte vō
nisse gaue · Die hande die den hemel mactē
syn gestreckt an den cruce · eñ syn doer gesla
gen mit ongenadigen grotten nagelen · wā
om dā dat wy onse armen willichlic reckē
den armen diēs behoeuen · eñ dat wy spre
ken mochten mit dauid · myn ziel is altoes
ī mynen handē · Dat herte daer alle wijsh^t
in verborgen lach · dats doer gesteken mit
enen speer · om dat onse herte reyn bleue vā
quader becoringe eñ gheheilt worde · Syn
voet wordē doer grauen · om dat onse voet
niet en ilen tot quaden dingē · mer dat se lie
pen dē wech der gebaden ons herē · Siet ald9
leert ons süte bernart · hoe dat wy al onse le
de pynē sullē mit den pynē ons herē · Oec
leert ons sūte peter eñ spreect · xps is doer
ons gemartelijet · en heeft ons gegeuē een
litteykē · dat wy syn voetstappen na volgē
Synt ihs dan al syn lede doer ter ~~maria~~

martelien heeft gegeuen. So ist mogelic dat wy doer syn liefde en̄ doer onse vroem. ons mit hem martelien. op dat wy mogen spreke̅ mit sīte pauwel. Ic drage te teyke̅ ons here̅ won den. an myn lijf en̄ ic bin mit hem ant cruce ghehange̅. Nv spriet een heilich. dat een mere martelie is. dat die mensche altoes des duuels becoringe̅ wederstaet en̄ altoes weder hem strydet. en̄ hem seluen dwinget tot ons he ren dienst. dan mit enen sweerde of mit a̅ deren saken. op een corte vre den doet te ly den. daer om sullen wy ons mit dier mar telien pynen. en̄ sullen die becoringe̅ weder staen. en̄ sullen ons dwinge̅ tot ons heren dienst. Dat radet sīte pauls en̄ spriet. ghi sult v sine vangen tot ons heren dienst. da̅ by is beteykent dat die mensche mit gewolt lichaem moet den gheest onderdanich ma ken. Ghi sult weten dat die mensche hem seluen drierhande gewolt doet. ¶. Terste is dat hi grote dinck bestaet die boue̅ syn me̅ scheit is. dats dat hi moge spreke̅ mit sīte pauls. Al syn wy op eertryke onse woninge is in hemelryc. ¶. Tander is dat hi verdul dich is tot dien dinge̅ die hem tegen syn. ¶. Terde is dat hi wederstae al die genoech ten die hier tegen syn. dese drie moeten mit gewelt gheschien tegen den wil des lich ams. Daer onse heer seluer af spriet in den

ewangeli. Hemelryc lyt gewalt en̄ geweldener begripent. op dit selue waert spreect die glosa alds. hets een groet gewalt op eertryck geba ren werdē. en̄ den hemel begripē. en̄ dat te hebben van doechdē. des wy niet hebbē en mo gen van natueren. Nv en sal nyemant wanē dat hi synē lyue alte groten arbeyt of pyn sal doen. wāt wat van eerdē is. dat is van natueren cranck. also ist nuttē licham sal een mensche tien milen gaen. en̄ wolde hi se lopen sonder rusten. hi mocht onderwe gen gaen liggē. alsoe dat hi der licht in eē weke niet en comt. daer hi in enē dage mat lic comē mocht. Van den spreect sunte Augus tinus. hi loept te vergeues die eer verleget eer hi ten pael comt. des hebbē wy orconde inder coningen boeck. daer leestmen van enē hiet asael. die gheen was alsoe snel. als een hert. die gheen liep tot eenre tyt alsoe seer. dat hi wart geslagen. Asael spreect alsoe voel als eē mensche den god verheft. dat syn die gheē die god beroert van binnen. en̄ willen dan al soe voel gade dienē in enē iaer. dat si soe crāc werden. dat si hē seluen bederuen. wāt syn si ne en cunnent niet volbrengen. en̄ dan bliuē si een swaernisse in hem seluer. en̄ den genē die by hem syn. Sulc dienst en is gade niet genamie. wāt god die den menschen die na tuer gegeuen heeft. hi en wil genen dienst

tegē natu

tegen natuer of syn macht. daer om geboet
onse here in doude wyt den ioeden dat se mit alle
offer salt offeren solden. by den salt is beteykent
bescheidenheit. want gelyc alst salt helpt den vley
sche dattet dueren mach. en mact die spisen
smakende. alsoe helpt bescheidenheit den men
schen dat syn werken dueren mogen. want si leert
den menschen dat hi te voel noch te luttel en doe
en mact oec al syn werken gade smakende. daer
om hietse sunte bernart een amme. en spriet
aldus. Bescheidenheit en is niet alleen een doecht
mer si is een amme der doechden. want alsoe
een amme dat kynt voet. alsoe voet bescheiden
heit elke doechden. en draget croen alre doe
geden. dits goet te procueren. an der nynen die is
die ouste doecht. en wort een ondoecht daer men
se oefent sonder bescheit. en onbescheiden oetmo
dicheit wort duck houerdie. aldus ist mit allen
doechden. dat se niet en doegen sonder bescheit
Daer om spriet een wys man. allen dingen
gif hoer mate. want mate is die schoenste doecht
dats mate dat die mensche werke na synre
macht. en niet te voel of te luttel. dit geboet
oec god seluer in dewangeli en sprac aldus. welc
mensche na my wil gaen in doechtliken leuen.
die vertye syns selfs. en heffe op syn cruce en
volge my. daer by dat hi spriet syn cruce. gebiet
hi dat elc mensche syn cruce dats syn pyn die
hi syjnen licham doet alsoe te maten doet. dat

se dat lichaem verdragē moge. dit selue raet ons
sūte augustinus eñ spreect. God wil dat men hem
wiseliken dien. eñ en wil niet dat die mensche
te cranck werde. van alte groter abstinenciē
Oec spreect sūte bernart. welc mensche syn wa
ken eñ syn vasten also doet. dat et lichaem daer
af gecranct werde. eñ gheestelic dinck daer
af gehindert wert. hi roeft synē lichaem goe
de werken. eñ beneemt synē gheest syn vrucht
eñ goet gepeinse. eñ gade synen dienst eñ syn
eer. synen euen kersten dat beelde goeder wer
ken eñ ontreynt die wonige gades. dat ist
lichaem. spreect hi dan ~~spreit~~. welc mensche die
dit doet is vermaledyt. eñ is al der saken schul
dich voer gade of hi se gestalen hedde. aldus heb
dy gehoert hoe god seluer. eñ oec syn leerre ra
den dat die mensche mit bescheidenheit doe eñ
late goede werke. Nv en sal nyemant wa
nen dat ic dit spreke om dat ic yemant syn
goede werken ontradē wil. mer dat een yge
lic proeue eñ merke datter niet te voel noch
te luttel en si. want van beydē is menigē scha
de gecomen. Men vint gescreuē in den boeck
der wysheit. wat dyn hant mach doen. dat
doet vastelic. Daer om sullen wy weten dat
traecheit eñ wysheit eñ versumenisse in den
dienst ons heren grotē scade maken. dats
wael beteykent in die olde wit. daer men le
set dat sampson van synē viandē slapende

gepijnt wart· by den slape verstaet traecheit eñ
versumenisse goeder werken· by den tween ogē
verstaet genade· eñ ere in desen leuen eñ salicht
in ons vaders lant· dat is in hemelrijc dats ō
se rechte erue· C· Tirste oge der genadē sal wi
sen dē menschē den rechtē wech der glorien vā
hemelrijc· daer hi gade altoes an sie· dese twe
ogen verliest die mensche dicke· wāt hi hem
niet en oefent in goedē werken· Oec leest mē
in der coninc boec· dat coninc sauls soen ysbo
sech slapende wart verslagē· Oec stont sūte pau
wel tot eenre tijt eñ predicten· doe sat een ion
gelinc op den vinster eñ wart slapende eñ viel
doet van den vijnster· ons raet oec Jeronimus dat
wy altoes van groten rouwe sijn wirkende· op
dat ons die duuel niet ledich en vonde· dit heb
ic daer om gesproken· dat hem die mensche hol
de int middel· daer af sprict een wijs man· Int
middel gaet die mensche alre sekerste· gy sult
weten dat dit middel gheen mēsche weten en
mach ongemeten· daer om solde die mensche
sijn sterchte eñ sijn cranchte meten· hoe hijt volbrē
gen moge· eñ sal onsen hē biddē dat hi hem wi
se· woe hē tleuen alre behagelicste is· Sūte Johā
sprict· die heilige geest sal v van allen dīgen
leren· daer om sal die mensche vā allen dingē
raet suecken an onsen heren gade· Aldus hebdi
ghehoert hoe ihs sijn mertelic leet an sijnen
lichaem als hier voer gesprake is· G hi sult

weten voerwaer dat die ōmate grote nagelen
die hem geslagen wordē doer syn hande ende
voet voel weer daden dan ye man dede. Wāt
die nagelen die snedē hem syn aderen. dier dā
voel te samē waren an handen eñ an voetē
vergadert. dat was hem een pyn bouē allē
pynen. Want die meeste pyn die een mensche
lyden mach die lydet hi an synen aderē. eñ et
spreken die meysters dat die nagelē die hem
geslagen worden doer hande doer voet voel
meer martelidē dant bernende vüer sūte lau
werens dede. Oec suldi weten dat ihs van
licham groet was. eñ des te swaerre was hi.
ant cruce hinc hi niet tween nagelen die hem
doer syn handē geslagen waren. Wāt hi en had
anders niet daer hi hem an ontholdē of an rus
ten mochte. eñ van swaerheit van licham sāc
hi nederwart. eñ soe hi meer sanc. soe hē syn
wondē der hande weer dedē. eñ hem meerre
den. Mer doch en mocht dat licham niet voel
sinken. want hi was te doen gespānen. Dat
die pyn der aderen bouē al pyn gaet. dat mo
gen wy proeuē daer by. dat et luttel yemant
soe sterck si. als hem een ader niet eenre cleyn
re vliemē geapent wart hi en vermach alle
syn lede te qualikē. Hoe waendi dan oft ihs
yet wee waer. doe hē soe mēnich ader doer
gegrauē was. niet soe groten nagelē. dat dit
waer si. dat spriet hi seluer in den salter. By

hebben doer grauē myn hande en̄ voet. op die
selue waerde spriet die glose aldus. Merct dat
hi niet en spraect. Sy hebben myn hande en̄ voet
gewont. mer doer grauen. Wāt gelyker wisē
als gegrauē eerde vrucht geeft alsoe heeft ihs
mit synen wondē ons vrucht gegeuē des e
welix leuens. Oec was hi ant cruce alsoe ge-
spānen. dat men syn gebeente tellen mocht
dat spriet hi seluer in den solter. Sy hebben
al myn gebeente getellet. Daer om sprac die
glose dat hi alsoe doen gespānen was. dat
hem die been doer die huyt drongē. Oc sprac
dauid totte vader. Ay heer gy spānet dē hemel
dats den hemelschen coninc. recht als een vel
oec weet gy wael dat men een vel alsoe slap
spand ant ramte dat et niet en ryte. Mer dese
en hadden die vermaleden gheen ontfermnisse
weder et ryte of en dede. Daer af spriet Sin-
te ancelmus. Ay edel ziel besich den sueten ihm
hoe hi gespānen is an al synē licham. en̄ be-
siet die onschuldige hande. hoe si vlietē van
sueten bloede. en̄ begif die misdaet dijnre hā
de. Nv wit ghi wael alse voel pynen te sa
men comen. soe wort dat doegen des te meer-
re. Wāt dan dese mensche menigherhande pyn
die ihs leet op eertrycke. een corte tyt te samē
was. soe moest syn pyn des te meerre wesen.
want had syn pyn gedeilt geweset. Hoe had
sy die tyt een deel gemynret. neen des en was

sy niet. Want hi hadse alte mael. Nv proeft onlange te voeren was hi an der colomnen ge geyselt. als gy dick hebt ghehoert. en noch smerten hem die slage. en daer na wart hem een dornen croen in syn hoeft gedruct. alsoe dat hem tbloet daer na van. en wart daer na doer hande en voet mit groten nagelen doer geslagen ant cruce. en hinc midden tusschen tween mordeners. recht of hi meyster van hem waer. en gauen hem doe den bitteren drancк te drincken. en die ioeden stonden op en riepen op te hem. en knielden voer hem en spraken. Gegruet si di heer coninc der ioeden. bistu gades soen. soe clyme hier neder. Oec stont syn lieue moeder droeflic by hem. alsoe dat hi wael sach dat oer weer was. dan of oer een swert doer therte gegaen weer. en oer pyn quelden gelyc der synre. doe was hi getrenct alsoe seer dat hi oer cume toe spreken mocht al dese pynen waren te mael an hem. en noch meer. daer om was syn pyn te meerre. Gy sult weten. dat ihesus an der colomnen alsoe seer geslagen wart. datten ysaias hiet een wtsettich mensche. want die heilige gheest had hem geapenbaert menich hondert iaer te voeren ende sprac aldus. Wy hebben ihesum geacht als enen malaetschen man. Nv proeft hoe dat was. die ewangelisten scryuen dat hi vyter maten seer gemartelyt wart. alsoe dat men al syn huyt

stellen mochtet van den vleysche van den bloe-
de datter neder seech. en̄ daer na dade̅ si hem
an een roede ronck. en̄ leyde̅ hem anderwerf
voert gericht. en̄ gauen doe ordel des doets
ouer hem. en̄ leyden daer na mit groten ge-
ruchte vyter stat van ihrlm om dat sy om cru-
cen wolden. en̄ ructen he̅ onmeckelic synen
~~van~~ rock vyt sonder ontfermnisse. Doe was
hem die rock an de̅ cruce verhardet mit bloe-
de an den rugge. alsoe dat hem die huyt ande̅
rock een deel bleef hangende. doe bleef hem
tlicham versche. en̄ tbloet seech van hoefde
van hande̅ van voete̅. en̄ van al synen licha̅.
Nu spruct die selue prpheet ysaias. Van der ste-
del des hoefs tot den versen der voet en is
an hem niet heels bleuen. Siet lieue lude doe
was ihs iamerlic gescapen. en̄ iamerlik da̅
e̅nich melaetsche mensche. want ten is ghee̅
melaetsche soe onreynlic hi en heb doch yet
schoens an hem. Mer dese melaetsche was soe
doer onschoe̅n. dat en gheen schoenh't noch an-
schyn an hem en was. als ysaias spruct. Nu
ganck edel ziel in di seluer. en̄ besie hoe die ge-
ne dien die engele̅ soe begheerlic an sien en̄
syns nu̅mer sat mogen werden. doer ons wor-
den is also lelic an te sien. op dat wy worden
vij. wernen schoe̅re dan die son nu ~~is~~. Die eer-
sake daer onse he̅ meer af gemartelyt wart
dan ye mensche wart. dat was daer om dat

an hem was die beste ordinantie van cōplēciē
van levender cracht. der sinnen die ye mensche
gewan. eñ daer om spreken die meystere dat
hem die nagelen weere dadē. dan sunte lau
werens tover dede. want soe die conplexie bet
geordeniert was ī den menschē. soe die pyne
starker eñ mechtiger is. eñ hē die pyn te we
re doet. Daer om syn sterke lude onverdul
dich in der pynē. eñ doet hem weer dan and'
crancken luden. eñ werden oec gesont van
oerre siecten. dan ander lude. dat dit waer
is. dat spriet Sūte Augustin' eñ seyt aldus.
Die seerte des siekē is een teykē eñ tuych goe
der naturē. Hoe die natuer beter is soe die
seerte meerre is. Nv suldi weten al had ihs
ons gebrecks. an hem genomē een deel hi
en had se niet al. want sulc gebrec eñ crāc
heit die een wech syn ten sunden. die en nā
hi niet an hem. Sulc gebrec oec. die sullike
lude hebben die menigerhande syn. die en
had hi oec niet an hem. Mer sulck gebrec
als den luden gemeyn is nam hi an hem. als
honger. dorst. pyn. colde. hette. droefheit. moet
heit. vruchte. weynē. den doet eñ dier geli
ke. want dan ons herē conplexie eñ natuer
alsoe wael geordeniert was. soe moeste hem
die doet voel weer doen. dan anders enigē
menschen. dats sekerlic waer. eñ oec suldi
weten voerwaer dat die meysterē seggen ..

Dat die wil en̄ begheerte die onse h̄e ter mer-
telien had. en̄ dat vuer der bernend' mynen
en̄ verloesenisse al der werlt. niet en twint en
safte noch en mynrede syn pyn. Mer een deel
beneemt hem syn bescheidenh^t. luttel achte op
die pyn die hi leet. Gelyc als damascen⁹ spriet
Al leet ih̄s die martelie van natuerlik' crāt
heit. Doe en leet hi se doch niet by bedwāge. mͤ
mit goeden wil. Als men leest in den ewange
lie. doe men onsen h̄e vinc. doe toech sūte pe
ter een sweert en̄ sloech den enen toer af. Doe
sprac onse heer te hem. Peter en geloefdi niet
dat ic bidde̅ moge myne̅ vader. dat hi my sey
de meer dan xij scaren der engelen. daer elke
schaer af hebbe. vj. dusent ses hondert en̄ lxvj.
hier by mogen wy wael weten dattet mit
syne̅ wil was. Die vierde sake daer onse
h̄e om ant crūce wolde gemartelyt werden
dat was dat die pyn antworde̅ mochte der
scolt. want ghi wit wael dat adam en̄ eua
beghingen die sunde̅ an den holt des boems
int paradys. daer om wast ordelic dat den
mensche̅ tleuen worde weder gegeuen daer
an dat he̅ die doet af was gecome̅. en̄ dat
die ouel gheest in den holt verwade̅ worde.
die eua ten irsten int holt verriet. dat dit
waer is dat spreet sūte gregori⁹. en̄ oec sin
get ment in die profacie van den heiligen
cruce. en̄ die waerde spreke̅ aldus. Ay ghi en

hebt des menschen salicheit geleget ant cru-
ce· om dat dat leuen weder op stonde· van
dien daer die doet by begonde. Die vyfte
sake daer god wolde om gemartelijt werdē
ant cruce· dat was dat hi toende dat hi dē
doet liden wolde· voer die die in der hellen
waren· ende dat beduyt donderste deel des cru-
ces· Want al die gene die in der hellen warē
int voerborch die moesten daer bliuen alsoe
Osee sprict· O doet ic sal werdē dyn doet· ende
o helle ic sal werden dyn beet· hoe ihesus een
doet des doets waer· dat sprict sinte Augustinus
uut desen waerden· tusschen den leuenden
gade ende den steruenden gade menschē is die
middel is die doet verslagen· ende gedoet· Mer
hoe got der hellen beet was· dat suldi wetē
ende verstaen als sinte gregorius sprict· Ghi weet
wael die in een dinc bit· die begripes een
deel· ende een deel blyfs onbegrepen· Diet recht
alsoe beet onse here ende begreept een deel die
in der hellen waren· dat waren die ghene
dies werdich waren· ende dander bleuē buten
den beet· Die rechte oert des crucen beduyt
oec synē vrient· daer hi oec voer gecruicet wer-
den wolde· die luchter oert beduyt syn vian
de· daer hi oec voer doegē wolde ant cruce·
Dits die vyfte sake· dat hi den doet leet voer
die gene die int voerborch waren· van der hel
len ende oec voer syn vriende ende voer syn viande

dat syn die ongeloue begaen · eñ oec leet god
den doet daer om dat hi se al wolde ontfaē
die tot hem comen wolden · Dats beteykent
daer mede · dat syn arm van een gespañen
waren · Want die enen anderen outfaen wil
die op luket syn arme tegen hem · Daer om
sprac onse hē in die ewāgeli · dat een vader
had twee kijnder · doe sprac die ionxste · Vad'
gyf my myn erflic deel · eñ doet hem wart
doe liep hi verre vyt den lande · eñ verdeet qua
liken · Mer doe hi weder quam eñ hem berou
wede · doe liep die vader tegen hem eñ helse
den al om · Tot enen teyken dat nyemant
soe quaet en is wil hi weder keren got en ōt
fangen · als ysaias sprac · Ic heb myn hande
gespañen alle dage dien ongelouigen volc
· Dit spañen merkede wael die scaker · die by
hem ant cruce hinck · eñ daer om socht hi
genade eñ vantse · dat hi alrehande lude ōt
fangen wolde in synē armen · dats in synē
vrede dat sprac hi seluer doer ysaias mont al
dus · Ic bin een oester · wāt wat dien maderē
ontfalt · dat neemt hi op · Dese maderē syn die
oeuel gheesten · die menigen ziel smiden vytē
boeck des leuens · eñ al die hem ontfallen
die rapet hi op · Hier om sullen wy desen
oester bidden · dat hi ons wil leggē in syn
wyde schuer · dats in syn hemelryc · als hyt
seluer heit in die ewangeli · die hi ons wed'

gecoft heeft mit sijnen dueren blode. ihs xps die daer leeft en regniert mit gade en mit den vader in der ewicheit des heilige gheestes in enen waren gode Amen

O Vos omnes. Dese waerde sprac onse he en geuen ons te verstaen die grote pijn die god leet. Oec moge wijs he te bet geloeuen dat hi in pijne was. Want hi sprekse in goede vridage ant cruce en liden dese waerde alds. O ghi al die ouer den wech gae siet oft enige pijn mynre pijne gelijc is. oec suldi weten dat sijn martelie en armoede niet alleen en was an den cruce. Mer al sijn leuen was martelie en armoede. Want die ewangelisten bescrijuen ons dat sijn gebuert armer was dan enichs menschen. Want hi wart gebaren in een gemeyn huys. daer noch want an en was noch bedde in en was. des doch arme lude bewilen hebbe en die nacht was oec lang. en in der coutster nacht en tijt van den iaer. daer na hiet herodes voel kijnder outliue die benede ij iaren waren. om dat hi en onder die kijnder doden waende. Hiet doe moest hi vlien in egipte. daer af sprict sunte Ancelmus. O xps. v kijntheit en was niet seker van der viande swerde. want doe gy uwer moeder borst soect doe quam een engel en sprac tot Joseph. Stant

op eñ neem tkint uitter moeder eñ vlye in egipten. Hiet van dien tijt was ihs altoes in verdriet. eñ was alsoe arm. als sūte Johan be scrijft. dat hi anders niet en hadde dan sijn moeder uit oerre naeldē eñ uit oerre spille wan. daer si oer eñ oerē soen mede geneer den. Van deser ryker armoedē spriet sunte Ancelmus O lieue gades soen doer ons si dy arm gewordē. op dat ghi ons ryke maectē. dit selue spriet sunte pauwel eñ corteliic ge sprakē. op eertryke en was ihs nye goedē dach. Daer om spriet sunte bernart. wy lesē dat ihs geweynt heeft. mer des en lesen wy niet dat hi ye gelachdē. Oec leest men vā sijnre cuysheit ioedē beghint eñ doet daer toe quam dat hi te prediken begonste. Doe liep hi soe voel om te ~~voet~~ voet dat hi by wilen alte moede wart. eñ daer ō sprac sunte Johan in dewangeli. dat hi eens alsoe moede wart van gaen. dat hi van moet heit op een born bleef sitten eñ rusten hem eñ bewilen als hi al den dach gepredict had de eñ twoelc tegen den auont thuys ghinc soe bleef hi alleen eñ sach al om of oen yemāt biddē solde ter herbergen. Eñ als oen dan nyemant en bad. soe moete hi van dan tot marthen huys gaen eñ blijuē daer ouer nacht. eñ oec bewilē als hi al den dach ge gaen eñ gepredict hadde. soe verenichden

hi hem des nachts en̄ was al den nacht ī syn
gebet. Daer af spreect sunte ambrosius Dat hi
daer om niet en beden dat hys noet hadde
mer dat hi ons exempel gaue te bidden. wāt
wy syn die gheen dies noet hebbē. en̄ doe hi
die xij apostelen kiesen solde. doe was hi al
den nacht te voerē in synē gebede. en̄ als hi
oec mit den ryken ioeden te huys ghinc op
dat hi se bekierden. soe sprakē dander. hi weer
den ryken en̄ den sunderē heimelic. en̄ oer
vrient om dat se hē wael teten en̄ te drinckē
gauen. en̄ seyden hi weer een vraet en̄ een
dranckē. En̄ want sunte Johan baptista lut
tel at en̄ dranc. en̄ in abstinencien was. Doe
spraken si dat hi waer die gades soen. en̄ sey
den tot ihm dat die duuel waer in hē. en̄ so
wat wonders of teykē hi dade. die dede hi
al mitten duuel en̄ mit syn hulpe. en̄ hi weer
een valsche en̄ een droegener. Nv suldi we
ten dat onsē hē twolc na volgedē doer. v. sakē
Die ten volgedē hem om genade om dat hi
se gesont makē solde van oerē ongemake.
Die anderen dat si woldē sien die teykē die
hi dede. Die derde om dat se gespist woldē
werdē. als men leest van den v. volcs. Die
vierde doer syn lerige als die apostelē dedē
en̄ syn iongerē en̄ voel goeder lude. Die vyf
te volgeden hē om dat se woldē hoeren en̄
sien yet daer si en mede begrepen. Hiet dus

gedaen lude waren by wilen by hem die al-
toes spieden eñ verwachtẽ syn werken eñ sy
waerde. En oec plegen si hem te verwiten
wat si hem daden. eñ ducke haddẽ si oen
gheern gedoet. Mer dat sy die gemeynte
ontsagen. mer meest bleef om dat et noch
gheen tyt en was. eñ hys oec niet en wolde
Want tiere tyt leyden si op enen hogen berch
eñ wolden oen neder stoten. op dat hi doet
viel. daer af spreict die ewangelist. dat hi vyt
hem ontbrac eñ ghinc nuds doer hem. Des
gelike quam hem soe voel toe. thent dat hi
hem seluer mit goeden willen töer. liet vaẽ
eñ doden. Want tegen synen vrien wille
en mocht meñ hem niet doen. aldus heb dy
ghehoert hoe al syn leuen een martelie was
op eertryck. N v suldi weten dat syn mar-
telie in synre doet. niet alleen pynlic en was
mer si was oec nye eñ selsen. Want Judas
die syn vrient scheẽ eñ niet en was. als et ley-
der dagelix voel schyet vrieten. mit enẽ tey-
ken des vredẽ. O wy wat syn nv al Judas
Nv suldi wetẽ dat hẽ die ioedẽ van sauonts
dat sy en viegẽ hent smorgens dat sy en
rechte voert leydẽ menige smacht deden
mit halslagẽ. mit spien eñ mit spotte. dat
moechdi merkẽ daer by. dat sy hem morde
lic hatich waren. wãt die ewãgelistẽ spre-
ken. wat sy hẽ daden dat dedense hẽ van

hate· eñ wat een mensche van hate doet· dats
sonder ontfermenisse· Hiet alsoe wast mitten
ioeden· Oec wart hem een roet roc an gedaē
eñ een dornē croen opt hoeft geset· eñ een r
haut gebeer wart hem in die hant gegeuē..
Want hi had gesprakē hi weer der ioedē co
ninc eñ hem te bespottē eñ knielde voer hem
eñ sprakē hi weer een coninc· eñ daer na stō
dē sy op eñ bedectē den tansicht· eñ sloegenē
in synen halse eñ vragedē den wien sloch· Hiet
doe was die gotlike wysheit teenre doerheit
gecomē· Van der smaetheit spriet hi seluer
in dē ps· aldus· Ic bin een worm eñ niet eē
mensche· eñ oec een laster der lude· eñ ver
worpē van den volck· Van al desen spriet
S anceluis· Ay goede ihū ghi wort gecleet
mit hemelschē clederē· eñ wort meer mede
bespot dan gheeert· Hē gy wort gecroent
eñ die croen was v een pyn· wāt si won
dē v claer swarde wael mit dusent ~~creden~~
wondē· ghi droecht in v hant een haut ge
beer· eñ mit den slogense v edel hoeft· Sy kni
eldē eñ riepē v an voer enē coninc eñ ston
dē te haut op eñ bespottē v edel ansicht dā
die engelē in begheren te sien· Sy bedecten
v tansicht· eñ slogent mit derē handē· Oec
en hinck men nye dief· syn galge en was
hē te voerē bereyt· Mer onse hē moest syn
galge dats syn cruce selue dragē· Daer af

spriect S' ancelmus. Ay he͂ v wart geheite͂ dat gy
uwe͂ rugge boechde onder die borde des cru
cen. en͂ dat gy uwes selfs lachter droecht. Doe
was doch syn cruce soe swaer. dat hyt niet
voldragen en conde. en͂ doe dwongense sy
mon dat hyt dragen moest. Ay wat geruchte
was daer doe ihs syn cruce doer die stat dro
ge. Oec was dat een nye martelie die nye
te voere͂ gehoert en was. dat hem syn han
de en͂ al syn licham gespa͂nen wart. en͂ ha͂t
en͂ voet mit nagelen doer geslage͂ worden.
des en plach men te voere͂ niet. gelijc als
gy noch siet. dat die scekers by he͂ ander mar
telie hadden. Oec leestme͂ van su͂te peter dat
hi gemartelijt wart ant cruce. Mer hem wor
de͂ syn voet op wart gekeert. en͂ nochtant
en worde͂se niet genagelt. Sunte andrieas
wart oec ant cruce gebonde͂. mit selen. leest
men oec ergent dat ye martelaer ant cruce
genagelt wart. Sonder ihs alleen. Oec leest
men niet dat ye mensche alsoe seer bespot
wart in synre martelie. als onse he͂. Iheru
salem was een hoeftstad van alden lande.
en͂ daer was veel volcs in. Siet daer om coes
onse he͂ syn mertelie te lyde͂ bi der stat. om
dat et he͂ de smadelik'weer. voer al de͂ volc
alsoe spriect een heilich man. Oec was te iherlin
op die tyt een hoechtyt. daert volc gemeyn
lic plach te comen. en͂ om dat die ioeden

wolden dat et volc gemeyn wiste· waer om hi
dē versmaden doet leet· Doe screuē si bouē dē
cruce· Jhesus van nazareen der ioedē coninc
Recht als mē enen dief syn diefte op dē hals
bint· eñ die selue boecstauē worden gescreuē
in drierhande tale· In griexschē in hebreuschē
eñ in latyn· Eñ dat dedē se daer om dat elc
lese eñ wiste· waer om hi gecrūcet weer· Noch
dochte onsen hē al der martelē te lüttel we-
sen· eñ wolde oec doet gemartelyt werden
doer ons· Want men leset doe hi doet was
dat hem een speer gestekē wart doer syn side·
·eñ daer vyt vloyede water eñ bloet· Sunte
bernart seyt· Ay doer die wonde dyns lichāms
·scheen die verborghenheit dyns hertē· Recht
of hi spreke· By der wondē bekeñen wy wa
le· die grote myñe uwes herten· Want gy bey
de doet eñ leuende v bloet storten· Eñ men
segt dat dese blynde ridder van desen bloede
siende wart· eñ kersten wart· eñ daer nae ge
martelyt om die geloue· al dat hier voer ge
sprakē is· dat was een nye dinck· eñ ongeho
ert te voeren· Eñ dese pyn leet got alsoe ver
duldelic als een lam· als ysaya lange te voe
ren gesprakē had· recht alsoe stil sweech ihs
als een lam dat men doedē sal· oec sprac hi
seluer in dē psalm doer dauids mont· Wat
sy riepē des en hoerdē ic niet als een doef
Wat si my deden dat versweech ic als een
stōme·

NV suldi weten dat ihs op eertryke leet
dat hem dat alleen dede die myne.
want et was ōmogelic dat yemāt
soe grotē hē yet doē solde dan myne. daer om
suldi wetē. dat hem die myne tot allen stedē
verwan. Want sy dreuen wt hemelryc in ee-
re magz huse. eñ dwange oen daer toe. dat
hi menige pyn eñ vernoye op eertryck leet.
Dec hienc oē die myne ant cruce. eñ sloech hē
drie nagel doer hand eñ voet. eñ scheydē hem
syn ziel van synē lyue. eñ besloten onder die
eerde. alle dese dingē waren yemant ōmoge-
lic te doen. dan der mynen allen. al wast dat
et hē die ioedē van buten deden. het dede hē
die myne van binen. Wāt hi sp seluer doer y-
saias mont. Ic bin geworde recht als een dron-
kē man. die vol eñ nat is van wyn. dese wyn
was die myne. Want gelyc als die wyn dē
menschen onsinnich maect eñ vergetel alsoe
dede die myne onsen hē. Want si brochten
daer toe dat hi beerde recht oft hi sinneloes
weer. Doe hi al synre gewalt eñ heerscap v̄-
gat. eñ liet hem scandelic ant cruce nagelē
. Eñ gelyc als men van dronckē ludē sprict
Doe wat hē geschiet dattet die wyn doet.
Alsoe wast mit desē dronckē man. die drōc-
ken was van der mynen wyn. Want al dat
hem geschiedē dat quam van der mynen
gewolt. des mach hem die mensche des te

meer scamen. dat hi der mynnen wederstaet.
Sint hi siet dat se got verwan. Sinder dat
got alsoe dronckẽ was van der mynnen wijn
.soe ontfienc hi een toenhᵗ na den sede der
droncken lude. eñ ghinc seluer in sijnen doet
hier om gelijct onse hẽ seluer euen vogel die
pellicaen heit. dese vogel is van des oeduers
grote. eñ is mager eñ woent gheern in eenheit
Van desẽ vogel sprekẽ die meyster van natu
ren. dat hi sijn iong alte lief heeft. eñ als si be
ghinnẽ te wassen. soe biten si sich mit vader
eñ mit moeder. eñ si biten die iongẽ weder.
eñ doden se mit oerẽ beckẽ. eñ daer na droe
uen si drie dage. om der kynder doet. Hoe
doersteckẽ se dan oer herte mit oerẽ beckẽ eñ
maken die kyndᵉ weder leuende mit oeren
bloede. dese vogel woent in deser een noede
dats ihs xp̄s die alleen is als die glose sp.
van eenre magz gebaren. die maghet was
van alre ghenuechtẽ. eñ werlikᵉ vroudẽ. Hy
doer stack sijn borst mittẽ speer. eñ mit synẽ
bloede macten hi sijn kynder leuende Al
dus heb di ghehoert hoe groet ons herẽ pȳ
was. als hi seluer sprac doer ~~ihe~~ Jeremias
mont. O ghi al die ou dẽ wech gaet siet of
enighe pijn der mynre gelijc is. Nv mogẽ
wy hem mit recht antwoirden neent. wāt
an synre pynẽ waren voel sakẽ. die hem
sijn pijn eñ martelien meerzedẽ. als hier

voer ghesprakē is· die en gheen ander marte
lar en hadde· ¶ laet ons dan biddē den heer
die dese martelie leet· eñ alle pyn v̄wōnen he
uet· dat hi ons gheue te lydē eñ te verwinnen
·dat syn eer eñ onse salicheit blyue· Amen·

Sunte gregori9 spreect· Dat got mensche
wart· dat en hadde ons niet gheholpē
had hi ons niet geloest uut synre ge
benedid' martelie· daer om ist goet dat men
v segge van synre mertelie· wāt daer mede
wordē wi verloest· Ghi sult wetē dat die lu
de ten boem gaen· doer vyf dingē/ Ten ir
stē dat oer wytheit niet en besalue vā oerē
anschyn· ¶ Dat ander is dat mē die heitē
daer vliet ¶ Dat derde is dat mē dē regē dā
scouwet ¶ Dat vierde is dat mē daer onder
rustet ¶ Dat vyfte is dat mē daer die vrucht
neemt· Doer dese sakē sal men oec tē boem ds
crucē gaen· Die irste sake is dat die men
sche syn witheit beholde dat is syn werdicht'
dat hi gades kynt blyuē moge· wāt gades
kynder moetē al wit eñ claer syn· claer an
reyn consciencie· alsoe dat hi niet donckers
an hem en heb· hi en verclaert mitter bicht·
hi sal oec wit syn· alsoe dat hi onschuldich
si van hoeft sundē want der moet hi ymmer
onschuldich syn· sal hi gades kynt blyuē· Oec
sal hem die mensche vlitelic hoedē voer da

gelix sunde. wat een trouwe kynt hoedt oec
gheern dat syn vader niet verbolgē en wer
de. van groten of van cleynē dingē. die mē
sche sal oec schoen syn van doegentlikē wer
ken. Dat gebiet got en̄ sprict. U goede wer
ken sullen luchten voer den luden. sich mē
sche dese wytheit is di comē en̄ van den holt
des crucen. Als suete sante iohā sprict. Ihesꝰ
heeft ons gewasschē van synē onsen sundē
in synen bloede duerē. Oec scryft hi. Doe
hi inden hemel was. en̄ hem onse heer voel
wonders toendē. Dat een olt man quam
en̄ toendē hem een grote schare en̄ sprac. dit
syn die gheen die oer stolen gewasschē heb
ben in den bloede des lams. Daer om is ons
noet dat wy dicke tē boem des crucē gaen
mit pynsen. dat is wat hi an dē cruce doer
ons leet. soe mogē wy onse witheit beholden.
die mit soe duerē scat beholdē wart. Denck
mēsche an den ghenē die den hemel bericht
dat hi stont an den cruce. bloet ander doet.
en̄ ongescapē an dē vleysche. Die ander
sake is dat mē die heiten daer vliet. by der
heiten sal mē verstaen. droefnisse. ongemake.
vernoye. en̄ soe wat tegen den licham is. e
En̄ alsoe als die heiten ongemeclic is. alsoe
syn ons oec dese sakē ōmackelic. wy en wil
len besien dat ongemake. dat ihs an den
boem des crucē leet. Daer om sprict S' gre

gorius. En is niet soe swaer die mensche en lyt
mackelic. wil hi pinsen om dat lydē ons heren
dat hi leet an dē cruce. Eñ oec spricht sunte ber
nart. Die dy an ons herē pyn. Ghi draget die
v te bet. Die derde sake is dat men dē regē
schuult onder dē boem. by desē regē verstae
wy becoringe. wāt gelijc als die regē vandē
hemel comt. alsoe doet oec becaringe vandē
hemelschē gheestē. dat syn die duuelē die vā
hemelscher natuerē syn. Eñ daer om en mo
gē wy der niet sien. eñ des te meer syn si ons
te vruchtē. wāt wat mē niet sien en mach. dā
ist quaet voer te hoedē. als ons becoringe toe
comen. soe sullē wy lopē tot den boem des cru
cen. eñ sullen dencken hoe onse hē syn becori
ge leet van dē duuel hoe hi se verwan. eñ sul
len ons gotlic werē eñ wederstaen. Ghi sult
weten dat die duuel dē menschē becoerden
an drien sakē. an vratichit doe hi hē riet dat
aeft te brekē. eñ te etē dat hem verboden was.
Hi becoerdē an ydelre eer. doe hi sprac. Ghi
sult werdē als got. Oec becoerde hi oen an
ghierichit doe hi sprac. ghi sult wetē goet eñ
quaet. An desē drie sakē verwan hi se. eñ mit
desē drie dingē ~~verwā hi se~~ becoerdē hi onsē
hē. An vratichit doe hi sprac. Bistu gades soē.
soe sprecke tot desē stenē dat si broet werden.
An ~~dese~~ ydelre eer doe hi sprac. bistu gades
zoen. soe laet dy neder vallē. wāt het is ge

streuē mdē solter · got heeft syne engelē geba
dē · dat se dy hoedē in al dyne wegē · Hi becoer
dē oon oec an ghierichz doe hi en voerdē op enē
hogen berch eñ toendē hem al die werlt eñ sprac
· dit geue ic dy wiltu neder vallē eñ bedē my an
· Mit desē drien dingē verwan oē onse hē · eñ
mit desē drie dingē heeft hi ons onse becoer
inge weder staen eñ verwonen · Soe dat sy
ons niet scadē en mach · willē wy seluer · daē
om sprac Sunte gregorius aldus · Waer om
liet hē got becorē · het was recht sprac hi · om
dat hi onse becoringe ōwon mit der synre ·
Want hi quam op eertryke · op dat hi onsē
doet verwon mit dē synē · daer om als ons
anvecht ōumate vā eten · eñ van drincken
· Soe sullē wy lopē ten boem des crucē · eñ sul
len denckē dat ihs wart gescencket mit gal
len eñ mit edick · eñ dat hi op eertryke mē
nigen honger leet · Wardē wy becoert mit y
delre eren · Soe sullē wy lopē den boem des
crucen eñ sullē denckē hoe ihs die alre eren
werdich was · an dē cruce gehangē wart · als
Sr pauwels sprict · Wardē wy becoert mit ghie
richeit · Soe sullē wy denckē op die armoede
die ihs leet die alsoe weldich was · Ghi sult
wetē dat die ghierichz niet alleen en leget
an voel goedes te hebbē · mer an allē dingē
die die mēsche begheert eñ niet en bedarf
Die vierde sake is dat die mēsche onder

den boem rűst· dit sal mē aldus verstaē· dat
die mēsche ledich is eñ niet goedes en doet·
dat en is gheē rűst· wāt die wise man spricht
·van ledicheit comt mēnige pensinge· eñ mē
nige pensinge makē onrűst· aldus en is le
dicheit niet dan onrűste· Eñ sal dat weten
dat die mēsche nūmer sekerlic rűst en gewint
·ten si an dingē die. beter syn dan hi is· dats
got alleē· Hier af spricht Sūte Augustijn· Hē
ic sal gesadet werdē als v eer verschijnt· wāt
ghi hebt ons gescapē tot v seluē· eñ daer om
is onse herte in onrűsten ten rűste in v· Eñ
daer om raet ons sunte bernart· hoe wy eē
deel rűstē mogē vindē· eñ spricht aldus· als
ghi an v voelt traecheit eñ verdriet· soe en
suldi niet af laten van uwē gheesteliken vlite
·Mer ghi sult te hant uwē hulper an ropē
eñ biddē hem dat hi ~~hem~~ na hem trecke··
Mitter bruyt die in der mynnen boeck sp̄ct·
Trecke my na di· eñ laet ons lopē indē goe
den rike dijnre saluē ¶ Tot den mael spricht
Sunte bernart dat die genade ons heren wa
ket· eñ dat ghi bereet werdet eñ vroliken
loept eñ sprect mit dauid· Hē ic liepe die we
ge dijnre gebadē doe du mijn herte breitste
·Ghi sult oec denckē· hoe die gheen die alle
creaturerē gemact heeft mit rusten doer di·
om v gestredē heeft eñ ghearbeyt an den
cruce· dat al syn licham· voet· hant· hoeft·

eñ soe wats was mit blodigẽ sweet beromen
was· als ghi uwẽ arbeyt tegen desen besiet
Soe ist õmogelic dat gy traech syt· Als Sun
te bernart spricт· Die vroem ridder en voelt
synre wondẽ niet· als hi syns herẽ wonden
bloedẽ siet· Die vyfte sake is dat wy der
vruchtẽ nemen van den boem· dese vrucht
is genade eñ gheestelic troest· die mẽ ant
cruce vint· des had die bruyt wael gesmact
inder mynen boeck doe si sprac· Syn vrucht
is mynre kelen suet· Van deser vrucht sp̄
sũte bernart· Mensche niet en vergete dat
der engelẽ hẽ gewordẽ is een laster der lu
de· eñ een man die al bitterhẽ besocht heeft
eñ cranckheit· Een man die van gade gesla
gen is eñ genedert een melaetsche eñ een
die alre hand wedermoet besocht heeft· dese
peynsinge sp̄ sũte bernart outfenget des
menschẽ herte· eñ spiset syn ziel· eñ werpt
wt die tranen eñ beghiet die ogen· eñ net
dat ansicht· Oec leest mẽ van sunte Agnetẽ
dat si die vrucht gesmact hadde· doe se sprac
Syn bloet heeft myn wangẽ geciert· want
welc mẽsche die die martelie ons herẽ an siet
inlikẽ· dat syn hem ansicht nat werde van
tranẽ· dat ciert bet dan enigerhande verwe
Mer wat vrucht gy nu neemt van desẽ boem
Dat is gotlic troest· genade eñ suetichẽ· dats al
niet by den dat gy vindẽ sult na desen leuen

Als dauid in dē solter spriet. Als dauid onse hē
syne mynere slaep geuet. Hoc wort om dat er
ne. dese slape is die doet. wāt goeder lude ~~sta~~
doet is als een slape die dē mēsche pyn eñ alle
droefheit af neemt. alsoe doet die doot den sali
gen luden. Na deser vrucht verlange dē goedē
s andrieas. want mē lāset van hē. dat hi crū dat
te daer hi an gebondē wart van veers grüten
eñ sprac aldus. Got gruet dy cruce gheheilicht
van den lichaim gades eñ ghecīert mit synen
leden. als van edelē margrietē. eñ biddē gade
dat hi ons f helpe. daer hi selue is. Amen

IN ebriabunt. Dit waert segz die profete
eñ spriet aldus. Ghi sült drinckē eñ
sült dronckē werdē in ons herē huys. hier me
de gheeft hi ons te verstaē im vroudē. die die
ziel ontfaet. als si dronckē wort. van der edelre
gotheit. Die irste vroude dat si vri is eñ van ho
gē moede. eñ van alsogedanē hogē moede dat
der mynster zielē dunct die in hemelryc is. dat
onse hē synve lieū moeder eñ der engelē eñ al
dat in hemelryc is vergeten hebbe. sonder oer
alleen. dat dunct der zielē alsoe hogemodich
syn si al die in hemelryc syn. Siet of si yet drō
kē syn van dē cruyt wyn. Die hemel eñ die
bergen sullē hem vervroiwē tegē ons. dats
alsoe. Die hoge engelē eñ die neder engelen
eñ al die heiligē eñ die zielē verblydē hē in

deser dronckenheit · daer af sp̄ dauid · Jh'lm sal
betymmert werdē als een stat · eñ dat hi sp̄ · Si sal
betymmert werdē · daer by gheeft hi te merken
eendrachtichᵗ · eñ dat hi spriet een stat · daer
by verstae wy enē willen · dien si al hebbē in
gade · die in hemelryc syn · daer af spriet die
ꝓphete abacuc · Myn gebeent moet vulē eñ zwi
den · Eñ et born van wormē moet onder my
ontspringē · dat ic ruste an dien dage der be
droefder · eñ ic op vare tot onsen ombegordē
volc · En trouwē hi kendē wael dat die gesel
scop vrolic is in hemelryc · Daer om begheerdē
hi · dat hem dat gheschiedē · op dat hi tot der
geselscop comē mochte · Hi kēnedē oec wael
dat daer nyemāt toe comē en mach · sonder gro
ten arbeyt · daer om bid hi hē seluē dē arbeyt
op dat hi ter geselscop queme · wāt hi wiste
wael · daer solde hi al des arbeits vergetē · · ·

Die ander vroude is dat die ziel schoē wort
in hemelryc · daer af leest mē int scryft dat
elcx menschē licham die beholdē blyft · alsoe
schoen wort na den ionxstē dage · seuenuolt
schoērē dan die sonne · eñ et sprekē die wise mey
ster · dat die schoenhᵗ des lichams si tegen der
schoenhᵗ der zielē recht als een cleyn scepekyn
tegen al die werlt · eñ tlicham wort seuenuolt
schoērē dan die sonne werdē sal · na dē ionxstē
dage · daer of sp̄ sinte Augustin aldus · Die
schoenhᵗ die die mensche ontfanct na der op-

risinge· dat en is anders niet· dan een ouer-
vloet van der zielen· wāt der zielē schoenhᵗ
wort soe ouer claer eñ groet· dat si se onthol
den niet en can· Want si is des gekipers wyns
des roden wyns eñ des gecruyts wyns soe sat
dat si ouervloyt· eñ dat ouervloet ontfaet
licham· eñ heeft daer af soe grote cuysheit
eñ reynicheit eñ schoenhᵗ· dat mē daer an
wael merkē mach· dat der zielē schoenhᵗ vyt-
maten schoen is tegen al creaturē· want dā
die schoenhᵗ des lichams soe cleyn is by der
zielen schoenhᵗ· want die ziel sal schynen doer
dat licham· als een scone licht doer een lanter-
ne· D ie derde vroude die die ziel ontfaet
als si dronckē wort in hemelryc dats een ewe-
like vroude· Eñ die vroude is soe claer· dat se
nūmer bedroeft en wort· wāt elke ziel vervrou-
wet oer der anderē vroudē· gelyc oers selfs·
wāt elker zielen dunct oer vroude soe groet
wesen· dat die nederste niet wesen en wolde
in der ouster stat· D ie vierde vroude die
die ziel ontfaet in der dronckenhᵗ· dat is dat
si wort van mildē moede· daer af spᵗ dauid·
Als si sat syn· soe deelē si hē omme· eñ waer dā
yemant dies bedorfte· dien delē si oer vroude
Nv en is daer nyemant dies bedorf· eñ noch-
tant treet elke ziel oer vroude vyter ander· al-
dus al die vroudē die die zielē hebbē· die heb-
bē si vyt gade· dē leuendē borne· eñ als si ou

dē leuendē born sitten · eñ daer oer vroude hebbē · Soe siet elke ziel der ander vroude in gade · ende oer goede leuē · eñ oer doechdē · daer si mede te gade quamē · in hemelryc · eñ van der vroudē verblyt si oer gelyc als vā oers selfs · eñ treet alsoe elke ziel vyter ander oer vroude · eñ oer en blyschap niet te myn · Biddē wy dan onsē heer · dat hi ons geue corteliC tot deser blyscop te comen · eñ wy dronckē werdē mittē saligen · die daer ewelic drinckē eñ drinckē · Amen

Querite dominū & viuet · Die pphete sprict aldus · Suect onsē hē · soe wort v ſe ziele leuende · Nv merct hoe gy onsē hē suekē sult als oen maria socht · Si sochten drie dage mit arbeyt eñ mit herten seer · alsoe suldi oē soekē drie dage in arbeyt · Die irste dach is rechte berouwenisse van rechter hertē · alsoe dat v alle dingen leet syn · daer gy gade ye mede vertoirndē · Die ander dach is luter bicht · van gronde op hent an desē dach · Die dese derde dach is stadige eñ ganse boet · Nv suldi merken waer om gy en suekē sult · dat suldi doē om dat hi goet is · Als sancte Ancelmꝰ spꝛ · O lieue got hoer doer sutr si dy · eñ hoe mynlic eñ hoe listelic · hoe doer gōt got is · dat suldy daer an merken · dat hi ons scoep · na syne gotliken beelde · dats der zielē ewicheit bescheidenheit · An dese twe dingē beeldē ons got na syn ewi

ge gotheit. Daer om mach hi wael die goede
got syn. Nv sullē wy oec merkē syn sachticht
dat sullē wi merken an syure toecomst als hi
hem neyget en̄ in der zielē comt. hoe sachte
hi is in der toecomst dat wetē die gheen wael
die oen werdelic plegē te ontfangē. Si wetē
wael dat al storm en̄ wreetheit cessen in syre
toecomst. Nv sullen wy oec merkē hoe mynlic
onse hē is. En̄ dat mocht di merkē by dē creatue
rē. Siet hoe mynlic hi se gemact heeft. beyde
hemel en̄ eertryke. en̄ al creatuerē daer bin
nen. En̄ sunderlinge mogē wi syn mynne proe
uē an den onduerē rauē. als hi syn iongen
wint soe syn si wit. als hi dan dat siet. soe
vliet hi van hem. en̄ laet se liggē. en̄ en doet
hem gheē goet. wāt hi waent dat si syn niet
en syn. om dat si hē ongelyc syn. Als die ion
gē dan soe liggē ongeplagen. Soe voedet se
got in tweē manierē. Sulke meyster spreken
dat hi se voet mitten hemelschen douwe. Sulc
spreken. Alst heet is soe vallen die iongen en̄
werdē als een cloot. en̄ soe gapē si van der
heiten. en̄ soe vallen hē die muggē in dē mōt
Daer by mogē wy wael merkē. dat hi dē mē
schē voel mynlik spiset. wāt hi heeft den mē
schē alsoe lief dat hi hē al creatuerē gescapen
heeft te dienē. Aldus mynlic is onse hē. Nv heb
di ghehoert hoe ghi onsē hē suekē sult. ende
waer om. Nv hoert waer ghi en suekē

sult· eñ waer ghi en oec vint· ghi sult oen sueken
eñ vinden ant cruce· eñ sult merken hoe mynlic
hi daer an staet eñ daer suldi merken wat hi doer
ons leet· eñ hoe ongestapen hi worden is van so
groter pyne· Daer af spricht sunte Ancelmus
·O wy die mynlike ogen die claer waren als
die son die syn verswart· Syn blosemde wan
gen syn bleec geworden· Syn mynlike mont is
verualuet· Syn borst is verswart die claer is
eñ was als een cristalle· al syn licham is gespa
nen ant cruce· als een pese an enen boge· Daer
suldi oec an sien· syn mynlike herte· hoet te
vloet van groter mynen· daer suldi v herte bie
den· eñ sult gevoelende werden der gotliker my
nen· Nv heb di onsen heren gesocht eñ ghi hebten
vonden· Nv hoert waer ghi en beholden sult· In
enen gebloyden herten· daer wil hi mit der zie
len syn blyscop hebben· aldus heb dy ghehoert
hoe ghi gade sueken sult· eñ waer om gy oen
sueken sult· eñ waer ghi en vinden sult· eñ hoe ghi
oen holden sult· Nv hoert wat vroem v daer af
comt· v wort daer om drierhande leuen gegeuen
Eirste is een leuen der natueren· dats dat smen
schen leuen op eertryke daer om vlenget wort
is hi van goeden leuen· want die ziel eñ lyf alsoe geern
te samen syn· dat se wolden dat se numer gesche
den en worden· eñ ouermids goet leuen wort hem
gegeuen dat si langer te samen blyuen· ¶ Tan
der leuen is een leuen van genaden· dat en is an

ders niet dan een leuē van doethdē. Tleuen op
eertryke mach wael heitē een leuē van gena
den. wāt hier vintmē genade die se te rechte
soect. dits wael een leuē van genadē. ¶ Terde
leuē is een leuē van vroudē. dat gegeuē wort
in hemelryc. na desen leuē mit groter blyscap
Daer ons got toe helpē moet. Amen

Men leest in apocalipsis. dat S. Johan
sach. een vloet eñ vyt den ouere vā der
vloet spranc een holt des leuens. Dat holt bracht
.xij. vruchtē. Die louer van dē holt geuē der zie
len gesontht. bi den holt des leuens is ons be
teykent xp̄s. Daer salomon af sprict. Die wys
heit is holt des leuens. Mit recht is xp̄s ghehei
ten holt des leuens. wāt hi draget al dingen
mit syure cracht. Van desē holt eñ van deser
vrucht sprict sunte pauwel. dit holt eñ dese
vrucht is des wy gebrukē sullē in hemelryc
wael is xp̄s gheiten holt eñ vrucht. want
hi is beghin eñ eynde. Van desen holt sprict
Sunte Johañes. dit holt geuet syn vrucht. dat
is xp̄s geuet hē seluē der goeder zielen. hier
af sprict S. lucas van onser vrouwē. Die vru
cht dyns lichams is gebenedyt. mit rechte
sprict hi die vrucht dyns lichams. want na
menschelik gebuerten was xp̄s alleen geba
ren van mariē. des gebrukē wy nv int sacra
ment des altaers eñ sullen na gebrukē in

hemelryc die ewige glorie. Dese vrucht dats
onse hē ihūs xp̄s die gebenedyt is in tween ma
nierē. In eenre manierē dat hi got is. eñ gra
cie gheeft al die se hebbē. In ander manierē
dat hi mensche is. eñ hem gegeuē heeft volh[t]
der gracien. van der edelre drieuoldich[t]. elc
creatuerē die redelic eñ recht is die is gebene
dyt in der ontfangenisse der graciē. die wt xp̄s
comt. bi dien dat xp̄s gebenedyt is in tween
manierē. daer by sprinct dit holt des leuens
dat is xp̄s vyt tweē ouerē van dier vloet. by
deser vloet is ons beteykent die vol vloet der
drieuoldich[t]. die vader die soen eñ die heili
ge gheest is tander ouer. daer xp̄s bi ontfan
gen wart in syrre mensch[t]. hier by wort ge
seget dat xp̄s got eñ mensche is. dat hi sprin
ge wt tween ouerē der vloet. Al is onse hē een
vrucht in hē seluē. nochtant is si deilsam dē
gheestelikē zielē dien weerdelikē ontfaen
By den xp. xij. vruchtē die dat holt des leuēs
brocht. sijn ons beteykent xij vruchtē. die got
gewoen is te geuē der getrouwer zielē. als mē
proeft in die scryftuer. Die irste vrucht ge
sontheit eñ reynich[t] der zielen. want sundē
makē die ziel ongesont. als een heilich man
spriet. Sunde is een wonde eñ vlecke der zie
len. Tegen die wonde eñ die vlecke is tsacra
ment eñ die dope sacrament sacreert. hier of
spriet Sunte gregorius. Dese offerhande ver

loest die leuende van den sundē · en̄ ontbindt
se van dē knope der wondē · Van deser conse-
cratiē spreict Sunte Ambrosius · wāt ic dick
misdoe sal ic sacrament dicke ontfaen · en̄
Sunte Augustinꝰ spreict · die een wonde heeft
die soeckt arsedie · Sunte iohan spreict · die mit
goedē wil weerdelic ontfangē · die mogen les-
schē an hē al siecheit · hier by sal elke ziel in der
pensinge gaen · tot den altaer en̄ sal seggē · hē
ic bin siec · en̄ com te di · du biste gewaer arsedie
en̄ salige doep · Die ander vrucht is dat dit
sacrament verlediget die ziel van hoere scolt
In enē grotē deel of van allē · Van desen tweē
vruchtē spreict sunte Jeronimꝰ · xp̄s formiert
syn bloet in den kelic · by der meygeninge des
wyns en̄ des waters · om dat wy in dat een wͦ-
den gereynicht van onser scolt · en̄ in tander
vloest van der pynē · Sunte ambrosiꝰ spreict al-
soe dick als dit sacrament wort werdelic ont-
faen · Soe werdē die sundē vergeuē · Die der-
de vrucht is dat dit sacrament die ziel warnt
tegen die toecomēde becoringe · Gelijc als mē
een borch waernt tegē die viande mit wapē
en̄ mit spisē · hier af segꝫ sunte ~~Jherō~~ · Ambro-
sius · als die viant siet dat die ziel gewapent
is · mit den gotlikē sacrament · soe vliet hi en̄
als hi siet die borch des genadigē h   mit
gheestelikꝰ spisen gespiset · soe vliet hi en̄ segꝫ ·
Ic en can dese borch niet winen · want hier is

geherberget een die sterck is in dē wege· hier wort
getoent tlichaem ihū xp̄i· eñ syn bloet in der ge
daente des brodes wyns eñ waters· hier is dat
vleys dat genomē wart· van der reynre maget
mariē· eñ getrupt wart mit der sausē der py
nen des cruces· Sunte Johan sprict hier af dit
bloet veriaget die viande· eñ doet se staen ver
re· eñ roept die engelē eñ den hē der engelē
dat en is gheen wonder· wāt siet hebbē lude
in cloester enē arm of een hant vā enē heili
gen· si en latens niet verre van hē dragen··
Mit meerrē recht en sullē hem die engelē niet
laten ondragē· die casse ons herē· dat is een
yegelic salich mensche· die syn gebenedide lich
am ontfaen heeft· hier af sprict salomō· daer
tlicham is daer gaderē die arnē· dit sprict al
soe voel· daer xp̄s is daer gaderē die engelen··
Tay edel heilige ziel gant ten altaer eñ sech
hē die borch mynre consciencīe is cranck eñ
vol vā armoedē· ic com te di du biste myn sterc
heit· eñ bidde di dat du myn borch dats myn
herte warns mitter wapē ons herē· eñ ver
uult mit geestelik spisen· Die vierde vrucht
is dat dit sacrament die ziel reynicht vā allē
quadē peynsē· eñ onhoefscher begheerte· hier
af sprict die ꝓpheet· hoe doer claer is myn ke
lic die die lude dronckē mact· dats gesegt· hi
geuet vergetenisse ydelre liefte· mit recht wort
hi doer claer ghehe itē· want hi claert die ziel

en̄ mact se dronckē· te dier dronckenscap roept
die brudegom syn bruyt in der mynen boeck
daer hi spriet· drinckt myn vrient en̄ wert drō
kē myn alre liefsten· lieue mensche ganc mit
mynen en̄ mit heiligē begheerten tot desen
werdigen sacrament en̄ sech· hē ic en bin niet
schoen· en̄ com te di· dat du my reyn makes en̄
claer· Die vyfte vrucht is· dat dit sacramēt
verstoert die dingē die verlarē ~~warē~~ syn· ghe
like als die spise des lichams ōuimds honger
wort verteert· en̄ dat verteert is wort verstoe
ret mit ander spisen· alsoe verstoert dit sacra
ment al dat verlarē en̄ verteert is· in versūme
nisse en̄ in sundē· en̄ mact die ziel vet die ten
ersten mager was vā doegedē· In deser pinsin
ge sal die salige ziel gaen totten lieuē hē· en̄ seg
gen· hē ic bin vouwich van desen clede der ōno
selht· en̄ bin geworpen van den lande der doe
gedē· dats van dier passie· en̄ com tot dy· wāt
du bist een weder geuer van allen goede· dat
verlarē is· Die seste vrucht is dat dit sacra
ment sterct des menschē herte· alsoe dat die
mensche mach becoringe weder staen en̄ op clī
mē in doegedē· Hier af spriet die sanyst· Dat
die engel gaf iacob euen beet broets en̄ syn her
te wart gesterct van desen broede dats vā dē
sacrament spriet sūte Augustin· dit broet en is
niet gelijc dē brode dat alleē gaet int licham
mer et vloyt in die ziel· In desē gepinsē sal die

heilige ziel tonse hē gaē eñ seggē. hē ic bin cranc
eñ com te dy dat du my sterkes eñ vast makes
Alsoe leest mē van sūte pauwels. doe hi smac
tē des broets doe wart hi gesterct. Die seuē
de vrucht is dat dit sacrament wādelt den sa
ligē mēschē in beteringē. Dat broet dat men
et wort gewandelt in vleys in den ghenē diet
et. ~~dat~~ mer die gene diet et dat sacrament hi
wort weerdelic gewandelt eñ wort een lit ons
herē. Hier af spreect S augꝰ in dē persoē ons
herē. Ic bin spise der groter lude. du salt my etē
eñ doch sal ic my niet wandelē in dy. als die
spise dyns vleys. mer du salte verwandelt
werdē in my. des en verwonder hē nyemāt
dat die gheen die dit sacrament ontfaet v
wandelt wort in gade. als mē segz by gely
ke die sterke verwint den cranckē. alsoe is
et hier mede. onse hē is sterker dan die ziel
dien ontfaet. eñ daer by verwint hi se eñ
verwandelt se in hē seluen. Die achtende
vrucht is dat dit sacrament verveet die do
dē. eñ daer by wort et ghehceten holt des le
uens. Nv meret dat die vleyschelike spise
gheē leuē en mach ontfaen. in dē genen
die sy et. si en werde ten irsten gedoet. wāt
dats goet te prouē tvleys dat men eten sal
wort muttē irstē gedoot eer in. Eer ment et
Rich mensche aldus moet wesen dyn leuē dats
dyn eygē wil. dyn olde zedē. eñ dyn quade

gewoente die du geplegen heefs. dit moet allet
werden gedoet in dy. wiltu verwect werden
mitten sacrament dat is mit onsen hēre die le
ue is der heiliger ziele. In desen gepeynse sal
die mensche gaen tot onsen hēre en̄ seggen. Hēre
ic com te di. datstu my dat leuen mynre ver
keerthz verquecs mit der genadē dynre goet
heit. Die negende vrucht is dat dit sacra
ment die ziel beroert na den wil ons heren
en̄ niet na dē wil des vleys. Mer et dit alsoe
lange alst vleys leuende is in den verken of
in den hoen. of in anderē dieren. Soe wortet
beseert van der beroeringe des ganges. Mer
alst geten is van den arn of van anderē vo
gelen en̄ verwandelt wort in oerē vleys. Soe
wortet gevoert in der lucht. sonder verveernis
se. aldus ist mitten gedachten. des menschē
die leget in der arden. dats in eertsche vuyl
heit. alst verken leget in die eerde en̄ wroet
alsoe leget tgepinse des rockeloes menschen al
toes en̄ wroet en̄ regniert in eertschē gedwase
En̄ ouermids die cracht van desen sacrament
soe wort se verwandelt gheestelic in onsē heer
en̄ wort geboecht in synē wille en̄ gebade. en̄
dan beghint die gedacht te roerē en̄ te vliegen
inden ghenē die dit sacrament ontfaet Die
tiende vrucht is dat dit sacrament die heilige
ziel brenget in die bruderscap des heiligē geests
Van deser bruederscap spricet rabanus. Die

trouwe ziel en make̅ const van my̅nen en̅ van
enicheide̅ in die ontfenenisse des sacraments.
hier by heit dit sacrament gemeyn spise. wa̅t
hi is een spinder syns goets al de̅ ghene̅ die
syns gebruken. Nv sal die mensche seggen..
lieue he̅ ic heb my versumt in den dat ic niet
geholden en̅ heb eendrachticht van volcomen-
re caritate̅. en̅ bid dy dat du my wilte helpe̅
~~volcome̅~~ volmake̅ myn gebreke. dat ic elke̅
mensche alsoe my̅nen moet. dat ic deelach
tich werde syns goets en̅ synre doecht en̅ e
welic te bliuen in die bruderscap des heilige̅
gheest. Die elfte vrucht is dat dit sacra-
ment gegeue̅ wort apenbaerlic de̅ reynen
herten. Hier af spriet ysaias. Et dat goet is
en̅ v ziel sal hebben diolyt in vetheide̅. die rey̅
ziel smact der suetich die leget int sacrame̅t
Daer af spriet die bruyt in der my̅ne̅ boeck.
Syn vrucht is herde suet mynre kelen. hier
af vintmen bescreue̅ dat aser iacobs soen ge
heiten was vet broet dat gegeue̅ wort den bly
de̅ tongen. aser beduyt alsoe voel als kerchof
vri beslaten al om. ihesus xp̅s lach beslaten
in syne̅ graue om onse sunde̅. en̅ om dat hi
wolde penancie geuen den ghene̅ die sieck la-
gen. dat was de̅ edele̅ riddere̅. die om tlof der
heiliger kerstenh stréde̅. als Su̅te andrias S.
Johan baptiste. hi macten een vette soppe va̅
de̅ hemelsche̅ broede. doe dat woert gades ge-

wandelt

wandelt wart in vleysche. dit broet wort noch gege
uen dē bliden tongen. dat beduyet dat groet vrede x
wort gegeuē den ghenē die leuē na dē wil ons herē
hier af spriet dauid die pphect. hebt geloue an gade
hi sal dy geuē soe wat dyn herte gheeyschet. Die
.xy. vruchte is beghere en̄ gebruke gades. Hier af
spriet Rabanus. alle lude die gevoeget syn oer en
hoefde. dats gade in der cracht syns sacraments.
die sullē alle blijde wesen in die ewelike claerht. Dit
sacrament is nutte ter ewicht en̄ ter onsterflicht.
Dit syn die .xy. vruchtē des leuendē holts. die louer
van desen holt. syn dat woert gades. die die ziel ge
sont makē. Van desen waerde spriet noch sūte Johā
Als wy onweerdelic ghaen tē sacramēt. soe sundi
gē wy gelike dien die ihm doedē ant cruce. Die
werdelic wil gaē tot desen sacrament. hi sal hebben
drie dingē. Dat een is pyn der sundē. Dat ā
der genade ī synen euenkersten. Dat derde is be
gheerlike begheert tē sacrament. Van diē spriet sūte
Johan. Die onpynlic is en̄ onverbondē dien vdrietet
gheestelix goets die en gaet tot deser tafelen niet. Dat
derde is dat wy mit bernend begheertē gaen sullen
tot desē sacrament. Als sūte Johā spriet. Ay goede lu
de. hoe en sie dy niet hoe groter begheerte dat kynt
vaet nader borst synre moeder om dat et sukē moch
te. Mit alsoe groter begheertē soe soldē wy gaen tot
deser tafelen en̄ soldē sukē daer vyt die gratiē des hei
ligē gheests. Sunte Johā spriet noch. Die dit sacramēt
geweldich syn te geuē. die sullen hē hoedē dat syt

niet en geuen den onwerdigē. wāt hier af spricht hi sel uer eñ seecht. Ic sal myn bloet eer vyt ghietē. eer ict gheue den onwerdigen. Hylarius spricht. welc mē sche yet langhe sonder dit sacrament is. is sonder be holdenisse synre zielen. dat wy dagelix daer toe mo ten gaē weerdelic. eñ dit gherichte gheestelic ontfaē alsoe dat hi ons hier voede mit synre suetē gracie eñ in hemelryc in synre schoēre glorie. Des giñe ons die heilige drieuoldicheit vader soen eñ heilige gheest. Amen.

Confortamini in dño. z cetera. Dese waerde sp̄ ket sunte paulus. Hi spricht gy sult sterck syn an gades doechde. An desen waerden maent hi ons vier dingen. Dat irste is dat wy stri dē sullē. Dat ander is dat wy ons wapē sullē an doen. Dat derde dat wy viande hebbē. Dat vierde waer om wy strydē sullen. ¶ Dat irste is dat wy stridē sullē. Daer van segt Job. Des menschē leuen en is niet dan een stryt eñ een becoringe. Ouer dat waert spricht Sunte bernardus. Sprekes du goede Job dat des meschē leuē niet en si dan eē stryt ĩ eē becor inge. Soe spreke ic. soe wie dan aen stryt eñ aen becor īge is. die en leuet oec niet. Sint dan onse leuē niet en is dan een stryt als ons sunte paulus maent. soe sullen wy vast stridē. eñ sullen vastelikē staē. dat wy niet segeloes en werdē. Salomō spricht. Mensche als du di in gheestelic leuē geueste. soe stant ĩ der rechtuerdicheit. eñ mit der vorten gades eñ huede di dat du yet valles in die becoringe. Ouer dat woert

sprict sunte Johā · Mensche huede di vlitelic · want
tot der tyt soe du wenes dat du alre sekerliste gees
· soe valles du alre schierste · Alsoe sprict sūte paulus
So der mēsche sprict dat he seker si · soe valt hi alre
schierste in dē kūmer daer he kūme af komt · Daer
om sullen wi al tyt vlitich syn dat wy sekerlic stry
dē ¶ · Dat and' dat ons sunte paulus maent · dat
is dat wi ons te stryde wapenē sullen · Men leset
dat oen der duuel becoerde · wat dede hi daer wed'
En trouwē hi wapendē sich mit wysheit · en̄ ver
wan oē · Alsoe heit ons die edel sunte paulus dat wy
ons wapenē en̄ sprict · Gy sult v wapenē mit dē ge
wapē der wysheit · soe en wert gy segeloes · Also sprac
onse hē · Selich mensche ic heb dy gewapē gegeuen
dat nūmer segeloes en werdes · Wolt du dy wyselic
en̄ bescheidelic holdē · Soe sprict die pphect dauid Mē
sche wapē dy mitter vortē gades · want die vorte die
is orberlic en̄ seker en̄ halt di dat du niet en vals in
die becoringe · Dat seg ic dy sekerlic dat dy gades vor
te behoet voer die sundē · Nu sprict Job die vorte is
dē luterē golde gelyct dat daer gereynicht is in dē
test · Hi gelyct al die vorte met enē golde · hi sprict
si si gelich dē golde van arabiē dat is edelre dan
enich golt · En̄ is luter en̄ bleec · Den golde is die
vorte gelyc · Nv sprict die pphect Of gy ontslapet
tusschē tween geluken · soe sult gy hebbē duuē vede
ren ouer siluert · En̄ op dē rugge sult si syn vergult
mit luteren golde · Nv merket dat he sprich · Of gy
ontslapē s' syt tusschē tweē gelucken · Die tween

gelucke syn der werlt vroude eñ eer· eñ goet dat is
der werlt gelucke ¶ Dat ander gelucke is hemel
sche vroude· Deser gelucke̅ en hebbe̅ wy en ghee̅
want soe wie der werlt gelucke versmaet eñ tot
gheestelike̅ leue̅ comt· die slepet tussche̅ der werlt
gelucke eñ den hemelschen gelucke· wa̅t hi en he
uet noch deen noch dander· Nu spriet der pp̄heet
dat wy sulle̅ hebbe̅ duue̅ vedere̅ ouersiluert· By
den duuen vederen syn beteykent doegede̅· want
mit doechde̅ moet die me̅sche te hemelryc vliege̅·
Nv spriet hi si sullen syn ouersiluert· By de̅ siluer
is beteykent kuysheit· Eñ mit der rechter kuysheit
sulle̅ wy al onse doechde̅ oůsiluere̅· Nu spriet hi voert
wy sullen oec oůguldet syn op de̅ rugge mit luteren
golde· daer by is beteykent dat wy al onse werke̅ eñ
al onse̅ arbeyt sulle̅ oůgulde̅ mit de̅ edele̅ golde dat
is die edel myn̄e· die al onse werke̅ oůguldet voer
gade· Dit golt is gelyc den golde van arabia· Dat
daer luterre eñ schoe̅ is eñ bleec· wat is euer by der
bleecheit des goldes beteykent dat is der myn̄en oů
vart· eñ waer die myn̄e is daer toent si sich mit ene̅
bleke̅ ansicht· Eñ dat toent die begheerde der myn̄
en die in den herten· is dat is der myn̄en ouervart
Alsoe spriet Job Myn ziel haet vercaren dat si recht
oůhange̅ si· tussche̅ de̅ dinge̅ die oůer my syn· Alsoe
gheschiet den lude̅ die die myn̄e bleec gemaket he
uet· die syn mit de̅ gheest verhange̅ tussche̅ den oů
sten dinge̅ die in hemelryc syn Eñ den die op eertryc
syn· want oer gelucke is daer boue̅· eñ mote̅ oec on=

derwilen hier neder syn · want wy moten onse gesellē
dē lyf voedē van desē eertryke · Eñ ever dē gheest
sullen wy voedē van der hemelscher sueticheit. Nu spreect
die prophet eñ heeft dat gesprakē · dat wy ons wa
penen sullen mit der voertē gades tegen dē stryde
Die selue voert gelyck spreect Job · dē golde vā ara
bien als v geseget is. Nu spreect sunte paulus · Men
sche stant vast in der gerechticheidē · eñ mit der vor
ten gades saltu di wapenē · dat du niet vellich en
werdes in dē stryde. Nu spreect een wys man · Soe
wan der ridder in dē stryt vart · verladet hi sich mit
ongerūgen gewapē · soe wort hi segeloes · Men le
set van dē coninc dauid · Doe he solde strydē mit
golyas dē roese · doe hiet oen die coninc saul syn wa
pen an doen · Eñ doe he die an gedede doe en moch
te he niet strydē · want et was om ongerīge eñ te
swaer · Soe gelyker wys geschuyt dē menschen
die sich verladet · onbescheidenre arbeit in enē iaer
of in tweē · dat he daer na niet en mach · want de
de euer die coninc dauid · En trouwē he toech sich
vyt eñ nam syn slingere eñ vyf steen · Dat is die
ghehoechnisse der vyf rode wondē ons herē · Daer
mede verwinen wy alle ons viande · Alsoe spreect
sanctus bernardus Soe der getrouwe ridder syt syns
herē wondē blodē · soe wort hi soe gar sterck · dat hi
synre wondē seer vergit · Soe gelyker wys spreect hi ·
soe gheschiet den menschē · die ons herē wonden
an siet · die wort soe sterck in der becoringē dat oē
nyemant vwinē en mach · ¶ · Dat derde dat ons

sunte paulus seit· dat is wie onse viande syn· wy heb
bē drierhāde viandē· Een viant is der duuel· Die an
der is die werlt· Die derde is onse lyf· Mē lesit vā
dē coninc dauid· dat he drie viande hadde· Een dat
waren philistein· dat warē heidē· mit den street hi
alle tyt· eñ en leet se nūmer gerustē dach noch n
nacht· Dat ander was die koninck saul dē vlo
hi tot allen tyden· Die derde was syns selfs soe
Abselon mit den street hi somtyt· onderwilē ont
liep hi om oec· By dē coninc is beteykēt eē pghelic
mensche· Eñ bi den drien viandē onse viandē· Nv
sullē wy lerē strydē mit onsen viandē als der coniñc
dauid· By den heidē syn beteykent die duuelē mit
den sullē wy alle wege strydē dach eñ nacht· Alsoe
spraect een heilich man· Wy sullen dach eñ nachte
bereyt syn te strydē· Want als wys alre mynste we
ten· soe comt die viant eñ wondet onse ziel· Die ā
der viant was die coninc saul· By dē is beteykēt
die ongetrouwe werlt· Woe dede hi den viant· he vlo
oen al tyt· Soe gelyker wys sullē wy die werlt vliē
eñ en sullē der nūmer gencken· Die derde viant dat
was syn soen abselon· Bi dē is beteykent onse lyf·
Mit den sullē wy onderwilē strydē eñ onderwilen
ontvliē· Du salt oec voel bescheidelic mit om strydē
du machs anders licht verschuldē gades toern· Wāt
soe wie alle tyt mit dē viant strydē wil dē hi sal ont
flien· eñ den heimelic is den hi vlien sal die strydet
onwiselic· Wāt hi mach wael vellich werdē in den
stryde· Eñ daer om dat ons niet en misgae· in den

stryde. Soe sulle̅ wy stryde̅ als ons die coninc dauid
voer gestrede̅ heeft. Ons leert oec stryde̅ een heilich
man. Sunte hylarius en̅ sprict. Ic seg di sekerlic dat
du mit en genen dinge̅. soe seer verwine̅ en machs
dyn viande als mit ene̅ dat is gheestelike vroude.
daer mede machs du al dyn viande verwine̅. Stryt
vrolic mit doechtlik' voert. got wil dyn hulper syn
in de̅ stryde. Daer va̅ sprict hi in de̅ ꝓphete. Stryt
vroliken. Ic wil v schilt syn in de̅ stryde. en̅ wil al v
schoet ontfaen. Dat dit waer si. des hebbe̅ wy orcon
de an de̅ goede̅ sunte Steue̅. doe hi te hant i̅ den
stryde was. doe sach hi op te hemel en̅ sach onsen
he̅ ihm xpm stae̅. tot der rechterhant syns vaders
Recht of hi spreke. Gehalt di wael lieue me̅sche. Ic
stae als dat ic di te hulpe̅ wil come̅ in de̅ stryde. Soe
gelyker wys doet onse he̅ noch hude̅ de̅ mensche̅. die
doechtlic stryden i̅ syne̅ nam. de̅ komet hi te hulpen
inde helpt om stryde̅. Alsoe sprict si̅te paulus. Onse
he̅ wil v hulper syn in alle̅ uwe̅ noede̅. ¶ Dat vier
de des ons si̅te paul' vermant. dat is waer om wy
stryde̅ sulle̅. wy sulle̅ stryde̅ om dat hemelryc. dat
is des strydes loe̅. Nu sprict onse he̅. Recht als my
myn vader dat hemelryc heeft gegeue̅. alsoe wil ict
v oec geuen. Ic kofte dat bitterlic mit groten arbeit
wilt gy et alsoe kopen soe geue ict v. Nu sult gy mer
ke̅ de̅ loen des hemelryts. Des hemelryts loe̅ is got
die ee̅ loe̅ en̅ een eynde sal syn al onser arbeit. des
hebbe̅ wy orconde an here̅ abraham den hiet onse
he̅ varen in die woestenie. Doe sprac hi. heer wat

woltu my daer om te loē geuē· Doe sprac onse hē· Ic
swerē dy bi mynre gotlik trouwē dat ic selue dyn
loē wil syn· dat ons een orkunde is dat got een loē
wil syn al onser arbeyt· Alsoe leset mē vā sunte Cec
lien die had gade oer kuysheit gelouet· doe woldē
sy oer vrient enē herē genē· daer weder street sy
doegentlic· Eñ doe si in dē stryde was doe keerdē
si sich an oer gebet· eñ bat onsē hē dat hi oer hul
pe stridē· Doe verscheen oer een engel eñ toendē oer
twee scappeil van rosen eñ vā lelien· Eñ sprac tot oer
gehalt dy wael· got heeft dynē stryt an gesien· eñ
wil dy lonen· Dat rosen scappeil saltu ontfaen vā
der martelie die du lyden salt· Eñ dat scappeil vā
den lelien saltu ontfaen om dyn kuysheit· dat is
een orkunde des loens die na desē stryde gaet· Nu
strydet doegentlic· got wilt seluē den loē syn des
strydendē menschē· Amen. Sermoē vā dē cōfessore

HEt vos similes hoībz et cetera Dese waerde sprict
onse hē tot synē iungerē eñ tot enē yegelikē
menschē· Eñ sprict alsoe· ghi sult gelyc syn dē men
schē die daer beidē oers herē die daer geuarē is tot
der bruloft dat si oen gerede in laten· Die brude
gom is onse hē got· die bruyt is die menscheit die
heeft hi to hemelryc geuoert· Eñ an dē iongesten
dage soe wilt hi hier weder comē· Eñ onse hē sprict
in den ewangelio· Siet dat gy bereyt syt· want
gy en wetet niet· wāneer of wilkes dages des mē
schē kynt komt· Waer om sprict hi des menschē
kynt komet· dat is daer om· wāt wy al tweer

menschē kynt syn. Eñ euer hi en is niet dan eens menschē kynt eñ gades. Eñ daer toe dwang oen die myñe dat he menschelike natuer an sich nã Eñ dat sich die gotheit mengedē tot onser cranc ker mensheit. daer toe dwanc oen die myñe. dat is daer van dat si got tot mensche macten. Eñ dē menschē tot got. alsoe daer voer staet. daer onse hē sprac. dat wy gade werdē dat mact die myñe die is soe edel eñ soe werdich dat si den menschen an allen dingē gade gelyc maket. in der maten als wy oen gelyc mogen syn. Nu spriet he dat wi gelyc sullen syn den menschē die daer beydē oers herē die to bruloften is gevaren. Als hi wed'comt dat si om bereyt in laten. Die ald9 oers herē bei den. die sullen drie dinck hebbē willē si oers herē wael beyden. ¶ Dat irste is dat si sullē waken om drie dinck. Dat irste daer om dat si wakē sullen dat is dat oen niet verstalē werde. Dat and' dat dat vuer niet en verlesche dat si om licht tegē seyndē Dat derde dat si bereyt syn oen te ontfaē. Si sullē ten irsten daer om wakē dat oen der stat niet ge stalen en werde. Daer vā spriet sunte paulus. wat mach ons verstalē werdē dā onse ziel. die wardet die duuel tot allen tyden dat hi die ons verstele. Eñ daer om sullen wy vlitelic wakē dat wy onse ziel behoedē. Wy sullen oec daer om wakē dat et vuer niet en verlesche. dat vuer en is niet anders dan die genade ons herē. Die genade sal een mē sche doegentlic hoedē eñ plegē. Eñ sal tallē tydē

der genadẽ toe leggẽ mit goedẽ werkẽ. Men leset in
der alder Ee dat onse hẽ geboet dat alle tyt een vuer
indẽ altaer brende. Eñ die eewarre solde dat vuer ma
ken. Eñ alle wege toe leggẽ. dat et niet en verlesche..
Soe gelyk wys is den menschẽ gebadẽ dat ons herẽ
genade ~~ons herẽ~~ in dẽ altaer syns hertẽ berne. Eñ
die eewarre dat is des menschẽ bescheidenh^t die sal
dat vuer der genadẽ holdẽ mit goedẽ werkẽ. eñ sal
die doechdẽ oefenẽ vlitelic die om got heeft gegeuẽ
mit singẽ. eñ mit lesen eñ mit beden. eñ mit dienẽ
Eñ mit yegelikẽ arbeyt. Alsoe voel als hi gedoen
mach. Eñ alsoe voel genadẽ als om onse hẽ gege
nẽ heeft. die sal hi om weder geuẽ. Wãt en wil he
der genadẽ niet oefenẽ mit goedẽ werkẽ. soe ne
met si om got. Alsoe spriet Sunte paulus. Geuet
weder die genade gade. ghi verliest si anders Onse
hẽ spriet in dẽ ewã^ly. Soe wie die genade verbir
get eñ si niet en oefent. die hi vã gade heeft den
nemet hi se eñ geuet sy enẽ anderẽ an dẽ si nutte
is. Die pphet spriet. Ic en wil nũmer gerustẽ. eer
ic com in die heilich^t gades eñ in dat leste. die hei
lich^t gades is dat hemelrijc. dat leste is onse heer got.
. die is v anvanc eñ v eynde. Als onse hẽ spriet Ego
sũ alpha & o. Ic bin een anbeghin eñ een eynde. Eñ
dat spriet die pphet dat he nũmer en wil gerustẽ
he en kome tot den anbeghin eñ tot den eynde.
dat is got. he spriet oec. Memor fui dei. Ic gedach
te an got daer vã wed^uoerẽ my drie dinck. Doe
ic an got gedachte. doe geluften my des. Ende dã

van oefende ic goede werken. Eñ myn gheest te
vloet van der sueticheit die ic in mynē gedanckē an
got vant. Men leset van der koningynen hester. Doe
sy voer dē connic assweruꝫ solde gaen doe verscrac
si gar seer. Wāt der connic had den sede. soe wie voer
om genck die moste dē doet lyden dē he voer sich
niet en hiet komē. Eñ tot enen mael moste die co
ningyne voer oen comē ongeladē. Eñ doe zierdē
si sich mit edelē cledere. Eñ doe si voer solde gaen
doe voerdē si een ioncfer mede. die hief oer die cle
der op. Eñ een die voerdē se. Eñ doe si den connic
an sach. doe dochte si woe si der connic een wenich
taernlic an sege. Eñ si verstryeten alsoe seer dat si
gar bleec wart. Eñ neygedē sich op die ioncfrou
wē. By den connic asswero is beteykent onse hē
ihūs xp̄s Eñ by der koningynen hester is beteykēt
die ziel. want soe die ziel beghint te gedencken
an got. Eñ an schoenheit des hemelryces. soe en ge
rust die ziel nūmer Eer dā si mit oerē komet voer
gades stoel. Eñ sticket oer ogen in dē gotlikē spie
gel. Eñ als men leset van der conıngynen hester
dat sy verscrac doe oer dochte dat si die connic
een wenich taernlic an sege. Soe gelyker wys
geschiet der zielē als si voer got mit oerē gedāc
ken komt Eñ sich got der zielen in sōniger ma
ten geet te kenen. Alsoe dat si syn ansicht luter
lic bekēnet Eñ van den ansicht verscrict die ziel
Eñ by den dat oer docht dat si die connic een we
nich taernlic an sege. By dē taern is beteykent

een wandelige des ansichtes die wandelige ghe
schiet als die ziel oer ogen gestryket an got. Ende
sich got geeft te bekēnen. soe verstrynct die ziele
Eñ die lyf verliest al syn cracht Eñ dat bloet trec
ket sich al inwart tot den herten. wāt dat herte
soe grote bewegunge heeft ontfangē. Eñ dā wort
die mensche bleec. Eñ dan neyget sich der geest
op dē lyf. Eñ dan comt der mensche weder tot
om seluen. Dat heb ic allet gesprakē van den
vuer. dat is die genade die onse hē dē menschē
gheeft. dat hi die vlitelic sal oefenē. dat hi niet
en verlessche in der genadē des hertē. Dat der
de waer om si wakē sullē. dat si oen gereet in
laten sullen. Soe wāneer hi comt. Alsoe sprict
onse hē. Ic stae eñ cloppe tot des menschē hertē
Selich syn die my in laten. mit dē wil ic een ho
getyt hebbē. hi sprict oec in der mynnen boeck.
Doe my op myn lieue suster eñ ~~tord~~ torteldune
eñ laet my hogetyt mit dyre zielen hebbē.
¶ Dat ander is. Si sullē wael geziert syn als dat
ansicht des tempels. Ornauerūt faciāe templi
ayen leset in der alder Ee. van dē tēpel. dat was
geciert mit guldē cronē. Eñ mit guldē schildē
Eñ et warē in yegelikē oerde des tempels om
hange op geslagen mit guldē vingerlin. Soe
gelyker wys sal die mensche geziert syn die gā
des tempel is. Dat wy gades tempel syn. dat se
gt ons S paulus. Hi sprict. v lyf is een tempel
des leuendē gades. Want wy uv gades tēpelē

syn · soe sullen wi gesiert syn mit eenre guldē
re cronen · Sunte iohānes die sach een vrouwe
die had die sōne tot enen clede · eñ die mane tot
enen voetschemel · eñ was gecroent mit twealf
sterrē lichte · Hi scriuet oec · ic sach een teykē aē
den hemel dat was wonder groet · Eñ was een
vrouwe · Dit moegē wi beteykenē aē onser vro
uwen · die had wael die sōne tot enen clede · doe
si die ewige sōne ontfienc · Eñ si eñ got enē soē
gemeyn hadden · Si hadde oec die mane tot enē
scemele · dat was die boese werlt die had si gar
versmaet · Si was oec gecroent eñ is hudē gecroēt
in hemelryck mit twelf sunderlingē eren · Eñ
dat hi sprict een vrouwe een wyf · dat is daer
aen gemeynt dat si is moder eñ maget voer oer
geboerte eñ nae oer geboerte · Wi moegē oec de
se beteykeninghe kerē aen een selige siel die ga
des tempel is · Die sōne daer mede die siel gecle
det is dat is die genade die ons here in dē heilgē ge
bede in wt gietet · Die maen is die boese werlt ·
die sal die mensche gar versmadē · Alsoe sprict
sunte pauwelus · Mi is al die werlt tenē mist
wordē voer mynen ogen · recht of hi spreke · Je
heb die werlt gar also verworpē eñ versmaet
dat ic niet mer op si en achte dan als op een mist ·
Daer nae wort die siele gecroent mit eenre cro
nen · die heeft twelf sterren · dat syn twelf ge
meyn sterren des hemelrycks die een ygelic mē
sche heeft · die oec myne heeft die gewinnet sees

sunderlinger vrouden eñ gesierden aen den liue eñ sees aen der sielē· Aldus sal die siel gecro net syn die gades tempel is· Wi sullē oec ghe sciert syn mit gildē schilden als der tempel· Al soe spryct dauid· Dn̄e ut scuto· O heer du heues mi gecroent mit dynen schilde dyns goedē willē· Aen den schilde syn drie ort· Dat is ons beteyke nt· Een ort dat syn ons herē gebode· eñ syn leer die sal die mensche vlitelikē beholdē· Eñ synen rade nae volgen· Dat ander ort is die regule· Dat der de is die settinge die mē ons heitet eñ settet dat sal die mensche guetlicken eñ vrolikē halden· Eñ sal syn herte daer toe ordenierē dat et vlite likē gehorsam si synre meisterscap eñ synē orde nen· Soe der mensche dese drie ort halt soe is hi gesiert voer gade· eñ is een tempel des leuenden gades ¶ Dat tempel was oec gesiert mit vier ombehangē· dat syn vier doechdē die die men sche sal hebbē· Gades tempel· is een ombehanck dat is erbermde· die du salt hebbē ouer enē ygeli ken menschen soe vele als du moeges· Eñ salt mit enen ygelikē menschē dragē soe wat om werret aen liue aen hertē of aen der sielē· eñ salt voer om biddē ¶ Die ander ombehant is gehorsamh^t^ die saltu willichlikē eñ vroelikē leistē mit hertē eñ mit liue ¶ Die derde omhant is oetmodich^t^· Eñ du salt in oetmoedicheit alle dyn werc volbrē gen· Eñ salt dyn erbermde dyn gehorsamh^t^· dyn geduldich^t^ sieren mit oetmodich^t^· Mit desen vier

ombehangē sal der tempel gades gesiert syn· Eñ
dese ombehange sullē syn op geslagen ī gulden
vingerlyn· Also sal die mensche alle syn doech
den op hechten mit der mynen· Eñ salt dyn siel
mit gade te samē makē in der mynen· In geliker
wys als men een ioncfrouwe tot der werlt ma
let mit den vingerlyn· Alsoe saltu dyn siel te ga
de voegen in der mynen· Eñ als dat vingerlyn
syn wil is eñ met eyndes en heeft· also is die myne
sonder eynde· Want als alle doechden te gaen soe
bliuet si stede want si is ewich· Men leset van moy
ses die wart geworpen in een water· Eñ wart von
den op den water Eñ doe bracht men dat kynt
der conynginnen· Eñ gehielt oen drie dage· Dat
is een ygelic gestelic mensche· Moyses sprict een
mensche die vter den water genomen is· dat syn
wael gestelike lude· die syn vter dē water getogen
deser vlietender werlt· want also dat water onste
de is eñ alle tyt hyne vlietet· alsoe is die werlt
toe allē tydē ongetrouwe· Also sprict een wise
vrouwe wi vlietē hyne als dat water· Alsoe is
die ōgetrouwe werlt als dat water· Vt dē wa
ter syn getogē gestelike lude in gesteliken leuen·
daer in sullē si drie dage werdē gaende tegē den
hemelryck· Die ierste dach is gans eñ rechter
rouwe· Die ander dach is rechte eñ ganse bicht
Die derde dach is stede boete bis ae den eynde
Men leset in der alde E dat onse heer geboet dat
men enen tempel macten· eñ dat zierden mit

drien verwen· mit witter eñ mit roder eñ mit
hemel verwen· Bi der witter verwen is beteykent
rechte kuysheit eñ gestelike scemte· Daer af spreect
sunte bernardus· Jc weet een herden stonē doecht· si
is geheiten gestelike scemte· si is herde wael wetich
si is een heimelick vrient des scornen gades· si is
een behoederynē der kuysheit· Eñ een stoel der
kuysheit eñ der doechden· eñ een bereiderin des her
ten· eñ een sierheit alre doechden eñ alles goedes·
Bi der roder verwen is beteykent die gehoechgenis
se ons heren martelie· die sal der mensche gehogen·
allet dat hi doer ons geleden heeft· Eñ woe grote
myne hi ons daer mede toenden· Eñ daer sal sich
die siel mit den bloede verwen· dat van synē liue
vloet· alsoe spreect sunte agnes· ons heren bloet is
mi een verwe aen mynen wangē· houesche vrou
wen plegent sich te veruen mit witter verwen
eñ mit roder· Also sal die siel sich verwen mit
rechter kuysheit· eñ mit der gehoecthnisse onses heren
martelie· Dat tempel was oec gesiert mit he
melverwe· daer mede is beteykent die begeerte eñ
die myne die wi sullen hebben tot den hemelschē
lande· Eñ die myne sal ons treckē eñ te gade bin
den· Alsoe spreect sunte pauwels die myne is een
bant· daer mede onse here toe der sielen gebonden
wil werden· Sunte augustinus spreect oec· Die
myne is een suet bant si bindet got eñ die siele
suetelike te samen· Hi spreect oec· O myne du bis
te een edel doecht· Eñ bist die daer niet en begeers

alleen te halden· du deils di allen den die in der
mynen syn· Soe spreect euer sunte paulus· Die my
ne is edel ryck eñ geweldich· Eñ also ist om die my
ne si maket den ryckē arm· eñ den arm ryck·
want soe wie aen si is die is arm al weer oec alle
die werlt syn· soe wie euer die myne heeft die is
ryck· Alsus sal die siel geciert syn mit driē verwen
als die tempel· ¶ Dat derde· woe die doen sullē die
oers herē beiden die toe der brulofte is geuarē· Dat
is dat si geduldelike sullē beidē dat sys met en ver
driete of hi te lange is· Si sullē geduldelikē beiden
doer die dinck· Die geduldicheit meret den loē· soe
die mensche geduldiger is in synē leuen soe syn lo
ne groter wort voer gade· Dat ander is die weer
dicheit· Soe die mensche groter werdicheit heeft· soe wort
hi hoger voer gade allen hemelschē heer· ¶ Dat der
de is· si bereidet die vroude des hemelrycs· soe die mē
sche groeter geduldicheit heeft soe syn vroude clare is
voer gade aen om seluē eñ aen allē hemelschē heer·
Alsoe leset men van sunte martino· die was alsoe
geduldich dat hi sprac· Heer wiltu ic sterue· Soe
wat du wolt dat wil oec ic· dyn wil werde aē mi
Men leset van eenre vrouwen die hiet rebecca· die
wart swanger tweer kynder· Eñ die kynder twis
ten mit een ander· Bi der vrouwē is beteykent die
goede sunte martyn die droech twee willē die twis
ten tegen een ander· dat was die doet eñ dat leuē·
soe wat gades wil weer· weer et gades wil dat hi
leuede· soe wolde hi leuen gade te dienste· wolde eñ

got dat hi storue soe wolde hi gerne sterue op dat
hi tot der hemelscher vrouden queme·
Elegit eam deus et preelegit eam et in ha & c·
Dese worde syn gesprake tot enen ygeliken
mensche die selich is· Drie dinck syn daer aen te
proeuen· Dat ierste du biste vercore· Dat and du
biste wtuercore· Dat derde du salte syn in den got
like gezelde· lieue mensche nv mochtes du spreken
waer sal ic dat proeuen dat ic vercore byn· Des
wil ic di orconde geuen aen drie dinge· Dat iers
te is dattu lates verweentheit en kyntlike seden en
al gemaeck des liues en der werlt vroude· Want
die werlt is gelyck eenre vrouwe va der leset me
i libers regum die hiet iezabel en had niet nae
tuerlike scoenheide· en sierde sich mit verwe· en
toech die lude tot oer· Nv voegede et sich also dat
die prophete helias oer hulde verloer· en doe wolde si
om syn lyf heiten nemen· doe vloe hi vele sere dat
hi moede wart· en ontran aen een stat die heitet
berzabee· en liet synen knecht daer en liep in die
woestenie· en gehielt sich enen dach· Hier bi is
die werlt beteykent· Doe gelikerwys als die co
ninginne iezabel die lude aen sich toech mit
gemaeckter scoenheit· Alsoe doet die werlt die en
heeft niet natuerliker schoende· die stricket ouer
valsche schoende· en vroude en houerdie· des liues
gemack· guet en eer· en alle die toenicheit die i
der werlt is· dat en is niet anders dan een corte
wile dat huden is en morgen niet En mit de din

gen trecket si alle die werlt aen sich· Eñ soe wie oer
niet en volget die verlieset oer hulde weder dē settet
si oer· Eñ vluut hi se niet si benemet om dat ewige le
uen· Soe sal die mensche doen als helyas dede eñ sal
vlien toe barsabee· Helyas sprict gades helpere· Eñ soe
welck mensche der werlt ontrēnet die is gades hel
pere· also sprict sunte paulus· Wi sullē alle gades
helper syn· eñ sullē om alle mit onsen leuen helpen
volbrengen dat doechtelike leuen dat hi ons voer
gedragen heeft· Woe dede euer helyas hi vloe toe ber
sabee· Bersabee sprict een borne der sedē· Dat is ey
gentlick gestelick leuen daer sal die mensche vlien
eñ sal sich daer saden mit den doechden· Eñ mit
goeden werken· Men leset van eenrehande beren
die hebben die natuer· soe men se ierst drucket soe
geuen si sueren dranck· Eñ daer nae suetē· Toe dē
derden mael getemperden dranck· Mit den beren
sal sich die mensche drencken als hi tot gesteliken
leuen comt· Hi sal ierst gedencken aen die bitter sū
den· woe dicke hi got grotelikē vertornt heeft· Eñ
dat sal om īnentliken leet syn· Eñ sal een bitterh^t
daer om hebbē in den hertē· Sunte pauwel sprict
als ic gedenck aen myn alt leuen· soe ist mi soe bit
ter dat ict te rugge werpe· eñ kere mi tot dē tegen
wordigen leuen· Alsoe sal die mensche drinckē den
bitteren dranck· Toe den anderē male saltu gedenc
ken aen ons heren guede eñ aen syn doechdē· eñ
aen syn suetich^t Eñ salt mit gade suetelikē gedrenc
ket werden· Toe den derden mael sal hi sich vlite

liken eñ vasteliken halden tot der regulen eñ tot
der settinge· Eñ sal syn orden vlitelikē haldē mit
bescheidenheit· dat is die getemperde dranck dat die
mensche te vele noch te luttel en doe· Wat dede hely
as meer· Entrouwen hi liet syne knecht daer toe ber
sabee· Eñ vo hi vuer in die woestenie eñ behielt sich
daer enen dach· Bi der woestenien is beteykent
dat hemelryck· daer sal der mensche varē vā den
gesteliken leuen· Eñ sal synen knecht den lyf daer
laten· Bi den enen dach is beteykent die ewige
dach die en nemet nūmer eynde· Alsoe sal die mē
sche ierst laten alle kyntlike seden· Toe dē anderē
mael sal hi tot gesteliken leuen varē· Dat sȳ twee
orconde dat du vercoren biste· Dat derde is dattu
ons heren gebot vliteliken behaldes· Want dat
is een ygelick mensche schuldich· Men leset vā enē
iongelynck· die quam tot onsen heer eñ vrageden
woe dat hi dat hemelryck solde gewīnen· Doe sach ē
onse heer aen· eñ sach dat et om soe ernst was· dat
om al syn aderen branden van mynen· eñ doe mȳ
den om onse heer eñ sprac tot hem du salt die ge
bade halden die in der Ee geboden syn· daer bi
merken wi dat een ygelick mensche die gebade
schuldich is te halden· Eñ een gestelick mensche en
sal niet alleen die gebode halden· hi sal oec syn re
gule eñ syn settinge halden· Eñ die dingē die om
syn orden eñ gehorsamheit gebieden· Eñ en salt oec
niet alleen in dē dingen gehorsam syn die men
heitet· du salt oec di vliten der dingen die dȳ mes

Dits van der sōnen eñ van der manen eñ vā oere tekē

Erunt signa in sole et luna· Doe onse heer
op ertryke wanderde in menscheliker nat²
en doe sprac hi dese worde· Et sullē teyken
ghesien· inder sonnen· inder manen· eñ inden sterrē·
Sunte Johānes sprict in apocalipsi· dat hi sach vier
engelē vliegen wt enen altaer eñ vloghē doer hemel
ryke· eñ die ierste engel blies een hoern· eñ te hant
verloes die sōne· die mane· eñ die sterren dat derdē de
le hoers lichtes· Dit moeghē wi merkē aen onsē her
e· die die ware eñ die ewige sōne is· Alsoe is vā hem
gescreuē· dat hi is een sōne der gerechticheit ¶ Nv
sullen wi merkē drie dingen aen der sonnē daer
onse heer der sōnen bi gelict· Dat ierste is dat die
sōne scoen is· eñ is die scoenste creatuere die got op
ertryke ye gescoep ¶ Dat ander is dat gheē vru
cht van der erden comen en mach sonder der son
nen hette ¶ Dat derde is dat der sōnen licht gemeī
is al der werlt· den armē als den rykē· den olden
als den ionghē· dē boesen als den goedē· hier aē is
onse heer der sōnen al ghelyc ¶ Dat onse heer scoen
is dat sprict sunte peter· In quē desideriū angeli ꝓ
spicere· Hi is alsoe scoē dat hem die engelē lustelic
eñ sonder verdriet aē sien· Alsoe sprict sūte augus
tyn⁹· al solde een mensche dusent duesentich iaer
leuē ~~leue~~ in al der vroudē die syn herte ouerdenc
kē conde· die solde die mensche al versmadē op dat
hi gade niet dā tot enen mael scouwē en mochte ī
synre scoenheit· al en solde hi en nūmermeer daer
nae gesien· Eñ noch sprict hi meer· Eñ weert dat

een mensche alsoe lange leuen mochte · dat een duue des meers griet wt droeghe · en̄ ten dusentichstē iaer een grietekijn wt droeghe · al die iaerē solde die mē sche in arbeit leuē · in den dat hi gade te enē mael sege in sijn aenschijn · Een mensche was besetē mit den boesen geest · en̄ een goet man quam te hem en̄ vraghede · en̄ begonste mit hem te redenen · en̄ vraech den van dē hemelrijck en̄ van den engelē · en̄ vraech den ~~van~~ hoe scoen onse heer weer · Doe sprack die boe se geest · O wi du hebste mi te vele gevraghet · hoe sco ne got si in sijnre heerscap · dat en mochtē tongen niet te vollen tellē · mer op dat ickē tot enē mael mochte siē als ickē eens sach · daer om wolde ic al dē arbeit lidē dē alle menschen geledē hebbē of noch li dē sullē · die ye geborē wordē of noch geborē sullē wor den · En̄ daer om soe en dunct mi gheen dinc soe dom als die mensche · dat hi mit soe corter vroudē verliest alsoe groete blijtscap · als dat gottelike aenschijn · Sunte augustijn⁹ spreect · liever wolde ic sijn in der hellen en̄ gades aenschijn scouwen · dan ic indē hemel weer en̄ icks niet en seghe · Dat ander is dat gheen vrucht volcomen en mach sonder der sōnen hette · ge likerwijs ist mitter ewiger sōnen gades van hemel rijck · want sonder sijn genade en mach nyemant en ych goet doen · wi moegē in die sundē wael vallen sonder ons heren hulpe · mer wi en mogē nūmermē te genaden comē sonder ons heren hulpe · Nv moecht di seggen soe en darf ons got niet wittē dat wi mis doen · want wi niet goedes doen en moeghē sonder sijn genade · Neen wi en moeghen ons niet ontscul

digen·want onse heer tot allē tyden bereit is den
sunder te ontfaen eñ hem syn genade te geuē·also
spryct sunte gregorius·Die hant ons herē is tot al
re tyt bereit den mensche te geuē die van goedē wil
is·Nv spryct die pphete·dn̄e pueni[illegible] ꝛc·Ay heer du
vervaerste mit dynre genaden den oeuelē wil aē dē
mensche·op dat wort spryct sunte augustinꝰ·Ay soe
te got mit dynre genadē vervarste den quadē eñ
brenghesten ten goedē wille·eñ voert tē goedē werkē
¶Dat derde is dat die sōne ghemeyn is·Also is got
gemeyn alder werlt·den sonderē eñ den goedē·onse
heer is soe gemeyn eñ soe ontfermich dat hi ōbeit
des groetē sonders bekeringhe·Ay heer spryct hi du
en beitste syns niet alleen·mer du roepstē dagelix
eñ vermaenstē dat hi weder come·Nv moechdi
vraghē woe roept ons got·hi roept ons mit allen
creaturē·dat mach ons wael een roepē syn·dat
en gheen creatuer en is ten doet syn recht·sonder
alleen die mensche die gade ongehorsam is·Mer
got heeften alsoe weert dat hi en vermaent tallen
tyden dat hi weder kere·eñ spryct·sonder keer we
der·eñ dinck dat ic dyn schepper byn ~~eñ verloeser~~·
keer weder eñ dinc dat ic dyn verloeser byn·Keer
weder lieue mensche eñ sich mi tot enē mael aen ~~ic~~
ic laet di te huldē comē·Also spryct sunte bernart·
soe die mensche boesliker sunde doet·soe hem got
goetliker nae gaet·Eñ spryct oec·Ay heer du moeges
wael een goet got syn·dattu den sunder ontfaēges
wāneer dat hi coemt·eñ hem vergeues al syn sun
den·soe dattuer hem nūmermeer en vermaens·eñ

du werdes soe goet syn vrient·als of hi nye sunde
gedaen en hedde·Nv merct woe dese sōne dat der
de deel hoer licht verloes·Doe onse here ihs xp̄s
op ertryck quam om den sunder·doe wart hi on
ghetrouwelic ter doet gegeuē·eñ wart gebondē aē
een colōme·eñ wart geslagē alsoe seer dat syn hei
lige lyf al mit bloede begoten wart·doe gauen si
hem syn cruce op synen rugge eñ hi droecht aē die
stede daer hi gemartelyt wart·daer nae namen si
hem eñ sloegenē aent cruce·daer verloer die sonne
dat derde deel van hoere cracht doe hi iamerlikē
sterf·Nv merct hoe dat derden deel verdonckerdē·
Die gotht en waert niet veruaert·Die heilige gest
en sterf met mer die mensheit ihū xp̄i sterf aent
cruce·dat was terde deel der ewiger sōnen·Daer
af sprict sūte bernart·Ay die leuende sōne hadde
wael dat derde deel oer cracht verlorē doe syn edel
hoeft doerwont wart·eñ syn mynlike ogen die lu
ter waeren als die sōne aendē cruce storuē·Mē le
set van onsē here ihū xp̄i dat syn ogē alsoe schoē
eñ alsoe mynlick waerē·dat syn iongerē recht ver
uult wordē aē herte eñ aen liue als si hem aensa
ghē·O wi sprict sūte bernart·Die mynlike ogen
storuen aē dē cruce·eñ die soete mont die altoes die
waerheit sprict eñ leert waert ghespyst mitter
gallē·eñ geschinct mit den edick·eñ die selue hande
die hemel eñ erde scoepē wordē doer slagē mit nage
len·Nv moechdi sprekē woe mach dat syn·got en
was doe noch niet geborē doe hemelryck eñ ertryck
gemaect wordē·des wil ic v berichtē·onse here got

die ewige vader·had syne̅ soen ihm̅ xpm̅ gebeelt in
hem seluen voert beghin der werlt·des wil ic ons
orconde geue̅·doe onse heer die engele scoep·doe scoep
hi oec lucifer·en̅ gaf om oec meer scoenheit·want al
soe sprekē die heiligē·dat hem die engelē al tot sierh^t
waerē gegeuē·en̅ daer ōme want hi scoenre was dan
die anderē en̅ weerdiger·alsoe te naere was hi gade
en̅ sach hem claerliker dā dander engelē·Doe sach hi
een menschelic beelde in dē gottelikē spigel·dat was
die mensheit ons heren ihu̅ xpi·doe dachte lucifer
dit beelde byn ic·want alsoe schoē en̅ alsoe weerdi
ch en is nyemant als ic·en̅ daer om heeft hi mi
in hem seluē gebeelt·nv wil ic mynē stoel neuens
hem settē soe byn ic hem ghelyc·en̅ doe hi dat dach
te·te hant viel hi·Dit is een orconde dat die mens
heit gebeelt was vā beghinne in die gotlich^t·O wi
spriet sunte bernart en̅ beclaghet hem·Die han
de die hemel en̅ erde maectē worden doer gesla
gē·O wi dat soete herte dat vol was alre wysheit
en̅ daer alle wysheit wt vloyde·wart doer gestekē
mit dē spere·en̅ alle syn lyf en̅ syn lede wordē ge
martelyt onweerdelicke·daer spriet hi dat die sō
ne verloer et derde deel hoer scoenheit en̅ oer cr
acht·¶ In die mane sullen oec teykē ghesciē dat
is onse vrouwe·want aē driē dinghē is si der ma
nen ghelyc·Dat ierste is wat si lichtes heeft dat
heeft si van der sōnen·Dat ander is dat si licht
in der nacht·Dat derde is dat si ghemeyne is·
Dhelicker wys is onse vrouwe een mane·want wat
si doechdē en̅ genadē en̅ salicheit heeft·dat heeft

si vā der sōnen· als si seluer sprict· Onse hē heeft mi versiē als syn deerne· op dat wort spreken die heiligē eñ die meisterē eñ seggē· wiē dat onse heer besiet· dē besiet hi alsoe· soe wat aē hem ge brict dat volmaect hi mit synre ghenadē· eñ ghe stadichtē dan in doechdē· want si wart recht ver vult mit den oeuerstē goede· ¶ Dat ander is dat si ons is gegeuē tot enē troest eñ tot enē lichte· dat si ons sunderē verlichtē sal mit oere genadē· Also spr ect sunte bernard⁹· Ay vrouwe du bist een waer mane die ons licht in der nacht· Ay vrouwe du geues den engelē eñ den heiligen vroude· dē rechtē menschē vermeerstu syn genade· dē sonderen ver werfstu aflaet oere sundē· eñ mit dynre genadē bliuen si in goedē leuē· Voert secht hi· Ay sund tom onueruaert· du moeges wael toenlikē voe rt vaerē· du moeges wael toenlikē voert tomē· wāt du heues die moder voer den soen· dē soen voer den vader· die moder toent den soen oer borsten die hi soec· eñ oerē scoet daer hi op sat· die soen dē vader syn side eñ syn wondē· eñ ald⁹ biddē si voer di· O wi sunder roep aē die goede vrouwe· wāt si is die mane die dē son deren verlicht· eñ si is ons sunderē tot enē troes te gegeuē· Nv roept si aen· wat et is onbillic dat et kynt der moder yet weighert· ¶ Dat der de is dat oer name ghemeyn is allē die si aē roepē· alse sprict sunte B⁹· Ay vrouwe du biste die mane die ghemeynlic licht· du en weigers niemant dyn licht· waer is die mensche die

di ye aenriep du en deilste dijn genade mit hem·
waer is mensche die betugen mach dattu hem
ye genade weygerste· Sunte bernart sprict· Ay
vrouwe du biste geset in des connics huus ons te
enē voersprekē· bidde oer dat si onsen herē bid
dat hi ons genadich si· si doet eñ si doet gherne
wāt dat si ons goet doet· dat is oer nutte eñ oer
ons· Wāt soe si meer gheeft soe si meer heeft· eñ
wort oer oer vroude ghemeeret· eñ oer eer ghe
breidet· beide in hemelrijck eñ in ertrijck· En trou
wē si doet te recht· eñ en dede sijs niet si dede on
recht· Nu merct waer om· soe wat die mensche
verliest· soe wiet vint salt den ghenē weder ge
uē des et was· ghelikerwijs ist mit ons eñ mit
onser vrouwē· si heuet gheuondē dat wi verlor
en hebbē· wat is dat· et is die genade· Doe onse
ierste moeder eua ongehorsam was· doe verloer
si allē menschē die genade die maria heeft ghe
uondē· Nu hoert doe die engel tot oer quam eñ
groetē se eñ sprac· Aue maria gr̄a plena dn̄s te
cū· Gegroet sijstu vol genadē· doe aē der seluer sto
nt ontfienc si got eñ mensche vā dē heiligē geest·
waerlike daer vant si die genade die eua vloer·
Doe wart ghewandelt eua in aue· Men leset van
oer dat si alte mael verscoet doe die engel tot oer
quam· eñ sprac tot oer· Ne timeas maria· ē weset
niet veruaert maria· du heues die genade von
den die eua verloer· eñ hier om ist recht dat si
ons weder geue die genade die si vant· also spr
ict een heilich man· Ay vrouwe ghi hebt die ge

nade vonde die wi verlaeren hadden. vrouwe nv ist
recht dat ghi ons die genade weder geuet. Die ma
ne ist naeste ghesterde der erden. Also sprec ic onse
vrouwe is die genadichste. ende die naeste den sun
deren. Ic spreect mitter heiligen orlof. die heiligen syn
alle genadich ende goet. doch is maria alre genae
dichste. ende dat en is den heiligen gheen scande. want
got gaf oer die genade gehelliker dan al den heiligen
Dese maen verloer dat derde deel van oere cracht
tot der stont doe oer lieue kynt aent cruce hienck
want doe was oer also we of een zweert doer oer
herte gegaen hed. want si mynden van al menscheli
ker natueren meer dan ye moder oer kynt dede. ende
si sach hem in meere doeghen dan ye moder oer kynt
sach. ende daer om mocht oer wael we syn doe si en
soe iamerliken sach hangen voer oeren ogen. ende daer
om spreken die heiligen ende die meisteren dat oer
recht was als een mensche den een sweert doer
syn herte doer ginghe. ende dat si steruen noch le
uen en mochte van groter qualen. doe si oers herten
bloet sach hangen aen den cruce. O wi lieue vrou
we. segt ons woe dynre herten ende dynre sielen
was. O wi van inentliken liden was mi soe we
dat icx geseggen niet en can. en conste gesteruen
noch geleuen. Ende woe groet myn quale was en
mach gheen mensche te vollen peinsen. Aen der
stont verloer die maen et derde deel van oere
cracht. doe maria oers herten bloet verloer. ende oer
crachte. van dien leide dat si aen oer kynt sach.
Nv sullen wi bidden der genadigher vrouwen. dat

si ons help tot diere vrouden daer dusent iaer syn
als een dach die vergange is·dat verleen ons
got·Ame· Dit Sermoe comt recht op alre heilige

Vidi angelū stante· Dese worde sprict dach
sunte ioha in apocalipsis·Ic sach ene engel
staen inder sonen en riep mit luder steme·Coemt
al geuogelt dat in den hemel vliecht·en sament
v tot ene grote eten gades·Dat wort is wael te
verstae van den groten dach alre heilige·bi de en
gel is ons beteykent ilck predicaer·en bi der son
ne die heilige scrifft daer hi in sal stae·en dat hi
riep mit eenre groter stemen·dat bedudet die
grote begherte die die predicaer hebbe sal in ga
des worden te predike·En alsoe als die engel
bat·alsoe sal oec die predicaer bidde et volck te
hemelrijck·wat die engel sprack·Coemt allet ghe
uoegelt dat in hemelrijck vliecht·daer bi syn ons
beteykent al die heilige siele die in hemelrijck syn·
en oec die lude die op ertrijck syn en mit oere be
gerten en ghedachten in hemelrijck woene·ghelijc
als ons sunte pauwels leert onse woninghe is in
den hemel·Nv leset me van twee eten·Dat een ge
uet onse heer·Dat ander die mensche·En onse he
bidt altoes den mensche tot den ete dat hi gheuet·
daer af leset men in apocalipsis dat onse heer sta
et en clopt voer syn herte·en verseyt hem menych
mensche en en wils niet in late·daer aen merken
wi ons here ontfermicheit en syn goetheit·en des
mensche crancheit·dat hi altoes die beste is·en ons
nae gaet·en altoes de mensche bidt·daer ae mer

ken wi syn goetheit eñ des menschē crancheit eñ
dat die mensche niet goedes gedoē en can sonder
syn goetheit· ¶ Nv sullen wi merkē vier dingē
aen den iersten ~~wodt~~ worde· Tierste is dat die
engel sprack· Coemt mit dien worde syn wi ge
beden· op dat wi sonder scemte daer comē soe
syn wi daer gebedē· Eñ daer om leest mē vā
enē vorstē· die een hoechtyt hielt· eñ bat een
vrouwe hiet iudich· eñ sande tot oer enē eerli
kē bode eñ hiet hem dese worde sprekē· Een goede
ioncfrouwe sal comē tot mynē heer sonder scem
te· eñ sal etē mit hem· eñ drincken wyn mit vrou
den· Dese worde gheloest een heilich mā eñ sprict
Ten is geen dinc soe goet· sonder dat alle die lude
begheren· Eñ dat hem seluē opent· Eñ meret· Eñ
soe sal elc mensche soe goet syn dat syns al die
lude begherē· en trouwē welck mensche hem
vlit ter goeder tuchte eñ sedē· eñ te goedē ma
nierē· alle die lude begerē syns· willen wi dan
al den luden wael beuallen· soe vlitē wi ons
dat wi in allē werkē syn van sconen seden·
Daer af sprict sunte peter· lieue kynder ghi
sult v vliten dat gi soe goede seden eñ manyeren
hebt dat alle die gene gade aē v louē die v sien
dat si v tuchtē eñ v sedē begerē· Een goet mēsche
sal hem oec apenbaerē in bichten· alsoe dat hi en
gheen dinck en bedecke· doer scemte noch doer
vruchte· Een goet mensche sal hem oec meren
mitter mynen· Wat die mynne is beteykent bi
enen steen· die vā der natueren is· Wat dā die

mensche mit beroert dat is al syn· Alsoe is die
myne die treet aen oer wat si beroert· eñ wat si
oec roert dat is oer· want wat die mensche aen
den anderē meret goeder dingen die syn al syn·
die dan vele goeds wil hebben· die sal mynē al
let goet dat hi aen enyghē mensche siet of hoert
soe ist allet syn· Eñ hier om is die myne ghelijc dē
vuer· wāt wattet vuer grypt dat treetet al in
eñ maectet hem ghelijc· Alsoe is die myne een
vuer wāt si is heet· eñ al dat si mynt dat tree
ket si in oer natuer eñ maectet oer ghelijc· eñ
hier om sullē wi mynen alle goet dinck· eñ soe
treckē wyt mitter mynen in ons alsoe dattet ons
ghelijc wort· Mer die mensche die nydich is wat
hi goeds siet dat wort hem te hant een weder sto
rm in syn herte· Die lude die dē anderen goeds v̊
gōnen si verliesen beide· hoer goede werkē· eñ et
goet dat hem van anderen ludē comē solde· Aldus
verliesen si in beidē thaluē· eñ daer om sal eē goet
mensche mynen al dat hi goeds aē yemant siet
of hoert· soe meret hi sich· En trouwē welc men
sche soe goet is dat al die lude syns begherē· ende
hem seluen apenbaert in der bichtē· eñ meret
mitter mynen· die siel mach wael sonder scemte
te houe comē· eñ die ioncfrouwe beteykent die
siel want si noch wassen sal· Men leset vā zachar
ias die was sonderlingē olt· eñ tenen mael solde
een engel mit hem sprekē· eñ die engel was soe
wys· dat hi syns niet en verstont· doe sprac die
engel ten anderē engel· sprec mit desē kynde· op

dit wort sprijct sunte Johãnes dattē die engel
hiet een kijnt·eñ hi soe olt was·daer om dat wi
al kijnder sijn eñ wi noch wassen sullē·Nu spriet
sunte pauwel·Nu sullē wi al wassen in enē vol
comen man·dat is ihs xps·die was die ierste
die van ertryck in hemelryck wies·eñ al die ge
ne die hem volgē willē die sullē wassen vā ert
ryck in hemelryck·in diē volcomē ihesū xpm·
alsoe sal die siel sijn een goede ioncfrouwe·ende
sal wassen van ertryck in hemelryck·En trouwē
soe coemt si sonder scemte tot onsen heer·eñ sal e
tē mit hem eñ drinckē wijn mit vroudē·wat sal
die siel anders etē dan dat terwe corn eñ drinc
kē wijn mit vroudē·Daer af sprijct sunte bernar
dus Bi den terwe coern verstaen wi sijn goetheit·wat
is sijn goetheit·wat is sijn scoenheit·wat is sijn ver
corē terwe corn eñ sijn wijn·anders dā sijn goet
heit eñ sijn scoenheit·Dese wijn sal men drenckē
mit vrouden·dat is der wijn·dat si et scoen aen
sicht gades sal ewelick aensien mit vroudē·Dese
wijn is oec der maghede bloyt·alsoe schiere als wi
des wijns smakē soe werdē wi al·bloyende te ma
gheden·eñ daer om sullē wi al vlieghē dat wi des
wijns gebrukē·wat wijs smakē hi bloyt te hant ter
maghet C Dat ander wort dat wi merken sullen·
dat is dat hi sprack·Sament v alle geuoghelte·
daer bi sullē wi merkē dat wi mit sameninghe
sullē te hemelryck varē·wat die gesament vaert
hi vaert sekerlike·Eñ daer af sprijct ysaias·Ghi
sult wt varen mit vroudē·eñ in comen mit vreden·

eñ sult ontfangen werden mit loue eñ mit sanghe·
dat hi spryct·dat wi wt varē sullē mit vroude·Daer
bi merkē wi die menychte·Wāt die mit groter same
ninge vaert hi en ontsiet niet·als wi in comen soe
werdē wi ontfanghē mit loue eñ mit sanghe·ende
daer om sullen wi gheern in der ghemeyntē varē·
soe vergatet ons wael·Also leset men vā enē heer
heit bazath·die wolde in een orloge varē·eñ sprac
te synre vrouwē·delbora·Ic en vaer niet du ē var
es mede·eñ die vrouwe voer mit hem·eñ si vwō
nen oer viande·En trouwē daer aen merkē wi·die
mit sameninghe vaert hi verwint syn viande·eñ
doe die heer syn viande verwan sprac die vrouwe
Ic byn die gade wael synghet·op dat wort spryct·
beda·die mensche synghet gade wael die niet hees
che en is van sundē·eñ die een gerechte tonge he
uet·eñ niet dampich en is in der borste·Nv ver
staen wi die sundē aen die heestheit·want ghelyc
dat hescheit den menschen hyndert dat hi niet
wael en synghet·alsoe hynderē die sundē dē men
schen dat hi gade niet wael en synghet·Die oec
een onrechte tonge heeft eñ gheern quāt spreket·af
ter spreket·eñ verkeert syns euē kerstens werck·
eñ traech is gade te louen·die mensche synghet oe
uel voer gade·Die oec dampich is in der borst ou
mids nide·die synghet oec oeuel voer gade·Eñ daer
om spryct hi dat die mensche wael synghet ende
soetelike voer gade·eñ datten got gheern hoert·eñ
neyget syn oeren tot synē sanghe·die een claer cō
sciencie heeft·eñ gheen heesheit en heeft vā sundē·

Eñ een rechte tonge heeft· van nyemant quaet te sp
rekē· mer gade te louē· die enē luterē gheest heeft·
eñ niet dampich en is vā nide· eñ die dat mynet
wat hi goedes aen yemant siet· Eñ die mach spre
kē als die goede delbora sprac· Ic byn die gade wa
el synghet· Aldus sullen wi ons seer vlitē dat wi
gade wael synghen· dat wi niet heesche en syn vā
sundē· eñ dat wi een rechte tonghe hebbē vā nyema
nt quaet te sprekē eñ altoes bereit syn gade te louē
eñ een claer borst hebbē vā nide· en al dat mynē
wat wi goeds van yemant siē· soe syngē wi wael
voer gade·· Wi sullē ons oec vlitigē dat wi in der
ghemeyntē varē· ghelijc als delbore voer· doe si alle
oer viande verwan· alsoe verwinet die mensche
alle syn viande die in der ghemeyntē vaert· Wāt
die sich gheern sonderē vā den anderē diē miscoem
tet dick· eñ daer om wāt iacobs dochter hoer sonder
dē van oerē gesinde· soe versach se die coninck ende
myndē se eñ benam oer oer reynicheit· En trouwē
soe gescietet gerne den die hem sunderē vā der ghe
meyntē· Want die besiet die oeuel geest· eñ meret
oer sunderlicheit· eñ beuallē hem dan soe wael
dat hi se mynt· eñ soe beghint hyt hem te beheuē
eñ raet hem vast sunderlinghe te wesen· eñ als
hi se soe vast heeft gebracht dat si niemant vol
ghen en willen· soe bedwinct hi se dā mit synen
quaden listē dat si hem volgē· eñ brenct se dā in
heimelikē sundē daer hi se mede bericht· En totrou
wen daer om en sullē wi ons niet sonderē of af
haldē· Want die oeuel geste is soe quader liste dat

hi dicke den mensche mit goedē beeldē verleidet· dā
en niemant gehelpē en can· eñ daer om sullen wi
in der ghemeyntē vaerē soe varē wi seker· Nv
willē sulke lude voer varē· eñ willē eer vliegē eer
si vederē hebbē dat syn die ghene die sunderlinge
sakē aen nemē· eñ willē wenich etē eñ drinckē· eñ
noch myn slapē· eñ en willē nummermeer verwermē
op oerē bedde· eñ nemē alsoe vele venien eñ disciplī
nen· dat si al doef werdē· eñ en wetē niet wat si doē·
en trouwē als si wanē vliegē soe vallē si· eñ werden
dicke die echterste die die voorste wanē syn· Daer af
sprecket een ꝓphete dat si alre sekerste varē die ī der
ghemeyntē varē· Onse heer en wolde niet alleē in
hemelryck varē· hi voer mit eenre groter scarē· bey
de van engelē eñ van menschē· eñ daer bi gaf hi
ons te verstaē· dat wi daer oec mit samenynghe var
en sullē· soe varē wi vroelikē· Alsoe spryct sunte io
han· dat om wordē ghetoent xij scaren vā den xij
geslechtē· eñ in elke scare waerē· xij m· eñ sach doe
een scaer die was soe groet dat se nyemant ghetellē
en conde· dat beteykent oec dat wi in ghemeynynge
te hemelryck varē sullē· soe varē wi vroeliken· eñ
varen mit sange· Alsoe spryct die ꝓphete abacuc· die
verwinre wort mi voerende op myn hoechde mit
sanghe· die verwinre is onse here ihūs xpūs die heeft
al synghende verwōnen· eñ wil ons voerē op on
se hoechde mit sanghe· onse hoechde dat ist hemel
ryck daer wil hi ons voerē mit loue eñ mit sange·
eñ daer scryft hi xij stedē daer der sielē sunderlin
ghe eer wort gebodē· eñ woe dat hemelsche heer die

sielē gruetē eñ ontfaen mit vroudē· Eñ comē die
xij apostelē eñ ontfaē die siel eñ groetē se eñ ge
uen oer al oer vroude eñ loen· dat si daer mede
verurouwe ghelyc hem seluē· Daer nae groetense
die martalarē eñ geuē der sielē al dat loē dat si
verdient hebbē mit oere pinen· Daer nae groetē
se die confessorē eñ geuē der sielē al dē loē dien si
verdient hebbē· op dat die siele sich verurouwe ge
lyc hem seluē· Daer nae groetense die heilige me
ghede· eñ geuē oer al dē loen dē si verdient hebben
mit oere reynicheit in gades myne· Daer nae groet
se die edel maria· eñ geeft oer die sunderlinge eer
eñ weerdicheit die si heuet voer alle menschē· dat
si oer sunderlinghe daer aen verurouwe· Eñ corteli
ke gesprokē aldus wort ilke siel te hemelryck ont
fangen van allē hemelschē heer· Eñ groetē si die en
gelē elck sunderlinge eñ elck heilige· eñ geuē oer eer
eñ vroude eñ loen· Eñ alsoe dick als daer een nye
siel coemt te hemelryck soe wort daer nye vroude·
Daer af sprict iob· Myn glorie eñ myn vroude
eñ myn eer wort daghelix ghemeret· want alsoe
menighe salighe siel als te hemelryck coemt also
menighe vroude wort daer· eñ van elker sielē wor
det dat hemelsche heer verurouwet· Eñ daer om
spreket sunte augustinus· des menschē loē die te he
melryck coemt die is syn sunderlinge· Eñ elcks mē
schē loē sunderlinge is allē menschē loē ghemeyn
likē· En trouwē daer af wort wael oer glorie eñ
vroude vernyet· wāt also menighe siel als te he
melryck coemt alsoe dicke wort oer glorie eñ oer

vroude vernyet eñ ghemeret· want diē loen dien
die siel verdient heeft dien brenct si mit oer· eñ
des loens is daer dan meer dan te uoerē· Eñ daer
af meret dan oer glorie· want si syn alsoe mynent
liken te samen· eñ in enē wil alsoe lieflikē eñ suete
likē versament dat oer elke siel aen der ander v̄
urouwet eñ aen oer werdicheit verblyt gelyc als
aen oers selfs· Eñ daer om sullē wi ons vlitē dat
wi ons ghemeynlikē in der sameninghe haldē· op
dat wi in der ghemeyntē in hemelryck comē· soe
werdē wi mit loue eñ mit sanghe ontfanghe· ¶·
Dat derde wort daer bi verstaen wi dat dat eten
groet is· eñ daer om behouen wi wael dat wi hō
gerich daer comē· op dat wi des te meer etē· Daer
af sprict onse heer in dē ewangeli· Selich syn die
dē hongert eñ dorst nae rechtē eten si sullē gesadet
werdē· Hi sprict oec in den prophete· Dilata os tuū·
Maec dynen mont wyt eñ ic sal en verwullē· Dit
en sprict hi niet vā den monde des lichams· mer
van der sielē mont· den wil hi wyt makē· want
hi dunct im te enghe· eñ is doch alsoe wyt vā na
tueren dat hyt al verswint dat ic geue· Al waer
ent oec vyftich· m· werelde· hi verslunde si al sond̄
arbeit· Dese mont is der sielē begeert· Hoe sullen
wi desē mont wydē· dat sullen wi mit reynre begē
ten· dat wi al vergenclick dinc vaerē latē· eñ niet
en begerē dan gade eñ syn genade· eñ sullē onse
begheertē aē gade alleē kerē· Alsoe sprict dauid·
Sicut terra sine aqua ꝛc· heer myn siel is verdorret
als die erde die sonder water is· en trouwen hi

maectē synen mont wyt op dat hi der hemelscher spisen vele eten mochte· eñ daer om sullē wi om nae volgē· eñ sullē al onse begertē aē gade keře· op dat wi der hemelscher spisen vele etē· Onse heer bedaerft wael dat dit etē groet is daer soe menich engel eñ heilich eñ soe menych dusent sielen af gespyset werden· eñ een ygelic alsoe widen mont heeft van natuerē· Eñ spreect onse heer dat hi en noch wider maken sal· Alse iob spreect· hi wildi leidē van den ynghesten mō de in die wytste· Nv merct woe groet dat eten is daer soe menych dusent iaer soe menych du sent engel eñ sielē gegetē hebbē eñ noch dagelix e ten· eñ des etens noch alsoe vele is als doe si be gonden te eten· eñ daer om spreect dauid die pro phete· Quā magno multitudo· hoe groet eñ hoe menychuolt is die soeticheit die du verborgē heues den genē die di ontsien· hi had gesmaect eñ ghero kē der gotliker spisen· In trouwē want dit etē also groet is· soe en dorrē wi niet twiuelē wi en vindē oec te eten als wi te hemelryck comen· dē er ymmer comen sullen· eñ onse heer uervult al der sielē be gheert· soe dat si niet meer en mach· Nochtan is der spisen alsoe vele als der ierst was· eñ die etē si sonder eynde eñ mit eweliker rusten· Daer af spreect iob· die ruste der tafelen sal syn dat si nye mant achtē en sal· want alsoe vele vroudē als si begripē moegen hebbē si dusent uolt· dat dit eten goet is· daer bi verstaē wi dat hi hem seluē der sielen te loen geuē wil· eñ wil se selue mit synre

doechde doer vlietē· Daer af sprict iob· si sullen
hem neygen op den oeverstē· eñ sullē te vlieten
mit vroudē van salicheit eñ soeticheit· Daer bi v
staen wi dat si al oer vroude te gade keren· eñ
soekē eñ neyghē hem te synre goedē· eñ vindē aē
hem alsoe onmate sueticheit· dat si recht te vlie
ten van vroudē eñ salicheit· eñ got doer vlietet
die siel alsoe dat si in gade swemmet· Eñ daer af
sprict sunte bernart· Die een bloesem leit ī wyn
of in honich soe doer vloeyt se dat hoenych dat se
recht vol woert eñ et honych zwemmet ouer die
blosem· Ghelikerwys sprict hi doervloeyt got die
siel dat si recht vol is der gotliker sueticheit· al
soe geuen oec die meyster een gelikenisse· daer
een born ouer een velt ontsprenget· dat en mach
hem niet ontholdē ten vloeye ouer al· alsoe vloeit
got ouer die siel· eñ is syns soe vol dat niet meer
in oer en mach· Eñ daer af sprict ysaias wi wer
den siende eñ mynende· eñ te vlietē dat vā soetic
heit coemt· Nv merct dit woert· Ten ierstē siē si
gade· daer nae mynen si en· want des en moeghē
si niet oversyn als si soe voel scoenheit aē gade
sien si en moetenē mynen· daer nae te vloeyē si
van der ouer sueticheit die wt gode vloyet in
die siel· Eñ dan werdē si dan wonderende der
wonderliker goetheit· die aē gode is· eñ daer af
wort gebreyt oer herte· dat si al creaturē mynē
in gode eñ got in die creaturē· eñ wort die siel
alsoe gebreit dat si mynet gode· eñ god onse heer
vloyet mit oer al ōme· alsoe dat si mit gade al

om beuangen is·des geue ons got ewelikẽ mit hem te bliuen· Amẽ· Van tien namẽ ons heren

Dit sprijct van den tien namen die aẽ gade syn· Die ierste naem ons herẽ is ema nuel· Dat sprijct got mit ons·eñ hoert ter boetscap ons heren·doe hi die menscheit aen nam vã der wtuercorenre maghet maria· want doe begõde hi mit ons te syn in der menscheit·als hi selue spre ket·dat hi mit ons wolde syn totten eynde der werlt ¶ Die ander naem heit ammirabilis·dat sprijct die wonderlike got·eñ behoert tot ons h'en geboert· want die was wonderlick·dat een dochter droech oeren vader·eñ een onbeulecte ma ghet enen man·hoers selfs natuer veruaerde daer af van synre gheboerte· ¶ Die derde naem heit consiliarius·dat sprijct raet geuer·eñ hoert tot on ses herẽ predicacie· In den iersten leerdẽ hi dat men al dinc latẽ solde eñ hem alleen nae volgẽ· ¶ Die vierde naem heit deus·dat spriet got·eñ behoert tot ons herẽ teykẽ die hi op ertrijck dede·die nye man en conste gedoen dan hi alleen ¶ Die vyfte naem heit fortis·dat sprijct sterck·eñ behoert tot herẽ martelie·daer aen toendẽ hi wael syn sterc heit doe hi sprac· Myn siel is bedroeft totter doet· Eñ sprac oec·vader maecht wesen soe verdraecht mi deser martelien· Eñ mittien sprac hi·vader dyn wille geschie aen mi eñ niet die myn·daer mede leert hi ons dat wi onsen wil sullẽ verwi nen·eñ dat weder got is·eñ sullẽ onsen wil settẽ aẽ ons heren wil· Eñ doe hi gebonden waert aent

crute·doe

crute· doe ontbant hi ons van onsen sundē· eñ vā
des duuels banden· daer wi mede ghebondē waerē
meer dan ·v^m· iaer· doe hi ongebonden was· ¶ Die
seste naem heit festina· haest te rouē die rouere·
Eñ hoert ter vaert dat die siel ter hellē vō· doe
syn heilige licham int graf lach uol der heiliger
gotheit die oer nie en scyet van der menscheit· eñ
doe nam die siel enen roef diē die duuel ghe
roeft hadde lange tyt te voeren· aē menugher
scoenre sielē· die nam hi al also vere als hi se
werdich vant· ¶ Die seuende naem heit· pater
futuri scli· dat sprict een vader der toecomēder
werlt· eñ hoert tot ons heren verrisenisse· daer
hi ons mede beteykent tewigthe leuē der sielen
eñ des lichams· Et waerē voer hem op gestaen
voel doder lude mer die stonden alsoe op dat si
weder moesten steruē· Mer hi stont alsoe op dat
hi nūmermeer steruē en sal mer ewelike leuen·
daer om is hi wael een vader der toecomēder
werlt· ¶ Die achte naem heit princeps pacis·
dat sprict een vorste des vreden· eñ hoert tot ō
ses heren opuaert· Want hi was doe wael een
vorste des vredē· doe hi syn vriende mit hem te
hemelryck voerdē· eñ hi daer maectē een stadi
ghe swoen tusschē den vader van hemelryck· eñ
den mensche van ertryck· ¶ Die ·ix· naem heit
xp̄s· dat sprict ghesaluede· eñ hoert tot der hoech
tyt dat onse heer synen heiligen geest synen ion
geren seinden· die een ewighe salue was· Mit der
salue saluede hi syn iongeren in pinxter daghe

eñ noch saluet hi mit der saluē syn vriende· dat is
mittē heiligē geest· eñ maect oer herte volcomē· eñ
verlicht se in doechden· eñ sterct se in goedē werkē·
mitter soeter saluen des heiligen gestes· ¶ Die ·x·
naem is ihs dat spryct beholder· eñ hoert tē ionx
ten dage· als hi syn uutuercoren beholden sal· Nv
geue ons got alsoe te leuē dat wi mit hem behol
dē bliuen· Amē· Van den palmboē eñ van synen

D Ixi ascendam in palmā· telgen of twigen
Dese worde spryct die ꝓphete dauid· Eñ bedu
den aldus· Ic byn geclōmen op den palmboem·
eñ sal smakē synre vruchte· Dese palmboem ges
telick te verstaen· heeft· vij· telghe· eñ elc telghe
had een blome eñ een vogel· Eñ elck vogel synget
sunderlingē sanck· Eñ elke bloem heeft oer sunder
linghe scoenheit eñ claer· eñ sunderlingē smaeck·
Bi desen palmboem is beteykent elck salich men
sche· die van gade soeten sanck synghet· eñ scoen
blomen brenget· die gade mit stadigen doechden
mynt· dese beteykeninghe brenghet aē synē werkē
eñ aen synen leuē· die mach wael sprekē· Dixi as
cēdam in palmā· Ic byn geclōmen op den palm bo
me· eñ daer wil ic rustē· want welck mensche dē se
uendē telch ouerclimmet· die gaet aen die ewelike
ruste· daer die siel bi gade rustē sal in ouervloyē
der soeticheit· eñ daer nae coemt voel scier die ewe
like ruste· daer men af leset· Hec requies mea· Dit is
myn rust dit is myn erue· hier sal ic ewelicken
rusten mit dē leuenden gade· ¶ Die wortel daer
dese boem op wasset· dat is recht eñ vast geloue·

Want van diere wortelen wast vorte der hellē· eñ haep der ewelik er woudē eñ salichꝰ eñ vruchte alre goeder werken die wassen van den· als dat die mē sche geloeft dat hem geloent sal van sinen werken beyde vā goedē eñ van quadē· eñ daer af laet die mē sche sunden· eñ doet goede werkē· des hi geloeft dat hi mit goedē werken dat ewige leuen verdienē sal eñ dat hi geloeft een toecomende leuē na desē leuē daer af sprict sunte Augustyn· dats een loff der ge louen· dat wy des glouen des wy niet sien en mo gen· Dat die mensche dat geloeft dat hi siet dat is cleyn danckes wert· Mer dat hi des geloefs dat men hem van gade seecht eñ hi nye en sach des is hi danckes weert· Wāt dat is elcs menschē recht die beholdē sal bliuen· dat hi sterkelic geloue alre kerstelikꝰ saken· eñ al dat men hem van gades ge wolt wysheit goetheit ewichꝰ eñ gerechtichꝰ· Des sal die mensche geloue sterkelic in syn herte· dat hi dat toen ī syn werke· Wāt alsoe die werkē doet sy sonder doechdē· Alsoe is oec die geloue doet sonder werke· Wāt welc mensche in hoeft sundē leuet eñ tegen die gebade ons herē eñ tegen synē raet die en heeft en gheen rechte geloue· Welc mensche dā rechte geloue heeft· die heeft recht eñ goede werke Want die wortel van allen goedē werkē is gewor telt indē hertē· eñ heefter in gemact enē gront vesten· eñ van dier wortel wast dan die palboem

¶ Dat stam holt vā desē boem dats willige armoe de· dat die mensche nauwe begheert dan syn nau we noetdorfte· eñ oec sōmige gebreckelike sakē die

hi heeft· die sal hi al doer gade lyde͂· die alsoe arm was
dat hi soe niet en had· daer oen syn moeder maria
in mocht hebben gewonden doe hi gebaren wart
Want syn herberge was een gemeyn stal· En͂ syn
bedde was een gemeyn cribbe in dierste nacht doe
hi gebaren wart· ⁊ Ay lieue kynder bedenct hoe
doer arm v schepper was doer v en͂ hebt oec armoe
de doer hem· want hi sprac· doe ic irst gebaren wart
doe viel ic in armoede· en͂ bleef in armoede totter
doet· en͂ daer om sprac hi soe dicke· selich syn die ar
me͂· ic wilse selue͂ troesten soetelic ¶· Die palmboem
heeft al syn schoenht op ghericht tegen den hemelryc
· en͂ is onder cleyn en͂ smal· alsoe sal die mensche al
rycdom wt synre herte͂ laten· om dat ewelike ryck
En͂ sal gheern arm en͂ versmaet syn op eertryken
soe wort hi verhoecht i͂ hemelryc· als onse he͂ sprac·
Salich syn die armen hemelryc is oer· ¶ Dat irste
telge is dat die mensche beke͂nen sal wan hi come͂
is· en͂ waer hi vare͂ sal voel schier· wa͂t nv en leeft
nyemant lange· als ons die priester vermant als hi
ons dasche opt hoeft legt· wa͂t hi sprict· Memento
homo· Gedenck mensche dattu eerde sys en͂ weder
ter eerde͂ werde͂ suls· als hem die mensche beke͂net
dat syn natuer soe rechte cranck is soe bekent hi oec
dat al doechde͂ en͂ goetht die an he͂ syn· dat hi dat
al van gade heeft· als die prophete sprict· al onse salicht
en͂ onse doechde͂ en͂ soe wat wy ye goedes deden·
dats al vander genade͂ ons heren en͂ is al in synre
gewalt beslaten· Die voegel die op dit telge sit· dats
een pau· die pau is van der nature͂· des nidder

nachts als hi vaste slapet. soe screyt hi iamerlic eñ wec
ket hem seluē eñ besiet hem dan oft hyt spiegel opt
hoeft heeft. Eñ vint hyt dan. soe slapet hi sonder sor
ge. hier by is betey kēt die salige mensche. die smid
dernachts als hi alre vast slapet ontspringē sal eñ
besien syn doegedē. of se te gade gerecht syn in ber
nend myñe. weder sy vercolt syn of al verlosschen
eñ vindet hi dan dat schoen spiegel der doechdē
op synre zielē hoeft. Soe mach hi wael sekerlic we
der slapē sonder sorge. Dat spiegel dat hi vinden
sal op der coniginnen hoeft. dat sal wesen bernen
de myñe. eñ die op gericht te gade. als hi dan de
sen spiegel vint. soe mach hi wael koenlic slapen
als een heilich man spriet. Hē al ist dat ic slape.
ghif my die genade. dat myn ziel wake mit dy.
eñ ic wael si behoet mit doegedē. Die mensche is
schuldich altoes syn doegedē te hoedē nachtes eñ
dages. want gelyker wys als mē altoes den pau
besiet om syn scoen vederē. alsoe besiet die duuel
des seligen menschen siel altoes. eñ pynt sich hoe
hi oer schoenheit der doegeden benemt. eñ daer om
behoeft die mensche altoes in hoedē te wesē. eñ
alsoe ducke als hi ontspringet. soe sal hi besien oft
syn begheert eñ syn myñe gerecht si te gade. Als
sunte Augustinus sprac. Alsoe schier als die slape vā
mynen ogen comt. soe sal myn ziel eñ myn siñe
wakē te gade eñ sal besien hoe myn doechdē ber
nen mit stadicheit. ¶ Die bloem die op dat telge
bloyt dats een fyole. die is cleyn eñ heeft hemel
verwe. Hier by is beteykent oetmoedicheit. bider bloe

men verwe is betekent begheerte. die die mensche al
toes hebbē sal te gade. eñ sal al werken keren in des
namen ī des eren. daer wy mede gheeert sullē wer
den in hemelryc. dats ihūs xp̄s der saliger zielen
brudegom. bi der bloemen cleynh^t is betekent oet
moedich^t. Want des oetmoedigen menschē recht
is dat hi hem altoes cleyn make voer gade. ende
voer die lude. soe maecten god groet voer hem. also
leestmen van enen coninc. dien onse hē aldus toe
sprac. om datstu cleyn waerste in dinē ogē. soe x
wil ic dy setten tenen coninc ou al dat israhelsche
volc. eñ dauid spreect oec. Oetmoedich^t breect doer
den hemel. eñ verhoeget den menschē in hemel
ryck. ¶. Die ander telghe is ontfermich^t. die sa
lige mensche sal hebben ontfermich^t ouer elken
menschen. van al dien dat hem werret ist an lyf
of an ziel. eñ sal mit hē syn in doegē. al en mach
hi hem niet voel geuen. hi sal hem doch goedē wil
toenen. en can hys oec niet troestē mit mildē waer
den. soe sal hi doch werkē der ontfermich^t oefenē
mit goeden wil. al is et oec dat die mensche al
sulke werkē doet die weder got syn dat en sal hem
een and^r niet te seer verkerē. eñ en sal syn herte niet
setten te sterck op den richter stoel. ouer des men
schē onrecht. Mer hi sal denckē dat hi wolde dat
men hem dade. des hi in der noet weer. eñ dat
selue sal hi enen anderen doen. eñ sal gade biddē
dat hi hem ontferm ouer den menschen. Die oec
meysterscap eñ gewalt heeft dat hyt onrechte
berichten sal. die sal hardelic berispē dat te be

rispen is· eñ sal altoes ontfermenisse hebbē daer by· al
soe dat hyt doe mit sachter herten· eñ mit mynli
ken waerden· al ist oec dat et onrecht soe grote is
dat hyt mit harden waerdē swaerlic berispē moet
·soe sal hi daer mynlic eñ goetlic geberen eñ mit
hem wandelē· alsoe dat hi wael merke dat hyt vā
recht dede dat hi en soe hardelic berispedē om syn
onrecht eñ niet van oñmoedichẽt· En dat sal die
mensche altoes denckē· en machs gheen raet syn
hi en moet gepynt syn· om syn hardichẽt of om syñ
grote mildichẽt· Hoe sy hem liever om te grote n
mildichẽt gepynt te werden· dan om hardichẽt· wāt
gy sult weten dat die pyn safter is om mildichẽt·
dan om die hardichẽt· Wāt onse hē sprac seluer· Hyet
an my eñ leert sachtichẽt an my eñ oetmoedicheit·
¶· Die voegel die op desē telch sit· dats een wede
hop· die heeft sulke natuer· dat hi ouer die graven r
vlieget· eñ die doeden beclaget· Alsoe sal die salige
mensche doen· hi sal clagen den iamerlikē doet dē
die arme ziel ontfaet van den hoetsundē· eñ sal oū
die doedē vliegē· dat syn ouer die hoeftsundē· die
die zielē verslaen· eñ sullē sien hoe die zielē in die
hoeftsundē verslagen liggē· eñ sal denckē dat die
mensche mit eenre hoeftsundē verdient heeft mit
·rechte dat hi ewelike pyn mit recht in der hellē
solde hebben en had hem god mit synre genadē
eñ mit synre ontfermichẽt niet geholpen· En sal
dan kenen dat hi gade soe menige onweerdichẽt
gedaen heeft in den sundē· eñ sal dat mit mē
ger herten clagen· eñ den goeden god bidden·

dat hi die doedē wecke mit synre genaden · eñ mit rechten rouwe van oerre scholt · eñ hi se ganse mit synre gotlik' artzedie van al oerē sundē · eñ dat hi se behoedē wil in goedē leuē · ¶ Die bloem die op desen telge bloyt dats een water bloem · die is her de schoen · eñ verwandelt thant daer by is beteykent die onstadicht der werlt · hoer tierht eñ oer vroude is schoen · mer si vergaet thant · des sal die salige mensche denckē · dat et al verganclic is dat op eertryck is eñ duert onlange · die hudē leeft is morgen doet · Die huden gesont is is morgē siec die hudē ryc is is morgē arm · Dus neemt et al iamerlic eñ cort eynde · eñ die meest vroudē of rycdom heeft op eertryck syns is meest tonsien in deser werlt · Daer af spreect sunte bernart · al dyn sīdē werdē worme in der hellē · eñ grauē di doer dyn herte altoes · eñ daer af spreect onse hē selue · O wach den rykē luden · si en sullē nūmer loen ontfangē van gade · Sy hebbē meer gemynt goet eñ eer eñ verganclic vroude dan my · daer om sullen si ewelic rouwe hebbē · aldus sal die salige mensche bekēnen dat die werlt verganclic is · eñ sal syn begheert eñ syn mynne kerē an den genē die onverganclic is · dats got · ¶ Dat derde telch is penetētie · die salige mensche sal syn lichaem castyen · mit al den arbeyt eñ pyn · die hem syn orden eñ syn regule gebiet · eñ sal altoes hē seluē syn noetdorfte geuen · eñ sal hem oec vlyten dat hi syn arbeyde by bescheide doe · niuer te luttel of te voel · eñ sal syn lichaem altoes in tempantiē holdē · alsoe dat hi syns

willē niet te weeldich en werde noch gade ongehoer
sam· ¶· Die voegel die op dien telch sit dats een swaē
die weet syn doet te voerē van naturerē· en̄ als hi
morgē sterven sal· soe singet hi enē lacflikē sanck··
By desen voegel is beteykent die salige mensche··
die sal dencken dat hi al dage synre doet naket en̄
dat hi dagelix een dach vart doet· en̄ als hi des denct
soe sal hi gade des te vroelik' dienē· mit singē ende
mit lesen· en̄ sal gade alsoe begheerlic en̄ blydelic
dienē· dat men an hem merkē mach· dat hi gheern
by gade waer· ¶·· Die blome die op desē tech blo
yet dats een lelye· die altoes op wart wast ten
hemel· en̄ is altoes groen an hoerē stele en̄ an
oerē bladen· alsoe sal die selige menschē groyen
en̄ bloyen· in allen doechden en̄ sal toenemen
an goedē werken· en̄ an goedē leven· gelykerwys
als die lelye altoes op wast te hemel· soe sal syn
groete en̄ syn begheerte altoes op gericht syn te
gade· als god siet dat hi tydich is· soe brict hi oen af
en̄ beholt oen in der hemelscher borch ew[illegible]c mit
vroudē en̄ mit mynen· ¶· Die vierde te[illegible] is sue
te gedachtē· als die mensche zoetelic wey[illegible] na ō
sen heer· alsoe dat hi van herten claget on[illegible] herē
mertelic· of dat hi bekent dat hem got grote gena
de gedaen heeft· en̄ hi hē des mit soetē tranen ð
danct· dat heit suete gedachte· Dit gedachte en̄
dit lof meret den menschē syn doechdē en̄ verma
net gade dat hi syn genade inder zielen ghiet ¶
Dat voegel dat op dit telch sit· dats die voegel
mit des menschē ansicht· die voegel is van der

natueren · Ten irsten als hi vlieget wt synē neste ·
Soe doet hi den irsten menschen den irsten hi siet ·
eñ vlieget dan op een water · daer hi syn ansicht ī
dwaet · eñ als hi dan dwaet eñ als hi dan siet dat
hi eñ die mensche een ansicht hebben · eñ deen is
gelijc den anderen · eñ synen broeder gedoet heeft
· Soe en wort hi daer nummer blyde na · By desen
voegel is betekent elc salich mensche · wāt wy
hebbē al onsen hē ihm xpm gedoet · eñ dan sal i
die mensche dencken hoe hi synen broed' gedoet
heeft mit synen sunden · die van gotlike eñ van
natuerliker des menschen broeder was · als hi dit
ansiet eñ bedenct · Soe en sal hi billic daer na ver
bliden mit enigher zaken die vergancli is · ¶ · Die
bloem die op desen telch bloyt · dats een rose · die schoē
eñ mynlic is an te sien · daer wy bi verstaen bernē
de myñe · die die mensche hebbē sal in gade · hi sal
dencken an die grote myñe die got tot ons hadde
· doe hi den iamerlikē doet leet doer ons · eñ van
den dencken sal dyn herte vermult werdē eñ sal ga
de mynen alsoe seer eñ alsoe sterkelic dat hi hē
lieuer doeden liet · dan hi gade verbolgede mit eē
re doetsunde ¶ · Dat vijfte telch is begheerte dat
die mensche onsen hē begheert mit allen sinnen · alsoe
crachtelic · dat hi al syn begheert gesticht heeft indē
begheerlikē got · Dese ziel mach wael sprekē mit
den zielen in der mynnen boeck · Ghi dochterē van
iherusalē apenbaert myn myñe mynē lieve · dat
ic vā synre myñen quele · ¶ · Die voegel die op de
sen telch sit · dats een nachtegale eñ singet herde

blydelic al den somerlingeschē langē nacht· als si ge
war wort dat die nacht verwandelt tegens dē dach·
Hoe hoechtse oeren sanck· hier by is beteykent die
gheestelike mensche· alse die nacht der sundē eñ des
houerdiges leuens· in hē verwandelt in doechdē· eñ
syn leuen bet gerust wort· eñ beghynt te beteren·
eñ hi gade in allen dingē bet bekeñet· eñ meer myt
dan hi te voerē dede· dan hoecht hi synen sanck dā
is die nacht gewandelt tegen den dach· eñ laeft
gade mit al den arbeyt des te volcomelik eñ vro
lik· want hi verblyt hem op dat hemelsche erue·
dat hem got geuen wil na desen corten leuē· eñ
bereyt hem altoes daer tegen van herten op dat
hier come mit eren· Onse hē sprack in die ewāgeli
Siet dat gy altoes bereyt syt· wāt gynck gy en x
weet niet wāneer ic come· ¶ Die bloem die op
desen telch bloyt· dat is een syt bloem· die en heeft
niet van volcomenre verwen· eñ beteykent dē gees
telikē mensche· dien soe seer iamert na gade dat
hi bleec wort· eñ syn rode verwe verliest· eñ alle
syn vleysicht eñ heeft dan syn sīne in getagen· also
dat syn siel claer wort voer gade· eñ syn hert claer
wort eñ reyn· eñ alsoe reyn datter got gheern ī wo
net· In deser schoenht heeft hi al syn vlyt geleyt·
alsoe dat hi luttel achtet op dese eertsche schoenheit·
Dese mensche mach wael sprekē· dat ic vā buten
bleec bin· des en verwondert v niet· die hemelsche
genade heeft my besaluet· nochtant hoe bleec ic
van buten bin· ic van bin binnen herde schoen· eñ
bevalle gade wale voer syn ansicht ¶ Dat seste

telch dats gebet. Want als en die ziel mit recht be gheert. eñ bidt tot oer te comẽ. eñ spreect. Com her te my wtuercoren lieue. com her suete brudegom. du biste ihũs myn ouste god. als en die reyn ziel dus guetlikẽ bidt. mit groter begheertẽ. eñ mit suyschẽ leuen. Soe comt hi dan eñ bericht al dat mer ziele gebreect. eñ bericht den menschẽ van allẽ dingẽ. na synen wil alsoe als hẽ temelic is. ¶ Die voegel dat op dit telge sit. dats een swaluwe. die neemt oer spise vliegende. Alsoe doet die selige mensche. hi ne met die spise der zielẽ. al vliegende. dese vlucht is begheerte. daer die ziel mede vliecht mit hemelsche lant. In deser vluchte dats mitter begheerte wort die ziel gespist. die spise voet se dat se op eertryck troest noch toeuerlaet en neemt. in ghenen din gen. dan in hemelschen troest alleen. daer soecte soectse troest eñ wort daer mede gespist. alsoe se gz sunte Augustinus. Ghi sult allen verganclike n troest versmaden. eñ sult v herte op richtẽ op dẽ hemelschen troest alleen. ¶ Die bloem die op dit telch bloyt. dats een mede suete. die is van der natuere dat se hoer altoes neyget tegẽ der ~~sunden~~ sonen. alsoe doet die geestelike mensche hi keert syn herte. syn sinne. eñ al syn begheerte tegen der hemelscher eñ leuend sonen. die mit oerre schoenheit heeft hemelryck eñ eertryck ver licht. eñ die licht eñ vroude eñ een spiegel is alre vroudẽ. eñ der ewiger selicheit. Tegen deser leuen der sonen keert hẽ die salige mensche mit hertẽ eñ mit wil altoes. alsoe gelyke is syn wil gevoe

get in den wil ons herē· ¶· Die seuende telch dats
ghehele suetich^t^· Alsoe die mensche alle telch van
desen boem ouer clymt mit stadigen doecht den·
tent hi comt ten ouersten telge· soe gheeft got al
soe groote suetich^t^ in der reynre zielen· dat se dē
licham onverdrachlic werde· eñ alsoe onverdrech
lic· dat hi mit pynen hem ontholt in hē seluen
·Want die suetich^t^ is soe groet· dat hē die cracht
ontbrict· eñ en can si van natuerliker cranchcit
niet ontholdē· eñ die gheest moet dat licham dra
gen· alsoe cranck wort et bewilen van der gotlik
zoeticheit· eñ dan wort die geest soe sterck· dat
hi tlicham draget· Recht alsoe gy siet· dat die ge
sonde mensche den zieken draget· alsoe draget
die gheest mit gotliker cracht dat kranck lich
am· daert wesen sal· ¶·· Die vogel die op desen
telch sit heit fenix· Die voegel woent altoes op
dē berch olyueti· die berch is hoge eñ edel· datter
voel goeder crude op wassen· Die vogel is oec al
toes allene eñ en is mer een· eñ als hi hem ver
nyē wil soe gadert hi die edelste crude in huus
eñ vliecht dan op die lucht eñ vliecht der son
nen alsoe nae dat hier af verheit· eñ comt dan
neder in syn huys eñ slaet syn vloeghele soe seer
te samen dat hier af ontfenghet· eñ verbarnet
hem seluē· eñ vā der asschē wast dā een nye fe
nyx· eñ also vernyet hem die voghel· Hier bi is be
teykent die gestelike mensche die altoes woent
op den hogen berch olueti· dat is in hoghē geeste
likē leuē· dat wael ghelike is dē hoghē berch olive

ti · want also als dese berch verheuē is vā dē dale
also is gestelic leuē verhoecht vā der werlt · ēn bi
den edelē crude die op dē berch wassen syn betey
kent die edel doechdē die in gestelikē leuē wassē ·
wāt die al die werlt doer voere ēn doechdē sochte
die en vonde in al der werlt niet soe hoghe noch
soe edel doechdē als in gestelikē leuē · wāt gestelic
leuē is een boemgaerd · Ēn recht een berch van
doechdē · Ēn daer bi ist ghelike den hogē berch oli
ueti daer fenix op woent · Ēn als fenix valdet ēn
vercrantt soe vernyet hi hem · also sal die gesteli
ke mensche doen als hi beghint af te nemē ēn
te traghē aen den dienst ons heren ēn syn
doechden beghinnē te slappen · soe sal hi sich v̄
nyen · ēn sal al om gaē in dē cloester vā broe
der te brodere · ēn sal sunderlinghe doechdē ler
en · ēn merkē woe vlitelick si oer doechdē oefe
nē · mit gehorsamht · mit oetmodicht · mit mylt
heit · mit vredesaamht · ēn mit anderē goedē w
kē · Dit syn die edel crude die die gestelike mē
sche gaderē sal int herte · ēn sal besien woe syn
doechdē vergangē ēn verslappet syn · in goeder
oefeninghe ēn in barnender begheertē · ēn myn
nen die hi te gade hebbē solde · ēn ~~al h~~ als hi syn
ghebrec bekēnet soe sal hi op vliegē in die goth
ke sōne · ēn sal syn begheerte also crachtelike k
en in gade dat hi vā den hemelschē schyn v̄war
me · ēn sal gade soe nae vliegē in der sterker be
geertē dat syn siel ontfenge van der leuender
sōnen · ēn mit diere hettē sal hi weder comē in

huys· dat is in syn herte· eñ sal syn vloegele te sa
mē slaē· alsoe dat si ontfenghē eñ verbarnen in
doechdē· bi den vloeghele syn beteykent der sielē
doechdē· die sal die mensche te samē slaen mit oef
inghe goeder werkē· eñ sal die alsoe vlitelick eñ
begeerlick oefenē in allē doechdē· dat die crude
ontfenghē· dat syn die doechdē die hi vergadert
heeft in synen cloester van elkē broeder· die sal
hi also begheerlikē oefenen· dat si alle ontfengē
eñ in bernē· eñ vā den vuer wort hi vernyet· eñ
dā verteert in hem traecht· eñ wort dā weder eē
nye mensche· als onsē heer sprict in dē ewangeli·
gi sult aē doen een nye mensche· eñ aldus sal
hem die mensche vernyen als Fenyx doet· ¶ Die
bloem die op desen telch wast dat is een velt blo
me· daer is bi beteykent onse here ihs xps die
ghelike is eenre velt blome· Wāt gheliker wys
als die velt bloem ghemeyn is al der lude die se
brekē willē· Also is onse heer ghemeyn al dē genen
die om begheren· Die velt blome staet in der ge
meyntē dat se arme eñ rike lesen eñ al die ge
ne die willē· Also is onse heer een ghemeyn velt
bloem die hem voer nyemant en verbercht hi
staet apenbaer in die ghemeynte des crucē eñ
wil daer ontfaē eñ troestē al die ghene die tot
hem comen eñ syns begherē eñ mit oetmoedigē
hertē soekē· ¶ Ay lieue mensche ganc op tot de
ser palme tot dynē sceppere eñ claghe hem al dyn
vernoey eñ dyn ghebrec mit oetmoedigher hertē·
Sekerlick hi is soe mylde hi sal di troestē ī dyn

re noet. Deut oec lieue mensche dat hi seluer spre
ket. ic byn een velt blome. aen mynen cledere̅ eñ
aen der gemeynten. Ic byn gecledet mit rodē cleder-
en. dat is myn rode uerwe bloet dat ic doer di
storte. veruaer di niet. ic byn dyn sceppere ic byn
die edelheit dynre sielē eñ ~~eñ~~ dynre naturē. sich
daer bi ontfermde mi dyns. Eñ quam wt hemel
ryck van myns vaders scoet eñ heb di gesocht.
Sunte augustyn spryct. hi quam wt hemelryc
wt syns vaders scoet. eñ quam in ertryck in
synre moder buyc. om dat hi den mensche soch
te eñ weder brochte tot synre edelheit. My lieue
mensche spryct onse heer. ic byn dyn vad'. daer
bi myn ic di soe seer dat ic myn bloet doer
di storte. Nv sich lieue mensche hoe mi dyn
mynne gecledet heeft. daer bi byn ic ghelike d'
velt blomen aen mynen cleederen. Ic byn oec ge
meyn al den genen die myns begeren. myn le
uen myn doet myn genade myn rike al ist ge
meyn. Ic myn vader eñ die heilige geest syn ge
meyn. al den genen die mit rechter oetmoedig
herten troest eñ genade van ons begeren. den
wil ic mi seluen geuē mit allē troest. eñ nae desē
ellendigē leuen wil ic oec loen syn eñ oec vrou
de. wāt mi en is niemant te sundich. Ic byn een
behalder. eñ soe wat den duuel outfalt dat lese
ic op eñ halt. Nv hoert grote doechde vā gade
hi gelyct hem enen oestere. als ghi siet daer die
rike lude doen mayē daer gaen die armē nae
eñ oesten dat den maderē outfalt. Alsoe doet

got. Die duuel is die rike man en̄ gaet voer
mit synen maderen ouer al die werlt en̄ may
et menyghe edel siel. die got swaerlic kocht mit
synen blode. Hoe is dan onse heer die arme mā
en̄ gaet altoes nae en̄ oest. en̄ waer hem een siel
werdē mach die leset hi op en̄ behalt se. Ay sekerli
ke hier siet men grote genade van gade. en̄ grote
ontrouwe vā den menschē. wat den mensche ghe
genē heeft vrien wil te kiesen gade of dē duuel.
en̄ die vermaledide sunder den duuel kiest bi sy
nen wil en̄ laet gade dat is groet iamer. Nv spre
ket onse heer aldus. O wi mensche denc dat ic een
oester geworden byn doer di. Ay lieue mensche
denc woe ic di gesocht heb. Ic liet hemelryc myn
rechte erue en̄ quam op ertrike en̄ wart mensc
he. en̄ gaf myn siel te sceiden van mynē licham
doer di. om dat ic dyn siel sochte. Ay lieue mensc
he dat gedenc en̄ laet di ontfermē mynre ellēde.
want ic heb mi gheellendicht doer dyn liefde. Nv
gif mi dyn herte. dat is dat ic van di soeke op
ertryck. Keer di aen mi en̄ gif mi dyn herte in
te rusten. en̄ dyn siel tot eenre mynnerynne. dat is
dat ic begeer. lieue mensche nv keer weder tot de
ser velt blome. hi is soe vol ontfermicheit hi sal dy
ns ontfermen lieflic. O wi alle menschē die om
ye van der edelre bloeme keerdē die keerē haeste
lic weder mit rechtē rouwe aen synre genaden.
en̄ soeken troest aē syn ontfermicheit mit rechter
oetmoedicht si sullen genade aen oen vinden.
C. Nv suldi wetē dat got niet allene een velt

blome en is als hi hem seluer heit. hi is oec synē
vrienden een lelye in den besloten boemgaert.
Want ghelikerwys als men die lelye altoes aē
siet in den beslatē boemgaert. Also is got al
toes begeerlic in den vredesamē herte. als hem
die salige mensche pynt vredesam te syn mit el
ken die bi hem is beide van binnen eñ vā butē
mit wordē eñ mit werkē. sonder ouermodicht.
sonder nyt eñ sonder quadē wille. Dese mēsche
is wael ghelyck den beslotē boemgaert. die syn
herte altoes besluyt also vaste datter alle quaet
heit butē blyft. eñ syn mont alsoe bestopt is
dat hi van nyemant quaet en spreect. eñ dat hi
hoert eñ siet ten bestē keert. die mensche is alto
es wael een besloten boemgaert. In desen boem
gaerd wil got rusten suetelick eñ vrolic in der
heiliger sielen. Dat wetē wel die sulke verween
de boemgaerd dragen. Wan si beuoelē bewilen
dat si niet verswigen en cōnen. si en moetent a
penbaeren in worden. oft in den gelate. oft ī stem
men. van den grotē gewalt dat binnen hem is.
Eñ als dat dan hoerē die mit nydigen herten
soe verkeren si dat. om dat si des niet en ge
uoelen. Si en dragen des boemgaerdes niet eñ
daer om en smakē si der vruchten niet. Tot
diere sielen spreect onse heer. mi heeft verlanget
dat ic dyn aensicht mocht sien. dan mach die
siele wael sprekē. also si spreect in der mynen bo
ec. Com hier neder myn lieue in dynē boemga
ert. Com myn lieue brudegom myn hof is herde

wael gebloeyt mit menygen blomē van edelen
doechdē·eñ onderdeelt mit grase van suuerlik
begeertē· Nv coem O myner der mynen·die
alle syne verhoecht·coem in dynē boemgaert
die om gemuert is mit vruchtē· Nv coemt here
tucht eñ steemte eñ staet voer die porte·eñ hoe
det dat myn lief eñ ic niet gesceidē en werden·
Hoe spryct dan onse heer· Ic wil neder climmen
in mynē boemgaert·eñ wil sien die blomen in
den dale·eñ of die wyngaert yet bloeyt·die blo
mē in dale syn die reyne doechdē in den vreed
samē hertē· Eñ die gebloyde wyngart is vrolicht
in gade· Hoe wat den mensche gemoet dat sal
hi vroelick dragē in gade·eñ in al synē arbeit
sal hi een begeerlike vroude ontfaē in gade·eñ
altoes sal hi begeerē verdriet te doegē in d' myn
ner eer· dat syn die wyngaerde die altoes sul
len bloyen int herte soetelike eñ mylike als die
mensche blide is in droeuē sakē· want alsoe vele
als hem die mensche wt gaen can alsoe vele
heuet hi gades· Mer dat die mensche in vernoy
blide is in gade dat syn die blomē eñ die wyn
gaerd daer got bi rustē wil·als hi seluer spryct
Ic heb gerust onder mynē vrient mynē stade·eñ
die vrucht van oeren doechdē die heeft mi ghe
spiset·eñ die spise is my doer soete in mynē mō
de eñ in mynre kelē· In desen beslotenē bom
gaerde des reynē hertē wort got eñ die siel te sa
men gheuoecht·dit is een mynlic boemgaerd eñ
een lustelic daer die siel in gade geuoeget wordet

Van deser reynre voegynghe heb ic langhe en̄ seer
ghemynt· en̄ byn mensche worde̅ doer oer liefde·
En̄ heb der arbeit om gelede̅ van myne̅ kyndsche̅
dage̅· Ic byn een myner worde̅ oers aenschyns·
oere schoenhͭ· oere waeldaduichͭ· oere mynlicheit·
en̄ die myne heeft mi ene̅ myner gemaect· daer
om sterf ic aen de̅ cruce dat mi dese vriendinne
worde een mynster· en̄ ic en̄ si lieflic te same̅ ghe
voeget worde· Nu is dit ghesciet in de̅ boemgaert
daer rust got en̄ die salige siel te same̅· Daer sma
ket die siele synre soeticheit· als si seluer spreect in
mynen boec· Ic sat onder synen scade des ic begerde·
en̄ boet mi synre soeter vrucht· Dat is· ic heb mi
recht ghesaet en̄ geledicht te ruste̅ aen den wyn
stoc synre menschͭ· En̄ liep hongerich om te sien
die edel vrucht synre gotheit· En̄ ic ylde mi te co
men onder den scade des heilige̅ geestes· Ay lieue
mensche woe doer heilich is dese ruste· daer got
rust in den paradise· dat is een bloyende herte
van alle̅ doechden· en̄ die siele rustet da̅ weder i̅
den edele̅ scaduwe synre gotheit· Nu behoedet got
die siele die mit rechter begeerte̅ rust onder den
scade des heiligen gestes· die siel is wael behoedet
van alle̅ anxte̅· Onse heer spreect tot der siele̅ in
der mynen boec· Ay woe scone bistu in dynre e
delheit· Nu merct wie dat deser edelheit werdich
is· en trouwe̅ dat syn die oetmoedige herte̅· ten
syn gheen valsche lude· noch achtersprake· noch
ypocriten noch gheueinsde herte̅· noch die dobbe
lens plege̅· sulke doblaers plegen· dat si al de̅ dach

te arbeiden

te arbeiden plegen vtermatē seer om oer loē· eñ als
si dat hebben soe gaē si des auents ter tauerne eñ
verdoblen al oer loen eñ meer daer toe· Also doen
dick lude die gestelike cleder dragen· si vastē· si wa
ken· si bidden· si weynen· si venien· eñ driuē grotē
arbeit· eñ comt bewilen dat si et al verliesen om
mids een quade genoechte eñ een cleyne solacie·
Dese nemen wt menschen die si vercoren hebbē in
valscher genoechten· ay sekerlick si en syn niet wa
el beraden· want gestelike lude en solden gheen so
laci nemen wt enigen menschē· dan in gade alleē·
mer si en doens niet· wat die gene die solaci nemē
wt den menschē si en syn niet gestelick· al dragen
si gestelick abyt· si draghent tot oere verdoemeniss
se· want si syn valsche ypocritē eñ toenē dat si ni
et en syn· Dien troert die hoeder om voer· Want
si en dragen niet oetmoedighe hertē die got siert
eñ edelt mit synre genaden· Nv merct wat dese e
delheit is· weder got hier neder comt ter sielen·
dan die siele op climme tot gade· Die edelheit die
die siele ontfaet die ontfaet si in ghestelikē ghe
bede· als si alre vleischeliker saken vergetē heeft·
daer ontfaet got die siel in synre mynen· Eñ ge
uet oer gedenckenisse gewalt dat si oerē brude
gom vint in den hoechsten hemel mit oeren ghe
dachten· In diere bescheidenheit gheeft si oer bekēnisse
eñ die wysheit dat si gade weder in oer trect· als
yem got in der sielen beelt· eñ alsoe soete als oer be
kēnisse is· also reyne is oer oer herte· eñ alsoe wa
el mach si gade bekēnen· oer in der weder beeldī

ge die si van hem heeft ontfaen·soe brenget dā die
oeuerste goetheit een hette in der sielē·eñ die hette
toent dan der sielen edelheit dat si oeren brudegom
brenct·eñ dan behalt si oen mit groter begeerten
in soeter mynen·eñ ghebruyct syns mit vroliker
vrouden·eñ ontfaet van hem vollen troest eñ ge
heel vroude·sonder ghebrec van allen dingen·
Mer dese ruste en mach niet langhe dueren·
Doch ter wilen dat si duert soe moet swigē al
dat sterflic is aen der menscheit·die mont en
spreket niet noch die doetlike tonge·cher in der
tyt bedē al die crachtē der inwendicht sonder
we·oec en sal die mensche niet wanē dat hi hem
yet versume der wilē mit swigē aen synē gebe
de·Want voer hem bid die wysdom syn lieue
broeder xp̄s·aen synē vader in der hoger goth.
eñ die vader gheeft dan te wetē den heiligē ges
te alle des menschen bedorfte·des hi seluē niet
gebidden en can noch begerē·dat ordeniert al
die vader in der sielen doer dē heiligē geest·doch
en mach die stonde niet lanck syn·want die
vroude eñ die soetichit is bouē menschelike
cracht·eñ bi diere soeticheit en is gheen vals
wanc·al ondoecht eñ valsheit is daer wt ghe
sceiden·eñ is ghciert mit hemelschē doechden·
Dus is des menschē wort eñ werck eñ al syn le
uen onder ander ludē een bloyend paradys vā
doechdē eñ van lichten leuen·Nochtant wort
hi begrepen van synre valscher pertiē·eñ dat
en is gheen wonder·want dat is der goeder ge

woente dat si doegen om die gerechticht gades
en̄ is hem oec een bereiden ter volcomenheit·en̄
apent hem oeren wech ten doechden en̄ ter oeuer
ster volmaectheit·Alle die gene die staende
syn nae volmaectheit·die sullē ernstelick arbei
den·en̄ oec wyslike hoedē dat got in hem orde
niert·Wāt het besluut cleyne dat men omt goe
de arbeit·en̄ nae quellike verliest of verteert·
bi dien hoede wael dat honich dou·dat bloyēde
paradys uwes herten daer got onder rustē wil
mit der sielē·en̄ daer hi af gespyset wil werdē·
Want dit is die beslotē boemgaert daer got en̄
die siel te samen moeten genoeget werden· ¶
Nv hoert lieue siele die bruyt wil werdē des e
delen myners·Jc rade di dattu di af haltste vā
alre vleischeliker genoechtē·en̄ van weerliken
saken die sterflic syn·Wiltu comē ter oeuerster
edelheit dyns brudegoms·soe vlie al onstadicht
en̄ keer al dyn vlit in dynen vrient vā al dyn
re herte en̄ crachte·Daer nae keer dyn vlit aē
dat inwendighe paradys·woe dat gheciert en̄
bloyende wort mit menigē blomen der edelre
doechdē·soe wast in diē een boem die heit wysht
gades·dat is edel wysheit die in der edelre sielen
wortelt·en̄ groeyt en̄ bloeyt·en̄ die edel vrucht
brenget daer ihesus oer brudegom mede gespyset
wort en̄ genodet·Nv syn vele lude als si hoerē
sprekē van gade of vā doechdē·of vā der edelht
der sielen of van der blytscap des hemelrycks·
soe woldē si wel goet syn·het weer oec wel goeds

willen weert · mer alte cleyn willē si daer toe
doen · want leider got help ons allen · wi syn
alle cranc in doechden eñ vlitich in genoechtē ·
Ons can luttic soe cleyn dinc lettē win verno
ey wi en liggē · Mȳne wael gholdē dat is groet
cleynoet · want men al ter gotliker mynen leuen
solde · Nv syn somighe lude die hebbē een gebreck
dat hem utermatē seer leet · dat is om dat si on
uolmaect syn · eñ oers eygē willē volgē · eñ luttel
voelen van gade · des en cūnen si gelouen niet
dat yemant anders van gade yet hebbe · eñ als
si in den goeden die wonder gades siē of hoerē
in worden of in werkē of in gelate soe verkeer
en syt · want syt niet en verstaen · Der en bstaet
die leke die ewāgelie niet is se daer om vals · bi
trouwen neen si · Ja sprekē sulke lude · wat ist
daer dese mede om gaen mit oerē sconē wordē ·
bi lode en weet wattet is · het dunct mi quaet ·
dat si nochtant niet en wetē wedert goet of
quaet is · soe heeft die quaetheit die waghe van
oeren fellē herten verladē dat si altoes ter quaet
heit neicht · den ist wonder dat ment begripē ma
ch · dat mach begripē die goede mensche in den
geste die gade trouwelic volgen · Eñ of got enen
goeden mensche soe vele goedes doet van bīnen ·
dat hyt ontholdē niet en can hi en moet bewilen
wt brekē eñ ouerulopen · in wordē of in gelate of
in criten · van dien wonder dat got bewilen seindet in
der sielen van bouen · moet hi daer om ommer
quaet syn · Nv siedi doch eñ hoert dat die een mē

sche den anderen veruceert mit vterstē sakē soe
dat hi cryt eñ verstiet· eñ of got in der sielē meer
wonders werct dan enich mensche van butē wer
kē mach in den anderen· ist wonder dat si cryt eñ
veruceert wort· bi lode neent· mer die gene diet v
keeren hebben onrecht· want got vermach al dinc
eñ is geweldich den enen meer te geuē dā dē ander
en· nae den dat hi gebiet eñ wil· bidden wi dā dat
hi ons geue desen palmboem op te climen· eernste
lic eñ wyselic tot den oeuerstē telge der ewiger rus
ten· in leyt· eñ syn ernstaftich in onser hoeden· eñ
namelic in twiuelsamen saken daer wi geen wa
heit af en weten die te beuelen gade die al des
geweldich is· en cunen wier gene vrome wt tr
ecken· hoeden ons doch van stade· Des help ons
die vader die soen eñ die heilige geest·:· Amen·

Aīa mea liq̄ ~~facta~~ ~~est~~ fcā ē vt dilc̄s locut'. Dese
waerde sp̄ die bruyt in der mynen boeck· eñ
ludē aldus· Myn ziel is ondoyt sint myn vrient te
my sprac· Ic sochtē eñ ic en vants niet· Ic riepē eñ
hi en antwordē my niet· die hoeders der stat vondē
my eñ slogen eñ wondē my· Si namē my mynen
mantel die hoederē der muerē· dochterē van ihrlm
apenbaert mynē vrient dat ic quele vā synre myn
nen· Die gheen die sermoē doē sal sal syn waer
de eernstelic besien eñ sal oec besien die gheē die se
hoerē sullen· alsoe dat hi niet en biede dē genē har
de spise die te voedē syn mit melke· eñ den ghenen
die harde spise vermogē niet eñ bied kynts spise··

Mer alsoe als mē is schuldich te geuen den iongen beghinenden licht en̄ sachte leringe. alsoe is men schul dich onder volcomē lude te spreken van groter wijs heit. bi dien ist dat wy voert leggē gheestelike lerī ge. Want wy birouen dat sulke ludē van v niet ē wonē inde vleys. mer inden gheest. en̄ dat si vol gen der gheestelik' bruyt die seyt. Myn ziel is on doyt sint myn vrient tot my sprac. Vriendin getu get oer die gheē die van oer spriet. Ay sekerlic die ziel is vriendinne ons herē. Want hi spriet. Vos a mici mei estis. Ghi syt myn vriendē als ghi doet dat ic v gebiede en̄ noch spriet hi meer. Ic en heit v niet myn knecht. mer myn vrient. Aldus hebbē wy dat die heilige ziel is vrindin en̄ onse hē is oer vrient. En̄ daer om spriet si hier na. Inuenerunt me custodes ciuitatis. Die hoeder der stat vonden my. Si slogen my en̄ wondē my. Dit mogen wy verstaē by der hei liger kerkē. Ghelyker wys als die ewāgeli orcond die spriet. Non pt ciuitas abscondi supra mōtē posi ta. Die stat en mach niet verborgē syn. die gesat is op dē berch. dats die heilige kerke en mach oer niet verbergen. die geboecht is in onsen hē ihū xpi. Van der seluer stat spriet die pphect dauid. Fundamen ta eius ī montibꝫ scīs. Fundament van der stat. dats van der heiliger kerkē syn heilige berge. dat syn die apostelē. Wāt si warē tyeberchte die die son der ghcrechtich' en̄. et licht der waerh' ten ursten bescheen en̄ ouermids hē scheent op ons. die die da len syn ouermids neder heit. Mer die apostelē die bouen ons syn mit heiligē leuē. waren die ber-

gē. daer die heilige kerke in gheboeget is. die die
bruyt beteykent mitten nam van der stat. die hoe
derē van der stat syn die predikere. en̄ die platē
der heiliger kerken. En̄ tot dien ist dat onse heer
spreect. Speculatorē dedi te domui israhel. Ic hebdi
gegeuen hoeder die gesinden israhels. Der hoeder
was een die gheen daer onse hē toe sprac. Si dili
gis me pasce oues meas. Minstu my soe voede
myn scape. weerlic die gade mynē sullē hoedē
synē scat. en̄ voedē syn scape. zulc stont mit cas
tyen. sulc stont mit gebede. Sulc stont mit ont
fermde. dit syn die gheē die se wisē sullen en̄ lerē
mit prediken. en̄ mit exempel goeder werkē. Si
sullen die ziel voedē mit innigher spisen en̄ tlich
am mitter vyterster noet. en̄ sullen geuen oer
leuen voer die gheē die si in hoedē hebbē. Want
alsoe daden die gheen daer die bruyt af sprac P
cusserūt me et wlnauerūt me. Si sloegen my en̄ wondē my.
Dese hoederē sullē hebbē zweerde daer si mede slaē
en̄ scut daer sy mede schietē. Tswert is twoert der
scryftuerē. Als Sunte pauwels spreect. Habentes
gladiū spc qd ē verbū di. Wy sullen hebbē tswert
des gheestes. dat is twoert gades. en̄ die selue waer
de syn scut. daer dauid af spreect. Sagitte tue acute.
Dyn scutte ~~syn~~ syn scarp. als dese waerde slaen vā
by. soe synt sweerde. en̄ als si roerē van verre. soe
synt scutte. Dese hoederē slaen mit oeren sweerde
die bruyt ouermids predicatē. en̄ wiant si vā by. Si
wondense oec van verre mit oerē scutte. als si doer
grauē oer hert mit vlietend' mynen. of mit drei

ghende waerdē. Mit desē stucke was gewont die
gheen die seyde. Vulnata caritate ego sū. Ic bin ghe
wont van binen. Eñ die gheen was anders gewōt
die seyde. Et terroes tui militat̄ q̄ me. Dyn anxt vech
tet tegē my. Mit desē tweē sal die heilige ziele
gewont syn. mit vruchtē eñ mit mynen. Om
des wille dat se die vrucht sal weder holdē. dat
se oer niet te verre en verlaet. eñ dat die mynne
die vrucht sal vertoenē dat se oer niet te seer en ont
sie. Mer die clymmen wil ter hoecht der volcomenh
hi behoeft dat hi schudde syn hande van eertsche on
lede. eñ van werliker besittenisse. eñ syn herte reyni
ghe van vleyschelik gherich eñ doch alsoe dat hi
tgemeyn gebot ten irsten wael veruulle. daer die
bruyt af spriet. Tulert palliū meū custodes me
muroꝝ. Si droegē mynen mātel en wech die hoe
dere der murē. by der mantel die den menschen
muedet eñ hindert an synen gange. mach men
verstaen die onlede der werlt. die die gheen be
cōmeren die gaen soldē in doechdē den wech des
ewichs lants. Dese mantel nemē die predikere
als si manē te laten eertschē cōmer. Desē mantel
hiet onse hē nemen dē iongelinc doe hi sprac. Si
vis pfc̄s ēē. wiltu volcomen syn ganc eñ vercoep
al dat du heefs. eñ gheeft dē armē eñ volch my
Van dē nemē van deser mantel spriet Sī paulus
tot thimotheū doe hi seyde. Nēo militans deo. Nye
mant die gade dienē wil en sal hem becōmeren
mit werliker onlede. Desē mantel werp Joseph i
der vrouwē hant van egiptē. doe si oen bad tē sū

digē mit oer· by der vrouwē van egipten verstaen
wy die mynne van der werlt· die gewoen is mit
oer te sundigen· die gheē die oer zielē hoedē willen
reyn eñ in enicht· Eñ als si sien dat si oer ontgaē
solden· soe bestrijket si se mit der onlede der werlt
dat si se daer mede in sundē bringe· Mer die geē
die oūmids enigen rade ghewar werdē deser tret
kinge· si werpen donlede der werlt alte mael ne
der eñ vlien se gelijc dat Joseph der vrouwen vā
egipten vloe· Eñ die gheen die dusgedaē sijn· en
sijn niet alleē die stat· mer die mure van der stat
Want mitter vesten oere sterchet mogen si wetē
oer crancheit oers euen kerstens vā dē storme
der viandē· daer die bruyt niet af en spriet· dat
die hoederē der stat oeren mantel en wech droe
gē· mer die hoederē der murē· Want die gheen
die dus volmaect sijn· si sijn wechterē der muren
tegen die onvolmacte· oūmids oerē volmaectē leuē
eñ by dien was dese mantel der gheestelik bruyt
genomē· Want se geset was in der mynen oers bru
degoms· eñ van oer geworpē had al werlike on
lede· eñ versmaet had alle vergancklikē troest Als
dauid sprac· Renuit consolari aīa mea· Mijn ziel
ontseyde getroest te sijn· het is recht dat die geen
die den werlikē troest ontseget dē hemelschē troest
ontfanget· eñ die om vremde mact der werlt dat
hi si heimelic mit gade· ghelijc als die bruyt spriet
Filie ihrlm nūciāte dilc̄o quia amore langueo· Doch
terē vā ihrlm apenbaert mynē amijs· dat ic que

le van synre mynē. Jh'lm beteykent die stat vā
vreden daer wy by verstaē themelsche lant. wt
desen lande syn dese dochterē. die ons hoedē eñ
troesten in onsen arbeyt. dat syn die engelē die
die boetscap dragē van onsen bedē tonsen heer.
eñ ons weder brengē synē wil. ¶ Tot desen doe
gedē spreect die bruyt. apenbaert mynē amys
dat ic quele van synre mynen. want die wile
dat ic troest socht in der werlt en was ic niet w'
dich dat hem enige boetscap van my apenbaert
worden. Mer nv sent ic my ontrect hebbe der werlt
eñ mynen troest in hem alleen zoeke. soe ist recht
dat ghi hē apenbaert dat ic quele van synre my
nen. ¶ Eñ hier mede toent die bruyt oere brude
gom. die grote begheert van oerre zielē. eñ mach
seggē mittē ꝓpheet. Quēadmodū desidat cer. ad.
fō. aqz. Also als die heert die gheiaget is. dat wa
ter begheert. alsoe begheert myn ziele gade. Mer
onse hē die die begheert wil laten v'warmē in oer
seluer. Merct ondertydē eñ ontbiet oer mittē seluē
badē. dat hi comē sal. al en comt hi niet soe haes
telic als si begheert. eñ dan comē die badē wed'
eñ seggē der zielen. Verblyt in onsen hē. eñ hi sal
dy geuē die bede dyns herte. En als si dat hoert soe
wort oer bede gesterct eñ oer deuocie ghemeret. eñ be
ghint te bereydē die camer oers hertē tegē oerē bru
degom. Eñ alst onsen hē tyt dunct so comt hi vol
gratiē eñ suetich' eñ verblyt therte eñ v'licht die
duysternisse. Dese ziel werpt vā oer traecheit eñ

ontfaet een nyheit vā doechdē· eñ van nyer begheer
ten Aldus heb dy ghehoert die grote begheert
der mynend' ziele eñ bruyt· eñ den eernstigē dienst
der engelē· eñ den zueten troest des brudegoms
Nu keert weder tot uwē herten eñ en laet se niet
bevriesen in oer traecht verwermt se mit dē vuer
der ontfaender deuotiē· verwackertse mit sterker
conpunctiē recht se op in begheerliker mynē· Slut
se tegen al weertlik comer· soe dat v baden mogē
seggē· tot uwē vriendē nutter gheestelik bruyt· dat
ghi quelt van synre mynen· bereyt die camer uwes
hertē tegen dat hi comē sal· op dat hi haestelic cō·
Eñ als hi comē is· soe ontfaet oen soe lieflic· ende
haldet oē soe begheerlic· dat ghi hē clagen moecht
uwē noet want soe ghi oem sterkeliker mynt·
Soe ghi oē coenlik biddē moecht· ihm xpm onsē
hē die leeft eñ regniert mittē vader eñ den heili
gen gheest sonder eynde Amen··

O ztus cōclus ē z· Dese antiffē singet die
heilige kerke in die eer der hoger vrou
wē die der engelē hoecht louē· eñ oer werdicheit
verwonderē· Want mit oer wort gebarē die ster
re iacobs die ter werlt brocht die son der ghereth
tich onsē hē ihm xpm· mit oer wart gebaren die
roede yessē· die die bloem droech daer hi hē op rus
ten· dit is die gekundicht wart mittē engelē· be
wiset mit dē patriarchen· gelaeft vā den pphetē
eñ ghegeuen den apostelē· eñ want dese vrouwe

gemeyn is· in al der kerstenh^t^·soe voecht et wael x
dat ic se laue· Wāt ic een lyt bin der kerstenh^t^ Mer
doch bin icx in vruchten· wāt sold ic se louē·soe
weer my noet dat een queem vā den seraphinē
eñ reynichdē my myn lippē· alsoe dat nyemant
en spreke· dese lof en is niet schoen in sunders
mont· dat is waer. Sundich bin ic· eñ myn lippē
en syn niet werdich te luden oer lof· Mer daer om
en sal ic niet swigen· want si sal mi myn lippen
op luken· eñ myn mont sal kundigē oer lof· by
den hoep ic des dat se ducke den mont reynicht
die oer lof ducke kundicht· eñ daer om wil ic si-
gē nutter heiliger kerkē· Ortus cōclusus ē· Dese
waerde spriet salomon· alsoe dat si si een beslatē
boemgart eñ een besegelt born· Wy lesen van iiij
boemgardē ¶ Die irste is die ghehoersā boēgart
¶ Dander die gemeyn ¶ Die derde die sūderlin
ghe ¶ Die vierde die speciael ¶ Die ghehoersam
boemgart dat is themelsche paradys· wāt onse hē
spriet in der mynen boeck. Com in mynē boemgar
dē myn suster· dats die heilige ziel· die syn erue e
welic mit hem besitten sal· ghelyc als broeder eñ
suster oer vaderlike erue besittē te samē·dat die
heilige ziel ons herē suster is· dat orcond hi in de
wāgeli daer hi spriet· Quicūq; fecit· z Die dē wil
myns vaders doet die in hemelryc is· die is myn
broeder· suster eñ moed^r^· aldus hebbē wy dattet he
melsche paradys is die ghehoersā bomgart· die ge
meyn boemgart· dats die heilige ~~ziel~~ kerke die in

der erdē is · Nu hoert waer om moyses sprac · Dat
onse hē plante den boemgart der werlt int beghin
daer hi in sette dē man dē hi mattē · Die boē is scoē
an te sien · eñ is soete te etē · Int middel des paradys
plantē hi den boē des leuens · eñ een vloet quā vyt
der stat · die den boemgart bedoyde · eñ scheyde oer
in vier flumen · hier by ons beteykent die heilige
kerke · want oer boē syn scoen an te siē · eñ suete te
tē · Der boē was een sūte paulus eñ segedē · wy syn
goede roeke ihū xpi in allē stedē · Eñ dauid wasser
een die seyde · Ego sic olyua fructifera · Jc bin als die
olye die vrucht brenget · Eñ van desē boē segt dauid
ter ander stat · dat die wyngart ons herē bedecte
tgheberchte eñ die ceder gades · Die cederē syn boē
die niet en rottē · eñ beteykenē die patriarchē pphe
ten apostelen · die dē wyngart ons herē holdē · dats
die heilige kerke · Eñ dese ceder boē sullen ewelic
duerē sonder rotten · want al gaet tvleysche te stub
be · die ziel sal ewelic dueren · eñ dit selue vleysche
zal ten ionxsten dage op staen · eñ sal dan ewelic
leuē · Mer nochtant en is deser boē en gheē die boē
des leuens · die geplant wart middē in dē boem
gart · dats onse hē ihs xps die geplant wart mid
dē in dē boēgart dat is middē in die heilige kerke ·
want die heilige kerke ouermids hē gesticht eñ ge
ordiniert is · Eñ hi is die boē des leuens als hi sel
ue spriet int ewangeli · Qui mādūcauit carū m&c
Die myn vleys etet eñ myn bloet drinct werde
lic · hi heeft in hē tewelike leuē eñ sal sprekē · Sapia
ē lignū vite · wysheit is holt des leuēs · Die vloet

die oer deilt in vier flume. eñ bedoypt den boemgart
dats die scryftuer der alder wyt. die oer gedeilt he
uet in vier ewangeliste eñ bedoyet al die heilige
kerke. Ghi sult wete dat die eerde der heiliger ker
ke harde droege weer en weer sy niet bedoypt mit
te dou deser vloet. Nv sullen wy v tone dat die
vier ewangeliste syn vloete. Men leest in die ewa
geli dat onse he sprac te blynde. ganc ter vloet silo
sylo eñ wasche di. soe saltu sien. by der vloet syloe
verstae wy die scryftuer der ewangeliste. want so
welc mensche te recht om daer in wiesche. sekerlic
al weer hi harde blynt te voere hi worde siende. aldus
heb dy ghehoert van den gemeyne boegart. Nu
willen wy laten van den sunderlige boemgart te
spreke. want wy vruchte dat et sulke vermoyen
moge. eñ sulle v segge van dien den men heit spe
ciael. dats die beslate boemgart. eñ dat besegelt
born. Daer wy by verstae maria die moeder ons
heren. Si is die boemgart daer al boem va alre
doechde in syn gewortelt eñ geplant. van allen
boeme die in desen boemgart syn geplant. en mo
ge wy v niet segge. tot deser tyt. Mer wi sulle v seg
twee ge van sunderlinge boeme. die een is oetmoet die
ander magedom. Nu hoert wat maria seluer sprac
van de boe der oetmoedicht. Cu eet rex i accubitu
suo nard9 dedit. Doe die coninc was in syn camer
myn nardus gaf syne rocke. Dese coninc was i
syn camer. dat is mit syne vad in hemelryc. doe
gaf marie nard9 syne roeke. Nard9 is een lege boe
va heter natuere eñ beteykent oetmoedicht. die

oer gheern nedert eñ is heet van der vlãmen der my
ne. dese nardo dats maria oetmoedicheit gaf soe gro
tē roeke. dat hi op sloech van eertryke in hemelryc
voer dē stoel des vaders. eñ toech hier neder synē een
baren zoen ihm xpm ouermids syn oentfermhertichet
Alsoe dat hi quam in desē specialē boemgart. dat was
int reyn licham der vytuercarē maget mariē. Ic heb
v geseyt van des boems roeke. Nu moechdi my vra
gen van synre vrucht. Syn vrucht dat is versmaetheit
alre dingē. die te versmadē syn. Nu proeft of die boē
der oetmoedicheit dese vrucht brocht in desē boemgart
Men leest aldus in dewangeli. doe die engel gabriel
mariē gruetē eñ oer seyde. dat se ontfangē solde e
nē zoen. doe antwordense oetmoedelic. Sich hier die
deern ons heren na dynē waerdē moet my ghesciē
Ay sekerlic dit was een oetmoedige antworde. wãt
sy mochte wel hebbē gesprakē. Ic wil gheer ons herē
moeder syn. soe en had se niet misssprokē. Neē des ē
spracsi niet. wãt si gelyct oer den nederstē dat sy
bekēnē conde. eñ daer by verstae wy dat se oer sel
uer versmade. eñ al dat te versmadē was. Men leset
in die ewãgeli. dat se ghinc in groter haest te sunte Io
hans moeder baptista eñ diendē oer in kyndelbedde
eñ in al oerē leuen was si in versmaetheit vã den lenē
volke. Men leest in die ewangeli. dat mē onsē heer
verweet dat hi mariē soen weer. Mer in dien verwite
was hoer harde wael. Aldus heb di ghehoert vander
vrucht der oetmoedicheit. Nu sal ic v seggē van dē
boem des magedoms die harde werde vrucht bren
get. want hi brochte onsen herē ihm xpm. also ysaias

sprac. In die illa erit fruct⁹ ꝛc. In dien dage sal wesē
hoge die vrucht van der eerdē. dat is van der magꝫ
maria. Eñ dauid sprict. Terra nr̄a dabit fructū su
um. Onse eerde sal geuē oer vrucht. Is oer yemāt
dies verwondert dat maria ihm xp̄m vleyschelic
droech die sal besien die rode aarons die sonder wa
ter van der eerdē. eñ sonder dou vā dē hemelryc
bloyedē. eñ lo͛f eñ vrucht droech oͤuuids tgebot
ons heren. Eñ mach dan oͤuuids des selues herē
gebot een maget niet een kynt dragē. sekerliken
ia si. Vbliyt v ghi magedē eñ hoet v magedō. Wāt
magedom sekerlic is der engele leuē. bi dien siyt bli
de. eñ laeft die vrouwe die v outfaen sal in oer ge
selscop. Wāt oͤuuids oer moechdi v seer verlatē tot
oerē zoen. Wāt hi is maget eñ is gebarē vā eenre
maget. eñ hi mynt sunderlinge magedē. Ghi siyt die
gheen daer dauid af sprict. adducent͛ regi. ꝛc. Men
sal leydē die magedē na dē coninc. Daer spricht salo
mon int beghin. Ortus conclusus fons signat⁹.
Hi heitse beslaten boemgart. bi den woerde beslatē
is ons te merkē sekerlic die gracie ons herē. die se
in allentehaluē besloet in oer. sent dat die gracie
in oer quā. dat nye sint doetlike sunde in oer en
quam. Daer gabriel af seyde. dat se die gracie des
hoechsten solde beschinē. Nu spricht salomon oer. ma
ria is een besegelt born. bi den born verstaē wy oe
ren magedom. die besegelt was mit den segel d͛
reynicheit. die nye ī oer te brakē en wart vleysche
lic noch gheestelic. Daer ezechiel af spricht. Porta
clausa. die paerte sal beslatē siyn. alsoe dat gheen

man daer doer lydē en can. Dat ezechiel heit belakē
poert. dat heit salomō besegelt born. Salomon laeft
mariē na synre wysheit. eñ elc is schuldich oer te la
uē na den synē. werlike lude syn se schuldich te lauē
eñ gheestelike lude die magedē syn syn si schuldich te
lauen. wāt die mariē erē si erē ihm oerē soen wāt
onse hē seecht int ewāgeli. Die dē vader eert hi eert oec
dē zoen. also mogē wy seggē die die moedr eert hi eert
oec den soen. Eert se dan gy magedē. wildi weten dan
een grote eer daer gy se mede erē moget dat is dat gy
v reynicht holt doer oers soens wil eñ doer dē oeren.
daer mede doedi om beydē sunderlige eer. eñ wildi om
sūderlige meer erē doē. soe plant ī iuwē boēgart den
boē der oetmoedicht. Want syn die twee te samē daer
bīnen. soe moechdi wetē dat onse hē duck sal nedr comē
eñ rustē onder dē scade vā dē twee boemē. eñ ist dat
dese twe boē in iuwē boēgart gewortelt syn. soe moechdi
wetē sekerlic dat gy onsē heer ontfaet. eñ hi geestelic
vā v gebarē sal werdē eñ sultē sukē eñ voedē eñ lauē.
Ay sekerlic gy sult dat wetē dat si got voet gheestelic
mer dese borst ē hebbē die ghee niet die iong syn eñ in
oerē beghin syn. daer salomō af spriet. Soror mea puula
ē. Onse suster is cleyn. eñ en heeft geen borst. want die geē
die cleyn syn ī der mynē gades en hebbē der borsten
niet. tot diē mael dat si volwassen syn ī doecht den
eñ in mynen. eñ dan mogē si onsē hē ontfaē eñ hi
mach van oē gebarē werdē eñ soe mogē si oē voedē
als ic v geseget heb. Biddē wy onsē hē dat hi os
geue alsulke doecht dat wy sukē eñ voedē dat
hi ons voede ewelic in hemelryc amē.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. etc. Die wisage vraget onsen heren ende sprict. Heren wie sal by di wonen in dynen phalente. of wie sal by di wonen ende rusten op dynen heiligen berge. Des antwordet om onse heren ende sprac. dat sullen al die gheen die aen vleck sijn. Au den vleck inden wy geirzet hebben van onsen irsten vader adam. dat is die vlec die ons die doep af neemt. Die ander vlec is die hoeft sunde. Die ander vlec is der dagelixscher sunden vleck. Als die drierhande vlecken van der zielen sijn. soe sal mit my rusten op mynen heiligen berch. Doe antworden om die prophet ende sprac heer soe wil ic my gheern hoeden voer hoeft sunde ende dagelixsche sunden. Soe weet ic wael heren dat di myn dienst ontfanclic is. ende dat du my geweerdes alles des dat ic dy gebidden mach. Daer af sprict sinte Jheronimus mensche hoede di voer hoeft sunden ende voer dagelixsche sunden. ende soe woe du di daer voer hoedes. soe heefs du voel groter teyken gedaen dan of du enen doden makes leuende. Ende gewinnes oec die drie loue daer af di voel nütten sijn. Die irste is di louet got seluen mit synen monde. ende al die in hemelryc sijn ende dan toe al die lude die op eertryke sijn die et an dy weten of die et an dy vernemen die moten dy lauen. ende daer om dy te holder sijn. Die ander nutte is. Alle dyn werken ende dyn goede woert die sijn gade louelic ende ontfanclic ende haen grote cracht voer synen ansicht ende in synen ogen. dat hi al dat moet doen dat du om biddes rechts dinges. Die derde nutte is al

soe schier dyn ziel van. soe vartse te hant voer dat vro
like ansicht ons herē. In dē wonentlikē spiegel siet
se sich aen eynde.

Uwe leuē sal een lanterne syn. etc. uwe leuen
sal een lanterne syn die den wech teykent
tegen dat hemelryc. Ygelic oerdē sal een spiegel sij
daer sich alle die lude in besien luterlic. V sarmenige
sal een w syn daer op mēniger hande blo
mē schynē wonderlic. Daer sal op schynē die lelye
ganser kuysheit. Ghi sult hebbē die rosen verwen
blomē der geduldicheit. beholt oec die fiole der oetmo
dicheit. Alre hande blomen schyn. dat sullen syn al
doechdē die sult gy al hebben gemeynlic eñ eē ywe
lic sunderlige. Der schoen got van hemelryc wilt
hebben doegentlic onsen dienst. woe schoen. woe ry
ke. woe edel der mensche is. En is daer anders doe
get niet by. soe is hi den gar ōmeer den die daer is
eñ heit heer eñ got der doechdē. Die seluē got eñ
onse vad' van hemelryc die moet ons verlenē eñ
geuē gotlike doecht an allē dingē eñ hier na dat
ewige leuē. Amen

Die wael doē die sullē swigē gaern
Eñ berichtē laten diet hebben ontfaen

In illo tp̄e· Cum appinquasset ihesus iherosolimā
et venisset betfage· Doe ihs genakedē iherusalē
eñ was comē te betfage ten berge van olyueten ꝛc̄··

Het is hier te weten na der Die v̈claringe
hystorien te sprekē· dat matheꝰ achter laet dat
der materiē toe behoert· mer s̄ Johan veruullet·
Die ghescheniſſe was aldꝰ· Des saterdages tea\uōt
quā ihs te bethaniē daer om martha eñ maria ꝛ
mactē eē grote werscap· Eñ daer at lazarꝰ den ihs
op had doē staē van der doet· Dit was en palm
auonde· In palmdage des morgens solde ihs te
iherusalem gaen· Doe moest hi liden doer betfa
ge· eer hi quam te iherusalē· eñ dat is dat dit ewā
geliū spriet· Na der letterē is betfage een straet die
lach an den berch van olyueten daer die priester
oec quic plagē te hoedē· Mer gheestelic beteykēt
dē staet der opu̅stenteniſſe· want betfage spriet
alsoe voel als thuys der basunē· By der stat sal
oec sijn dat ordel na der opuerstanteniſſe die sij
sal mit gelude der basunē· Als sinte pauwels
spriet· Van der stat seynde got twe sijnre ionge
ren· hier by is beteykent· dat die gheen die ion
geren eñ baden ons herē sullē sijn· dat si moeten
sijn twee om gerechte mīnē ons herē eñ oers euē
kerstens· of twe om gestagedicheit oers leuēs
eñ leringe· Dat seget sinte Jan crisostimꝰ die

twe warē S' peter eñ S' philips· Eñ peter spreict
alsoe voel als bekēnende· daer by versteetmen ge-
rechte const· Philips spreict alsoe voel als die mōt
der lampē· daer by versteetmē gratie van levē-
gē eñ van leuen· Dat ihs heit iherusalē een
casteel· dat is die sake· want sy haddē oer vriht
verlarē eñ moesten dienē na den licham den ro-
meynen· Mer na der zielē had sy verlorē alle
doechden eñ was deern worde der sundē· Oec
ten derden mael iherusalem geruumt alsoe na
gelike datter voel lude in geweset haddē· eñ nv
met voel en waren· daer om heit onse hē een cas-
teel· Voert is te wetē als die leerre schrijuē dat
te iherusalē alle wege stont een eselyne bereit
ter lude behoef die hem anders niet versiē en
costen· dat sy se orberē mochtē· eñ die wile dat si
se hadden moestē si se voedē· Eñ om der seluer sa-
ken wille hielt mē oer oer ionge op· Mer gheeste-
lic te gaen in dē casteel dat tegē ons is· dat is mit
vromicheidē te wederstaen dese werlike genoech-
ten· die ons mit houerdiē mit ghierich' eñ mit
mēnighē anderē dingē anvecht eñ dit syn der
werlt wapē· ¶ By deser eselynen eñ by dē ion-
gē versteetmē als die glose spreict ~~die~~ tweer-
hande lude ioedē eñ heidē· Die ezelyne is dat
ioedescap· Eñ et voelē die heidē· want die hei-
den syn comē van dē ioedē· Sunte Johan cri-
sostimus segt dat dese diere dē mēschē gelijct
syn· die leuē in onbekēnisse ons heren· wāt

Die ezel is een onreyn en̄ onbehendich en̄ dwaes
dier en̄ cranc· en̄ dese puntē haddē die men
schē vā eertryke· eer got mensche wart· Dā
om mach men gestelick bi der eselinnē verstaē
dat onse vleis traech is en̄ sot tot gestelichei
den· en̄ tot genoechten ist starc· En̄ bi horen
volen verstaet men vleischelike begeerte· En̄
alle beide syn si geholdē mit toemingē der ge
breckelicheiden· En̄ die selē daer die mensche
dus mede gebonden wort der syn drie ·sacht
heiden van leuen· vorspoedicht der werlt· en̄
ioncheit van iaeren· Sunte iohā crisostimus
seit· Eer dat wi sonde doen hebben wi vriē wil
nae te volgen of niet te volgen die becoringē
des duuels· mer alsoe schier als wi ons ten sun
den verbinden mit volbrengtinge eenre doetlik
sunden· soe en moegen wi hem niet ontgaē bi
ons seluen· Et en si dat die gracie gades ons hel
pet en̄ bi staet· ghelikerwys dat een scyp dat v̄
loren heeft synē roeder· den winde nae volgen
moet waer dat he wayt· alsoe is die mensche
die die hulpe der graciē gades verloren heeft·
hi en mach niet doen dat hi wil· mer des viants
wil moet hi nae volgen· Bi dien dat hem ō
se heer hiet ontbinden die dierē· verstaet men
die macht der sacramentē der priesterē· die oū
nuds die apostelē sullē den sunder vry makē·
En̄ dan mach men der sielē toe sprekē· Sich
dyn coninck ~~coemt~~ coemt tot di· die daer is

tot dynen behoef wiltu leuē nae synē rade·Mer
en wiltu des niet doen soe en coemt hi niet
tot di mer tegen di·Hier om moet die siel syn
dochter van syon·dat is een spigel claer sonder
vlecke·daer onse heer syn belde apenbaer mach
in sien·Eñ gherne sal die siel hoeren die baet
stap·dat oer coninck comt sachtmodich sittēde
op een eselinne·Niet en is te verstaē dat ōse heer
op beide sat te gader·of oec sunderlinge·in soe
corter tyt·Mer et is gestelike bedudenisse·dat ō
se heer int herte beide der lude die daer bi betey
kent syn mit synre gracien woenē wil·Dat
xps sat op een vā desen dieren·eñ quam sacht
modich tot iherusalem beteykent dat hi vrede
brenget in alle herten daer hi toe coemt·Sunte
iohan crisostimus secht·Wiltu mensche kēnen
die sachtmodich is des genen die coemt·merke
die manyer syns comens·hi en sit niet op enē
verdecten wagē mit pellen behangen·hi en sit
niet op een hoege pert mer op een eselynne·Hi en
heeft niet om hem blinckende swerde·mer hi had
~~een~~ scaer van luden mit rysere vā palm boemē· bi hem
Bi den clederen der apostelen die si op dē esel
leiden·versteet men leringe der doechdē·Jeronimus
seit der apostelē cleet is leringe der doechdē·of
ontbindinge der heiliger scryft·of menichuol
dich*eit* der goeder werken·Et en si dat een siele
hier mede gesiert si got en besitse niet noch en
woent in oer niet·Daer om bestruft sūte iohā

in apocalipsi. Dalich is hi die syn cleder hoedet. dat is dat hi se niet en maect onschoen. ¶ Bi die die oer cleder in den wech spreiden. verstaen wi die marte leren. die om die myne ihesu xpi oere licham ōsmade. Sunte Jeronim⁹ secht. doe die esel onsen here droech worpē vele scaren oer cleder op den wech. Hier bi verstaet men die heilige martelerē. die dat cleet oers lichams wt deden. eñ hebbē eenvoldigē ludē den wech gemaect mit oeren bloede ¶ Bi den genen die ryseren vā den bomen sneden. syn beteykent die cōfessorē. die mit goeden exemplen voergaē. Eñ ander lude leren woe si goede werkē volbrengen moegthen. ¶ Bi den scaren die voergingthen eñ nae quamē. ū steet men leere der older wit eñ der nyer. Bi der vorster scaren versteet mē lerers der nyer wyt. dese riepen beide. Osāna dat is. daer mē hier bi versteet. beide die gene die waerē in die olde wet. eñ in die nye mit hape ouermids xpm verloest te syn. Raban⁹ sprict. dat ioetsche volc ginck voer. eñ et heideusche quam nae. Eñ want si alle geloefdē aē enen verloeser daer om riepē si beide. Osāna. dat is behalt ons dauids soen.

In illo tpe dixit ihesus discipulis suis. Erunt signa i sole luna et stellis. Et sullen sprac ihesus teyken geschien aen die sonne eñ aen die mane eñ aen die sterren. ·Et·

Dese ewangelie leest men in der heiliger kerkē van der toecoemst ons herē ihesu xpi ten ordel. Nv is te weten dat sunte Jeronim⁹ xv teyken vant ī den

olden boeken· die hi screef· die gescien sullen voer
den doemsdach· mer of si tenden een sullē gesciē
bynnen xv dagen voer den doemsdach· of dat een
teykē lange nae den anderē des en screef hi niet·
Die teyken die hi screef eñ die hi vant dat syn de
se: Des iersten dages sal oer die see op heffen xl ellē
bouen al bergē eñ sal staen als een muer recht
op oer seluen ¶ Des anderen dages sal die see also
neder vallē eñ synckē dat men si cūme sal moegē
sien ¶ Des derdē dages sullē hem al die wondere
die in die see syn op richtē bouen den wateren
eñ sullē groet geluut geuen· ¶ Des vierdē dages
sal die see bernē eñ al die watere mede ¶ Des vyf
ten dages sullē die boeme eñ alle crude bloet swetē
¶ Des sesten dages sullē vallē al tymmerynge· ¶
Des seuenden dages sullē die sterrē te gader slaen·
¶ Des achten dages sal al die werlt doer ertbeuin
ge syn· ¶ Des negenden dages sal berch eñ dal gelyc
werdē· ¶ Des tienden dages sullē al die gene die
hem geborgen haddē wt oerē holen comē eñ sullen
al om eñ omme gaen recht als ontsynde lude· ¶
Des xiten dages salt gebente alle der doder gaen
staē op oer graf· ¶ Des twelften dages sullē die
sterren vallen van den hemel ¶ Des ~~ter~~ dertien
den dages sullē alle die leuē steruē om dat si op
sullē staen mit anderen doden ¶ Des viertiēden
dages sal bernen dat onderste vā den hemel eñ
van der erdē· ¶ Des vyftiendē dages sal werden
een nye ertryck eñ een nye hemelryck· eñ dā sal.

syn een gemeyn opuerstentenisse · Sonder dese teykē
sprict dit ewangeli dat apenbaer is van ertbevinge
in sulken lande eñ twyst eñ stryt eñ ander dinge
des menich geschiet is soe syn wi seker dat ander
nae comen sullen · wāt sekeringe der dingen die
toe comen sullen is een toenen der dingē die gele
den syn · Als gregorius sprict · Nv is te weten al
ist dat die sōne eñ die mane eñ die sterren eñ al
dat daer toe behoert bi natueren onwandelbaer
syn · doch moegen si verwandelt werden ouermids
macht des gheens die se gemaect heeft · Dat teykē
dat in der sōnen eñ in der mane geschien sal dat
sal syn dat si niet lichten en sullen alse die prophete
sprict · die sōne sal gewandelt werdē in donckerheidē
eñ die mane in bloede eer dat coemt die eyselike da
ch · In die sterren sullē oec teykē syn · dat si om dat
grote eñ menichuoldige biten dat in die luch sal syn
sullen schinen vallen van den hemel · al ist dat si ī
der waerht niet vallen en moegen · Geestelick mach
men bi der sōnen verstaē onsen herē ihm xpm · wāt
van hem scryft die pphete malachias · eñ sprict inde
persoen gades · vten genen die ontsien mynē name ·
sal op gaen die sōne der gerechticht · eñ gesontht is ī
oeren armen · ia alse xpi aen den cruce · Bi der mae
nen verstaet men die heilige kerke · wāt van xpo
wert si verlicht alse die maen van der sōnen · Die
sterren syn alle kersten lude · In desen drien vindet
mē alle teykē voer doemsdach · Wi vinden in die heili
ghe scryft dat die materilike sōne vier teykē heuet

geleden·si wart doncker·si wart gequest·si stont·
si ghenc achterwart·van oere donckerht soe leset
men ī den anderen boeck moyses·vā oere quetsene
scrijft sunte iohā in apocalipsi dat derde dele der
sōnen gequest was·Van oeren staen leset men ī
iosue·Eñ van oeren achterwart gaen in ysaie·De
se vier teykē syn oec ghesciet in xpm die een sonne
is der waerheit·Hi wart doncker doe hi aen nam
den sack onser mensheit daer tlicht synre gotheit ī
verbarch als een kerse in een lāterne·Eñ l alst weitē
coern ondert kaf·Eñ als honych onder was·Eñ
als een kerne verborgen onder die scale·Hier af se
ghet sunte iohā ī apocalipsi·die sōne is gemaect of
wordē recht als een haeren sack·Sunte iohā heitet
die mensht xpī ihesu een haren sack·wāt die vad
der gotheit heeft daer in besloten den duerē scat
der gotheit·mer hi heit desen sack haerē om scarp
heit van leuen·Dese sack na dat is die mensheit
nayde die engel gabriel eñ maria eñ xps·Daer
om den iersten steke soe stat dengel daer aen
doe hi sprac·God gruet di vol alre genadē·die
heer is mit di·gebenedijt bistu onder allē vrouwē·
Den anderen steke stat maria·doe si antworde
woe maecht geschien dat ic een kynt dragē moch
te want alle mānē syn mi onbekant·Den derdē
steke stat die engel doe hi ontbant der iouefrouwē
die maniere eñ seide die heilige geest sal komē ī di
eñ die cracht des alrē ouersten sal di ouerschinē·
Mer dē vierden steke stat maria recht als hem

die naelde weder geuende· doe si seide· Sich hier die
derne gades mi gesc̄hie nae dyne̅ worde̅· En̄ alte
hant stac die sōne des vaders in der gotheit syn
hant der moegentheit daer toe en̄ volmaecte̅ de
sen sac· In die̅ dat hi hem aen voegede die mens
heit daer ī enicheit der persone· Daer om sprict
hi selue ouermids iob en̄ seit· enen sac heuet hi
genayet op mi dat is die mensh̄t· dat is sonder
sceiden mi verenicht mit hem· Ten andere̅ mael
soe gesc̄hiede aen dese sōne dat is xp̄s dander tey
ke̅ doe hi gequest wart· en̄ dat gesc̄hiede̅ in synre
bittere passie̅· Daer om sprict die p̄phete ysaias ī
den persoen des vaders· Om die sonden myns
volcs heb ic geslagen mynen soen· mer dit e̅ was
niet meer dan ī den derde̅ dele· wa̅t ī xp̄o waere̅
drierhande naturen̄· daer was die gotheit· daer
was die siele· daer was die licham· Nv en mocht
men die gotheit en̄ die siel niet quetsen· wa̅t si
syn onsterfelic al was die siel gequest mit rou
wen en̄ mit sericheit der pynen· mer die licham
mochte doegen· En̄ daer om die daer doet hienc
aen den cruce was terde dele van der sōnen en̄
dat was xp̄s gequetst· Ten derden mael soe was
in dese sōne dat derde teyke̅ dat si stont en̄ dat
was doe hi genagelt was aen den cruce· daer
stont die sōne om ouerha̅t volcomelic te hebbe̅
van den viant· om ons te versoene̅ mit syne̅
vader· om ons te dobleerne den dach der gracie̅
en̄ der glorie̅· In dese sōne was oec dat vierde tey

ken dat si weder ghinc achterwert· eñ dat was in
syn re salighen opuerstentenisse eñ opuaert te he
mel· Daer om sprac salomon· die sone riset op· eñ
gaet weder neder· eñ coemt weder tot oere stat·
Dat is xp̄s wart ghebozen in der mensheit· eñ hi
steruet aen den cruce· eñ hi staet op eñ vaert we
der tot synen vader danne hi comen was ¶ De
se selue teyken gestelikē geschiē inder manen eñ
in den sterren huden des dages· dat is in die hei
lige kerke die men versteet bi der manē· eñ oec ī
elkē goeden mensche die men versteet bi dē sterrē·
Die mensche wozt doncker ouermids scaemte der
sonden in der biechte· Hi wozt gequetset ouermids
rouwe dat hi synen got vertoznt heeft· Hi blyft
staen ouermids genoech doen voer syn sūdē· Eñ
hi gaet achterwert ten leuen van doechdē dat hi
gelaten had· Bi dien dat die lude tot diē tidē dozre
syn sullen· verstaet men dat die fonteyne der he
melscher gracien dan besloten sal syn· want het
sal dan op ertrike soe grote persecucie syn dat die
gene die wtuercozen syn waert moegelick solden ī
anxt syn· Dat die virtute eñ die crachte der heme
le hem beroeren sullē· is te weten dat dit beroeren
anders niet en is dan een manier van wozden
der dinghen die geschien sullē· si syn sonder anxte
des ozdels· Hier is oec te verstaē dat men in een
manier bi desen virtuten mach op nemē een choer
der engelen die die middelste is vā der ierarchiē als
gregozius seget· desen choer of deser ozdē behoert toe

miraculen te doen· eñ wāt te dien tyden vele wonder
like dingen sullen geschien· dit ewangelium sprict
dat die virtuten beroeren sullen· dat is vele miracu
len sullen dan geschien· Mer sunte dyonisius wil seg
gen dat die virtuten met en syn van der middelster
iearchien mer van der ierster eñ dat si die ouerste
ordene syn van der ierster iearchien· eñ desē behoert
toe den omloep der hemele te berichtē· Eñ aldus te nemē
soe sullen hem die virtute der hemele beroerē· dat is
nae doemsdach sullē si rusten· wāt dan sal die hemel
al stil staen· Dat daer nae coemt die gelike is apen
baer· of hi spreken wolde recht bi der vrucht vā dē
bomen toent dat die somer bi is· alsoe toenē apen
baerlike dese teykē wāneer dat si geschiē dat doems
dach hier bi is· Dat onse heer sprict hemel eñ erde
sullen vergaen· dat is te weten dat hi niet ē meynt
dat die substancie des hemels of der erden vergaē
sal· Mer die gedaente die nv schijnt en sal niet syn·
want ten sal een boem noch een dier niet syn· eñ al
let dat wi nv hier sien moet mittē vuer purgiert
syn eñ gereynt· eñ al dit sal dusent werf schoenre
syn dant nv is· wāt men sal daer doer sien als eē
glas· dat water sal sal syn claer als een kerstal·
die lucht scoen als die hemel· eñ vuer sal dā lichtē
als die sterrē eñ ander licht des hemels·

In illo tpe· Cū audisset iohānes in vinculis
opa xpi mittēs duos de discipulis suis·
Doe sunte iohan hoerde daer hi lach geboudē

in den kerker die worde·dat is die miraculen
ihesu xpi ·soe seynde hi twe &c·
Dat die ontbingedinge deser ewangelie is te
wete dat dit was sunte iohan bapstist die me hier
noemt·dese was gekerkert van herode·wat hi en
berispte om dat hi syns broders wyf philipus hielt
die geheiten was herodias·En in desen tyde ginck
ihesus·Hier om ist apenbaer dat sunte ioha bap
tiste voer xpo gedoet was·Nv wolde sunte iohan
syn iongere sterke in den geloue van xpo en seder
twee tot hem om dat si vrage solde ald9·Bistu
die comen sal of verbeiden wi eens anders of hi
spreken wolde ic drage orconde va hem dat hyt is
die verloesen sal·mer en wildys mi niet geloue soe
vrages hem seluen·bistu die comen sal of verbeiden
wi eens anders·En om dit te ontbinde·wilt sunte
augustin9·ieronim9·crisostim9·hilarius·dat sute
iohan niet en vragede om dat hi twivelde·m ma
niere had hi als die twivelde op dat hi syn iogere
ouermids xpm sterkede in der geloue die hi wael
wiste dat aen xpo twivelde·Mer nae sute gregori9
mynunge ist ald9 te ontbinden·dat sunte ioha niet
en vragede syne iongere va xpo of hyt waer·als
dat sunte ioha daer in enighe twivel had vonde in
den persoen xpi·wat hi had selue gesproke va xpo
dat hi weer dat lam gades die af neme solde die
sonden der werlt doe hi en wysden mitten vingere·
mer hi seynde syn iongeren tot ihm en dede vragen·
bistu die comen sal of beide wi eens anders·als of

hi spreken wolde · ic heb geweest dyn voerloeper in
der geboerten nae der mensheit en̄ heb di der werlt
gebaetscapt · En̄ nv ligge ic hier geuaē en̄ ontbeide
der doet · alse te varē int voerborchte vā der hellen
daer die olde vadere syn · Nv wiste ic gerne ofte ic
hem boetscap brengē mochte dattu selue comē soldes
en̄ verloesen se · of du yemant anders seyndē woldes
En̄ dat ic den genen die daer byn als een voerbode
dyn coemst boetscappen mochte recht als ic di der
werlt geboetscapt heb · Bi den vj punten van
miraculen die onse heer sunte iohan ontboet ·
daer hi sprac · die blinde siē die croepelen gaen
en̄ malaetschē werden reyn gemaect · douē hoerē ·
dodē staē op · die armē werdē ouermids predikē
geleert · Bi desen ses puntē verstaet mē sesterhā
de gebrec gestelick die ouermids die sondē in den
menschē syn · Bi den blindē verstaet mē dolinge
der redē Bi den croepelen verstaet een hinckende
cromht of ongeordeniertheit der begertē · Bi dē
malaetschen verstaet men onsuuerht der vleische
liker genoechtē · Bi den douen verstaet mē hart
heit van hertē · Bi den doden verstaet mē een
verscheiden van gade ouermids hoeftsonde · Bi dē
armen verstaet men gebrec der gottelijker gra
cien · Mer dese vj gebreke werden in den mēschē
op gerecht en̄ gebetert ouermids gerechten ge
loue · ouermids predinckinge ihesu xp̄i of synre
iongere · want die reden of die verstantenisse
wordet verlicht · en̄ begerte wordet gerecht · bran

de der vleischeliker genoechtē werden wegedaen·
hartheit des herten wort te [illegible]
brande der vleischeliker genoechten werden wt
gedaen·hartheit des h

hier en gebreet niet

brande der vleischelicker genoechtē werdē wt gedaen hart
heit des herten wert te broken die sunde gaet en wech.
.Eñ die gratie gads wert gegoten int herte. op dat wort
dat hier nae volget in den ewangelie dat onse hē spraeck.
Salich is die in my niet wert scandalizeirt. Sente ğgorius
spriet aldus mit rechte en mochte niemant gescandalizeirt
werden. doe si saghen soe grote teikē eñ miraculē doen.
niet mochtes meer wonderē. Doch als sente gregorius
spriet wert dat herte der ongelouiger zeer gequest eñ
gescandalizeirt. als si saghē den seluē steruē aen den
cruce die alle dese miraculē gedaen hadde. eñ aen hem
niet geloeuē en wolden. Mitten dat onse hēē hier nae
van sente Johan den scaren toe spraeck meint hi sente
ians loff eñ werdich[er]. In den irsten dat sente iohan niet
onghestadich eñ licht en was inden geloef. als ihs sprac.
Wat ginc dy sien in die woesteine. dat is doe sente
iohan predicte in die woesteine eñ in die iordaē doep
te. ginck dy tot hem daer hi was. Mer wat woldi
daer sien een riet mittē winde geworpē herwart eñ
derwert als of hi sprekē wolde. waendy dat sente iohan
licht eñ ongestadich is. als een riet. neen hi niet. want
hi vol swaer eñ vaste is. Sente hylarius spriet. sente
Johan baptiste verhief hem niet in eren noch in voer
spoedich[er]. Eñ men en mochtē niet brekē mit lachter
en off pynlicheidē. Bi den anderē vragē dat onse hē
vragedē. Wat woldi in die woesteine. sien. enē men
sche mit sachtē clederē. Als sente gregorius seggē wil
dat dit meinde sinekinge. Daer om spreet ihs die
sacht gecleit syn wonē inder coningē huis. Als of hi

spreken wolde hadde sente iohan willen smekē hi en
hadde niet gewandelt nuttē dieren in die woestene
noch hi en hadde oec geen kameels haer gedragē. wāt
des en plegen smekers niet. mer hadde hi gegaen
under coningē haue daer smekers outfaen syn eñ
diemē mit bontē cledere cledet. Mittē derden vra
gen pryst onse here sente iohan. doe hi spract wat
woldi in die woestene sien enē prophete. Ja sprac
jhesus sente iohan is meerre dan een prophet wāt
van hem is gescreuē. Ic sende mynē engel voer syn
aensicht sprack hi in syn're gotheit totten sone. Mer
hier is te weten dat sente iohan niet en was een
engel naturē als sulke ongelouige lude seggē wol
den. Mer daer om hiet hi een engel dat hi ambocht
of werck eens engels dede. dats baetscap dragen
eñ apenbaeren verborgē dingen. dat sente iohan
al dede. Eñ in der manierē mach elc mēsche die g
gade baetscappet der goeder sielen een engel hei
ten |—

xxi

In illo tpe. Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatē
galilee. cui nomen nazareth ¶ Die engel gabriel. spriet
sente lucas wart gesant van gade in ene stat van
galileē die geheiten was nazareth tot eenre ionc
frouwen die gesekert was enē man die geheiten
was Joseph. Eñ die Joncfrouwe was geheitē mar
ia. Eñ doe die engel comē was bynen dae die
Joncfrouwe maria was. sprack hi oer aldus aē
Got gruetti vol van genaden die heer dat is

Sante pau̅lus die apostel segt tot thimotheū syne iongher. In den lestē dagē sullē aen comē vreselike tyde. Eñ die menschē sullē wesen om seluē mynende. girich. houerdich. onge hoersam. ondanckelic vaders ende moeders. eñ nydac dich. Sonder myn. sonder vrede. ouerdaedich Son der suuerheit. sonder guedertierenh. vraders. wreet. my re der genuchten meer dan goets Oec hebben die gedaē te of den schyn der heilicheit. meer die doegeden van daer van niet Als men apenbaer sien mach. soe steet die werlt dat als sinte Pouwel secht. Ende om dat myn gaeds voel menschen ghenen anxt in en brin get Daer ome d op dat se die anxt der pinen nae die komen sal. bedwingen moegen vanden zunden. ende brengen tot gewaeriger penetencien. eñ bekenninge oers selues Soe meyn ic tondalus visoen van yrlant vanden pynen die sach hi. ende leet inden vegevuir tot enen spiegel alre menschen in duutsche te setten ~~ute~~ uten latyn Ende patricius des apostels van yrlants vegevuer. Als oec alst enen ynigen moenick van irlāt dient Dese tondalus apenbaerden ende voert screef eenre ynger abdissen diet van oe om begerden .. ....

Hier begint dat visioē eēs vā irlāt. eñ woe irlāt vā vruchte byne is

Irlant is een eylant int achterste vander west see. ende staende ende gaende van suiden noert wert. Ende is vruchbeer van staenden wateren ende van riueren. ende et heuet voel bosch. et is drachtich vā vruchten. et is ryc van melc eñ van honich van allē

visschen · en iachten En ten heuet ghenen wijngaerde mer voel weits Dit lant is soe suuer van serpente Va vors schen · van pedde · en van allen besten die fenijn dragen Weert sake datme holtriemen of horne · of gemulle witen lande in anderen landen brecht · men solde dat fenijnt mede dragen Het is oec vruchtber genoech van reliosen mannen en vrouwe · en et eerber en wreet van wapene Ter zuyt syden heftet van verren engelant · En oestwert heftet die scotte · en die brytone die somige luyde heite gla galoize · En ten noerde wert hebbent die latijnen · en orkadyme · en recht daer te gens ten zuide werts die van spandien Dit eilant heuet · xxxiiij · vruchber steden · En bouen die bisscoppe van desen steden syn twe ertsscche bisscoppen Want archmake is die meeste · en hoeuet stat in ylant noertwert En casaleus is die hoeuet stat vand zuit syde des lants En van deser der stat was ghebaren een man ghetheiten tondalus · en syn wreeth · of by gads guedertierenth mde dat dede · En ons die materie gaf van desen werke Van tondalus haestige doot

Dese tondalus voerseyde tondalus · was iont van iaeren · edel van geslecht · Blyde van aensicht Scoen van sien · In weelden op genoet Behaegelic van cledinge Opdragende van herten · Hoettelic geleert in ridderliker conste Bequaem sprake ende vrolic Mer dat men sond droefheit niet seggen en mach Soe hi meer benouwes had in syn scoenh · en sterrheit des lychaems Alsoe

voel te min achten he ewige salicheit synre sielen. Wāt
alsoe hi wy duc al v weynende plach te seggen. soe w
aest oem swaer te hoerē. als oen yemant cortlic iet
wolde seggen van synre sielen salich. He achten
die kerke gads niet. ende en wolde cristus arme mē
sche niet sien He gaf syn goet oem ydel eer den boe
uen ende spoelluiden Want alsoe voel lude der stat
van kasaleus tuichden. en̄ die lude vanden lande die
doe bi om waren Soe lach hi .iij. dage. en̄ .iij. nacht
doet. en̄ bynē der tyt. leerden he bitterliken in pynē
te ondervinden al dat hi te voeren sottelic gesundic
ht had Want syn leuen dat hi nae leide. dat tuich
den wat hi geleden had want menniger hande
maniere van pynē die ongeloeuelic en̄ onuerdrech
lic waren die leet hi En̄ ons en sal niet verzwaerē te
scriuē in die ordenancien en̄ manirē vande pynē al
soe wy hoerden van synen monde die si leedt. om v
ynnich te vmeerē Dese ridder om dat hi voel gesel
len en̄ vriende had. Soe had hy enen onder den. die o
sculdich was dat gelt van .iij. perdē. En̄ als die tyt
om dat om syn vrient betaelen solde. soe voer tot
hem. en̄ als hy dredaege van oem wael ontfanghē
was. Doe begonde hi spreken van desen gelde. Ende
doe syn vrient om antwoerde dat hi dat gelt niet
berede en had. Soe wart hi seer toernich. en̄ berey
den om te wanderen den wech den hi comen was
En̄ die sculdener begeerden oem te betaelen Badt
dat hi eten wolde mit oem. eer dat hi en wech voer

Eñ om dat hi oec dese bede niet ontseggen en conde ·
Soe sat hi neder · eñ leegheden af dat hi ind hant
had · eñ begonde mit om te eten Mer voer deser kost
quam om gads guedertierenheit · want ic en weet niet w
at haestiger sacken et was · Dat hi die hant · die hi vo
ert stat totter spysen niet en mocht tot synen mont
Hi begonde eyselic te ropen · eñ beual syns gesellē wyf
toe halden dat hi neder had gelacht · eñ seyde · hoede
my dit want ic sterue · Eñ in desen waerden viel hi in
onmacht · als of hi synē gheest gevē gehadt eñ hadde
Hem quamen die teiken der doet · Syn voerhoeuet
wart bleec · syn ogen worden blynt · syn nase wart scar
pe eñ bleec · syn kyn viel nederwaert · eñ al syn leede
wordē styft Dat gesynde vande liep Men dede die
spyse enwech · die scalc knechtken riepen · Die weert
vandē huys scrieden · Men streckten dat lychaem · men
luden die clocken · die clercscop quamē daer toe loepē
Den verwonderden · eñ al die stat wart bedroeft vādes
gueden ridders haestegen doet Wat makē lanc lāc
vand henden vren des guedens dages tot des saterda
ges ter seluer vren lach hi doet · eñ geen teiken van
leuen en vant men in om · behaluen een luttel werms
vant men an syn luchter syde · Nae dit op den sater
dach daer die clergie · eñ dat volc vergadert was
om den lychaem te begrauē Soe ontfenc hi weder
synen geest · eñ begonde cranckelic te veradamē by
nae een vre lanc · Hem verwonderden allē · eñ die
wyse lude oec · en is dit niet een gaende gheest · eñ
weder kerende · en is dese die gestornē was · eñ wed

eñ

leuende worden is Doe sach hi cranclic al omme Ende
doe men vraegede of hi onsen heren outfangen wolde
Doe wysden hi dat men on bringen solde. En als
hi oen ontfinc. en den wyn nutte. soe begonde hi
gade te dancken en te lauen. en seyde O got dyn
ontfermhertichheit is meere dan myn quaetheit al sy se
seer groet Hoe voel quaeder dyngen heuestu my ge
went. en du byst omgekeert en mi leuende gema
ect. en heues mi weder gebracht vand diepheit der
eerden En doe hi dit gesecht had. Doe gaf hi alle
syn goet den armen. en hi beual dat men om teyke
nen solde mitten teiken des saligen cruce. en lauede al
syn irste leuen te beteren en te laten En daer nae v
telled hi ons dat hi gesien en geleden had. Hoe die du
uelen om sy ziel quamen. en vanden engel v

Hi sprac. als myn ziel vytschieden solde Loeft want
vanden lycham. en wiste dattet doet was
om dat si oer zunden bekande. soe begonde
si oer te ontsien. en en wiste niet wat se doen mocht
want se ontsach. Mer wat se ontsach. en wiste se
niet. Se wolde weder keeren totten lycham mer
se en mochen niet in comen. Se wolde oec wt gaen
Mer ouer al ontsach se oer. en aldus wentelden
desen onsalige ziel die oer zunden bekande. ende in
niemant en betroude dan in gaeds ontfermherticheit
En doe se lange aldus staende beuende niet en wiste
wat si doen mocht Doe sach se ten lesten tot oer co
men alsoe groeten scaer van duuelen. alsoe dat si allen

en vuulden dat huus en den hof daer oer lycham lach · in
aer geen wech en was · noch straet vander stat se en waren
al vol duuele · En doe se dese onsalige ziel al omme bele
gen hadden · soe pinden se si seer te bedroeuen · en seyden · Ghin
gen wy deser onsaligher zielen een lietken der doet dat wy
oer sculdich sijn · want se een dochter der doet · en een spy
se des vuers dat niet geslesset en sal werden vrindinne der
donckerheit en viant des lichtes En al keerden se om tot oer weder
en knersseden mitten tanden op oer · en van grooter verwoetheit
scoerden se mit clauwen oeren oer proeper waren wangen
En spraken sich onsalige · dit is volc dattu vergaren heues
daer du mede bernen salt inden gront der hellen Du voe
ster · en der stande Waer omme en sydi nv niet houer
dich Waer omme en doet gi nv geen ouerspoel · en onkui
scheit Waer is nv v lachen Waer is nv v ydelheit · en idel eer ·
Waer is die sterchter daer gi voel lude mede dreigeden · Waer
omme en wencti nv niet mitten ogen · en tredet mitten
voeten · En sprect mitten vingeren en mit quaeden herten
als gi pleecht · Mit desen en dusdanen woerden wart
sy veruceert en dese onselige ziel en mochte anders niet
doen dan weinen · en outbeiden der doet · daer sesi al mede
dreigeden die daer waren ach got die den doet des zunders
niet en wil · den alleen toe behoert die medecyn te ver
leenen na der doet · Die almechtige guedertieren ontfermhertige
herteghe heer · die al dinc wael ordinyert mit sijnen verborgen
heymelicheit vlichten oec dese onsalicheide als hi wolde Vanden
engel die der zielen te huelpen quam · N V ...

der doet

God sande syne̅ engel der siele̅ te huelpe̅. En̅
doe se oen van verre sach come̅ als een her
de claer sterne. Soe sach se starclic toe om
wert. en̅ hapede dat hi oer enige̅ raet geue̅ solde. En̅
doe hi oer naere come̅ was. Soe noemde hi oen mit
synen naem. en̅ gruete om en̅ sprac Ic gruet di tondalus
wat doestu heir. En̅ doe dese onzalige den scoene̅ Jon
gelinc sach. want he was scoen boue̅ die kinderen d'
me̅sche̅. En̅ doe he hoerde̅ dat he om mit syne̅ naem
noemde̅. Soe seyde he al weyne̅de van an'st. en̅ oec
van blytscappe̅ dese waerde. He sprac Och my̅ heer
vader. die droefh'de helleu hebben my ombeuaen. mi
becommert die stric der doet. Doe antwoerde die en
gel. nu heystu mi he̅ en̅ vad' den du altoes en̅ alre
wegen mitti hads. En̅ du en hads my̅ niet w̅dich
van sulken naem. Hi antwoerde om. he̅ waer sach
ic di ye. of y hoerde dyn ste̅me die suete is Die engel
antwoerden om. en̅ seyde. Ic volchden di altoes waer
ginges synt dattu gebare̅ wordes. en̅ du en woldes
myne̅ raet niet doen Doe wysden hi mitter hant ene̅ du
uel die meer on w̅eet. en̅ nydeger was dan die an
deren. en̅ seyde Siet dat he des raet du dedes. en̅
myne̅ raet en wolds du niet doen. Mer om dat
got der ontfermich' ordele seet. soe en sal di oec syn
ontfe̅rmych' al en bystu du des w̅dich niet seker
en̅ verblyt di. want du salt een luttel pyne̅ lyde̅
va̅ voelen die du lyden soldes en hed di gaeds ont
fe̅rmherthich' niet geholpen Hier om volge mi. en̅

onthaldt wael dat ic di toe comē sal. want du salt tot dy
nen lycham weder comē. Doe ginc die ziel die bouē
maten vueert was om naere. ende liet oeren lycham
daer si te voerē op gestaen had Doe die duuelen dit
hoerden. ende si sagen dat si der zielen dat quaet niet
doen en mochten. daer se si mede gedreicht hadden.
Doe hieuē si oeren mont ten hemel wert. ende seydē.
O ongerechtich. ende gerechtich is got Want den wil
maect hi leuende. niet alsoe he ~~beuoe~~ beloeuede. dat
he elken geuen solde nae synen wrken ende verdienst. He
verloest die zielen. die men verloesē en solde. ende verdoet
die niet verdoemē en syn. Ende doe si dit geseyt had
den. doe worden si onder om vechtende. ende slogen
malcanderē mit wat tormenten se mochtē. ende lietē
daer alten groeten stanc. Ende toegen enwech mit
groeter droefheit. Ende die engel ginc voer. ende seyde tot
zielen volch mi. Ende die ziel antwoerde Och mi heer
gaestu voer. soe sullen my dese achter vy grypē. ende
int ewige vuer my leuerē. Die engel seyde. en onsie
dit niet. Want meer huelpē is mit ons. dan mit oē
Of got mit ons is wie sal tegen wesen Want. M.
salre vallen van dynre syden. Ende tiendusent vā
dynre luchter syden. mer tot di sullē se niet genaeken
Nochtant saltu merkē mit dynē ogen ende sien den lōe
der sunderē Ende alsoe ic ghesacht saltu een luttel lydē
van voel pinē die du verdient heues. Die erste pyn

Doe si lange te samē gingen · eñ geen licht en
saegen · behaluē die claerh[eit] des engels · Doe
quamē se ten lesten tot enē dael dat donker
was · eñ ondect mitter donkerh[eit] der doet want et was
herde diep · eñ vol bernend[er] calen · eñ et had een onder
sel dat dit sceen te wesen · vi · cubite · dat mit groeten
gloeyne was bouē bernende calen · Eñ stanc heir af
ginc bauen al die pynē die die ziel tot nu toe geleden
had want op dat gloeyde ondecsel quam ned[er] een voel
heit van onsaligen zielen · eñ brieden daer op tot dat se
als een braede · die in eenre pannē gebraeden is · eñ al
gesmolten werē · eñ dat swaere is si worden doer dat on
decsel alsoe doer gedrongē als gesmoltē was doer enē
doec Eñ inde bernendē calen worden se ~~vniet se wedere~~
weder vniet totten pynē Doe dese ziel dit sach · doe
wart se vueert · eñ sprac totten engel Och my lieue
he[er] · ic biddi dattu my seggen wilste wat quaet dese sie
len hebben gedaen · om dat se geworpelt syn tot ~~deser~~ de
ser pynē Die engel antwoerde · dese manslachtich vad[er] eñ
moeder · eñ brued[er] · Dit is die irste pyn d[er] goerē dese dy
gen doen eñ tot dusdaenigen oerē volbaert doe · Eñ
dan dese pyn nae · die du noch sien salt Doe sprac die
siel · sal ic dese pyn oec lyden Die engel antwoerde oec
Du en heues d[er] niet v[er]dient · du en salt niet lyden
Want al bistu noch vad[er] · noch mod[er] · noch brueder
slachtich Mer men sals niet gelde[n] · in alstu wed[er] tot ..

dyñe lichaem coemts· soe huede di dattu dese pyn· of
meere pyn mer en v̄dienste· Eñ seyde oer Gaen wy
voert want wy noch voel weges hebben te gaen

Aldus gingē si voert· eñ quamē tot enē berch van wonderliker groeth'· van groeten aryt· eñ van wilder woesth'· Eñ die berch gaf enē hardē engen wech den genē die daer wanderē· wāt an die een side des weges sweuel vuer stinkende eñ donck'· Eñ an die and' syde was hagel stene eñ yselic· Want dese berch was aen beidē syden vol duuelē die bereit warē die sielē te pinigē· Soe datter geen ouer en was· dē genē die ou' gaen wolden· Eñ dese duuelē haddē gloeiende yserē hacken eñ vorcken mit drien tacken alte scarp· daer se die sielen mede doerstakē die ou' gaen wolden eñ treckē se ter pinen wart Eñ als dese onsaligen gepynicht eñ gewintte lt in dat sweuel vuer· soe doerstaken si se mitte vorkē eñ worpen se an die side daer die snee lach Eñ dan wed' vā de snee eñ haegel int sweuel vuer eñ groet vlammē Doe die ziel dit sach soe ontfruchte se oer· eñ sprac totten engel die voer ginc Ic bidde hē want ic heir sie vradenis tot nimmer verderfnis woe sal ic desen wech moegen an gaen Hy antwerdē en onsiet di niet mi volge my of gaet voer Doe ginc die engel voer· eñ die ziel volchde om als se te voerē dede·

Die ander pȳ der vrad'

Mer doe si van aryt mit gemaec ghingē· Doe quamē se tot enen

Die derde pȳ der houerdig

diepen dael seer stinckende. en donker En die siel en mochte daer af niet sien. ende se hoerden een geluit van enen riemer van sweuel ginc op wart. die bouen allen pynen was die se voer gesien had En een alte lange tafel ginc vanden enen op den anderen berch als een brugge ouer dat dael die duesent treden lanc was. en eens voets breet En ouer dese brugge en mocht niemant gaen dan die vercoren was. en se sach voel sielen vallen van deser bruggen. en niemant daer ouer gaen ongeserichtet Behaluen enen priester. en dese was pilgerum en had een aen. en droech plabnen in syn hant En voer al die anderen ginc hi die daer ouer onuerueert. Doe die siel sach den smaelen wech. en se bevande dat daer onder was die ewige verdoemis soe sprac se totten engel Och my onsalige wie sal nu verloesen van den weghe deser doet En die engel sach se an mit enen blyden ansicht en sprac En ontsie di niet Want van deser salstu verloest werden mer nae deser saltu een ander lyden En hi ginc voer en heiltse en leyden se ouer die brugge ongeserichtet. als of seker geweest had soe sprac se blydelic Jc biddi heer of di genuecht. soe segge my wat sielen syn pynen die wy nu gesien hebben Die engel antwerde oer en seide. dit vreiselike diepe dael is stede der houdiger En stinkende berch van sweuel is der vrede pyn En hi

die

seide tot oer Gaen wy voert totten anderē pynē die ontellic
meere syn dan die wy gesien hebbē Vand vierder pynē der

Die engel ginc voer enen langē cromen Lrecken,
wech die seer pynlic was · Eñ doe se seer arbeide
ēn enen dōckeren wech gingē soe sach die siel met
ver van oer een beste die ongelouelic groet was eñ ayse
lic · Dese beeste oitmids oer eyselicke groeth · soe ginc se bo
m lāchcit bauē al die berge die dese siel ye gesien had
Oer ogen waren gelyc vurigē bergen Oer mont was
alte wyt apen Die als der zielē dochte wael hed mo
gē beuangē tieduesent man gewapend man Ende se
had in oerē mule twe gigamten die inden mule sto
den vkeert eñ herde ongehuerlic want die een had
dat houet op wart an oūste tande der beesten · Eñ die
and' we stont weder syns al mittē houet op die ne
derste tande eñ mitten voetē op warts En aldus
waren twe colummē in oerē mont in gelyenis vā drie
paertē Eñ vuter deser beestē ginc een onlesschelike
vlāme · die oer te plach in drien delen doer die drie
poēten Eñ men dwanc die vdoemde zielē tegen die
vlāme te gaen indē buke der beestē Eñ een onutellic
stanc ginc uttē monde der beestē Eñ oer weynē eñ hu
len van voel sielen quam uttē buck doer den · eñ dat
en was geen wond' · om datter binen warē voel dusent man
eñ wyf die groet tormētē leden Eñ voer deser beestē was
een scaer vā boesen geistē · die die zielē dwongē te inden
buke der beestē · eñ eer se daer in ghingē · soe sloegē si se

mit voel plagē en̄ slagē. Doe dese ziel lange angesiē
hadde dese eyselike dingē en̄ verveerlike dingen. so
wart si vā anxt amechtich. en̄ al weynende sprac se
totten engel Och nu och nu myn hēr weestu wat ic
sie en̄ waer om gaestu naere Hi antwerde oer en̄
seide wy en moegen onsē weech anders niet vol
doen. ten si dat wy desen tormentē naere gaen.
Want dese pyn en mach niemant scouwē. dā die
vtuercare. Want dese beest heit atherons Die die
weke en̄ die ghirige verslint Vā deser beestē spr
ict die scryftuer Si sal een rieuiere verslinden en̄
en sals niet verwonderē. En̄ se heuet betrouwen
dat die iordaen in oerē mont sal vlieten En̄ die
mannē die tusschē oerē tanden staen in oeren
mont dat syn twe gigantē En̄ in oerē tydē en̄ in
oeren ewē. en vant men niet soe geloeuige mēschē
als se warē. En̄ du wetes wael oer namē Want se
heiten fergutius en̄ conallus En̄ die ziel seide Och nu hēr
dat ontfermt my dattu segges dat se getrou warē in
oere ewen Waer om dat se onse hēr tot deser pynē
werdich geordelt heuet Die engel antwoerdē oer
al dese manierē van pynē die du gesien heues. al
syn se seer groet Du salt noch voel meere pynē sien
eer du weder keres En̄ doe hi dit gesecht had soe ginc hi
naere voer die beest staen. En̄ die ziel al dede syt
noede. se volchde om. En̄ als se te samē voer die

soe ontfinc oer die engel. En die onsalige siel bleef alleẏ
eñ die boese geestē sloegen si seer. En als si se geslagen
hadden soe trecken si se inde buc der beestē woe ge
daen eñ groete tormentē se daer leet. Al weert dat se
des swege. soe mach ment bekenen mdˢ verwē des
ansichts. eñ in bekerē oere zeden. soe wat wẏs men
sche die dat merkē wolde eñ om dat wẏ die waerde
willē cortē soe en moegē dat wẏ met sciinē dat wẏ hoer
dē Nonchtant op dat wẏ niet en schẏnē die materie
te v̄broeckeloesen soe willē wẏ vā voel een luttel scrivē
Soe leetse die vnẏdichs van hondē van berē vā lewē vā
slangē eñ vā onttellickē andrē ongehoerdē beesten. eñ
daer toe voel slagē Die heitte vandē vuer. die scarphˢ
vā caldē. die stanc van zwevel. donckerhˢ der ogē ute
v̄loeinge der tranē. knersinge der tandē. eñ voel v̄driets
Doe se dit eñ der gelijc geproeft en ondvondē had. Wat
mocht dese onsalige anders doen dan oer seluē wroe
gen van oerē zunden. eñ oer wangē scorē vā groter
droefheit eñ mẏshapē. En doe se bevandē oer mẏsdaet
eñ ontsach die ewige pijn te lẏden die se v̄dient had.
dat sẏs niet en wẏste woe se wt beesten buc geco
men was. soe geuoeldē si oer vit te wesen En doe se
lange tranc gelegen had. soe dedē se op oer ogen eñ sa
ch den engel bi oer staen die voer ginc Doe v̄blẏden
si oer al was se seer gepẏnt. En se sprac totten engel
O mẏn ewige haep eñ blẏtscap die mẏ soudˢ mẏn
verdiente van gade verleent sẏt O licht mẏre ogen.
En staf mẏnre cranchˢ eñ ellendichˢ waer om woldē
stu mi onsalige laten wat ic onsalige den hē weder

gheuē voer al dat hi my gegeuē heeft. al en had hi
my anders niet goets gedaē dan dat hi di my te ge
moet gesant heuet wat wdiger dancz solde ic om mo
gen geuē Die engel antwerden oer. Als du nu tyst
seydes. weet dattet alsoe is Gades onfermherticheit
is meere dan dyn quaetheit want hi elken lonē na
vdienētē Mer nachtant soe sal ordelē nae synē lestē
ynde. Heir om als ic di voerseide wanneer du coe
mets in dynē licham. soe moetestu di hoedn dattu
deser pynē niet meer en verdienst Nae desen woe
den seide tot oer Gae wy ouer totten pynē die
voer ons syn Vand vyster pynē der voeuer

Hi stont op quelleatich cranc en pynden
oer gaende den engel te volgen Mer se en
mochtes in geenre wys gedoen want si alte seer (was)
gepynnicht En die engel ons hēn beroerde si ende
maecten se starc. en hi ginc gereet voer om den we
ch te volbrengē den hi te voeren seide. en die ziel niet
oec Doe si lange gingē doe sagen si enen wydē put
die vol was van groeten ongestuer. en die vloet daē
af en liet ꝯ die goen die daer by stondē den hemel
niet sien En daer was oec een groete scaer van aynt
telken beesten die loeiden en anders niet en beger
den dan sielen te vslindē Ouer den put was ene bru
ge seer smael En die lancheit d' bruggē was wael twe

mylen En die breide daer af was om die mate eenre pal
me vander hant. en smaelre dan die daer wy voer af
spraken Dese brugge was al doer slagen mit harde scar
pen nagelen. die doer al die voeten gingen der geenre die
daer ouer gingen. alsoe dat gheen voet die daer op quam
ongewont en bleue En al die beesten vergaderden totter
bruggen op dat si spyse daer af ontfaen mochten Die
beesten waren alsoe groet. dat is te weten die zielen die
daer niet ouer gaen en mochten Die beesten waren alsoe
groet dat se steuen gelyc groeten toernen En wt oeren
monde ginc vuer. alsoe dat die put sceen te sieden van
den goenen die oen sagen En si sach op oer die brugge
een ziel seer wemmede. en wroechden voel sunden. want
se droech enen groeten last van garuen En men dwanc
si ouer te gaen. En al had si alte groete droefheit om dat
hoer voete worden doerboert vanden negelen Nochtan
ontsach se voel meer te vallen inden bernenden put
daer se apen sach der beesten monde Doe die ziele
sach desen groeten aert Doe sprac se totten engel Och mi
heer woldestu soe solde ic geern weten waer omme dat
men dese ziel dwinget mit dusdanigen last hier ouer
te gaen. en [wat] zielen dese pyn toe Doe antwoerden hi
oer en seide dese pyn behoert sunderlinge di toe. en
dyn gelyc die dieften gedaen hebben dat sy luttel of
voel Mer si en lyden dese pyn niet in gelycker manie

ren

dingen denen die in mysdoen en in groetē. Ten
sy dat dat cleyn dinc van geheilichden steden ghe
nomen is of dat gewiet is. dese ordelt men misdae
dich van sacralgien En sonderlinge die misdoen od
den abyt van geestelicheit ten si dat syt beterē mit
penitentiē si werden geordelt van mere pynē En
hier toe sprack hi haesten wi ons wi sullē ouer die
brugghe gaen. Die siel seide du salt daer ouer moe
gen ouermids der godliker macht mer du en
salster my niet mitti moegē ouer leyden als ic
waen Die engel antwoerden. ic en sal niet mitti
ouer gaen. mer du salte by di seluen ouer gaen En
en salt niet ledich moegen ouergaen Want du
salt mitti ouerleiden een wilde koe. en die saltu
weder geuen ouer brugge Doe weynde die ziele
alte seer en seide totten engel O we my waer om
heuet my got gescapen dat ic dit lyden solde. hoe
sal ic onsalige een koe daer ouer leiden. als ic sel
uen in desen arbeit niet en sal moegē onstaen. dat
en si dat my die ontfermherticheit gades help Doe
seide oec die engel. Gedinc doe du inden waers
dattu noemes dyns peteren koe Doe antwoerdē
si. en gaf ic die koe niet weder daer du sprekes die
syn was Die engel antwoerden oec Du gaues si
weder. mer daer om. wanttu der niet vbergē en
condes. En heir om en saltu der pynē niet volly

dē

want mynre is die quaede wil dan dat voldoen
al ist beyde quaet voer got. Als dit gesacht was
soe sach die engel op die ziel en toenden oer die
wilde koe. en seide sie die koe die du ouerleyden salt
Doe die ziel sach dat se pynen niet ontgaen en m
ocht die se verdient had. Doe bewevnden se oer
mysdaet. en heilt die koe. en si pinde se mit dreign
ge te driuen ouer die brugge mit oer En die beesten
quemen loeiende. en vbeide oere spysen die se sagen
comen op die brugge En dese siel begonde oeren
wech an te gaen doe stont die koe en en wolde niet mit
hoer gaen. wat maken wyt lant. Als die siel stont soe
viel die koe En als die si koe stont soe viel die siel En
aldus wederkeert soe vielen se nv. en dan stouden se beide
op. tot dat se quamen mydden op die brugge En doe se
daer quemen soe saegen hem te gemoet komen den ghe
nen die die garuen droech Je segh den. en niet van den.
die men secht Comende sullen se comen mit blytscappen
en bringen oer hande vol Mer vanden goenen die die scryft
tuer anders der waer dreget. wee v die nv lacht. want gi su
lt wenen en screien Want aldus quamen se te moete al
weynnende Niet als die ontfermhertich. en die waerh
Noch als die gerechtich. en die vrede die ondercusten.
En die siel die daer quam mitten garuen die bat desz
sielen dat oer brugge niet en becomerden. en dat se weder
keerden. en se bat al dat bidden mocht dat oer den we
ch niet en beneme. den se een deel mit soe groeten
arbeyt voldaen had Nochtant en mocht oere ghee

weder keren noch omsien En aldus stonden si in de
oefheiden. en staende bebloeden se die brugge mit
oeren bloede. En doe se lange stonden en beweenden
hoer sunden. soe en wisten se niet woe die een gecomen
was voer den anderen En dese ziel doe se ouergecomen
was doe seach si oeren engel den se achter gelaten
had En hi sprac oer toe mit zueten woerden. ende
seide wilcom moetstu sijn en ruet niet meer vander
koe wanttu en bijste oer niet meer sculdich En die siel
wenden om oer voete al claegende dat se meer niet
gaen en mocht Doe antwerde die engel. du salt ge
dincken woe zuel dijn voete waeren om bloet te
storten. En hier om solde van recht in dijnen wege wesen
Rou. droefsich. en onzalicher. en haddi gades ontferm
hertichet niet voercomen. En doe hi dit geseyt had
soe hi se en maecten se starc gesont. en alsoe ginc
hi voer. en die ziel seide waer sullen wij nu gaen
Doe antworde die engel. een alte donckere pijn ont
beidt onser toecoemste wes naem is frustinus.
wes herberch wij in geenre wijs moegen ontgaen
En al is dese herberch altoes vol gast. nochtan be
geert die weert noch meer gast te vinden tot sijn
nen tormenten Vander selver pijnen der onculscher

Mer doe se gingen doer donck
stede. en droege doe saegen si een apen
huys dat alte groet was. een hoech berch
En et was rout als een backouen. en daer uut quam een
vlam. die dusent steden verbrande al die zielen die si

vant

.ẽñ dese siel die in enen deel alsulke pyn geleden had Sy
en wolder in geenre maniere naere gaen Eñ heir ō
seide totten engel die se leiden. Wat sal ic onzalige doē
Siet wy genackē der paertē der doet. eñ wie sal
my vloesen. Die engel antwerde. du salt verloest
werden van deser bernenster vlāmē Mer du salt ȳt
huis gaen daer se wt comt. eñ doe se daer quamē soe
saegen se yut myddē der vlammē staen. eñ voer die paer
ten die duuelē myt bylen. myt messen. mit zagē. myt reyt
stappen. aen beyden syden. scarp. mit beytelen. eñ zekelen. mit
die alte scarp waren. mit spetē. myt spaden. eñ mit anden
dingē daer se villen mochten. of onthoefden. of mit lede af
slaen Eñ in oeren handē was een groet deel sielen die al
dese dingen leden die wy voer genoemt hebbē. Eñ doe dese
siel sach dat al dese pynnē meerre waren dan al die anden
die si voer gesien had Doe sp̄c se tottē engel Heer ic biddi of
genoecht v̄loese alleen van deser pynē. eñ geue die oelof
dattu my leueren salt den anderen pynē daer wy heir na
toe comē soellen Doe seide die engel dese pyn is meere dā
al die anderen die du voer gesien heues. nochtan saltu een
pyn sien die bouen al manieren van pyn geet. Want sp̄c
hi in dese pyn want v̄woedende honde ontbeyden eñ v̄wach
ten dyn toecoemēs daer bynē. eñ dese ziel wart alte seer v̄be
uende. eñ van bedruckenis machteloes. Se bat [den engel] mit alre bede
die se mocht dat se dese tormentē ontgaen mocht. mer si en
mochtes hem niet af bidden Eñ doe die duuelē sagē dat
om dese ghegeuen was soe liepen se om hoer. eñ vonuer
den si mit groetē vernuten die se oer deden. Eñ mitten
voerseyden reitstappē sloegen si se. eñ als [si] ~~si se geslagē~~ worpē
si se mit vuer Wat sal ic seggen vandē geuen die binen

desen huys waren Want daer was weyninge· droefheit
en̄ rou verzuchtē knersinge van tandē en̄ gestedich vuer
Mer van butē maecte men vast vuer Daer was
altoes gricht in· die niet en mocht vervult werdē· Noch
daer en mochte niet verlaedt werden die groete gul
sicheit Se worden daer alte seer gepynnicht ī oere
seinten niet· tegen die scemelheit· en̄ om oen krynne
len vā wormen· niet alleen mid werliker mannen
en̄ wiue stemme· mer oec dat swaere ic en̄ ic sonder droefheit
niet seggen en mach· men sach oec vandē genē die
inden schyne der geestelicheit leueden hoe wreedlic die
wo worme daer in gingen· Alsoe dat si altyt moede
waren vander pynē· dat gene cracht genoech mochte wesē
om die pyn te lyden Man noch wyf en was onge
pynicht van desen tormentē· en̄ die scenē te wesen
vanden heiligen religiosen· die ordelden mē werdich
te wesen van meere pyne Doe dese ziel dese tormē
tē· en̄ deser gelyc die onlydelic syn lange geleden
had· Doe si keerdē weder in oer seluē· en̄ betrachde oer
mildaet en̄ werdich tot desen tormente en pyne· En doet
onsen hē genoechde als wy gesecht hebbē· soe geuoel
de se oer te wesen uit deser pynē· en̄ en wist hoe· noch
tant dat si in duisterheit en̄ inden stemme der doet was· en
se niet doe lange daer en sat doe sach se dat licht daes leuens
den engel die se te voerē leyde Mer se die seer vervullet
was mit bitterheit en̄ droefheit· en̄ seide tot hem· Waerom
hē heb ic soe groete pyn geleden· En wat is dat ons
die wyse lude seggen van dat die werlt vol is der ontfer

hertich[t] des hēn· Waer is syn barmh[er]tich[t] ēn guedertierelh[t]
Die engel antwoerde ēn seide O dochter woe vael menschē
die zentencie bedraegen die se niet wael en verstonden
Want al is he barmhertich· he is gerechtich Die gerech
ticheit loent elken nae synē v[er]dientē· Ēn die ontfarmh[er]tich[t]
vergeuet vael mysdaeden die wraken werdich syn· Ēn
om dyn sundē soe lydes du van recht dese pynen· Mer
dan saltu gade danken alstu die pynē salt die di godt [sien]
om syn barmhertich[t] v[er]geuē heuet· Oec weer sake dat
got al sundē v[er]geue· waer by solde dan die mensche ghe
rechtich syn· Ēn of die menschen die pynen niet en ont
segen· waer om solde hi dan die sunden laten· Ēn wat
noet weert dan die gebicht hadden penetencie doen sol
den weert dat gade niet ontfruchten Hier ōme soe orde
niert god al dinc wael· dat hi die gerechtich[t] voecht mit
ontfermhertich[t]· en die ontfermhertich[t] mit gerechticheit
alsoe dat geen sonder der ander wesen en sal Want hi die
sunderen inden lychāmē die geen behoerlike penetē
cie en doen om ontfermh[er]tich[t] spaert· nochtan lydē
se hier rechtuerdelic om oer verdientē ouermyds der
rechtuerdich[t] Ēn al ist datmen die gerechtigen om
hoer gebreec al salich[t] af neemt gerechtelic desen
tytliken voerspoet· soe geuet om got als se van hier
scheyden bi ontfermh[er]ticheidē· dat goet dat ewelick
bluē sal· Hier in geet oec ontfermhertich[t] bauē gerech
tich[t]· om dat van oer geen guet werc ongeloent en
blivet Mer he v[er]geuet voel quade werkē Want me
manten vry vā sūdē· noch oec een kynt van ereenre nacht·

mer voel worder verloest van pynen dat si die steme der
doet met en tast vñ die siel creech weder oer crachtē ouermids
desen vblydende woerden · eñ seyde totten engel. Here of di
genoecht soe segge my · om dat die woerde heir syn van
gerechticheide · als se met en vdienen te gaen inde poer
ten der doet. Waer om datmen die gerechtigē · die geen
pyn en verdienden te lyden · se leyt om die pynē te sien
dat doetmen licht heir om Op dat als se die pynē gesien
hebben daer se ouermids der genaden gads af vloest w
den · dat se des te meer bernen inder mynen oers scheppers
Aldus weder om leitmē die sielen der sundren yrst totter
heiliger glorie Op dat als si se gesien hebben die vdiensten
die se willens heten dat oer · als se comen totter pynnē
te meere syn · alse gedencken sullen ~~der~~ glorien die se te voe
ren hedden moegen vdienen · eñ se te meer alsoe gepynicht
sullen werden Want geen pyn en is swaere dan dat af
scheydē van den gotteliken aeusicht eñ der heiliger engelē
geselscap · Eñ heir om was die priester den du ouer die brug
ge sonder eniges saeges gaen · die was geleyt ter pynnen
Op dat als he dat gesien had te heyter solde bernē ind myn
nen gads · die om daer af verloest had · eñ glorien geroepen totter
want he was gevondē een getrou knecht · Eñ heir om sal he
ontfaen die croen · die godt gelauet heeft den genē die he
mynen · Eñ nae desen woerdē spt he Om dat wy mer gesie
en hebbē al quader pynē · soe suldy v haestē dat wy comen
om die te sien die wy noch niet gesien en hebbē Doe ant
wrden die siel · Op dat wy daer nae weder sullē keerē totter
Glorien · soe bid ic di dattu haestelic voert ter pynē wert·

Waer om ~~leytme~~ leitmē se daer helle. Die engel antwrde Ist dat gi begeert te wetē die sake

Van dē pijnen der goenre die ī geestelike

Aldus ginc die engel voer. Eñ si staet sijn
saegen een beest die seer ongelijc al dē anderē
beestē was die se voer gesien hadden. Die twe
voete had eñ twe vloegelen. eñ enen langē hals. enē yse
ren bec. se had yserē clauwē. Eñ wt oeren mont quam ee
onlesschelike vlamme. Eñ dese beest sat op enen put die ver
vroren was. en si verslande al die sielen die si crigen conde. Eñ
doe si in oeren buc ouermids der pynē te niet verteert warē
soe warp si se weder inden put die soe die vervrare was. ende
daer wordē se weder vernuyt ter pynē. Mer al die sielē beyde
van mannē eñ wiuē die worden kinder dragende. die inden
put vielē. Eñ aldus beswaert ontbeidē se die tyt des gebarēs als slangē
Mer binnē wordē gebeten eñ gepijnicht in oerē in adren van
den kinde dat si ontfangē hadden. Eñ aldus soe quamen
die onsalige in dat stinkende water vander doder see tesamē
vervaren. Eñ doe die tyt des gebarens quam doe vervolden
si die helle mit kryssche eñ mit roepen. Eñ ald9 soe gebaer
dē si slangē niet allēē die wiue mer oec die mānē. Eñ niet
allēē doer die ledē die die natuer tot alsulkē dienst gesat
heuet. mer oec doer die arm eñ borst. eñ si quamē wt brekē
doer al die lede. Eñ die beestē die se gebeerdē die haddē
yserē gloeyde houede. eñ scarppe snebbē daer se mede sto
erden der geenre lichaem daer si wt quamē. Dese beesten
haddē oec in oerē starten voel scarper negelē. die als an
gelen weder haect warē mit si welkē se stakē die sielē daer
si wt quamē. Want doe dese beeste wolden wt comē eñ
se oeren start niet en mochten wt treecken. soe en lieten
se niet oer yserē gloeide snebbē te steken ind' dat lichā
daer se wt quemē tot dat se dat ontwe getrect haddē totte

bloeten benē En aldus riepen si te samē dat ghekrijssche vandē
gesloten yser. en roepē vanden sielē die dat leden quam inde he
mel. Alsoe dat die duuelē al hed oec in om enige vonc geweest
der guedertierenheit. se solden te recht beroert hebben gewordē tott
ontfermherticheit van medelydē Want in allen leden en oec i
den vingeren waren hoefden van menigerhande beesten
die die lede aten tottē benē Si haddē oec leuendige tongē
als aspiden. die alden mont. ēn in gewey̆de verterde totter lō
gen. Der mannen ēn der wiue stemmē warē gelijc slangē. die
om dat nederste deel des buucs pijnden te storē. ēn dat inge
doemte daer wt te trekē Doe sprac die siel Ic bid seg mi wat qu
aet dese sielē gedaen hebbē. den men dese pijn bereit heeft. die
die voel meere sijn dan al die pynē die ic noch ye gesach Die en
gel antwoerde oec Ic seg di heir voer. die in geestelike oerdē dwe
len datmē die totten meestē pynē wijset Alsoe oec weder om ge
keert si meere glorie verigen Ist dat se mit zundē dese pynē niet
verdienē Dit sijn pynē der monikē. en der canonikē. der nonnē.
Ēn der ander oerden der keerkē Of die byder platten gade
liegē. of biden abijt Ēn hier om wordē oer lede verteert mit
menniger pynē. om dat si se niet en castydē. van dat om
verbaden was. Want si scarptē oer tongen als slangen om
oer quade rede te bescermen. Ēn daer om geuoeldē si se bar
nende Ēn die stemmē die men vander verbadenre oncuisch
niet en bedwijnt. om die pijn te vermeerē soe werdē daer
in geuoedt wrede beestē. of se wordē bitende slangē daer
in Hier af hebben wij genoech gesecht Al ist dat dese pynē
sonderlinge der geene. die seggē dat si religioes sijn. ēn niet
en leuē als si solden Nochtant en sijn si des niet alleen
mer oec al die om besmeten mit ongeorsder oncuysheit. die

die sullē diese pyn Eñ heir om en saltu deser pynē niet ont
gaen moegen · want doe du inde lycham waers doe en onsa
ges du di niet mit ongeorfder onreynnich te besmettē · Ende
heir na quamē die duuelē mit geruys eñ grepē die siel · eñ
gauen se der beestē te verslindē Doe se verslonden was · wat
si bynē den buc der beesten leet · of inden stynkende putte
om dat wy dat gesecht hebbē soe en willen wy dat niet
voer nemē Eñ doe se naeder voerseyder pynē ynt geberen
vanden slangē was · Doe was bi oer die geest der guedertierenh
eñ sprac se guetelikē an eñ troelsten si Com seyde myn vrua
dyn du en salt dese pyn niet meer lyden Doe beroeden hi si
eñ maectē si gesont Eñ seyde oer dat om volchdē tottē anderē
wegē wert Eñ doe ver warē gegaen · soe en wisten si niet waer
dat gingen want si en hadden geen lycht dan die claerheit des
engels · Eñ si gyngē doer eyselike stede die voel harder warē
dan die irste wegē want die wech was heyde ynge eñ altoes ne
der wert gaende als vanden ouerstē eens alten hoegen ber
gers in een diep dal Eñ soe si meer neder wert ginc · soē si
soe myn haeptē weder te keerē ten leuē wert

Vander vyn ter pynē

Hier om sprac die ziel · Ic biddi want wy
alsoe voel quader ~~pynnē~~ tormētē voer gesie
hebben datmē geen quader mach siē ende oec noch
soe denc ic waer dese lange aldus neder gaende hy leydt Die
engel antwerden oer · eñ seyde · Dese wech leit totter werlt
Die siel seyde al is dese alte ynge · eñ hart · eñ wy daer nye
mant in gesien en hebben dan ons wat ist dat die ewā
gelyst secht die wech is wyt eñ breet die totter doet
wert leydt eñ daer gaen voel luyde in Die engel antw
dē om · Van desen wege en sprac die ewangelyste

doe niet· mer vandē ongeorlofden en̄ vulen warlikē we
ge en̄ leuē· want by den wege soe coemt men tot desē wege
Aldus gingen si voort en̄ arbeydē bouen matē· en̄ quamē
tot enen dael· en̄ si sagen daer smitten daer men grote
screyinge in hoerde Doe sprac die ziel Hē hoerstu dat ic hoe
Hi antwoerde· ic hoert en̄ weet Die ziel seyde wat naem he
ft dese pine Die engel seide· dese pine heit vulcanus Ouer
mits wes behendicheit voel menschē syn gevallen en̄ vallē
der· worden si van om gepinicht· En̄ die ziel seyde· Myn hē
sal ic oec dese pine lyden He antwerde Ja du· en̄ doe hi
dit gesacht had doe ginc hi voer oer Mer al weynende
volchdē si om· en̄ doe si ter stede genaectē doe quamē
die pynres om te geniuet mit gloeyenden tangen Ende want
die engel sweech soe namen si die siel die oen vochden ende si
en̄ worpen si inden bernenden ouen· en̄ blesen mit blaesbal
gen Alsoe als men pleecht yseren te purgieren· tot dat die
sielen al die daer branden te niet worden Ende doe si alsoe ge
smolten waren dat si anders niet en scenen te wesen dan
vuer· soe doorstac men se mit yseren gloeyenden grepē En̄
leegeden se op enen anbeelt ende smieden se mit hameren
tot dat men xx of xxx sielen of hondert sielen an enen cloot
smieden Ende nochtant dat swaerre is soe en steruen se niet
Want se begheerden den doot ende en mochtens niet vindē
En̄ die pinres spraken tot malcanderen· en yst niet ge
noech Ende die anderen die inden huese waren antwoerden
werpt se ons toe dat wy sien oft genoech sy· En̄ doe sy se
daer worpen soe ontfingen sise die anderen in yseren tan
gen eer se ter erden neecten· Dese worpen se oec yn vuer
als die ersten deden Ende aldus worden die onsaligen
nv hen nv daer ~~gewolden~~ geworpen en̄ ouer al wordē si
ghepynicht ende verbrant tot dat hoer vel ende vleische

benen ende senen als asschе vertert worden ende in vuers vlamme
Doe die siele langhe in deser pynẽ gheweest had Doe quam die
engel by hoer ende begreep se als hi plach van midden des v-
uers. ende seyde woe bystu daer an. was di niet soe suet
die onkuysheit des vleys dattu daer om soe groete ende
soe voel pynen moestes lyden Ende si en mocht hem niet
antwerden Want nae dusdaen pyn en had si gheen macht
te spreken Hier om doe se die engel sach alte seer vnmoghen
Doe sprach hi guetelicken tot hoer ende seyde weest vrome
want onse heer leydt di ter hellen ende brinct dy weder
van daer Hier om wes starc. want al syn die pynen groot
die du gheleden heves tot nu toe Se syn meere daer du
van verloest salt werden ende ons verloeser wil Want hi
en begheert den doot des sunders niet Mer hi leuẽ ende
bekeren Ende hier na sprac hi. al die ghoen die du tot
noch ghesien die heves ontbeyden gads ordel Mer die u
noch hier nederwerts syn die syn gheordelt Want noch
en bystu niet ghekomen totter nederste der hellen Ende
hi nam si als hi plach ende sterckede si ende beual hoer
an te gaen den anderen wech.

Die ix pyn ende die leste dat is die grōt der hellẽ

Doe si te samen gingen ende te samen spraken Doe soe quamen haeste
lick aen der sielen. ende onuerdrechghelike hel
de Ende meere stanch dan si te voren hadden Ende doncker
heiden die ontellick meere waren dan si te voren ghesien
hadden lyden ende verdriet Alsoe dat hoer dochte dat al die
fondamenten der werlt beueden Alsoe dat si ghedwonghẽ
wart den engel die voer hoer ginck te segghen Och myn hẽ
wat ist dat ic quelliker ghesien kan dan ic voer ghewoen
byn Want ic byn soe seer veruaert dat ic niet hebben en kan
den geest te spreken Ende doe si staende verbeyden die antwoerde
des engels Want si en mocht van grootẽ angst hoer niet vroerẽ

Doe ontvoer hoer die engel haestelick Ende doe dese onsalighe
sach dat si voel veerre was van alle den sunderen die se te vore
ghesien had Ende dat si hoers lichtes beroeft was ende van ho
ren troest. Wat mocht se anders dan wanhapen van gads onterm
ticheit Want als salmon secht. soe en was inder hellen gheen wysheit
noch konst. derwert dese siel wanderden Ende heer om en had si
genen raet als hoer die hulp gads ontbrack Ende doe et eenthe
vergaen was. ende si alleen in dus grooter vresen was Doe hoer
den si dat gherope ende ghekrysche van eenre grooter stemē Eñ
soe anxtelike donreslach. dat onse kleynheit niet en mocht den
ontfaen. Noch der sielen tonge. Als die man seyde. en muchte v
tellen Heer om soe soe sach si al ōme off si enigher manieren sien
mochte. van wan hoer al dinghen dese waren ghekomen. doe
sach se eenen vierkanten putte. als een water ~~afterne~~ cisterne
Cysterne dat is een onreyn put die tot hem treckt ander vlyetē
de vuchticheit. die van bouen tokomende dermen quyt wesen
wil. ende daer in gheleydt werden Dese put warp wt hem eē
stynckende columme vuers ende roecs Ende die columme
reicten op totten hemel. ende in die vlāme was een alte grotē
staer van sielen ende van duuelen die opwert vloghen als vōc
ken utter vlammen die op vloer Ende als die roec vergink
soe vielen se weder mitten duuelen inden putte totten gronde toe
Doe die siel dit grote ghesicht sach. doe wolde so wolde si acht
wert gaen. in sien mochte horen voet vander erden niet heffen
Ende doe si dinwile van angst hoer pyne te doen. ende doe si
sach dat se des niet ghedoen en konde. doe wart si van gro
ter vrooetheit verheert tegen hoer seluen ende ~~mit~~ hoeren na
gelen soe schoerden si hoer ~~proper~~ wanghen. ende riep wee
my. ende ~~waerom en wolde ic onsalige der scryfturen niet ge~~
~~loven~~ wō, vrooetheit bedroech my Doe dat die duuelen hoer
den die utter vlammen op quamen doe om stonden si se
alte hande mytten ghetouwe. daer si die onsalighe siele mede
totten pynen wert trecken. Ende sy stonden ōme oec als

byen. ende branden als vuer in douen. ende riepen al mit een re stemmen O onsalighe siel die weerdich is der pynen wan bistu hier ghekomen. du en heues noch niet gheprouet wat pijn is Noch saltu sien die pijn die dyn werken verdient hebben. daer du niet en moeghen wt komen. mer altoes leuendich bernen in pinen Du en salt niet moghen enyghen troest. Of enych lycht sien Du en salt nummermeer mogen hapen enighe huelpe off ontfermherticheit Wantu ghecomen byste totten poerten der doot. Ende men sal di terden vueren sonder beyden totter hellen gront. die di hier ghehat acht heeft. heuet dy bedrogen. hi verlose dy off hi mach van onsen handen. Du en salt nummermeer sien Wees serich onsalighe siel ende wese drouich weyn roep ende huyl Du crweynnen mitten salt weynenden. ende screpend mitten screyenden. ende ewelic bernen mitten bernenden Want niemant en is die di woil of mach verlosen van onsen handen Ende si spraken onderlinghe. wat ist dat wy lange beiden. laet ons trecken dese siel ende toenen oer onse ondicheit ende laet si ons geuen ~~lusifer~~ lucifer ende si weetten oer wapen. ende dyngeden se mitter ewigher doot. ende dese boese geesten waren swart als kalen. ende oer oghen waren bernende als lampen mit vuer. Oer tande waren wit als die snee. ende hadden sterten als scorpionen. ende hadden yseren clauwen herde scarp ende si hadden vloghelen als gieren ende doe si hem vermaten dat si dese siel sonder beiden mit oen nemen solden. Ende si oer die weyde songen een lietken der doot Doe quam die geest des lychtes. ende verjageden die geesten der doenkerheit. ende doe hi troesten dese siel mit woerden als hi pleech. ende hi seyde verblydi di ende wese vrolic dochter des lychtes Want tu vercrighen hebs ontfermheit ontfermhertich ende niet ordel Wantu sals die pynen sien. ende niet meer ende niet meer lyden

C Dem seyde hi ic sal dy toenen den quaesten viant den die menschen hebben. ende hi ginc voer tot dat quamen totten paerten

der hellē · Eñ hi seyde oer · Com eñ sie · nochtant saltu we
ten dat hem die heir syn gheen lichten schynt · nochtant sal
du se sien ende si en sullen di moegen niet sien Doe ginck
die siel naere ende sach den gront vander hellen Eñ hoe
~~menichhande~~ menygerhande eñ woe grote pynē ende
tormenten si daer sach al hed si hondert houeden eñ in el
ken houede hondert ~~ogen~~ tonghen si en solder in genre
wys al moegen sien seggen Hier een lutel daer af · Dat
ons dese ridder tond alus seide dat en weer niet orber
lic als my dunct al achter gelaten hi sach den prince d
donckerheit den duuel den viant des menschelike ge
slechtes die meere was in groetheit dan al die beestē
die dese siel voer gesien had · eñ si en muchte die groet
heit syns lichams nergent tegen te rekenen · Noch
dat wy van synē monde niet en hoerdē en solen wy oō
niet onder wenden te seggen Mer alsoe als wy van hem
hoerden dat wy van hem hoerden en sullen wy niet acht
laten Dese voerseide beeste was swart als een rauen
Ende forme na eens menschen lichams vandē voettē
totten houede behaluen dat se alte voel hande hadde
ende enen stert Dit vreiselike ongehuer dier had · m
dusent ogen hande · eñ niet min · eñ elke hant was
hondert palmen lanck · eñ tien palmen breet · ende
hadden clauwen die langer waren dan ridder sperē ·
eñ had soe voel voete eñ alsulke clauwē daer an Eñ
hi had alten groten beec · ende oec lanck Oec had si
enen alten scerpen stert eñ lanc mit alten scerpē ne
gelen doersteken om die sielen daer mede te pynigen
Ende dese vreeselike beest leget op yseren roester d
aer bernende kalen onder syn · die een ontellicke
scaer van duuelen mit blaesbalgen bliesen Om oec
is alsoe groten scaer van duuelen ende van sielē

dattet nymant ghelouen mochte dat die werlt van begyn
soe voel sielen gehadt hed Dese voersevde viant leget gebonde
an al synen leden an yseren ende metaelen ketenē die glop
en ende herde groet syn Ende als hi aldus wintelt in dē ka
len ende ou̅ al verbarnt Dan wort hi mit alte groter nydic
heit ontsteken · soe keert hi hem vander eenre syden op die
ander · ende reckt al syn wt in die grote scaer vandē zielen
Ende als hy al die hande vol heeft soe druct hi se · ende als
een dorstich rusther wyndruuen ūtgnut alsoe wrint hi se
ontwe Alsoe dat oem gheen siel ontgaen en mach onge
wont hi en wrint oer hoeuet af · ende dan blaest hy
off hi versuchten · en̄ daer mede verstroit hi alle die sie
len aen an allen syden des vuers · ende te handt wurpt
dan die putt bauen wt stinckēde vlāme daer wy voer
af geseecht hebben En̄ als dese wrede beeste hoerē a
dem weder tot hoer haelt soe treect wed tot hoer alle
die duuelen · en̄ die zielē die se te voren opgedreuen
had die vielen mitten roke ende mitten sweuel weder
in synen mont · en̄ hi vslynt se Ende wat zielen synē
handen ontvlien die treckt hi mit synē stert En̄ aldus
dese onzelige beest altoes stekende wort se geslagen
Ende si die den sielē pyn doet die wort inden pinen ghe
pynicht Doe dese ziel dit sach · doe sprack si totten en
gel Myn heer ic biddi segt my wat heet dese beest
Die engel antwerden · ende seyde si heit lucifer · en̄
ist begynsel vanden creaturen gods · die daer wand
den inden weelden des paradys weer hi ontbonden
hi solde den hemel ende die eerde ende al dinck totter
hellen toe vstoeren Ende dese scaren syn eens deels
engelen der donckerh ende sathanas dienre Ende
een deel syn van Adams kynderen · die gheen ont
fermhertichheit vdienē en sullen Want dit syn die

ghene ontfermenis en hapen van gode · ende hier ōme
hebben si v̉dient dus daen pijn mitten prince der donc
kerheit te lyden sonder ynde Want en wolden om met
halten an den he der glorien mit waerken en̄ mit wō
ken die hem v̉dienenen dat goet sonder eynde Dit sij
se die te hant verdoemt sijn Ende ontbeiten noch veel
andere ~~pijnen~~ die beloven wael te doen mitten wo
erden · in mitten wercken weder segge̅t mitte̅ werken
Dus dane tormente̅ sullen si lyden die xpm loeche
nen · of der goeture wercken doen die oen loechenen
Als overspoelren manslachter · dieve · rovers · ende
hoverdigen · die en doen werdige penetencie Wer si
lyden n'ste die minste pyne̅ die du voer gesien heves
Ende dan brenget men se hier tot desen · die hier eens
in comen en moegen nimmermeer wt comen Hier sul
len oec prelaten en̄ die mechtigen vander werlt · die
begeren boven te wesen · die sulle̅ lyden sonder eynde
dese pijn Den macht ghegeven is wael te doen regie ren
ren of te corregiere̅ die onder hem sijn En̄ oec macht
met en oeffenen an den goeden die hem bevalen sij
als solden · Hier ōme roept die scriftuer · die mechtige̅
sullen mechtige pijn lyden · Doe seide die siel Om dat
du segges dat hem die macht van gade gegeve̅ is wa
erom lyden se dan om die macht Die engel seide ·
die macht die van gade is en is niet quaet · mer datme̅
se quellick gebruyct dat is quaet En̄ die siel seyde
Waerom en geeft die almechtige got die macht niet
altoes den gueden · op dat si sijn ondersate̅ beteirden
ende si bauen om weren als se sculdich weren te do
en Die engel antwoerden somtyt neemt men die mac
ht den gueden onder onse ondersate̅ wil · want die qua
den en verdienen niet goede regieres te hebbe̅ Ende
somtyt onder gueder wil · om dat se te sekerliker voer
sien die salicheit hoere sielen Ende die siel seyde Ich

solde geern weten Om wat saken dat die beeste heit prin-
ce der donckerheit · want si ~~met~~ niemant en mach be
stermen · noch oer seluen verloesen Die engel seyde
dese beest heet prince niet om machte · mer om die wte
stede die si heeft inder duusternis · Want al heefstu voel
pynen voer dese gesien · die acht men al als niet · als
mense teghen dese grote tormenten rekent Ende die
siele seyde aldus ordel ic oeck sonder twiuel want al-
een dese put te sien · ende den stanc daer af te lyden v̄
swert ende versuaert mi meer dan al dat ic lyden dat
ick voer gheleeden heb Hier om̄e bid ic di dattu haeste
licken my van hier leydes oft wesen mach · ende en
laet my in desen tormenten niet langer ghepinicht
werden Want ic sie in desen tormenten myn maege
ende voel van mynen gesellē die ic bekenne · Van ~~vil~~
wilker geselscap ic mi te v̄blyden plach ind' werlt ·
Van welker geselscop mi nv seer gruwelt Want ic we
te voerwaer en hed mi gods ontfermhartich' niet gehol
pen · Soe en solde ic omnids mynre verdienten dese
tormentē niet myn geleden dan si Die engel seide ·
kome selige siel en̄ keer in dyn ruste Want die heer
heeft wael bi di ghedaen · wantu dese pinē niet m
eer lyden en sals · ten si dattu se noch verdiens

DIe siele keerden
hoer om · en̄ volchden den engel die voer ginc
ende doe si verre ginghen · soe verginck die stanc ende die
donckerheit Ende hem apenbaerde dat licht Die art
wart verjaghet · die sekerheit quam weder Si leden
af die voerledē droefheit · die siel wart v̄vult mit bl
ytscappen ende mit vroelich' · ende hoer verwondde
dat se so saer verwandelt was · en̄ seide · Och hē Ic bid

dy segt mi hoe est dat ic my soe haestelic beuoel ver
wandelt. want ic was blint ende nv sie ic. ic was
droeuich ende nv bin ic blide. ic leet al den doer onū
drechliken ende nv en beuoel ic ghenen quaden roeke
Ic was seer verweert. mer nv ebin ic blyde ende seker
Die engel antwoerden ende seide. Ghebenedijt mo
etstu sijn en v wonder di niet. want dit is dat v wan
delen der rechter hant gades Want doer enen ande
ren wech sullen wy keren in onse lant. Nv ghebe
nedie gade ende volghe my Doe se ghinghē. doe sa
ghen se een alten hogen muere. ende bider muerē
vander syden daer si comen waren. was een grote
scaer van mānen en̄ van wyuen die den reghen en̄
den wynt leden. dese waren herde droeuich. Ende
si hadden honger ende dorste. nochtant haddē si licht
ende en leden ghenen stant Doe vraegeden die siel
Wie syn dese die in deser vulten syn Die engel ant
woerden hoer. Dese syn quaet mer niet alte quaet
Want si hebben hem eersamliken gehalden Mer
dat tytelicke goet en gauen si so den armen niet
als si sculdich te doen waren En̄ heir om moete se
somige iaren den reghen lyden. ende dan salmen
se leiden tot eenre goeder vulten

En doe si ghingen ~~si~~ een luttel. ende qua
men tot eenre paerten die van oer seluē
reghen hem opginc en̄ loeck Ende doe si daer
in ghegaen waren. doe saghen se een schoen vel
de waelruekende en̄ ~~wyt ghenoech~~ dat mit sconen
bloemen stont. lychtende ende wyt ghenoech.

Ende daer was een groete scaer van sielen die nie-
mant en had moegen tellen Ende die scaren vandē
mannen ende vanden vrouwē v̄blydende Daer en
was gheen nacht. eñ die sonne en ginck daer niet
onder Daer is een fonteyn van leuenden waterē
Ende dese siel na so groeter bitterheit die si te voerē
had gheleden soe v̄blyden si soe seer in die suetheit
van desen schoenen velde dat si roepende wart mit
groeter innicheit aldus. Die naem des herē si ghebe-
nedyt van desen nv tot in ewicheit. die my verloest
heeft vander paeten der hellen. na menichuoldicheit
syure ontfermenisse. ende heeuet my ingebracht
in een deel vander heiligen loen Hier om bekenne
ic. al waer te wesen die waerde der heiliger scryfturen
Dat nie oge en gesach. noch oer en gehoerden. noch
~~in en ghehoer~~ in menschen herte en gequam. dat got
bereit heeuet den goenen die hem mynnen Ende si
seyde totten engel Ic biddi seg my wilker sielen ruste
is dit. ende wat naem heeft dese fontein Die engel
antwerden ende seide. hier woenen die gueden. m̄
die niet alte guet en syn. die v̄loest syn vander pinē
der hellen. ende noch niet v̄dient en hebben geuoecht
te werden mitten ghesélscop der heiligen Ende die
fontein die gei siet. die heitet die leuende fonteine
Hoe wie van desen water gesmaect. hi sal ewelic
leuen. eñ hem en sal nimmermeer gedorsten

Doe si een luttel voert ghingē
doe sagen si ~~in~~ somigen menschen. die dese sie
bekande. onder hem dat waren konthabor ende
donatus die koningen. Ende doe die siel se sach. do
verwonderden si oer seer ende seide Wat ist herē dat ic

sie· dese mānen weren in oeren herde wreet· eñ onder
linge viande Ende mit wat v̄dienten syn si hier ge
komen· of hoe se syn vriende ghewordē· Die ēgel
antwoerde ende seyde· Voer hoere doot hadden se
berouwe vander viantscap Ende hierom en reket
men si niet totter nyschaet Want die koninck Concha
bor was lange tyt sieck· ende hi lavede een moe
inck te werden bleve hi levendich Eñ die ander
was mēnich iaer gevangē· Eñ al dat hi had gaf hi
den armen· Eñ hier om geduert syn gerechticheit in
ewicheit Eñ du salt al dit vertellē den genen die levē

Ende doe sy een luttel voert gingen· Eñ sy ghingē voert
Doe sagen sy een huys
wonderlic verziert· ende die wande eñ elke ghestichte
daer af waren van golde van silver ende van allen ma
neren der costeliker gesteinten Mer daer en warē geen
vinsteren noch doeren an· ende nochtant alle die daer
in gaen wolden die gingē daer in Ende dit huys was
bynnen alsoe claer als of niet alleen die son in hedde
m̄ voel sonen Ende et was wyt ende ront· eñ mit ge
nen stylen ondersat· eñ et was bynnen ghecloert mit
golde ende dieberen gesteinte Doe die ziel genoecht
had in desen getymmer· doe sach se alōme eñ sach e
nen gulden stoel· die v̄siert was mit peerlē Ende
si sach den coninc Kormatus hoerē heer indē sto
el sittende gecleedet mit sulkē cledere daer hi
nie mede gecleedt en was· noch geen coninc vā
der werlt en mocht gecleet wdē Ende doe dese siel
v̄wonderde· eñ een luttel staende bleef Doe q̄amē

quamē voel psoenen uut huys mit gauen totten conuic Ende elcke gaf hem syn gauē myt vroudē · eñ doe si lange stont voerden conuic want hi was oer heer doe si beyde leueden inder werlt · Doe quamē voel pristerē ende dyaken hoechlic gecleet · als totter beyde mit syde nen casufelen eñ mit anderen ghewaeden herde groet Ende men v̄sierden ouer al dit coninclike huys mit wonderliker scoenheit · si satten nappen · eñ gulden · ende silueren coppen eñ elpenbenē bussen op tresoren eñ op ta felen · Eñ aldus v̄sierdē men dit huys · als of ghee mere glorie en weerē indē rycke gods dat schynē mocht dat dit genoech weer · Eñ al die daer die dē den die quamē voer den coninck eñ knieldē eñ seidē · wanttu salte etē den arbeit dynre handē Selich bistu eñ wael saldi wesen · Doe seide die zie le tottē engel · Myn hē ic v̄wonder my waer om dat dese coninc soe veel dienre heft onder hem der ic gene gemerckē en can doe hi leuede indē lichamu · Eñ en hoerstu niet hoe dese roepē eñ seggē wanttu salte etē den arbeit dynre hande · Selich bistu eñ wael sal dy wesen · Die engel seide al die siestu dat sijn xp̄s armē eñ pelegrymē den die co ninck deyldē sijn tytlic goet doe hi indē lichame was · Eñ hier om loent men om mit ewige loen sonder eynde · Eñ die ziele seide ic solde gerne we ten of myn hē enige pine ye geledē heft na dat hi vandē lichamu v̄scheidē was eñ toe der rustē gecomē · Die engel antwoerdē hi heft ge pinicht gewest eñ noch lydet hi alle dage eñ sal noch lidē · Eñ hi seide voert laet ons een

luttel beydē eñ du salte
syn pine sien. Niet lange
daer na soe wart dit hu
ys donckzer eñ al die daer
in warē die wordē bedro
est. Eñ al weynēde stont
die coninck op eñ ginck wt
Eñ als dese ziele om vol
gede doe sach si dat al
die schare die si te voren
int huys sach die hiefen
oer hande op te hemel w
art. Eñ ynnichlicken ousē
hē badē seggede. Hē als du
willes eñ wetes ontferme
dy dyns knechtes. Eñ die
ziele sach den coninck tottē
navel toe staen indē vuer
Eñ vandē navel voert
opwart was hi gedect
mit enē harē clede. Doe
seide die ziele tottē engel
woe lange sal hi dit lidē
Die engel seide alle dage
lydet hi dit drie urē lanc
eñ xxi urē rust hi. Die
ziele seide waer om is hi
werdich geordelt tot de
ser pinē. Die engel ant
worde hier om lidet hi

dit vuer tottē navel
toe om dat hi dat sa
crament der echtscap
besmette. Eñ vandē
navel voert opwarts
soe lidet hi dit harē
cleet want hi beval
enē greve doet te
slaē beneuē dē heili
gen patricyus ende
brack synē eet. Dat
al syn sundē syn o
vergeuen sonder dese
twe. Eñ hier na sei
de die engel gaen
wy opwart Eñ doe
si een luttel voert
gegaē warē doe sa
gē si een altē hoe
gen muere eñ her
de schoen

Dese muere
was silverē
eñ seer schoen ende
claer mer si en sach
daer gheen porte an
Nochtant en wost
si niet woe oer die
moegentheit gads

daer in leydē. Eñ sy
sach al om eñ si sach
der heiligē over vbli
dende mit grade seg
gende. Glorie si dy
got soen. Glorie si di
got heilige geest. Eñ
daer songē mānē eñ
wyf die die warē ghe
cleet mit presiosen
wittē cledereē. Eñ wa
ren herde schoen son
der smette eñ sonder
rympe vrolicke eñ v
blydende eñ vvrouen
de. Altoes goedertie
ren mitē lave der hei
liger drievoldicheit
Eñ die wytheit van
orē cledereē was als
nye vallende snee d
aer die sōne op schyt
Eñ die menigerhād
stēmē die te gader
songē gauē suet ge
luyt. Eñ om allen
was een gotlicke cl
aerheit vroude mā
licheit blytscop schoē
heit. eersamheit. ghe

sontheit. ewige eendrach
ticheit eñ caritate. Mer
wat sal ic seggē vandē
roeck des veldes daer
deser in warē want dese
roeck guet bouē allen
roeck eñ speciē die alre
suet eñ genoechic roeck
Daer en was gheen na
cht noch droefheit. Doe
sprack die ziele ic bidde
dy hē dattet dy lief sy
dat wy in deser rusten
bliuē. Die engel antwoor
de wael moet dy syn al
schynē dese groet noch
tant saltu meer loen der
heiligen. Die ziel seyde
hē welker zielē loen is
dit. Die engel seide h
der gheenre die in echt
stap syn der mānē eñ
der wyuē. eñ oer echt
stap niet en besmetten
eñ oer gesinde wael
regierdē naest hem sel
uen Eñ oer tytlick goet
den armē gauē eñ den
pelegrymē eñ den kerkē
xpi mede deildē. Tot desē

sal die gherechte richt
seyghē inde daghe des
ordels · Coemt ghi gebe
nedide myns vaders eñ
besit dat ryck dat v be
reit is van beghiñe der
werlt · Want ic had hō
ger eñ ghi gauet my
etē · Ic had dorst eñ gi
gauet mi drinckē · Ic
was ellendich eñ ghi
herberchdē my · Die ōt
beydē der heiliger ha
pē eñ die toecoemst vā
der glorīē des groten
gods werdē si getroest
in deser rustē v̄blydē ende
sonder eynde · Eñ hi sei
de tot oer wy moeten
noch opwart gaen eñ
besien die blytscappē die
daer syn · Die ziele seide
he heb ic gracie vondē
in dynē ogen soe doe mi
bliuē in deser ruste · Ic
en wil niet hoger opw
aert oft dyn wil is wāt
mi genoeget hier wael
te bliuē · Ic en begeere
niet beter te hebben ·

Die engel seide al en h
ebstu des niet v̄dient
nochtant saltu meere bl
ytscap sien dan dese · Eñ
hier om ghingē si voert
eñ en arbeidē niet veel
want ten docht om gh
een arbeit · En om allē
daer si doer ghinghen
in allē den scharē mit
gheueychdē hoefdē mit
blydē aensicht · Eñ mit
groter blytscappē qua
men si om temoet ende
noemdē si mit orē naē
soe groetē si se · Eñ danc
tē gade die si v̄loest h
adde · eñ seidē lof si dy
coninck der ewiger glorīē
Die niet en wil dē doet
des sunders mer dat hi
leue eñ bekere · Die om
die grote barmhertichen
ghewerdich heues dese
ziele te v̄losen vander
pinē der hellē · Eñ die
te v̄sellen mitter ghe
selscop dynre heilighen

Ende doe si aldus doer veel geselsc ap gecomē warē. Doe sagē si een ander muer also hoge als die ierste was eñ van fynē golde alte claer. Doe wat ziel die dat sach die had me re genoecht in dat blin ken vanden golde. Dan in al der glorie di si te vorē gesien had. Ende doe si doer dese muere ghingē als doer die ier stē dedē. Doe sagen sy daer veel sittene die ge maect warē van golde eñ van perllē eñ van al len manierē van presio sen stenē. Eñ die oudeel warē mit duerbaren sydenē cledere. daer olde mannē wyuē op saten die gecleet warē mit sy denē cledere. Eñ witten stoelē eñ mit cronē ende allen sierheidē dat die ziele nye alsulkē gesien en had noch gepensen en mocht. Elck van hem

haddē ansichtē blinckē de als die sonne schijnt te myddage. eñ oer haer dat was gelijc den gol de. Eñ si haddē gulden cronē op oer hoefden eñ mit alsulkē stenen v̄siert. Eñ oeck waren stoelē van golde voer om daer boeck op lagē ghe screuē mit guldē litterē. Eñ si songē onsen herē alleluia mit enē nyen sange. eñ mit soe sueter melodyē. Dat een ziele die oer stēme eens hoer dē dat si al v̄driet dat voerledē is vgetē moest. Aldus stont die ziele in die stede daer si den ier stē sanck gehoert had eñ die sittene gesiē had mit wonderlickē gen oectē. Doe seide die en gel tot oer dit syn die heiligē die om gads tes tament oer lichamen ouer gauē. eñ oer stolē in des lams bloede wie schē. Dit syn die in rey

incheidē lefdē die tot
eeuwe tyt die scholt des
lichaems betaeldē. Ende
die ander tyt oers leuēs
ouerbrachtē inde dienst
gads. Of om xp̄s wille
wordē gemartelt. ende
soberlic eñ gerechtlic eñ
goedertierlic ōr lickē leefdē
Hier om hebbē si v̄ dient
die croue der verwynnin
ghe. Dit syn die heiligē
eñ vriendē gads gewordē

Mer doe dese ziele
eernstelickē om
sach doe sach si ~~als schi~~
als scharē eñ veel teutē
van purperē eñ witten
sidē lakē mit golde mit
siluer eñ sydene in won
derlickē costelicheit ge
maect. Daer in songhē
orgelē. cymbulē. harpē
bongē. eñ ander manyc
ren van suetē geluyde
Eñ die ziel seide totten
engel. Dese teuten eñ
pauwelyonē wat zielē
horē sy toe. Die enghel
seyde. Dit is der heiliger
monickē eñ nonnē rust
die blydelickē eñ vrylic
ken volgedē oere gehor
samheit. eñ voldeden sy
die sy oren ouerstē gelae
ft haddē. Eñ die meer ver
blidē onder te wesen dan
bouē. Die oren eygenen
wil lietē eñ dedē eens
anders wil. Hoe dat sy
gewaerlic moeghē seg
ghen tot gade. du sattes
menschē bouē onse hoefdē
Wy ghingen doer vuer
eñ doer water eñ du hie
ues ons wtgeleit in ver
coelinge. Die indē tyden
dat si indē lichaem syn
hemelsche dingē smakē
Eñ oer tongen hueden
niet alleen van quaden
sprekē. Mer oec om die
myne des swigens so br
eydeldē sy oer tonghe som
tyt van goedē sprekē Die
tot onsen hēre seggē moegē
Wy hebbē geswegē eñ syn
v̄oetmoedicht eñ nutten

horē onser oren warē wi
dy gehorsam. Dusdane
menschē hebbē troenen
eñ pauwelyonē daer si
sonder aflatē in singhē
eñ lauē onsen v'loeser eñ
den gheuer alles guets
Doe seide die ziele ist dy
lief soe wil ic daer nare
gaen eñ sien die gene die
daer bynnen sijn. Die en
gel seide et is my lief
dat is mi lief dat du se
siecste eñ hoerste. Mer du
en salter niet tot om in
gaen. Want dese gebruic
kē die tegenwordicheit
der heiliger drieuoldicht
en soe wie eens tot om
ingaet die v'ghiet al dat
voerledē is. Eñ en wort
nimmermeer v'scheiden
vander heiliger ghesel
scap behaluē een ioncfr
ouwe die v'dienden te we
rden ghenoecht mitten
coren der engelen. Doe
ghingē si daer naere eñ
sagen daer bynnē mon
cken eñ nonnē die warē

gelijc den engelē. Ende
oer stēmen schenē in zu
eticheiden eñ genoechlic
heidē bouē allē instra
menten van suetē gelu
de. Eñ al wast dat alle
die zielē die si te voren
had gesinen mit seer
groeter claerheit blinc
ken. Nochtant ghinck
dese claerheit. eñ dat
suete geluyt eñ oer ge
noechlickē roeck bouen
al die glorie die si voer
gesien had. Alle die yn
strumentē gauē oer ge
luyt ~~sonder~~ sonder yema
ns arbeyt. Mer bouen
al dese sueticheit soe ga
uen sueticheit vanden
geestē stēmen. Eñ die
geestē en haddē in orē
lude op te heffen genē
arbeit. Want si en sche
nē oer lippen niet roe
rende. Eñ si en schenē
om ruestē om niet op
te heffen tottē instra
mentē tottē suetē ghe
luyde. Nochtant gaest

gheluyt alsoe een yeghelic
wolde want dat fonde
fondement dat bouen
oren hoefde was lich
ten seer. En daer an hi
ghen teyken nederwa
rts van fyne golde.
Daer onder ware ghe
wynget roedekeu van
siluere mit schone me
nygerhande schoenh't
te gader ghemenghet
en ghemaect. Daer an
hinge gulde nappe fy
olen. Cymbule en scel
ken lelien en dreyende
schiue van golde. En
onder desen dinghen
vloech een groete scha
re van engelen die gu
lden vloegele hadden
Die mit lichten vloe
ghe vloeghe onder den
kettene die alte suete
gheluyt den gene gaue
die dat hoerde

Ende doe die ziele
dit sach en gro
te ghenoechte had en sy
wolde bliue staen. Doe
sprack die engel. Merck
en siech alte groete boe
en wyde. En alte groen
louere en bloeme. ende
herde drechtich van v
uchte. En inden telghere
des boems onder den
louere woende veel voe
ghel van menygerhāde
verwen en menygher
hande sange singende
En onder den boem
wassen oec lelie en ro
sen alte veel. En al ma
niere van waelruken
de crude. En onder dese
boem ware veel manen
en wiue sittende in gul
den elpen beyne setelen
Die laefde en ghebenedi
de gade sonder aflaten
voer al syn gaue en w
eldade. En een yeghelic
had op syn hoeft een
gulde crone die wonder

lickē visiert was· Eñ in
syn hant een guldē roe
de· Eñ si warē mit sulkē
clederē geclect als te
vorē die monickē ende
nonnē gecleet waren
Die ziele keerdē oer tē
engel wart· eñ seide w
at boem is dit· Eñ die
zielen die daer onder
syn wat goets deden sy
doe inde lichām waren
Die engel seide· dese boē
is een beteykenisse van
der heiliger kerkē· Eñ
dese mānen eñ wyuen
die daer onder syn dat
warē die stichter eñ be
schermer der heiliger ke
rken· Die eernstich wa
ren die te stichtē eñ te
bescermen· Eñ om die
waeldadē die si daer an
dedē soe v̄cregē si oer
broederscap· Eñ om die
~~waeldade~~ wysselinghe
hier af soe leten si die
werlicke cleder eñ hue
den om van vleyselickē

begeertē die tegen die
ziele stryde· Eñ leefden
inder werlt soeberlick
gerechtlic· eñ heilickē
Ontbeydede die heilige
hape die si met en be
geuē alstu siestē· Eñ hi
seide oer gaen wy voert

Alsoe si voert ge
gaen warē soe
sagen si een muere· Die
in hoecheidē in schoen
heidē eñ in claerheidē
ongelyc bouē al die an
derē voergenoemt w
as· Want sy van pre
siosen stenē wael ghe
maect· van menigher
hande verwē in golde
gelacht· Also dattet sch
een dat die muer hēd
voer mozter· Eñ die
stene der muerē warē
cristal· eñ yaspes ya
cintus· smaragdus sa
phier· [illegible] desen ende

115

deser gelijc stenē was d
ie muer blinckende en
v̓wecte doe der gheenre
gedachtē die saghē die
si sagen orē van orē scep
per. En doe si doer die
muere warē gegaē. Doe
sagen si gewaerlic dat
nye oge en sach noch
ore en horde noch in des
menschē herte geclomē
dat got heft bereyt dē
genē die om mynnē. Wat
si saghē daer die negen
koren der engelē. Dat
is die. engelē archāgelē
en princē. die mogent
heidē. Crachtē en heer
licheidē. die tronē. Che
rubyn. en Seraphyn
En si horde oec onseg
gelicke worde die gheē
mēsche sprekē en mach
noch en syn om georlost
te sprekē. Doe seide die
engel totter zielē docht
hoer en sie en neyghe
dyn oren en v̓geet dat
volck en dat huys dijs
vaders. Want die comt

heft begeert dyn schoē
heit. Wat mach ic se
gghen een yegelic die
mach mach weten
woe groete mynlich
woe groete vroude.
woe grote werdicheit
En woe grote hoecht
dat is te wesen mder
engelē koer. En an
te sien dat lavelicke
getal der patriarchē
en der pphetē. Ende
dat blinckende her
der martelarē. En
te horē der ioncfrou
wen nyen sanck. En
dat ansien dat glori
ose oer der apostelē
En totter v̓dienten
dat geselscap der cō
fessorē. En bouē allē
blytscappē geet den
ghenē te sien die dat
broet der engelē is
En alre creatueren
leuen te geuoelē vrie
delic en goedertierē
Vander stat daer si
doe stouden mochtē

si sien niet alleen die
glorie die si voergesien
hadde. Mer oec die tor
menten vanden voersei
den pinen. Ende dat ons
meer verwondert soe
mochten si sien al die
ronthheit vander wer
lt als onder een radie
vander sonnen. Want
van allen creatueren
en mocht den niet sy
verborgen. Men dat te
samen eens is vleent
te sien den scepper al
re dinck. Ende niet won
derlicker manieren
doe si stonden in die
selue stat daer si te
voren in stonden sonder
omkeren totter ander
siden. Nochtant sagen
sise al vander seluer
stat die voer om ende
achter om waren. Dese
zielen en was niet al
leen gegeuen te sien.
mer oec const die sy
niet en hadde. Alsoe
dat si niet en behoef
den meer te vraghen.
mer si wost apenbar
licke altemael dat sy
wolde

Doe die ziele aldus
was doe was
by oer die confessor ru
dianus ende groetense
mit groter blytscappen
hy omvincse mit ynnin
ger mynnen. Ende seide
die hebbe behoede dynen
yngane ende dynen wt
ganc van desen nu tot
inder ewicheit. Jc bin
rudianus dyn patroen
Ende doe hi dit geseecht
had doe bleef hi stille
ende en seide niet meer
Ende dese ziele mercken
de sach si den heiligen
patricyus den apost
el van yrlant mit
eenre groter scharen
van bisscoppen. Onder
den sach si vier bisscop
pen die si bekande.

Patricius heyt men apo
stel van yrlant om dat
hi dat lant bekeer den
als hier na volget. De
se ierst bisscop was ce
lestynus die eertsche
bisscop van azchmata
en malachiam die na
om quam in dat bisdom
Die te romen quam in
den tiden des pauwes
Innocencius en wart
van om geordineert
legnet en eertsche bis
scop. Die al dat hi mo
cht hebben dat deylden
hi den armen. Hy was
een stichter van vier
en vyftich cloosteren
van moncken en nuno
neken en nomen den hy
al oer noetdorften voer
sach. En hi en behielt
by na niet tot syn be
hoef. Die ziel sach oek
daer kerstiaen den bi
sscop van lioens die een
broeder was des voer
seiden malachias. Die
een man was van
wonderlicker simerheit
en een myner der wil
liger armoeden. En nen
naw den bisscop der st
at van lameus. Euen
sympelen suchtmoedigen
man. Die in wijsheiden
en in sachtmoedicheiden
bouen die anderen ghinc
Dese vier bisscoppen be
kenden hi. En beneuen
om was een setel die
wonderliken versiert
was daer nyemant
in en sat. Doe seide d
ie ziele wes is dese se
tel en waer om is hi
aldus ydel. Malachias
antworden en seide hy
is enen van onsen broe
deren die noch leuet
niden lichaam mer als
hi verscheiden is soe sal hi
den besitten

Mer doe dese ziel
in alle dese gro
te genoechte gesien ha
dde. Doe was by oer
die engel ons heren die
voer ghinck. En sprack

ghetelic tot oer heues
du dit gesien. Eñ si ant
wordē ic siet. Ic bidde
v laet my hier wesen
Die engel seyde du sa
lte weder kerē tot dy
nē licham. Eñ saltē
wael onthaldē om dat
orber dyns euē kerstē
al wattu gesien heues
dat saltu apenbaren
Mer doe si hoerdē dat
sy weder totten licham
moest. doe antwordē
si al weynēde mit gro
ter droefheit. Here wat
quaet heb ic gedaen
dat ic tot mynē lichā
weder kerē moet. eñ
dus grote glorie latē
Die engel seide in des'
glorie en v'dient nye
mant te comē dan Jon
cfrouwē die oer lichā
bewarē van beroerin
ghe vleyschelicker ghe
noechtē. Eñ leuer ha
dē ghebrant te werdē
inder beroringhe des
vleys. Om dese ~~glo~~ gr
ote glorē te v'crighen
dan besmet te werdē
inder om'cyrin'e gheno
chtē oe's lichams. Mer
du en woldes niet ge
louē den wordē der'
scriftuerē. Eñ hier om
en moechstu hier niet
bliuē. Daer om kere
weder tot dynē lichā
van den du comē bist
Eñ hoede dy te doen
van dattu te vorē de
des. Eñ onse raet eñ
hulp en sal dy niet ōt
breckē. Mer si sullen
tegenwordich eñ ghe
trouwelickē by di bli
uen. Eñ doe doe eng
el dit ghesecht had
Doe keerdē die ziele
weder. eñ doe sy oer'
pyndē te roeren doe
gevoeldē si te hant
dat si bezwaert was
mitten last des licha
ms. Want inder selu'
tyt doe si inden hem
el sprac mittē engel
doe geuoeldē si antrē

ckeude oren licham in
der eerdē. Doe dedese
op die craucke oghen
des lichams eñ v̄suchten.
ten. mer hi en seide
niet. Eñ om synē lichame
ham sach hi stnen die
clerkē die om begrauē
soldē. Eñ outfinc den
licham ons herē mit
danck eñ mit laue.
Eñ hi gaf al dat hy
hadde den armē. Eñ hi
liet settē op syn cleder
die hi droech dat teykē
des heilighē cruces.
Hier na seide hi ons
allet dat hi ghesiē had
eñ v̄mendē ons een heilich
lich leuē te leydē. Eñ
dat woert gads dat
hi te vorē niet en woste
dat predictē hi mit groter
oter ynicheit eñ oetmoedicheidē
dicheidē eñ consten ny
om dat wy syn leuen
met al en moghē volgē
soe hebbē wy dit ghescreuē
uē om orberlichst wil
der gheenre die dit lesen
sen sullē. Op dat sy te
nyslicker onsen here dienen
nen sullē. Die leuet eñ
regniert van ewicheit
in ewicheidē Amē

Hier eyndet Tondalus
dalus apenbaringe
die mitter heiliger scryft
eñ den pphetē ouer
een dreecht als den ghenen
nen apenbaer is die in
der heiliger scryft ghe
leert syn. Eñ die en v̄
wonders om niet mer
si outfruchtē om. wat
et mocht stenen hertē
beweghen die dit naumerten
aumercten

Die grote patricius
cius die men
seecht den anderē na
den apostel S panwels
Doe hi dat woert gades
des predictē in yrlant
eñ veel myrakelen dade
dede. Doe pyndē hi om

die beestelicke herten
der menschē te treckē
vandē sunden mitten
anxte der pinen der
hellē. Eñ mitter bela
eftē der blijtscappen
des paradijs vast te
maken in goeden wer
ken. Want die dit ver
telden die seide dat hi
dat volc ondervant
beestelic te wesen. Eñ
doe hi in dat lant was
doe quam tot my een
man mit een grauwē
hoefde voer paesschen
die harde olt was. Eñ
seide dat hi dat licham
eñ bloet xpi nye ont
fanghē en hedde. Eñ
dat hi indē naesten
paeschdaghe van desē
grotē sacrament wo
lde ontfanghē. Eñ om
dat hi my sach monick
eñ priester wesende
soe biechtē hi my alle
sijn leuē. Om dat hi
te sekerlicker solde
gaen tot desen grotē
sacrament. Eñ om d
at ic die sprake van
den lande niet en cō
de soe nam ic enē die
my sijn sunden voert
seide in mijnre talen
Eñ alsoe hoerdē ic sijn
biecht. Eñ doe hi dat
eynde maectē doe vra
ghedē ic om bydē na
em die mi sijn sundē
eñ biecht seide. Of hi
enighē menschē doet
hedde geslaghē. Eñ hi
antwordē dat hi des
niet seker en wost of
hi yet meer dan vijf
menschē gedoet had
Dit seide hi om dat
des luttel achtē eñ hi
also onnosel genoech
weer. Want hi der al
soe luttel v̄slaghē had
dit seide hi. Mer hi sei
de dat hi veel menschē
gewont had daer hy
niet van en wost weer
si storuē of niet. Eñ doe
ic seide dat dit alte
grote sunde weer ende

synē scepper hier in ver
toret hedde. Doe ant
worde hi my wat ic om
te penitencien settē wol
de voer syn sundē dat
wolde hi gerne ontfaē
en voldoē sonder enich
beydē. Want die mē
schen van den lande
hebbē dat also nature
lic ghelycker wys dat
si bereder syn totten
quadē. dan ander mē
schē van anderē lan
de. Also syn si oec ber
eyder en vaster totter
penetēciē te doen als
si bekēnē dat si ghedw
aelt hebbē. Dit heb ic
hier om ghesecht dat
ic hoer beestelicheit tonē
wil

Als ic voerseide
doe die heilige
patricius dit voerseide
volc bekerē wolde vā
orē dwalinge. Ouermids

anxt der pinē en myne[n]
nen der blytscapē. Doe
sprakē si dat si nim
meer tot xpm bekerē
en soldē. Noch om die
myrakulē siende die
hi dede. noch om syn
predicacie. Et en weer
dat yemant van om
sien mocht die pine
vandē quadē en blyt
scap der goeder. Op dat
si seker wordē en werē
vandē dinghē die men
seghe dan die men horē
de geloefdē. Dese heili
ghe patricius die ynnich
tot gade was hi wart
doe noch ynniger in wa
kē in vastē in bedinge
en in anderē goedē we
rken om des volcs sa
licheit. En doe hi om
aldus tot goedē werkē
gaf. Doe apenbaerden
om onse herē ihesus xpus en
gaf om een ewangelie
boeck en enē staf den
men noch holt in yr

lant voer groet heilich
dom eñ in groter wer
dicheit. Desen seluẽ staf
heit men ihesus staf om
datte ons hẽ ihs xps
synẽ lieuẽ vrient patri
cius gaf. Eñ die in dit
lant die hoechste ertsch
bisscop is. Die sal hebbẽ
den text der ewangeliẽ
eñ den staf voer een te
kẽ vandẽ hoechstẽ bis
dom vandẽ lande. Eñ
onse hẽ leydẽ patricius
wt inder woestynen
eñ toendẽ om daer enẽ
rondẽ putte die binnẽ
hol was eñ seide. Soe
wie dat ghewaer pe
netencie duet eñ gewa
pent is mittẽ gewaren
geloue. Eñ in desen graf
gaet eñ die tijt van enẽ
daghe eñ een nacht da
er in duert hi sal gerey
nicht werdẽ van aldẽ
sundẽ syns leuẽs. Eñ
daer doer gaende en
sal hi niet alleen sien

die pine der quader ge
ist dat hi sterck blinet
indẽ geloue soe sal hy
oec sien der heiligẽ glor
ie. Eñ aldus ontfoer
om onse hẽ van synen
oghen. Eñ S' patricius
wart vuult mit geeste
licker vroudẽ beide om
dat om onse hẽ sich om
openbaerdẽ. Eñ hi om
dit graf of cule ghea
penbaert of getoent h
ad daer hi dit volck
mede haeptẽ te bekerẽ
van ore dwalinghe. Eñ
tehant maectẽ hi tott
seluer stat een kercke
daer hi in settẽ sunte
Augustinꝰ canoneken
die der heiliger aposte
len geloue na volgedẽ
Eñ dese cule die inden
kerckhof is buten den
voerhoeft vander ker
ken ten oestenwart om
muerden hyt. Eñ ma
ecten daer doeren nen
eñ slate. Om dat om

nycmant en onderwō
de daer in te gaen mit
oumoediger stoltheit
eñ sonder orlof. Eñ hi
beual den slotel daer
van te haldē den prior
van der kerkē. Eñ in
des heiligē vaders tydē
soe ghinghē veel mens
chē ouimids berouwem
sse in dit hol. Eñ doe sy
weder quamen gauē
getuych dat si alte gro
te tormentē haddē gele
den eñ oec grote blytsca
ppen gesien hadden. Eñ
die heilige patricius be
ual dat men oer v'tony
ghe solde bescryuē in die
kerke. Eñ by orē getuych
nisse begondē die ande
ren. S' patricius sermoē
te ontfaen. Eñ om dat
daer een mensche in ge
reynicht wort van syne
sundē. Soe noemt men
stede sunte patricius ve
gevuer. Die stat der ker
kē heit men regularis

Na sunte patricius
doet was een pr
ior in in dese kerke. die
heilich was van leuē
eñ alti dat hi mer enē
tant en had in synen
mont. Eñ sunte grego
rius seecht al is die
alde mensche gesont
nochtant is hi altoes
sieck van der altheit
Dese goede man om
dat hi niet schynē en
solde mit synre altht
den anderē v'drietelic
te wesen. Soe dede hi
tot synre behoef ma
ken een camerkē by
der canonikē dormit'
ner die ioncste broed'
als si desen oldē vad'
visiterdē soe plaghen
sy om al boerdende te
seggē vader hoe lange
wilstu in dit leuē bli
uen. Eñ hi seide lieue
kynder ic hedde liever

haestelicker van hier
te varē dan aldus lan
ge te leuē. Die wil ons
herē die moet geschien
hier en geuoele ic niet
dan onsalicheit. Mer in
den toecomēden leuen
haep ic groter glorien
Die canonikē horden
dicwile van oren dor
ter in sijnre cellē die en
gelē mit om singhen eñ
sprekē eñ songen in de
ser manierē. Du bist se
lich eñ selich is die een
tant die in dijnē mon
de is die nye lecker spi
se en smaectē. Want sij
spise was salt eñ droge
broet eñ sijn drank was
kalt water. Eñ ten les
ten als hi begeerden
voer hi selickē tot onsē
here. Eñ men sal dit
weten dat in sūte pat
ricius tydē eñ na sijnre
~~doet~~ tijt veel menschē
in dit vegeuuer gingē
van [illegible] welkē somghen
quamē weder eñ die

anderē bleuē daer in
v'larē. Eñ dat die geue
v'telde die weder qua
men dat screuē die ka
nonikē. Eñ dit is in
gewontē vandē heiligē
patricius eñ die na om
quamē gesat. Dat nye
mant in dit vegeuuer
gaen en mach sond'
orlof des bisscops. In
welkē lande dit gele
gen is. Eñ die nut sij
nē vrie wil kiest voer
sijn sundē daer in te
gaen. Eñ als hi totten
bisscop comt eñ seecht
om sijnē wil. Soe salt
om die bisscop ontradē
des ingaens eñ seggē
om datter veel sijn in
gegē die niet weder
en quamē. Eñ ist dat
hi in sijnē wil volstan
dich is. Soe seint die
bisscop brieue mit om
van beuele totter stat
Eñ als die prior van
der stede die brieue ge
lesen heft soe sal hi dat

oec om ontrade eñ v̄
minne daer voer ende
tone om die anxt vā
veel menschē die daer
in v̄laze bleuē syn
Mer ist dat hi bliuet
in synē wil sterck Soe
leidet hi om in die ker
ke dat hi om oefenen
sal in wakē in beden
xv dage En als die da
ghe geeyndet syn soe
v̄gadert die prior die
clerkē daer om Ende
men duet die vroems
se eñ geuet desen mē
schē dat heilige sacra
ment Eñ men besprē
ghedē mit wijwater tot
ten dienst Eñ aldus
mit processiē eñ mit
letanien soe leydet mē
om totter dorē des ve
gevueers En die prior
luket op die doer vo
er om allē eñ seecht
om die anvechtinge vā
den duuelē eñ datter
veel menschē in v̄lazē
bleuē syn Mer bliuet

hi vrome in synē wil
soe ontfanct hi van el
kē priester die benedix
ie eñ biddet om allen
dat sy voer om bidden
Eñ hi maect mit syn
re hant een cruce vo
er syn hoeft eñ geet in
En te hant slutet die
prior die dore eñ geet
weder mitter processie
in die kerke Eñ des
anderē dages vroe soe
coemt die prior mitt
processiē weder totter
dorē eñ luket si op Ist
dat men om vindet so
leydet men om mit bl
ytscoppē in die kerke
Eñ duet om noch eens
xv dage vastē oefenen
in gebede eñ waken
Mer ist dat sys totter
seluer urē niet en vindē
soe syn sys herde seker
van synē v̄lies Eñ die
prior slutet die doer eñ
si gaen en wech

Et geuiel in on
sen tide in coninc

steues dagen dat een ri
dder die ouen hiet. Daer
men dit af vtelt die qu
am totte bisscop te bie
chte. In wes bisdom dit
vegevuer was. En doe
om die bisscop berispte
om sijn sunde dat hi
onsen hē vtornt hedde
swarlicke. Doe suchten
hi van ynnighe berou
wenisse. En laef den
den bisscop dat hi pe
netencie doen solde na
sijne wil. En doe die bis
scop om penetencie set
ten wolde na manieren
sijnre sunden. Doe ant
worde hi want ic als
ghi segget mijnen sceppere
also seer vtornt hebbe
Doe wil ic an nemen
penetencie die bouen al
penetencie swaer is want
om dat ic vdienen mach
en sal vlatenisse mijn
re sunden soe wil ic bij
uwe orlof gaen in sunte
patricius veghevuer.
En die bisscop ontriet
om dat te doen. Mer
die ridder van menlic
ker stoltheit en volbor
den des bisscops ontra
den niet. En die bisscop
om dat hi om hier af
keren wolde soe seide hi
om datter veel mensc
hen in gebleuen waren
Mer in geenre mane
ren en mocht hi des
ridders herte die war
achtich berouwe had
sijnre sunden niet daer
af keren. Die bisscop sei
de dat hi monick wor
de of dat hi canonic
kes cleder an dede. Die
ridder antworden dat
hi dat niet gerne doen
en solde eer hi gegaen
weer in dat voerseide
vegevuer. En doe die
bisscop sach die vromic
heit van sijnre berou
wenisse. Doe sande hi
mit om enen brief anden
prior vander steden dat
hi desen ridder die in
penetencien was solde.

leidē nadē sedē in dit
vegevuer. Eñ doe die ri
dder comē was eñ die
prior sijn sakē wost. Doe
leyde hi om voer dat
veel menschē daer in
vlarē werē op dat hi
en hier af treckē solde
Mer die ridder ondacht
dat hi got swaerlicken
vtornt had. Eñ ouermids
berouwenisse eñ heter
penetenciē soe verwan
hi des priors ontraden
Eñ aldus soe leydenen
die prior in die kerke
daer hi nadē seden xv
dage oefendē in vasten
in bedingē. Doe die vol
daen warē. doe leiden
om die broeders eñ die
clerckē als voerseecht
is tottē vegevuer. Ende
daer seide men om we
der die manier vandē
tormentē die onvdrech
lickē sijn. Eñ die prior
ontriet om dese penetē
cie an te gaen. Mer doe
die ridder volstandich
blef. Doe ontfinc hi vā
den prior dit wort. Du
salste nu ingaen inden
naem des herē. Eñ salste
soe lange doer een hol
gaen onder die eerde he
nt du daer wt comes
in een velt. Daer du in
vindē salt enē sadel
mit wonderlicker kon
st gemaect. Als du daer
in bist gecomē so salstu
tehant badē hebbē die
dy ernstelickē sullen
seggē wattu lidē salst
Eñ als die dan en we
ch gaen eñ du alleen
indē sale blijues soe sul
len tehant die pijnre
totti comē. Want aldus
st lest men datten genē
geschiet is die voer dy
hier in gegaen sijn. Mer
west vrome indē geloef
xpi. Dese ridder droech
in sijn herte enē man
lickē moet. Eñ ontsach
niet die vrese die hi hor
den die anderē mēschē
vvonnē haddē. Eñ hi

die wilneer

die wilneer was mit
ysere̅ inder menschen
stride. Die was nv har
der gewapent mit ge
loue. mit hape̅ en̅ mit
gherechticheit. En̅ op
die ontfarmherticheit
gads ghinc hi betrou
welicken in om tegen
die duuele̅ te vechte̅. En̅
ierst bat hi om allen
dat si voer om bidden
solde̅. En̅ hi maecte̅ vo
er syn hoeft een teyke̅
des cruces. En̅ blidelic
en̅ betrouwede ghinc
hi doer die porte in. En̅
die prior sloetse te hant
van bute̅ en̅ kerde̅ te
hant weder mitter pro
cessien in die kerke. De
se ridder begeerde̅ een
nye ongewonlic ridder
scop te doen. En hi ginc
vromelic voert al was
hi alleen. En̅ lange do
er dat hol lopende en̅
haepte̅ in onsen here
En̅ doe die donckerhei
den meer en̅ meer wie

sen soe ṽloes hi cortelic
dat licht alre claerheit
Ten lesten daer hi ginc
begonde om te apenba
ren een cleyn licht doer
dat hol. En̅ niet lange
en waest hi en quam to
tten voerseide̅ velde en̅
totte̅ sale. Want daer
en scheen gheen licht
dan also hier pleget te
apenbare̅ inden winter
na der sonne̅ ondergaen
En̅ dese sal en had en
geheel want. Mer hi was
alrewege̅ gesticht op co
lumen en̅ die afhange̅
als eens moncks cloe
ster. En̅ doe hi langhe
om den sale gegae̅ had
ṽwonderde̅ om dat wo
derlicke maecsel. Doe
ghinc hi daer in en̅ vant
se bynne̅ noch wonder
licker gemaect. Aldus
sach hi neder en̅ keer
den somtyt syn oghe̅
hier en̅ daer en̅ ṽwon
derde van des saels re
tscap en̅ schoenheit.

Doe hi ecutijt alleen ge
setē had. doe quamē. xv
mannē als geestelic die
nyes gestorvē warē. En
also gedect mit witten
cleederē. En sy groetenē
inde naem ons herē en
setdē saten mit om ned'
En die een sprack mit
om en die anderē zwe
ghen. En dese scheen
oer prior en oer leyder
te wesen en hi seide
Gebene dyt d si di hē
almechtige got die
in dynē hertē vast
heft gewnnett euen
goedē wil. En hi moet
in dy volbrēgen dat
goet dat hi begonnē
heft. En om dattu ghe
comē biste tottē vege
vuer gereyncht te wer
den van dynē sundē
Of du salte gedwon
gen werdē van nodē
veel dingen te doen in
anlic. Of onnuds tin
cheit dat got v biedē
moet mit live en mit
ziele vlazē bliuē. want
altehant als wy wege
gaen syn soe sill dit hu
ys vuult werdē mit sc
aren van bosen geestē
Die dy swaer tormen
ten an doen sullē en
sullen dy dreyghē meer
te doen. Hy sullē dy lanē
weder totter portē te
brengē ongequest daer
du in quames. op dat
du oren wil volbrechts
En si sullē om pinen
in deser manierē of
sy di also bedriegē mo
gen. En ist dattu in
eniger manierē of
mit grootheit der pinē
v wonen werdes of
mit oren dreygē v veert
of mit gelostē bedragē
soe bistu vlazē mit live
en mit ziele. Her setstu
goedē hoep inde geloef
also dattu noch mit
pinē noch mit dreigē
noch mit oren gelostē
niet vleyt en werdes
Mer dattu se vonwer-

des als niet. Soe en sal
tu niet alleen gereynic
ht werden van dynen
sunde̅. mer du salte oec
sien die tormenten die
bereyt werden den sun
dere̅. en̄ die rust daer
die gerechtighe̅ altoes
in v̄bliden. Hebt got al
toes in dyne̅ gedachten
en̄ als si dy pine̅ soe ro
epe an onsen he̅ ihm̄ xp̄e
want om dat anrope̅
des name̅ soe saltu te
hant v̄loest werde̅ va̅
deser pine̅. Wy en moge̅
hier niet langer bliue̅
mit dy. mer wy beuelen
dy den almechtige̅ gade
En̄ aldus doe si om die
benedixie gegeue̅ hadde̅
doe ghinge̅ si en wech
Dese ridder die aldus
geleert was tot niet
maniere̅ der ridderscap
Die wilneer menlic te
ghen die mensche̅ vacht
hi was tehant bereyt
manlicker ~~manlicker~~
te stride̅ teghe̅ die duuele̅

En̄ mitte̅ wapen xp̄i v̄
sekert v̄beyde̅ hi welker
vianden duuelen iersten
ten stride roepe̅ solde. hy
was gecledet mitte̅ pan
ser der gerechticheit. en̄
mitte̅ hoep der v̄winnīge
en̄ der ewiger salicheit
wart die gedachten ver
loest. als dat hoeft mit
ene̅ helm. En̄ mitten
schilde des geloue̅ die
om bedect. Want hi had
dat zweert des geestes
dat is dat woert gads
Dat is ynnich anropen
ons here̅ ihm̄ xp̄i dat hi
om bescherinden mit
comelicker v̄sekertheit
dat hi niet v̄wonnen
en worde van anvechti
ghe der viande. En̄ die
goedertiere̅heit en bede
oech om niet die nyema̅t
bedriege̅ en mach die ge
ne die gerechtelic in oer
betrouwe̅ Die ierste pijn

Als die ridder als
voer geseecht is
alleen int huys sat on

vueert eñ wachtē der
duuelē stride· Doe be
gonde hi haestelickē
te horē om dat huys
een gerucht· Als of al
die werlt in beroerī
ghe hed geweest· want
al heddē als om docht
al menschē eñ al bestē
der werlt eñ der zee
eñ inder locht te samē
uut oere macht geru
cht gemaect· Sy en he
den gheen mere geru
cht moghē makē· Eñ
en hed hi nutter cruc
ht gads niet besternit
geweest· hi hedde nuttē
gerucht wt synē sinnē
gecomē· Niet na desen
aurt van dusdanē ho
ren soe volgedē daer
een aurtelic ansiē vā
den duuelē· Want siē
lick begondē si int hu
ys te comē een ontellic
ke veelheit van bosen
geestē van eyselicker
formē Al schaterende
eñ bespottende begōdē

si om te groetē en in la
ster om te seggē Ander
menschē die ons dienē
en comē tot ons met
dan nader doet· Hier
om syn wy dy schuldic
mere loen te geuē· dat
du onser geselscap der
du ernstelickē gedient
heues aldus seer eren
woldes· Dattu den du
ch dyns doets met v
beydē en woldes· Mer
dy leuendich ons leue
ren woldes lyf eñ ziel
te samē dit heues du
gedaen om mere loen
te ontfangē· Eñ hier
om saltu ouuloedelic
ontfaen den vdiendē
loen van ons· Want
voer dyn sundē pine
te lidē bistu hier geco
mē· Du salte hebben
mit ons dattu suekes
droefheit eñ vdriet·
Mer nochtant om dat
tu ons tot noch toe he
ues gedient wilstu on
sen raet doen eñ weder

keren. Doe sullē wy dy
een graue doen dat wy
dy ter portē leydē sullē
daer du in quames on
gequest dattu leuende in
die werlt dy v̄blidē moe
ges eñ dattu niet al en
v̄lieses dat dynē lichām
suet is. Dit gelaefdē sy
om om dat si om bedrie
gen woldē mit anxt of
mit smeykē. Mer die ge
waer rydder xp̄i en wa
ert niet mit anxt bero
ert of mit smeykē v̄leit
Want mit enē moede
vonwerdē hi oer dreigē
Eñ en antwordē te ma
el niet als se smeitten

Doe Die .md' pij
die duuelē sagē
die ridder si vonwerdē
doe grymedē si eyselicke
op om. Eñ maectē int
huys een alte groet vuer
eñ bondē om hande eñ
voete eñ worpenē daer
in. Eñ mit yserē hakē
toegē si om hier eñ da
er al ropende. Eñ doe
hi ierst int vuer quam
doe leet hi swaer pine
Mer dese man gads die
ombeset was mitter
hulpē syns conicks. Eñ
vandē voerseidē minē
geleert. hi en had niet
v̄getē die wapen der
geestelicker ridderscap
Eñ doe om die duuelen
int vuer worpē doe an
riep hi den goedertierē
naem ih̄u eñ tehant
wart hi v̄loest vandē
vuer als van oren ier
sten dreigē. Want doe
hi ons behalders naem
in geropē had doe was
al dat vuer eer ment
gesprekē conde alsoe
ghelesset dat mens een
vonck niet en vant.
Eñ als die ridder dit
sach doe wart hi stolter
eñ settē vaster in syn
herte dat hi se voert
meer niet ontsien en
wolde. Doe hi sach dat
hi so lichtelic v̄wan mit
den anropē des heiligē

namē Die derd' pine

Aldus lieten die duuelē dat huys en̄ mit gerope en̄ mit grotē geruchte treckē sy den ridder mit hem. En̄ doe sy wt quamē doe sc eydender een dele van om. En̄ somige togen desen ridder doer een woest velt dat was donck' en̄ die eerde was swart. En̄ hi en sach daer anders nyemant in dan die duuelē die om treccten. Mer oer bernenden wynt weydē daer den men nauwe mocht horen. Nocht mit scarpheit soe scheen hi syn herte doerbarē. En̄ sy treckenē tottē eynde wart daer die sōne te myd somer op geet. En̄ doe si daer comē warē als int eynde vander werlt doe keerdē sy om totter rechter syden wart af. En̄ toghenē doer een wyde dale teghen suden

en̄ totter stedē wart daer die sōne op geet te myd wynter. En̄ doe sy derwarts keerden begondē si te horen onsalich roepen en̄ screyinghe als van aldē volc der werlt. En̄ hoe hy daer nare quam hoe hy claerlickē hordē oer weyninge. En̄ ten lestē om̄ des sleppinghe der duuelē soe quamē die rydder in een altē langhē wydē velde van onsalicheidē en̄ vā droeuicheidē vuult was hy en konde dat eynde van desen velde niet gesien om dattet alte lanck was. Want et was vol van mānen en̄ van wyuē en̄ ionghē en al den die al naect op die eerde laghē mitte buyck. En̄ mit ysere negelen en̄ gloyende doer hande en̄ voete doer slaghen en̄ wt getreet waren. En̄ et scheen dat sy die eerde van droefheiden aten. En̄ sommich tyt

riepen se al weynende
spaer spaer ontfermt
onser ontfermt. Her
daer en was nyemant
die sparē eñ ontfermē
conde. Eñ oec schenen
die duuelē onder hem
eñ ouer hem te lopen
eñ en vustē niet te slaē
mit vlegelē die alte ha
vet warē. Doe sprakē
die duuelē tottē ridder
Du salte dese pine oec
liden ten si dattu dues
te onsen raet eñ laetste
van dijnē wil eñ keer
ste weder. Eñ wilstu et
doen soe sullen wi dy
vredelickē eñ ongeseert
hī weder leidē totter por
ten daer du in quaems
eñ laten dy gaen. Eñ
doe hi dit v̄smadē doe
leyden sy om neder op
die eerde. Eñ begondē
mit negelē doer te slaē
gelijc den anderē. Eñ
doe hi aenriep den na
em ihū xpī doe en mo
chtē si dat niet doen

Hier Die iiij pine
Doen gingen sy
nederwart vandē vel
de eñ sleyptē den ridd'
in een ander velt. Dit
van mere onsalichei
den vol was van mā
nē eñ van wyuē van
jonghē menschen eñ
olden. Die in die eerde
mit gloyendē negelē
warē genagelt. noch
tant tusschē desen eñ
die anderē vandē an
derē velde soe was
dit onderscheide die
ierste laghen mittē
buck op die eerde. Eñ
die anderē mittē rug
ghe op die eerde. Op de
sen saten bernende dra
ken in wonderlicker
gedaentē eñ te scordē
dese onsaligē mit glo
yendē tandē als of si
se etē woldē. Eñ om der
ander hals of armen
of om oren lichamen
warē vuerighe slangē
gewondē Eñ staken

oer hofdē in die bynne-
ste der onsaliger Ende
oer crupe gloyende sne
bben in oer hertē Eñ et
scheen dat op sommighen
lichamē satē wonderli-
ke grote peddē eñ ber-
nende. Die oer snebbē
staken in oer herten
als of si om pijnden
oer hertē wt te treckē
Eñ die aldus doer ge-
nagelt warē eñ also
gepinicht. Sy en hieldē
nūmer op van weynē
eñ van kreyschē. Die
duuelē liepen oer ond'
hem eñ op hem eñ pij-
den sy alte seer te slaē
mit vlegelē. Die rydder
en conde dit eynde van
desen velde niet gesien
behaluē die wijtheit da
er hi in quam eñ wtgīc
want hy wart geleyet
doer dat velt. Die duue-
len seydē om die pine die
du siests die saltu oec li-
den ten sy dattu voldoes-
te onsen wil eñ weder

keerste Eñ doe hijt v'sma-
den doe pijndē sy om mit
negelē also te negelē. Mer
sy en mochtē des niet doē
doe sy hordē den naem
Jhesus Die vyfte pine

Sy leydē den ridder
van daer mit derde
velt dat vol onsalichei-
den was. Van mannen
eñ van wyuē van iongē
eñ oldē die oec also doer
nagelt lagen als die an-
derē voerseecht. Ende
also veel meer dat om
die menichuoldicheit d'
nagelē. Vandē ouerstē
des hoefts ten nederstē
des voets. niet vinden
en conde ledich eens
vingers breets stede. De-
se en mochtē nauwe op
heffen oer stēmē mede
te ropē. Mer als een mē-
sche die byder doet is
soe gauē si crenckelickē
oer stēmen. Dese stenē
naect als die anderen
warē. Eñ wordē gepini-
cht mit cuē coldē bernē

den wijnde eñ mit vle
gelē geslagē vandē du
uelē. Eñ sy seidē om de
se pine moetstu liden
ten sy dattu volbordes
te wederkerē. Eñ si wo
ldenē doer negelē. om
dat hi oer dreyghen v̄
smadē. Doe riep hi an
den naem ihs eñ sy
en mochtens met doē

Van die vijfte pijn

Vhier treten si dē
ridder eñ quamē int
vierde velt dat vol w
as van veel viers. Da
men al manierē van
pinē vant. Somighen
hingē an gloyendē ket
tenē. Somigē mittē han
den. somige mittē haer
somige mittē armen.
Somige mittē dien. eñ
die hoefde nederwarts
in swevelicker vlāmē
Somighe in vuer ende
in yseren hakē geslagē
In die oghē. of in die orē
of in die nase gater. of
in die kele. of in die bor
st of in die scemte. So
mighe briet men in oue
nen. somige v̄brant
men in pānen. Somige
warē doerstekē mit
gloyendē spetē eñ briet
se mit vuer. Eñ somige
duvelē wijndē om eñ
die anderē driptense
mit menigēhande ghe
smoltē metael. Eñ op
al dese liepē die duue
len eñ sloegē se mit vl
egelē. Eñ al manierē
van pinē die mē denc
kē mocht die waren
daer gesien. Eñ hi sach
daer somige die sijn ge
sellē haddē geweest die
hi sach eñ wael kende
Ghecn tonge en mocht
te vollē v̄tellē dat ropē
eñ dat krijsschen der on
saliger eñ screyē dat hi
hordē. Want niet alleen
en warē dese velde vol
van zielē die gepinicht
wordē. mer oec van du

uelē die se pinichden
En doe sy den ridder
daer pinighē woldē
En hi riep dē naem
ihs doe wart hi ver
loest Die vij pine

Doe sy van dā
ouer gecomen
warē Doe saghē sy
voer om een vuerich
rat dat wonderlic
kē groet was Ende
in die velghē des ra
ets warē alre wegē
yseren gloyende ha
ken doer slagē Die
een helft vandē ra
de stont opwart in
die lucht En die an
der helft stont ned'
wart in die eerde
En een vlāme stin
kende van zweuel
vuer quam wter eer
den op om dat rat
En v̄barde onselickē
die gene die daer hin
ghē an dat rat Doe
seydē die duuelē tottē
ridder dese pine saltu
oec lidē et en si dattu
weder keerste Mer du
salste ierst sien wat
sy lyden Hier om stie
ken die duuelē an bey
den sydē aneidē tus
schen die spekē vandē
rade en dreiden soe
eyselickē seer Dat mē
niet gesien en condē
den enē vandē ande
ren onder gnen der
gheenre die daer an
hinghē Want vand'
groter snelheit des
lopens soe scheent een
vuerich omrinck te we
sen En doe si den rid
der op dat rat gewor
pē haddē en om keer
den in die lucht en
opuheuē haddē Doe
anriep hi den naem
ihū xpī en quam sō
der seriheit daer vā

Ende
si togenē
van dan voert Ende

treckē den ridder mit
hem tot enē grotē hu
ys wart dat eyselickē
rockē En et was zeer
wyt en̄ lanck dat mē
dat eynde daer niet
af gesien en conde.
En̄ doe sy noch een de
le daer af warē soe
blef die ridder staen
om die grote hetste die
daer wt quam en̄ hy
ontsach om voert te
gaen. Hier om sprakē
die duuelē wat v̄beid
stu dit is een bade hu
ys dattu wilste of en
wilste du salte daer
in gaen en̄ mittē an
derē daer in baden
En̄ men begonde wt
den huys te horē wey
nen en̄ screyē. En̄ doe
hy int huys gebracht
was doe sach hi enē
wyer en̄ verveerlickē
en̄ eyselickē van ansiē
Want die dele vandē
huys was vol ronder
puttē die an malcan
derē stondē also dat
men daer nauwe tus
schē of met gaen en
mocht. En̄ elke put
was vol van metael
daer een grote scare
van mānē en̄ van wi
uen van aldē en̄ van
iongē in stondē gesou
cken. Somige totten
oge brouwē. somighe
tottē ogen. somighe
tottē lippē. somige tot
den halse somige tott
borst. Somighe tottē
nauele. somige totten
dien. Somige totten
knyē somige tottē be
nen. Somige mit enē
voet allee. En̄ somige
mit beydē handē of
mit eenre alleen. En̄
si weyndē al van gro
ter pine en̄ riepē Ende
die duuelē sprakē mit
desen saltu badē. Doe
hieuē si den rider op
en̄ pyndenē te werpē

in enē put. Mer als si
den naem ihesus horde
soe en mochtē sys niet
doen.

Ast ghingē en
swech vand' stat
eñ treckē den ridder te
ghen enē berch. Daer
hi sittē sach soe groten
schare van mannē eñ
van wyuē eñ al naect
gecrōmet. Also dat sy
al die hi te vorē sach
om luttel dochtē lidē
Dese satē als die den
doet ontbeydē. Eñ sagē
mit anxt totte nordē
wart. Eñ doe dese rid
der v'wonderde wat de
se onsalighe schare ōt
beidē. Doe seide om een
vandē duuelē et mach
schien dattu v'wonde
rs wat dit volc mit
soe grotē anxt ontbey
dende is. Nauwe had
die duuel syn worde ge
eyndet. Daer en quam
een van nordē een stor
mende wynt die die du
uelen mitten ridder eñ
al dat volc begrep eñ
warp se op die ander si
de des berchs in een
stinckende riuier al
weynende eñ al kysen
de daer si in gepinicht
wordē mit ontellicker
keldē. Eñ als si om pyn
den op te comē witten
water soe stietense die
duuelē die optē water
liepē weder onder. Eñ
die ridder en had niet
v'getē den naem syns
behalders an te ropen
Eñ hi vant om alsoe
sonder beydē an die
ander syde ouer die ry
uier

Noch en warē die
duuelē niet v'saedt
van pinē den ridder
xpi an te doen. Eñ sy
ghingē eñ treckenē wt
wart. Eñ hi sach voer
om een alte grotē vlā
me van zweuel stynckē

de als wt enē putte op
comende. Eñ als naecte
vuerighe menschē mānē
eñ wijuē iongē eñ aldē
worde in die locht op ge
worpē als vonckē vuers
Eñ als die cracht der
vlāmē te niet ginghen
soe vielē si weder inden
putte eñ int vuer. Doe
sy daer by quamē doe
seidē veel duuelē tottē
ridder. Dese vlāmighe
putte is die ingaue der
hellē hier is onse wony
ghe. Eñ om dattu ons
tot nu toe gedient heues
soe saltu sonder eynde
mit ons bliuē eñ al die
ons dienē. Eñ coemstu
daer eens in soe salstu
ewelickē mit liue ende
mit ziele vlarē bliuē
Mer nochtant wilstu
doen onsen wil soe sal
stu tot dijnē gade wed'
kerē. Die ridder betrou
wedē in gads ontferm
herticheit eñ v'smadē

oer gelaftē. Doe worp
pen die duuelē om sel
uen inde putte eñ dē
ridder mit om. Ende
woe hi dieper inden
putte quam voe hi om
dieper vant eñ merc
pine leet. Want syn
pine was soe groet
dat hi by na v'geten
had den naem syns
behalders. Eñ got ga
ft om in eñ hi kerdē
weder tot om seluē
anropende den naē
ihs als hi best mo
cht. Eñ te hant wa
rp om die cracht vā
der vlāmē op in die
locht mittē anderē
die daer in warē. En
hi quam neder ende
stont een luttel bene
uen den putte. Eñ doe
hi achterwart treetē
vandē monde des pu
ttes eñ hi daer stont
eñ en wost niet wat
hi doen mocht. Quamē

ander duuelē wten
putte die hi niet en
kande als ic segghen
mach. En̄ seidē wat
steestu hier. Onse ge
sellen seidē dy dat hi
er die helle is. Hy logē
want dat hebben wy
van gewontē altos te
liegē. Op dat wy die
gene bedriegē mitter
logē die wy mitter wa
erheit niet en mogen
bedriegē. Hier en is die
helle niet mer wy sul
len dy daer nv leyden

Mit grotē geruch
te trectē sy den
ridder van daer Ende
quamē tot eenre stync
kender ryuirē die wide
was. En̄ onder tuut
zwelicker vlāmē ende
vol van veelheidē der
duuelē die om seiden
Du salte wetē dat die
helle is onder dese ber
nēde rienyer. Ouer dese
ryuier lach een brugge
En̄ si seidē den ridder
du moetes ouer dese
brugge gaen. En̄ wy
sullē wynt en̄ storme
makē en̄ werpē dy da
er in. En̄ onse gesellen
die daer in syn sullen
dy gripē en̄ v'sinckē in
die helle. En̄ wy sullen
ierst proueē woe seker
dat is daer ouer te gaē
En̄ si hieldē syn hant
en̄ strekense ouer die
brugge. Want pynlicke
dingē warē op deser
bruggē die seer te ontsie
warē den genē die daer
ouer ghingē. Dat ierste
was dat sy soe gelat
was al hedde si oec her
de breet gewest dat een
niet of nauwe synen
voet daer vast op hed
moghē settē. Dat and'
was si was alte smael
dattet scheen datter nye
mant op en hed mogē
gaen of staen. Dat derde

was sy ghinck soe hoge
eñ soe steyger opwart
in die locht dattet eysc
lick scheen die oghē op
wart te heffen totter
hoechheit der brugghen
Mer noch seyden se wil
stu ons volbozdē dattu
weder kerē. Die ridder
xp̄i dacht in om seluer
van woe veel vreesē om
syn goedertierē voerspr
eke v̄loest had. Eñ hy
en riepe weder synen
naem eñ begonde al
gemackelicke op die
brugge te gaen. Eñ hi
en geuoeldē gheen ge
latheit der bruggē. Eñ
hi ghinc vast betrou
wende in onsen hē. Eñ
woe hi hoger opwart
ginck woe hi die brug
ge wider vant. Ende
siet allentkē soe wies
die brugge in bretheidē
alsoe seer dat daer wa
el twe karrē die een
beneuē die ander solde
ghevarē hebbē. Mer
die duuelē die den rid
der daer gebracht ha
ddē die en mochten
niet voert gaen. Mer
sy bleuē staen ten voe
ten vander bruggen
v̄ beydende dat die rid
der vallē solde. Eñ doe
si sagē dat hi vrome
licke ouer ginc doe v̄
vulleden si die locht mit
also grotē geruchte
dat dē ridder zware
docht dat geroep eñ
eyselicker dan enige
pine was die hi voer
van om geledē hadde
Eñ doe hi sach dat
si staende bleuē ende
niet voert gaen en mo
chtē. Doe gedacht hy
syns goedertierē leyde
rs eñ ghinc te sekere
voert. Eñ die duuelē
liepē op die rivier eñ
en worpē oer haken
na om. Mer hi ginck
oū ongewont van om

Eñ ten lestē ghinc hi
soe vromelickē voert
eñ sach die widicheit
der bruggē soe seer
wassende dat hi nau
we en mocht dat wa
ter in beidē sidē sien

Hier om lieue
broeders laet
ons rekenē dat li
den deses leuēs. tegē
die tormentē eñ on
salicheidē vandē vor
seidē stedē. Want ist
dat men die een tegē
die ander leget in die
wage der gedachtē
Soe sal als die menic
hede des ontellicken
sandes vander zee
gerekent werden te
gen enē sachtē regen
Die ontellicke onse
licheit vandē pinen
zware apenbarē. Eñ
als ic wane soe en sal
nyemant van sunt
lickē gedachtē genoe
cht hebbē in vleyselic
ken begeertē also lan
ge als hi dese tormētē
merct. mit sinerē an
sien der gedachtē. Eñ
went zwaer dunct
syn eñ scarp om te ge
uen of vtien om xp̄s
wil in een cloester. Hy
gedenck woe lange oer
p bitter pine is inden
tormētē. Ontellickē is
lichter des closters strē
ycheit eñ die scerpheit
van alte harder regu
len eñ disciplinē. Daer
men socht die noetdor
fte des liues eñ der zie
len sonder sorchuoldi
cheit vandē voerseidē
stedē der pinē. In welkē
als men geloeft die
onsaligē voer oer su
den die si in desen leuē
niet gebetert en heb
bē lidē. All en syn se
nochtant niet die mee
stē sundē. mer oec voer
die mynste die mē in
roecklosicheit gedaē

da heft menichuoldeche
ker mit langer onsalich
eidē gepinicht werdē· wat
somige sundē die mē seer
lyt dat herde cleyn of lic
ht syn· niet dat se cleyn
of licht syn· mer om dat
se in desen leuen van ga
de lichtelic werdē v'geuē
den geuē die gewaer be
rouwe hebbē· En ist dat
se yemant haldet na
desen leuē in v'sumenis
sse hier te beterē· Die en
sal se niet lychtelic mer
zwaer geuoelē indē pinē
Nyemat en bedriege dā
om seluer vander licht
heit synre sundē om se
luen troestē om dat se
licht heitē· want woe
se lichter na onsen dunc
ken syn woe si mere we
rden voerdē ansicht des
scheppers eñ des scerpē ric
hters· Ist dat wi se ouer
mids roechlosheidē v'su
mē te beterē

Dese ridder die nu
vri was vā allē
moynisse der duuelē die
ginck voerwart· Eñ sach
voer om een grote muere
op gaende vander eerdē
tot in die lucht· Eñ si was
wonderlick eñ vā soe
schonē maecsele datter
niet teghē te rekenē en
is· Eñ hi sach daer een
poerte in gheslatē die
ghesiert was mit golde
mit siluer· Eñ mit ander
en metael eñ mit duer
barē ghesteynte bleuckē
de in wonderliker claer
heit· Eñ doe hi der poertē
bi eenre haluer mylē ne
kēde was doe ginck si
teghē om op· Eñ daer wt
quam teghen om soe gro
te suetē roecke dat al
die werlt als om dochte
in gheerude verwandelt
gewest si en solde soe gro
te zueticheit niet ghehad
moeghē hebbē· Eñ hi ont
finck soe grote cracht
vādē roecke dat om doch

dat hi die pynē die hi ghe
ledē had wael solde nv
hebbē lidē moeghē sond̄
pyn En̄ hi sach ter poertē
in vā bynē claerre wesē
dan der sonnē schyn En̄
hi begerden alte seer daē
in te gaē. selich is die mā
die men aldus danē poe
rten op duet En̄ die gho
en die desē ridder daer
comē liet Die en bedroch
om niet want doe hi eē
deel daer af was doe qu
am daer wt oen gemoe
te een processie mit cru
cen en̄ mit vanē en̄ mit
cortysen. en̄ al mit gul
denē palmē alsoe schoen
en̄ soe groet als om docht
dat nye in deser werlt
ghesien en was alsoe da
er sach hi mēschē vā alre
hande ordenē en̄ geyste
licke man en̄ wyue ion
ck en̄ olt hi sach daer sō
myghe als ertsche bissco
ppe. sommyghe als abtē
En̄ conoucke En̄ mony
kē En̄ priesterē En̄ dien

res van gradē der heiliger
kerken en̄ al ghecleet mit
heiligen ghewade als oerē
staet toe behoerdē want
si al beide clerckē en̄ leikē
nuttē seluē ghelikenisse
van kledere scenē ghecleet
daer si gade inder werlt
inede dienden En̄ si ontfin
ghen desen ridder mit gro
ter blitscop en̄ werdichei
den En̄ sy leidenē myt om
mit sanghe vā suetē ghe
lude dat nye inder werlt
alsulck sanck ghehoert en
was En̄ si ghinghē aldus
bynen der poertē Doe desē
sanck ghedaē was en̄ die
processie ghescteiden doe qu
amen twe ertsche bisscop
pē en̄ namē desen ridder
besiden myt om en̄ toedē
om dat lantscop. En̄ die
mynlichᵉ daer af En̄ doe
si myt om sprakē doe gebe
nedidē sy gade irst Die syn
herte myt groter vrouwe
heit gesterket had in dē
tormētē En̄ sy leydenē doer
dat wide mynlicke lant

scop Eñ hi sach hier eñ daē
meer ghenoechlicker dinghen
dan hi of enych wael gheleert mynsche solde
moeghē schriuē of wt spreken
Dit lantscop was
myt soe groter claerheit vā
licht bescenē. Als die claerheit
der sonnē v̄donckert
dat licht van eenre kertsen
Alsoe soldet moeghē
schryuē dat die claerheit
der sonnē te middaghe
verdonckert wdē solde
mitter wonderliker claerheit
des lichtes vanden
lantscop Die ridder en
mochte die grote blutscop
van desen niet al wetē.
Om die grote goetheide
daer af sonder allene vā
der sidē daer hi doer die
poerte in quam want
ouer al wast als wide
mersche die gruene syn
Eñ versiert mit menyg
hande bloemē eñ boemē
eñ crude En als hi seide
hed hi daer moeghē blyuen
hi solde mittē rucke

vā dē crude ewelike geleeft
hebbē Dat lantscop
en verdonckerde niet
die nacht want die claerheit
van dē suuerē claerē
hemele verlucht si
myt groter claerheit Eñ hi
sach daer soe grote men
nychuoldicheit der mēschē
Dat om docht dat nye
mēsche in desen leuē soe
grote mēnychte en sach
Eñ vā desen warē som
myghe in deser steden
Eñ sommyghe in andē
en stedē by vergaderinghe
ghedeilt nochtant
ginghē somyghe vāder
eenre ghesselscop in die ander
als si woldē myt groter
vrolicheit Eñ aldus ghe
melt dat die een vanden
aensiē oen verblidē Eñ
die ander des ghelikē al
soe weder. Tot sommyghē
stedē stondē si in korē eñ
songhē gades lof mit sā
ghe vā suetē ghelude En
alsoe die sterrē in claerh
eiden die een vā dē andē

onderscheit heuet alsoe
was een onderscheit in
eendrachtich inder my
licheit der claerheit vā
oeren kledere eñ aen
sichtē want sommyge
schenē ghekleet mit gu
doenē kledere somighē
mit anderē somighē m
mit gruenē mit roden
mit blauwē mit ghelē
eñ mit witte nochtant
nae der formē in kledē
dat elck inder welt h
had want dat toendē
den ridder vā wat v
dienstē elck in die wer
lt was of van wat v
ordenē eñ welecker t
kleder ghemenghet w
as van verwē Daer
sach men claerheit van
versceydenē licht somi
ghe ginghē gheeroent
als konynghe sommyge
droeghen guldē palm
en in oerē handen. D
at aensiē was vā dus
danē eñ soe vele men
schē was dē ridder ge

noechlickē te sien eñ on
tellicke suete was dat
hoerē vandē suetē sange
eñ ouer al hoerdē hi der
heilighē sanck die gade
laefdē elcker vblidē hē
vādes anders vroude.
mit soe grotē rocke der.
sueticheit waest ouer al
veruult dattet sceen dat
si al daer by leefdē die
daer woendē eñ al die
dien ridder saghē Die
laefdē gade van syne
toe komst als vloesinge
syns dodes eñ si verblidē
den Daer scheē in somy
ghe manyerē te werden
een nye blitscop vā syre
toecoemst eñ verblidē
de al Ouer al hoerde mē
der heilighē suetē sanck.
si en ghenoeldē daer noch
heit noch kolde noch en
saghē niet dat si vtornē
mocht of om schade. Alle
dinghē warē vredelick.
genoechlick eñ bequeme.
hi sach daer voel meer
dan alle mēschē solden

spreken mogen of scryuē.
Alsoe dese dingē voldaē
warē doe seiden die bissc
oppē totte ridder. Hie bro
eder om mits der hulpen
gades soe heues du ghe
sien dat du begerdens
te sien wat doe du her
werts quemes doe sa-
ges du die pynē der su
dē. Eñ hier hebstu ghe
sien der heilighē ruste
der gerechter. Gebene
dyt soe si die scepper eñ
vloeser die dy aldus r
danē wil gaf by wes
ğeien du wael gedaen
heues te lidē die pynē.
nv lieue vrient wy r
willē dattu wetes w
at stedē dat syn vādē
pynē die du gesiē heuē
Eñ wat lanscop van r
soe groter selicheiden
dat hier is. Dit is dat
ertsche paradys daer
onse yrste alders wt
gedreuē wordē om die
sondē der ongehorsā
heidē want na dē dat
hi got ongehoersam was
eñ vonnerdē onder gade
te wesē soe mocht hi voert
meer niet siē dat du siestē
Ja oec een ontellicke mer
re blitscop want hedde hi
gehoert in suuer heidē gad
woert nider hoecht der en
gelscher bescouwinghen
soe hedde hi der moeghē ge
brukē der heilighen engel
sche bescouwinghē. Eñ doe
hi in ongehorsamheit ge
vallē was van dus gro
ter zalicht soe verloes hi
oeck dat licht synre ghe
dachtē daer mede hi ver
licht was. Eñ daer om
doe hi in erē was eñ dat
niet en verstont soe was
hi gherekent mittē onwi
sen beestē eñ wart hem
ghelick. Eñ al syn naeco
melinghē om die mysdaet
synre ongehorsamheidē
ontfinghe die sentēcie r
der doet als hi dede voer
die versmade sunde der
ongehorsamheit. Telesten
wart onse goedertiern

got beweget op die onselic
heit des menschelicke ghe
slechtes. En dede syne een
bare soen onsen here ihm
xpm menscheit ontfaen.
En om dat wy ommyts d
de doepsel syn geloue ont
finghe soe worde wi ont
bonde van sunde die wy
voerdede en vanden erf
sunde en verdiende te co
me tot desen lantscop ayc
om dat wy nae der ont
fanckemisse des gheloue
dicwil sundichde soe was
noet dat wy ommits pe
netency ghenade vcreghe
vande sunde. die wy de
de. Want die penetencie
die wy voer onser doet
of in onser lester siecheit
outfinghe. En in onse leu
en niet en voldede. Die
hebbe wy voldae nae on
ser doet in die stede der
pyne die du gesie heues
sommighe langhe tyt en
sommighe corte tyt nae ma
te der sunde die pyn lyde
want wy syn al ouer ge

come doer die stede tot dese
ruste. Och ouerlide en ontel
licke vrese. En alle die ghe
ne die du sages in elke ste
de der pyne behalue byne
de monde des helsche puts
Als si ghereynicht syn soe
soele te leste tot deser ruste
come en beholde werde ay
oec daghelicke come hier
sommyghe die ghereynicht
syn en die outfae wy als
wy di outfae En leide se
hier myt vroude in want
nyemant van om die in
pyne syn en weet niet wo
langhe hi daer in wesen
sal. Want myt missen en
myt psalme myt ghebe
de en myt aelmysse also
dicke als men se voer o
doet. yewer der pyne ver
mynre daer mede of me
set se auer in pyne. Tot
dat se alte mael ommids
dusdane waeldade vloest
werde. En als si dus tot
deser stat en ruste comen
syn soe en wete sy niet
woe langhe si hier blive

sullē want niemant van
ons en mach dat weten
woe langhe hi hier wesē
sal want alsoe si indē ste
den der pynē na manier
en oere sundē groeth[t] ou
faen die tyt dat si duerē
sullē Alsoe oec wy die hir
syn nae verdienstē des
goedes soe sullē wy hier
in dese rustē langhe of
onlanghe duerē Eñ al
syn wy alte mael vry vā
pynē nochtant en syn e
wy noch niet werdich +
op te varē totter hogher
vroudē noch nyemant
van ons en weet dē da
ch of die tyt dat hi op
ghenomē sal werdē tot
beterē staet. Soe wy sien sy
hier in groter rustē mer
nae der tyt dat elkē ghe
sat is soe sullē wy aver
gaen in meerre rustē want
alle daghe wasset onse
ghesel scop eñ mynret al
al daeghe die zielē wtē
pynē tot ons comē Eñ
van ons op ghenomē eñ
varē int hemelsche pare-

dys Doe sy dit ghesacht
haddē doe namē sy den
ridder myt om. Eñ ghin
gen op enē berch Eñ sy
hietē om op wert siē Eñ
seide si woe om die he
mel dochte ghedaē we
sen vā verwē Eñ hi ant
wordē om hi schynt ge
lick den golde dat geluy
et indē ovē. Doe seidē sy
dat is die poerte vādē
hemelschē paredys hier
varen sy in die van ons
op ghenomē werdē in
dē hemel Du salt oeck
wetē dat onse here ons
al daghe eens voedet myt
hemelscher spysē Eñ woe
gedaē die spyse is Eñ woe
bequem dat is dat saltu
te hant besmakē myt ons
oft got wil. nauwelicx
was dit woert gesprakē
Daer quam als een vlā
me viers neder vallen
van dē hemel. Die alle
dat lantscop overdectē
Eñ si scheiden eñ deildē
oer in radyē Eñ sy ginck
neder op elcks hoeft Eñ

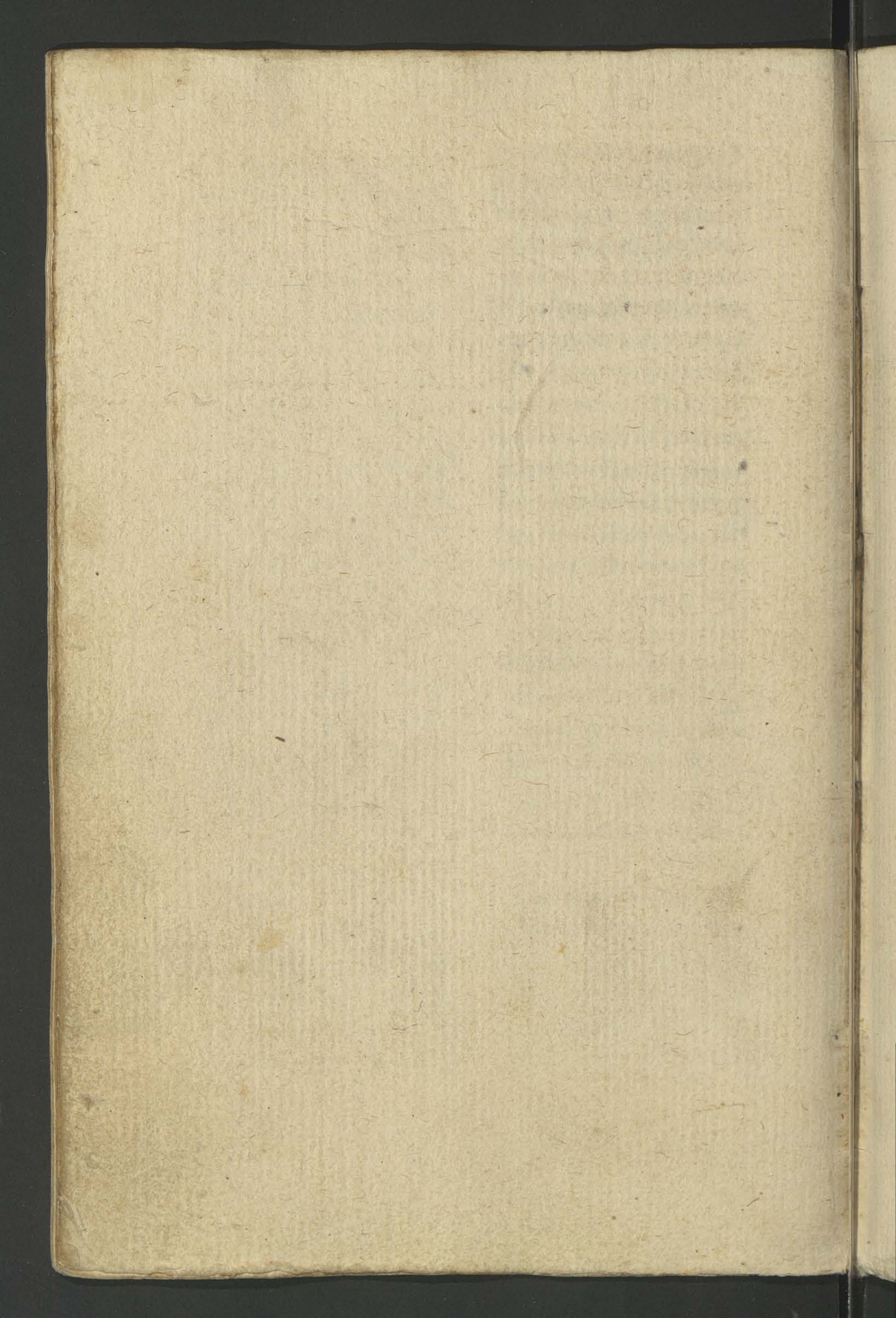
ren leistē ghinc se al mō
er si quam oeck op dē
ridder eñ die anderē eñ
si ginck in om. Eñ daer
af ghevoelde hi soe gro
te suetichē eñ ghenoech
tē in herte eñ indē lic
ham. Dat hi om die grō
heit der suetichet bina
niet en wiste wer hi d
doet of levendich wer
er die stonde ginck
onder. Dit is seidē sy
die spise daer wi eeus
des daghes vā gade
mede gespiset eñ ghe
voet werdē. Mer die
op ghenomē werdē in
hemel die ghebruken
dese spise sonder einde.
Eñ om dattu in enē de
le ghesiē heves dattu
begeerden te siē als dē
goeder mēschē rust eñ
der quader mēschē py
nen soe moetstu lieve
broeder kierē dē wech
den du komē bist. Eñ
ist dattu voert mer soe
berlickē eñ hedickē lefs

soe saltu des moeghen
seker wesen niet allene
van deser rustē mer oec
vander wonighe der he
melē. Mer ist dattu dy
weder besmettes mytte
onreynē sundē eñ geno
echtē dyns vleysches siet
soe hebstu ghesiē selver
wattu hebbē salt indē py
nē hier om kier weder
sekerlickē wat al die di
anrst dede doe du quemē
dat sal dy outsiē als du
weder kierst. Mit desen
woerdē wart die ridd
vueert Eñ bat dē bis
coppē al dat hi mochte
Dat mē om vā dus gro
ter vroudē niet en dw
oughe weder te kieren
tottē verdriet deser we
relt. Eñ se seidē om tē sal
niet wesē als du biddes
Mer also alst got gheor
deniert heft die al dinc
weet wat alre mēschē
orber is Eñ al wenēde
eñ iamerlickē soe kier
dē hi weder eñ drouich

Eñ doe hi die benedictie vã
ontfanghẽ had soe kier den
hi weder onuerueert totte
doerẽ daer hi in quam. Ende
die prior die daer quam m
mitter processiẽ ontsloet dõ
die duer eñ vant om daer.
Eñ leidenẽ myt blytscappẽ
in die kerke. daer hi xv dae
ghe bleef in vastẽ. eñ in be
dinghe. Eñ daer nae vertelde
hi ons al dat om gesciet was
Hier yndet die hystorie van
sunte patricius vegevuer

Dese patricius was int iaer
ons heren. cccc. eñ lxxx als ghe
screuẽ steet int passionael eñ
oec van sinẽ leuẽ. En wart
ouer ghesat wt dẽ latyn in
duutsche. Jn dẽ iaer ons heren
iiij. c. lxxxvij bi sunte Re
migius tijt. Got si gelaeft

Een aue maria voer den
scriuer soe wie hiẽ in leset

Hier begint die biecht dochter

Gelauet eñ geert si die naem ons hēn ihu xpi
dat hi ons dat beelde d' waerheit voer gedrage
heft dat hi seluer is daer ons nyemant bedrieghē
en mach. Men leset inde heilighē ewāgelio dat onse hē spisede
mit vyf broede eñ mit twe visschē veel ludes. Dat ierste broet
sullē wi alsoe v̄stuē dat wi bekēnē sullē wat wi ewelic in gade
syn gewest eñ wat wi nu in gade syn. Dat and' broet dat wi
proeuē sullē onse leuē ind' tyt woe wi al onsen tyt hebben
v̄sumet hier toe behoeuē wi hulpe. Dat is enē sekerē biecht'
enē guedē biechter sullē wi proeuē hier an heuet hi in om
die dingē die totter waerheit gehorē soe moegē wi om der
waerheit getrouwē eñ dat sullē wi proeuē in drien stucken
Dat ierste dat hi si een guet priester. Dat and' dat hi sy
an enē guedē volcomenē leuē. Dat derde dat hi heb die gewalt
die een guet biechter hebbē sal den saltu suerkē an welcker
stuc du en vindest dat leget di wael wat arbeit du daer om
lides tot dē saltu gaē. Eñ salte voer om vallē mit enē rechtē
ernste als maria magdalena viel viel voerdē voetē ons herē
ihu xpi. Eñ salte om trouwelickē biddē dat hi di hoer der
got. Hier saltu om op doen dyn hēte als du voer onser hē ihu
xpi v̄schinē moetes indē ionxtē dage daer alle dingē mer
waerheit apēbaer syn. Legge af alle schemte eñ bekēne
dat got alle dyn sundē gesien eñ gehoert heft. Eñ di al die
voer gade mēē spiegel der waerht syn die wetē al bet dyn
gebreck dan du seluer. Eñ en schame di niet voer dynē
biechter mer schame di voer gade eñ voer alle dē vriedē
gads. Merckt dat got al dyn werckē eñ al dyn worde
gesien heft mit synē gotlickē ogen. eñ doe op dyn herte eñ
bekēne al dyn sundē. Soe saltu om mynlikē biddē here
geestelike vader ic bidde v hudē om die mynne die xp̄s ande
cruce bant dat gi my wiset dē naestē wech tot mynre
salicheit. Daer mach die biechter wisen drie wege dat
saltu wael v̄staē. Hi settet dy boete eñ leert di dattu

wed' dues dattu toe onrechti gedaē heues. Hi heitet di wed'
geuē heues du eulich onrechti goet. Hi heitet di wed' doē dattu
ye mēschē gedeedes dati di leet weer dat hi et dy gedaen hedde
et si mit wille of mit wercke. Eñ waer du ye wille gewōnes
eñ niet te wercke en mochtes bregē dat moetstu mitten wille
beterē. Die wille sal alsoe syn dattu eer woldes lidē dusent
doede eer du ōmer mit willē woldes dynē euē kerstē schade
wilstu dynē boesen wille die tot ondoechtelickē werckē ende
boesen werckē wordē is beterē die moetstu mittē werckē bete-
ren ¶ Ten erstē houdie waer du ye houerdich weres dat saltu
ynnentlike wandelē dat alle die lude proeuē moegē dat dy
dyn houdie leet sy. Wy hebbē die houdie voer gesat want
si is ons een schedelic gebreeck an onser ewig' salicheit
Bedragē houdie berouet geestelicke eñ werlicke oere
lude oere ewig' salich'. Weet di nu wat houdie is wat
ghi ye gedeedet daer in ghi v geualsit hebt ond' die lude
dat is bedragē houdie daer in werdi berouet al uwer
ewig' salich' ¶ Traecheit an gads dienst. Hier na suldi
proeuē traech' andē dienst gads wat ghi ye gedaē hebt
dat ghi wael beter mocht hebbē gedaē dat is traecheit
in gads dienst. Hier suldi annaen eñ suldu alsoe vlietelic-
lickē beterē. eñ of yemant in doetlickē werkē si dat du
dat proeues dat dy oer schade leet sy als dyns selues
Eñ gi sult v alsoe an geestelickē dīgen haldē dat gi mit
nyemant becōmert en syt dan mit gadē allee ¶ Ghierich'
hier proeue d' ghierichheit gebreeck waer du ye ghierich' gedeedes
dat saltu ny alsoe myldelickē wed' mittē leuē beterē dat
men proeuē mach dat di al ghierich' vā al dynē hētē
leet si. Weetti wat ghierich' is dat heitmē boese ghierichheit
dat mensch des begeert dat got niet en is ¶ Dat vierde is haet
eñ nyt. Waer du hat eñ nyt gewōnes op dynē euē kersten
dattu om dat deedes dattu niet en woldes datmē di dede. Heuestu
yemant schade gedaē mit dynē werckē dat moetstu beteren
mit liue eñ mit goede. Heuestu yemant syn eer benomē of
gekrencket mit dynē worde. Du salte voer dē mēschē vallē
eñ salte oetmoedelickē biddē dat hyt di v'geue doer got. Eñ
salte om alsoe lange an streuē dat hyt di v'geuē moet van
mynē. Dit saltu stede haldē voer aldē ludē eñ salte alsoe lange
vandē mēschē reden dattu om alsoe veel erē gewīnes als du
om benomē haddes. Dat weet voerwaer dat moet syn offstu

gads genade ōmeer vinde wolt soe moetstu geldē aldē schade dē
du dynē euē kerstē ye gedeedes. Weet dat nydige worde harde
schadelic syn wāt wi moegē dat goet wed' geuē mer die eer en
konnē wi niet wael wed' geyeuē daer om soe hoet dyn worde
¶ Die vyfste schade is torne. Proeue wattu ye gedeedes in dynē
torne mit wordē of mit werckē dat saltu beterē mit sachtmoe-
dygē wordē. Weet dattu worde moeges sprekē in dynē torne wor-
destu daer in vondē du woredes een kynt des ewigē doets. Du mages
een woert sprekē hier dat wort gedragē te romē ēn voert ouer
meer hoe wilstu dat wed' sprekē. Weet et moet syn men moet
van noede geldē al dat men schuldich is. Menige lude spreken
en solde ic niet seggē dat waer is ēn will sprekē vā oers euē
kerstēs gebrecke. Ic segge di ist dattu hores sprekē dyns euē
kerstēs gebreck nochtā en saltu des niet meldē. Hoeges du des
niet lutē du en sprekes daer af soe saltu gaē daer nyemant en
is tot om ēn saltet om seggē sachtmoedelic. Ēn doechtelic saltu
voer om wādelē mit dynē wordē ēn mit dynē werckē ēn salte om
oetmoedelicliken biddē dat hi af latē wil vā synē ewigē schade
Ēn wil hi des niet doē soe saltut brēgē voer dē gene die dit gebeterē
moegē. daer saltu syns ledich syn ēn saltes voert niet uit dynē mōde
latē comē om enich quaet dat di die mēsche doē mochte. wetet
verwitestu om syn ondoecht in dynē torne du doeste een doetlike
sunde. Ēn heffes om uitte sundē ēn werckes di daer in. Die mēsche
die nu een sund' is die noch wael een goet mēsche wdē. hier om
sullē wi die sundē v'getē ēn al dat gebreck ons euen kerstēs Ēn
sullē onse gebreck ansiē. Ēn sullē alle wege des v'getē dat got v'-
getē heft. wāt al des gebrecks des mē gansen rouwe heft gehat
des heft got v'getē des en soldē wi nummer gedencken ¶ Dat seste
is oūmate etens ēn drinckēs. Dattu etes menig'hande ēn lates
dynē euē kerstē hongerich gaē ēn dorstich die licht gotlicker
is dan du biste. want du biste ryck en hi is arme na redē ind'
tyt. Hier sullē wi merckē na xp̄s wordē dat hi sprack selich
syn die armē dat hemelryck is oer. Dit gebreck saltu beterē
op dattet dy got v'geuē moet ¶ Dat seuēde gebreck is onsuuicht
hier op spricct een heydens meyster wat wi doē oūmate des wi
niet noetdorftich en syn et si mit wordē of mit werckē dat heet
onsuuiheit. Die wintepper henget uit enē reep tot enē teykē dat hi
wyn v'copē sal. ēn als hi dē wyn v'coft heft soe duet hi dē reep af. Alsus
sullē die gene doē die oer gebreet willē beterē. Die onsuuer syn
mit wordē ēn mit werckē sullē soe genoecliken wandelē ēn alsoe
kuyseliken voer allē ludē. Dat alle die lude moege sprekē dat om
alle dat leet si dat oūmate heitē mach ¶ Nu moeges du merkē
oftu die x gebade gehaldē heues al dyn dage. Merct wat xp̄s seecht

ghi sult mynē uwē got van al uwē hertē van al uwer zielē vā
al uwē crachtē. Proeue woe duck du dat gebrakē heues Doe du
dit gebot brakes doe brakes du si alle. Hier moechstu dynē biech
ter seggē woe duck du die gebrakē heues vā dynē kynschē dagē
Soldē wi nv seggē vā aldē tien gebadē als du dynē biechter
seggē soldes die redē wordē ons te lanck. gi moetse proeuē bet
in v seluer dan wise v bedudē moegē Nu saltu proeuē die seuē
gauē des heiligē geestes woe duck du si wed' standē heues En die
seuē werkē d' barmhertichit ongedaē heues gelatē dat dy got
semelicke verwitē moet andē ionxstē dage. Die dochter redet
dan weder den biechter. Die biechter spricht Nu neme an een nye
leuē laet en beter dy in al dynē leuē dat got al dyns gebrecks
vergetē moet. Dit is die ierste raet des biechters en die ierste wech
Doe mach si sprekē hē is dit die naeste wech tot mynre ewiger
salicheit. Hoe spricht hi neen et moet van noede sijn allet dat ic
hier gehetē heb. Doe sprack si hē wiset my optē neestē wech
Hi sprack tehant en thent du dit leuē besies. en beide thent
du dyn gebrekē af gelacht heues en come duck wed' tot my
Dit duet si en comt duck wed' en is horē biechter gehorsam ende
spricht hē ic wil dat doē dat gi my heitet thent tot mynē doet. Of gi
my radet in dat leuē daer ic koenlic misteruē moege. Die biechter
seget heues du af geleget al dyn gebreckē. Hy sprack ia alsoe veer
als ic ōmer mocht in deser tyt en wil doē bis an mynē doet. Hoe
spricht hi soe wil ic di wisen enē wech en enē nyē raet. heb enen
waerachtich mont enē reynē lichaem. en een mynende ziele. Desen
wech en desen raet saltu v'staē. Enē waerachtigē mont dat is dat
die mēsche anders niet en spreke mittē mondē dan als hyt meynt
mittē hertē. Got is die waerheit en die saltu sprekē. En als du
niet meer bedē en moeges vā gade en niet meer denckē van gade
soe saltu sprekē van gade. aldus saltu al dynē wil nemē vā gade
Een reyn lichaem saltu alsoe v'staē dattu alsoe dier brackē salt
mit gotlicker vortē dattu niet in dy en lates wonē dat got niet
en is. Een mynende ziele saltu alsoe v'staē dat si mynē dat
oer gelijc si dat is got. Mittē saltu di vengē dattet dy onbillic
duncke dat dyn h'te niet en breke van ouerloediger mynē. Dan
spricht si om toe woe is my dit soe vremde sal hi my ōmermeer
wesen bekent. Hi sprack ia doe dat ic di heite legge af alle
dat dyn ziele duster maket op dat di luchtē moege dat licht der
waerheit. Hoe kan dyn ziele wael den wech weder op gaen
daer si van geuallē is. ¶ Bidē derdē broedē sullē wi v'staē
die barmhertichheit gads. Och sich an die trouwe der barmhertichheit
gads die di got bewiset heft. Hi gaf di dynē vriē wille tot in dynē
doet. en hi loesdē dy mit om seluē. en heft di gewasschē mit synē
bloede. En heft di geloest van dynē erfgebreckē alsoe duck als
du genadē sueckes mid' tyt. Soldē wi vand' barmhertichheit gads
seggē soe gebreckē ons der tyt al soldē wi leuē thent anden
ionxstē daghe. Menige ludē sprekē vā voersienicheit gads

weten dat ons got voersien hadde tot synre ewiger salicheit dat
had hi ons daer betoent dat hi ons onsen vrie wil had gegevē
dat wi mochtē doē dat beste en̄ latē dat archste. Hier sullē wy
proevē hebbē wi rechtē rouwe al onser gebreckē. Wildi weten
woe rechtē rouwe gedaē is dat is alsoe goet dan di te sien dattu
eer woldes lidē dusent doede eer du ōmer meer woldes sun-
digē. Veel lude sprekē ic heb rechtē rouwe om myn sundē
mer si blivē in oerē gebreckē. Du goede mēsche die daer
getocht wilt werdē indē heiligē geest en̄ genietē willes der
barmhertichheit gads. Du salste hebbē drierhande rouwe
om dyn gebreckē. Die ierste rouwe is dattu ye weder dynē
got en̄ weder dynē lie gedades mit wordē of mit wercken
Den anderen rouwe is dattu ye gedades weder dynē even
kerstē. Wilstu genyetē der barmhertichheit gads en̄ dat hi dy
dyn gebrecke vergevē en̄ dy doepe indē heiligē geest. Soe saltu
dy billickē ontfermē over alle mēschē die nu xpē gebeelt
syn of si hebbē mysdaē tegē dy. Dit moet syn oder noet
oftu ommer genade wilt vindē. Die derde rouwe is
dattu dy van hertē ontbermes over dy seluer en̄ besies
die tyt die dy got gegevē heft dattu bekēnē machs dyn
ewige salicheit. En̄ die alle creaturē heft geschapē
dat si dy wisen tot dynē bestē goede. Daer af spricht
sunte Augustinus alle creaturē wisen my tot gade
hier om moet ic hebbē rouwe. Sal ic here ōmer meer
tot dy comē dat moet an dyn barmhertichheit liggen.
Die tyt geet en wech die du my gegevē heves en̄ du bli-
ves ongewynt en̄ onbekent van my daer af hebbe ic
rouwe sen̄ vruchte hē dat ic rechtē rouwe niet en gewinne
als ic van rechte solde. Mit dē vierdē broede sullē wi bekēnē
die gerechticheit gads als die barmhertichheit. Alsoe barmh-
tich als hi is alsoe gerecht is hi oec in om selvē. Weten
solde ic v seggē van der gerechticheit gads der worde dē
ludē te veel en̄ der weer wenich die ōmer genade sochtē
Daer om soe bewisen wi dē ludē die barmhertichheit
gads en̄ werpēse in dat wegevuer dat si indē ionxtē
dage genade vindē mochtē oft niet eer wesen en mach
Weet dat die gerechticheit gads alsoe strenge is in
hoer seluē dat alle mēschē grouwelē mocht. Dat
bekende xps wael doe sprack tot synē iongeren

Als gi al dat duet dat ghi v̄moeget soe sul-
di nochtant sprekē dat ghi ōnutte knechtē
syt. Dat is wael bewiset uut sunte iohan
die nye ouel en beghinck die om van gads
scheidē moest die si dē duē gelyc seidē mādē
walde seker hi bekende die waerheit gads
Ic sprecke meer dat die gerechticheit gads is
alsoe strenge dat een mensche hed volbra-
cht al die doechtlicke werckē die al mēschē
ye volbrachtē die daer syn mādē ewigē leuē
En̄ wort hi vondē in hoeft sundē die daer-
heiter houdic geestelic of lyfelick of een
and' hoeft sunde. Weet wie in eure wort
wondē hi moet ewelic v̄doemt syn Ic
sprecke dat alle die heilgē die in hemel-
ryck syn voer dē menschē bedē et en mocht
niet helpē. Ic sprecke meer dat xp̄s voer synē
vader neder viel en̄ maria syn moeder ~~et en~~
et en hulpe niet die en mach nūmer genade
vindē. Daer om segge ic dat een mensche weer
die dusent hoeft sundē hedde gedaē en̄ die be-
kende. En̄ een ander mensche weer die niet
dan een hoeft sunde hedde gedaē en̄ hi der
niet bekēnē en wolde hi worde v̄doempt. Ic
segge meer hedde die mēsche alle die doechdē
gedaē et en mochte om niet helpē hi en moest

v̄dempt syn mitte v̄demde. En die and' wort
behalden die dusent hoeft sunde heft gedaen
en̄ die bekent en̄ hi voert leuet mit gansen
rouwe en̄ mit rechtē wille si nūmermeer te
doen. En̄ mit steder mynē si toe beterē thent
an synē doet weet dat die steruet mitte selgē
Eya nv merct woe selich die syn die alle oer
dage sund' hoeft sundē hebbē geleuet en̄ die
daer moegē sprekē mitte iongelinc. Jc heb
die x gebade gehaldē alle myn dage dat xps
sprack mynē dynē got van alle dynre zielē
tracht. En̄ die sich oec gehuet heft allē syn
dage voer die sunde die daer heitet geestelike
houdie. Diē vyftē broede sullē wi v̄staen
dē rechtē geloue. Dat sullē wi alsoe v̄staen
dat wi rechtē geloue sullē hebbē in gade. En̄
wie daer gelouet in gade die moet gade getrou
wē en̄ moet gade bekēnē en̄ soe moet hi gade
mynē. Mensche besich dattu rechtē geloue
hebbes soe moegestu des geloue dat got alle
dinck v̄mach. Die meysterē sprekē wie rech
tē geloue alsoe veel heft als een mosters
kaern die duet enē berch tottē merē wael
wael gaen. Hier om sullē wi ons vhetē dat
wi hebbē een afleggē van alle dē dat v̄ger
lick is en̄ dat ons dat licht met v̄dustert
en werdē dat is onsen rechtē geloue daer
wi got in sien sullē. Weter wie daer mach

spreke̅ ic bin een e recht kerste̅ mēsche die sal stue̅
in gade alsoe dat hi gads discipel si dat hi sich
richte na syne̅ worde̅ en̅ wercke. Wetet wat
dat xp̅s leet dat leet hi daer om dat hi onse
beeldener weer tot onser ewiger waerhe̅t want
hi is die waerheit selue die di wisen kan mare
rechte̅ geloue. Ic spreke wi totte̅ vad' kome̅ sal
die moet in xp̅o tot om come̅. Wie oec de̅ vader
bekēne̅ wil die moete̅ in xp̅o bekēne̅. dat heft
ons xp̅s bewiset doe philipp9 sprack thoene
ons dyne̅ vader. doe sprack hi. Wie my siet die
siet myne̅ vader en̅ waer myn vad' is daer
bin ic. Hier om sulle̅ wi proeue̅ dat wi rechte
de̅ selue̅ na sulle̅ volge̅ dat moet syn of wy be
halde̅ wille̅ w̉de̅. Veel lude spreke̅ woe mochte
ic doe̅ als xp̅s dede dat heft ons xp̅s geleert hi
sprack nempt v cruce en̅ volget my na. Dat
suldi alsoe v̉stae̅ dat hi v niet en heit lide̅ den
doet als hi an de̅ cruce starf. hi sprack volge my
na dat is dat wi om volge̅ sulle̅ unt voltomenē
leue̅. Wettet wat ons gebrict md' tyt va̅ syne̅
leue̅ dat wi om niet en volge̅ op dat ahre hoech
ste synre worde en̅ wercke̅ dat ontbluet ons e
welic dat moet ōmer syn. Hier om is dat hi spr̅
in myns vaders huys syn veel wonyge. Sekerlic
et sal menich mensche totte̅ hemelrick comen
die des gotlicke̅ ansichts niet meer en gebrucket
dan een lichte sōne in ene̅ duystere̅ walde. Eya
lieue vrient proeuet dat wort dat xp̅s sprack
tot synre moye̅ doe si om bat voer oer soenen

Hi sprack wi drinckē wil uuter dē nappe dē ic drinckē
sal die sal myn erfgenaē syn in myns vaders ryck
Aldus suldi merckē wie dat wi ons hier meten
soe sal ons got wed' metē in syn ewige rike. Hier
op spriet sūte. Augustinus alsoe veer als wi om
hier bekēnē eñ mynnē dat sullē wi ewelick metē
Die meyster sprack vand' hellē ic segge v wael
wat die helle si die helle en is anders niet dan een
wesen. Dat suldi alsoe v'staē soe een dief die dat
lyf v'boert hedde en gevangē is proeuet woe dē te
moede is eñ dan die and' lude in vroudē siet soe veel
is om te wors. Aldus geschiet dē die inder hellen
syn eñ got scouwē eñ alle syn vriende. dat seggē
die meysterē dat dat oer alre meeste pyn si. Dit
v'nemet die goede dochter van den daer wy af
gesprakē hebbē eñ geet tot oerē biechter eñ spc̄.
Heer wiset my mē nesten wech tot mynre ewig'
salicheit. Hi sprack dochter laet di genoegē. Sy
sprack my en genoeget nim̄er alsoe lange alse
ic ongesekert bin an mynre ewig' salich't. Hi spc̄
dochter du biste des ewigē leuens seker. Si sprac
heer heuestu my gewiset tot mynē naestē wege
Hi sprack daer toe wisen di alle creaturē. Sy
sprac alle geetet vorwart wi en syn got niet.
Hi sprac dochter hier mede heuestu begeringhe
genoech. Sy sprac heer my en genoeget niet. Hi
spc̄ wilstu my niet geloeuē soe geloeuet dē wordē
ons heren ihū xp̄i dat hi spc̄ nemet v cruce en volg
my na. Dat saltu alsoe v'staē als du gedues dat
du v'maectis soe saltu dy latē genoegē eñ daer

mede genoeget ynde. Sy sprack hed ic gedaē dat ic
v̄mocht. Hi spr̄c wat wiltu doē. Si spr̄c ic wil laten
eer eñ goet vriende eñ mage eñ alle vitwendigen
troest die my van creatuerē geschiē mach. Doe spr̄c
die biechter wiltu my vit latē. Si spr̄c ia ic heer sal
ic al dinck latē soe moet ic v vit latē. Hi spr̄c en
neme di des niet an et en is niet vrouwē gegeuen
Sy sprack ic weet wael. dat geen vrou toe hemelrijck
en mach comē si en werde een man. Dat suldi alsoe
v̄staē si moetē menlicke werckē werkē eñ moetē
menlike hertē hebbē mit volre cracht dat si om
seluer moegē wed̄staē eñ allē gebreckelickē dingen
Hi sprack my dunct dat du harde sterck syste my
heft wonder woe du meer lidē moeges dan du geladē
heues. Sy sprack heer ic mach allet dat liden dat xp̄s
om my geledē heft. Hi sprack dat syn worde. Si spr̄c
ic segge waer. Hi spr̄c wiltu my des berichtē. Sy sprac
wael. Ic heb gehoert dat die gotheit der menscheit
nye in en quam in allē lidē dat xp̄s ye geleet. Hi
sprack dat is waer die gotheit is onlidelic want si
en geleet nye yet eñ en sal nummer yet gelidē wāt
si en mach nyemant beroerē. Si sprack allet dat
hi geledē heft dat mach ic wael lidē. Hi spr̄c des be
richt my. Sy spr̄c ic doe. Ic weet wael dat xp̄s die edel
ste mēsche was die ye gebarē was hi was vā twe
eñ tseuentich gesledītē. Ic spreke meer hi was dat
edelste bloet dat marien herte ye gelepstē. Weet
dat icket billiker lidē solde allet dat hi door my ge
ledē heft. Men proeuet die lide na edel dom soe si
edelre syn soe si clenlicker syn. Hier proeue ic by

dat ic bet lidē mach dan xp̄s. Volde ic seggē van
alle dē dat ic weet en̄ bekēne van sijnē edelē nyvaic
sijn leuēs mid' tijt. in enre rechter willig' armoede
soe weet dat mijn hte mocht breckē. Hi sp̄c berade
di wael. Sy sp̄c ic heb my harde wael beradē weet
dē dach dat ic leue soe wil ic volgē dē raed des heilgē
geestes. Hi sprack wat redet die heilige geest. Sy sp̄c
dat ic my late in die geweldige hant gads en̄ dat
ic late al onthalt d' creaturē. Hi sp̄c du wilste
ouel. Si sp̄c waer an. Hi sp̄c dattu niet en wilste
volgē wijsheit dat gehorsamihᵗ en̄ drecht is. Sy sp̄c
wil gehorsam sijn tot an mijnē doet. Hi sp̄c wien
Sy sp̄c xp̄o dē hemelschē vader dē iohanes gehor
sam was mid' woestenē en̄ maria magdalenē
en̄ maria vā egiptē xeen̄ maria salome. Hi sp̄c
nv duncket my dattu mijns raets niet meer en
willes volgē. Sy sp̄c et is waer my is van hertē
leet dat ic des menschē raet ye soe lange geuolgde
en̄ dē raet des heilgē geestes wed'stae hebbe. Hi sp̄c
dochter hoer my wat dunct dy dat ic di geschadet
heb. Si sp̄c gi hebt my gehindert an mijnre ewiger
salicheit. Hi sp̄c waer an. Si sp̄c dat gi my niet en
wijsdē ten hant optē naestē wech. Hi sp̄c dat is dē
heilgē geest beualē ic solde dy moede meer raden
als ic dy geradē heb. Si sp̄c en hed di niet daer af
geradē en ander lude ic hed mijnē tijt doechliker in
gelecht dan ic heb gedae. Ic waende dat et al ewā=
gelie werē dat my die geestelike lude toe sprecken
Hi sp̄c die ewāgelie is gemaect inde heilgē geest
vaden volcomenē leuē ons hen ihu xp̄i. En̄ die
nu sijnē edelē redē die ewāgeliē lesen en̄ prediken
wie mit hapingege leuē wil die mach om volgen

op dat alre hoechste. Hi spr̄ dat ontberme got dat ic des niet gedaē en heb al myn dage. Hi spr̄ dat du my hier af scholt geues dat is my leet dat ic dy gehindert heb Sy spr̄ ia ic geue v scholt eñ al creaturē. Hi spr̄ des heuestu onrecht des en mach di nyemāt dan du seluer. Wetet wie van gade beroert wort die en mach nyemant wed' staē. dat sich des al heiligē an nemē die in hemelryck syn eñ al ꝑdiker die op eertryck syn die en mochtē dē niet wed' staē die vād' waerht beroert is. Dat een wort merct dat xp̄s sprack tot enē iongelinck doe hi spr̄ eñ begeerdē des volcomenē leuēs. xp̄s spr̄ halt die x gebade. Die iongelic spr̄ hē die heb ic gehaldē al myn dage. hi spr̄ wilstu comē werdē soe vcope al dattu heues eñ geuet dē armē eñ volget my na. Aldus heft ons xp̄s die waerht bewyst uut petro eñ uut synē andere iongerē die hi tot om riep uut om seluer in rechter armoedē. Wetet dochter dat dit waer moet syn dat xp̄s gedaē heft mit wordē eñ mit werckē. Eñ hi is die waerheit seluā eñ wie tottē vader comē wil die moet xp̄o na volgē in synē voetstappē op dat alre hoechste. Sy spr̄ eya lieue vad' waer om wed' radyt dan alsoe seer. Hi spr̄ want et is een altē hoegē leuē dat hi wael behoeuet dat om got te hulpē come die dā in volstaē wil. Hi spr̄ ic weet wael dat got alsoe tot om geet wie sich an om helt hi onthalt om wael in al synē noedē. Hi spr̄ woe wilstu doē dā als du ūsmaet werdes van allē creaturē. Hi spr̄ des begeer ic dat

ic die mynste creatuer wāe in ousen hē ihū xp̄o die hi
ond' allen creaturē heft dat ic moege sprekē mit paulo
Ic vrouwe my alle creaturē sijn my een cruce. Hi spr̄
dochter hier toe bistu te ionck. Si spr̄ maria magdale
na was ionger dan ic doe si in die woestine voer
in ellende doer rouer eñ mordenār. Hi spr̄ got was
mit oer. Si spr̄ ic weet wael dat got mit my is. Hi
spr̄ hi was mit oer gevangē voerderlic. Si spr̄ hi is
mit my geestelic sond' onderlaet. Hi spr̄ maria had
een groet onthalt vā sijnre tegenwoerdicht des eñ
heuestu niet lieue dochter. Si spr̄ sijnt ic alles troestes
ontberē sal soe wil ic der tegēwoerdicheit yetswat
ontberē. Ic begeer dat hi in mynre ziele sonder
onderlaet gebeer. Hi spr̄ besinne di bet dattu dy
des an nemē wilt. Si spr̄ v'laet my der reden die
gi tot my gesprakē hebt daer af hebdy my gehin
dert. Hi sprack werdstu van wordē beroert du hed
des my der reden v'laten. Du maechs wael wetē dat
ic een creatuer bin die wile dat di een creatuer ge
uē eñ nemē mach soe weet dattu niet der waerheit
en leues. Die waerheit heuet alsoe veel doechdē an
oer dat si dē mēsche wael richtet op dat alre hoechste
bouē allē creaturē. Och daer bi en darfstu my niet
schuldigē. wāt wie vander waerheit is beroert
die heilige geest is meyster dat hi om wael wiset
die om volgē wil in die hoechste schoele die ye gemaect
wart. Daer leert die mensche meer in enē ogēblick dā
alle meysterē geworde moegē. Si spr̄ gi sprecket waer
Dat ander wort dat tottē geloue hoert dat is dat
wi gade getrouwē sullē. Wie daer sprekē mach dat
hi gade getrouwet hi en sal niet alsoe veel haldē ouer
nacht als enē pēnick guets. Mer wie ene pēninck ge
wicht eerts guets behelt ouer nacht voer sijnē euēē
kerstē dat is een rouer voer gade. Dat wil ic v bewisē

mit xp̄o die alsoe veel van mȳnē doer dē menschē
had geledē. En datu dē menschē die na xp̄s gebeelt
is lates gebreck hebbē doer des wil got al dinck
geschapē heft en datu om onthaldes syn vaderlic
guet en datu om syn natuer krenckes die hi tot
gade dragē solde. Ic segge meer wie verspaert voer
om seluer ouer tyt des hi noetdorfftich weer ende
dencket ic behoefs morgē hi is een rouer voer ga
de. Dat wil ic dy bewisen getrouwe gade soe voer
siet hi dy wed' wāt geuet om got dē dach hi geue
om oeck des om noetdorfftich weer. Daer om spre
ke ic dat wenich lude rechtē geloue hebbē en gade
voltomelic getrouwē. Weter wie certs goet behalt voer
syn cracht daer mede hi gade bekenē solde en mynē
die mach wael een rouer heitē. Dat bewiset ons xp̄s
de hi sp̄t. Is dat ic vheuē w̄de alle dinck wil ic na
my treckē. Aldus sal die goede mensche alle dinck
op dragē tot gade in synē oerspronck. Dit beduden
ons die meysterē dat alle creaturē syn gemaect
doer des menschē wil. Dit merct in allē creaturē
dat dat een creatuer den anderē nuttet. Die beesten
dat gras. die visschē dat water die voegel der lucht
die dierē dat walt. Aldus comē den goedē menschē al
dinck te nutte. Dat noch een goet mensche weer die
gade getrouwede got dede om bet dan om die mensche
om̄ermeer geweruē konde. Nu sullē wi v̄staē dat
tweer hande stuckē tottē geloue gehorē. Dat ierste is
dat wi got bekenē. Ic spreke dat got nyemāt bekenē
en mach hi en bekēne ierste om seluer. Nu merket
woe gi v seluē bekenē sult. Die mensche die sich seluē

bekeñe wil die sal alle tijt hebbe een insien in sijn
herte eñ sal in om trecke sijn uterste trachte eñ sal
eñ sal si trecke mit alsoe langer oeffenige dat hi
si gehorsam make den ouste trachte der ziele en oeffe
nige alsoe lange hebbe dat hi die stat besitte by gade
dan leerstu dy en got bekeñen. Dat ander woert dat
totte geloue gehoert dat is myne. Wie daer mach spre
ke ic myne dy die sal dat lidan dat om weder waert
wat xp̄o geleẽ heft eñ sal dat lidẽ vrolicke. Sprecke
got totte menschen mont weder mont du salt ver
dempt sijn ewelic mitte verdoemde. Die mensche
solde gade des veel te seer myne. Eñ sprekẽ hẽ sijnt
dattu wilt dat ic v̉doempt si soe wil ic gerne ver
doempt sijn. Aldus sal die mensche vereniget sijn
wat got wil dat hi dat wil in hemelrijck eñ in
eertrijck des seluẽ sal hi onderdanich wesen. Die
mensche mach sprekẽ hẽ ic myne dy nu hebben wy
dẽ geloue v̉uullet. Wie die stuckẽ heft volbracht mit
dẽ leuẽ daer wi voer af gesprockẽ hebbẽ die mach
sprekẽ ic geloue an gade. Mit dẽ twe gebradene vis
schẽ sullẽ wi v̉staẽ. dat die een vissche is wil. die
ander volbrenginge. Dattu die alsoe te mael ver
orberẽ salte alsoe dat dijn natuerlicht alsoe te
mael ver storuẽ si. Al dat merch inde benẽ eñ dat
bloet inde aderẽ eñ allet dat totte natuerlikẽ trach
tẽ behoert. Of du natuerlike gebreckẽ willes or
berẽ dat du si niet en v̉moeges. Et is een vrage
onder den meysterẽ of die mensche daer toe comẽ
moege in sijnẽ leuẽ dat hi niet sundigẽ en moege
Die beste meyster sprecket ia. dat suldi alsoe

ūstaē dat sich die lude alsoe hebbē der claert bynnen
eñ buten dat si on tot genē gebreckē geneygē en moe
gē. Andē anderē sullē wi ūstaē volbrengīnge alre
dochdē. Alsoe dat wi hebbē alle dochtē volbracht
in ons dat wys niet en wetē dat die docht ōmer si
wordē. Dat wi bekēnē eñ mynē om bouē allē doch
dē. Die mensche die hier toe comē is die is in een luch
ticheit eñ in enre claerheit. Die meysterē spreken
van twyerhande licht. Dat ierste is een natuerlic
licht eñ luchtet natuerlikē luden die veel natuerlicht
kenen mitt tyt. Dat ander is der genadē rycke licht
want wen dat luchtet dat ūblynt dat natuerlike
licht altemael. Dat luchtet den menschē optē wege
synre behaldenisse alsoe dat hi in genadē behalden
wort of hi om volgē wil. Dat derde is een geestelic
licht want dat luchtet den engelē eñ dē mensche die
daer steet in synre ierster onschulde die die mensche
ontfaet mitten engelen. Weet die mensche die men
sche moet in bloetheit syn alre eertscher sakē ende
alre geschapenheit eñ alsoe bloet als hi uter gade
geulaten is. Die mensche ūmach dat die engel niet
en ūmach hi mach in desen licht comē ouer al enge
len. dat is dat hi alle druck ontfaet vandē gotliken
oerspronge der waerheit. Daer wort om tegēwordich
een gotlic licht daer af en willē wy niet meer sprekē
ic wil wy seluer behaldē. Hier comet die dochter
wttē biechter eñ sprect hē ic en weet niet of myns
ōmer raet sal wērden. Hi spr woe. Si spr ic heb nochsan
te vaen al dochdē ic en weet niet of ic noch enighe
dochde volbracht als ic solde. Hi spr laet di genoegē
als du dues dattu ūmoeges. Sy spr ic en dede nye

dat ic ũmochte eñ weet doch wael dat ic gade schuldich
bin drierhande scholt. Die ierste scholt is beteringe
voer myn gebrecke want al menschē en mochten
met beterē een gebreck got en woldet om vā mynē
ũgenē. Si spc ic sal billikē dat doē eñ een beteringe
bliuē theint an mynē doet eñ op genade. Hi sprack
wat is die ander scholt. Si spc dat ic gerne weer
onder den vrienden xpi eñ noch daer na nye en ge
lefde als ic solde. Ic weet doch wael soe wie daer
comē sal die moetet mit leuē ũvolgē in xpo. Hi
spc du heues recht. Hi spc wat is die derde scholt
Si spc dat helle noch hemelrick en weer soe solde
ic doch den myner na gaen van rechter mynen
als hi voer my gegaē heft eñ solde om volgē op dat
alre hoechste. Dese scholt bekēne ic wael eñ beter
my niet als ic solde. Hi spc wat wiltu meer doē du
heues doch achter gelaten guet en eer vriende ende
mage eñ alle den troest den du van creaturē haddes
Si spc dat weer recht si spc hedde ic alle dat guet
dat got ye gescoep ic lietet hier want et en was
myn niet et was gads. Hier af weet ic wael dat
ic noch te latē heb dat ic latē sal. Hi spc wat saltu
latē. Si spc dat ic my latē wil an alden stuckē
daer ic my vinde mysdadich soe mach ic spreke
ic late dat ic heb. Hi spc du heues waer an heft
wonder alsoe cleinlic als du biste woe du liden
moeges die groet sinnecht die dy ouegeet. Si sprack
got weet wael des en heb ic geen liden. Hi spc en be
roert dy niet dat dyn vriende werlt eñ geestelick
om dynē wil bedroeft syn eñ om des dunct dattu on
recht dues. Si spc wat sal my dit gesecht. Ic weet

wael doe xp̄s inde tempel sat. dat syn moeder eñ
ioseph bedroeft warē doe si en sochten. Die meyst'
sprack tot xp̄m dyn moeder eñ dyn vader suectē
dy xp̄s sprack wie daer duet den wille mijns va-
ders die is myn moeder myn suster eñ myn broed'
Hi sp̄t du seges waer. ic bidde dy dattu dyn noet
dorfte nemes willes doer got. Si sp̄t bescheidet my
wat rechte noetdorfte is. Hi sp̄t rechte noetdorfte
is borne eñ broet eñ enē rock dat is een rechte lyfs
noetdorfte. Si sp̄t nv bescheidet my voert vander
zielen noetdorfte. Hi sp̄t wie die alre v̉smaetste mē-
sche weer in xp̄o der een leuet. Si sp̄t nv bewaer
v got. biddet voer my dat got allē creaturē orlof
geue dat si my ordelē in dat alle hoechste. Eñ my
al menschē martelē martelē na hoerē wil. Hi
sp̄t des sul di guet geschiē wiltu dyn bekēnisse set-
ten na gade. Sy sp̄t een heilich spriet wost got
enē mēschē die allet dat lidē mocht dat alle men-
schē geledē hebbē. dat geue hi om allet te lidē op
dat syn werdichet des te mere worde ind' ewicheit
Een meyster spriet oec dat dat en geen mensche
en si dan die alleen gaets van hē begeert. Hi sp̄t
dochter du heues recht. Ic bidde dy dattu blives in
desen lande eñ oeffen wat du wilt. Si sp̄t des en wil
ic niet doē ic wil in ellende gaē eñ an alle die stedē
daer ic v̉smaet werdē mach. Si sp̄t gi sult weten
dat ic inder mynster v̉smaetheit meer goets heb
vondē dan van alder suetichheit die my vā suetichet
die my van suetichet ye gheschiedē. Hi sp̄t dat is
waer. wat xp̄s heft ons bewiset mit wordē die hi
sp̄t tot synē iongerē gi sult gaē an alle die stedē
daer gi versmaet werdet. Si sp̄t nv gesegē v got
eñ hebt mynē dienst tusschen gade eñ my. Hi sp̄t

come tot my waer du my vindes. Ic spr̄ dat ic gerne
¶ Sinte pauwels spriet vandē heiligē martelarē
en vandē vriende ons herē dat si doet syn. Dat sullē wi
alsoe v̄staē dat wi doet moetē syn. Ic sprecke wie
niet te gronde doet en is die en mach die heilicheit
niet bescouwē die got synē vrienden openbardē
Ghi sult wetē alsoe lange als gi bidē vader en
bidet moeder syt geweest mā tyt dat ghi des ge-
rechtē doets niet en wetet. Ic sprecke meer alsoe
lange als dy rouwet als men dyn bede niet hoerē
en wil noch dy gade lichame geuē en wil en̄ alle
menschē dy v̄smaē. Alsoe lange du dat vindest
dat dy dat rouwē mach soe weet dattu dē rechtē
doede verre bist. Du salt wetē wanneer dattu
niet in dy en vindest dat comē sys van eertscher
aert en̄ dy v̄getē is alle oerre werkē en̄ wat dy
ye geschiendē ind͛ tyt dat dy des altemael ver-
getē hest dat dat niet meer in dy en beeldet.
Noch dattu niet in dy en vindes dan een reyn
op ganck dynre zielen. soe machstu sprecken
dattu te gronde doet biste. Nv wetet wie dus
doet is die blivet in allen dingē in enre gelycheit
staende dat om niet beroerē en mach. Hier seget
sinte iohan selich syn die doedē die in gade ster-
uē. Nv proevet lieue vriende hoe goet steruē is
in gade op dat got in ons leue en̄ al werkē werk
en̄ wy ledich syn. Wy moetē doch steruē weet dat
is een sacht doet. Meinge lude sprecke vādē heiligē
leuē wat si geledē hebbē. Ic sprecke si en hebben
niet geleden dan iuit oeren liestē vindinge dat
si got ye bevondē daer haddē si al oers lidens
mede v̄getē. Dit geschiet wael die wile dat die
ziele mdē liue is. Ic sprecke die mensche coempt
wael mdē leuē daer toe dat om v̄git al syns arbeits

Ic spreck niet wie van mynē niet en gedenct te lidē den is lidē harde swaer niet wie vā mynē lidt die en lidt niet eñ dat lidē is vruchtbar voer gade. Wee tet wie dit gevonden heft die is te gronde doet. dat wi aldus steruē des help ons die vad' eñ die soen eñ die heilige geest ¶ Men leset int ewāgelio dat een vrouwe quam tot onsen hē xpo eñ was een weduwe eñ had enē soen die was doet. Onse hē sprack staut op iongelinck. Dat sullē wi alsoe v'stāen bider wouwē die v'stentenisse. bidē man die ouste v'nust der zielē. Dat sullen wi v'staē als die mēsche niet en is mac gebreckē soe richtet sich die ouste v'nust op in die v'stentenisse eñ roepet op om genade Daer geuet oer got een gotlic licht dat si bekenne eñ in die bekēnet si got. Ic spreck dat niet ontfaē en mach een gotlic licht dan een v'nust. Die ander cracht d' zielē is een getrouwe een vruchtelicke eñ een begerende v'nust in oer hoechste licht. Et is een vrage onder den meysterē wie daer voer solde gaen v'stentenisse of mynne die een spriet v'stentenisse die and' spriet mynne. hier onder is een goet stryt. Verstentenisse sprack wat mochtes du mynē des du niet en v'stondes. Mynne spr' wat helpet dattu veel verstees eñ niet en mynes. En heues du en geen mynne du en comes nimmer tot gade. Verstentenisse spr' ic bin gebarē mit clarē licht daer in is my seluer v'stuē mach. Die mynne spr' dattu veel verstees eñ mynes niet soe en helpet dy dyn v'stuē niet. Verstentenisse spr' du moetes af du en biste niet meer dan mijn kijnt du helpes my op eñ blues hier. Mynne spr' ic bin dat goet dat got seluer is. Verstentenisse spr' du makes dy herde hoege eñ daer ic niet en bin daer en kanstu niet geschaffen. Die

myne sprack du salte my bet proeuē. Verstente
nisse sprack ic bin hoeger gebarē dat ic mit dy
yet leuē sal my lichter een licht der bekentnis
se ic en darf dyns niet ic heb dat ic wil. Die
wile dat ic bekende dat ic tot hoer bekant heb
daer ic in geuallē in enē luter verinnge dat ic
ewelic leuē sal. Nv stae ic op der mynē en̄ op
alrē werkē. Die wile ic nuyn bekēnē heb ende
nuyn waer wetē alre dingē wes ic ye geloeldē
dat is nv nuyn waer beuondē geloef en̄ oeffe
ninge. En̄ alle die crachtē der x ziele moeten
hier bliuē en̄ si en moegē niet voerwart Die
waer myne sprecket ic moet by di bliuē want
ic bin ewich dat ons twistē daer vit bliue dat
is billick. Si syn onse knechtē en̄ hebbē dy
geleit tottē ewigen leuē en̄ selicheit ¶ Hier
tvempt die ouste vernuft die bloetheit vā gade
ontfaet alle dinck. En̄ spr̄ ic heb vnoemē dat
ouste goet dat niet en mach gestaē dan in
ewicheit. Bekēnisse spr̄ ic sal hier billick
mitti bliuē want ic mitti bekent heb. Die
ouste vnuft spr̄ gi hebbet my geleit inden
dat ic dy tot hier toe geuolget bin. Hier dat
bekēne ic nv in my alse ic heb vnoemē dat
ic nyemans meer en bedarf alle geschapen
dingē moetē boegē en̄ allet dat ye gewerdigz
wart. Ic stae voer mynē oerspronge indē wor
dē die onse hē sprack. Iongelinck stae op. Dit
suldi vstaē alsoe wat synre geboertē nā is
dat is ionc Aldus geschiet der vnuft daer
si steet voer dē oerspronge daer is oer vgetē
alle der hulpē die oer ye geschiedē tot oerē op

Tuuge want si meynt ewelic daer hebbē gewest eñ
ewelic daer bliuē des en mach niet syn. Hier suldi
die redē v̄strien bider vrouwen die verstentenisse. bi
dē soen die v̄nuft. bidē man dat voncke̅ inder ziele
Hier suldi v̄staen als sich die man der zielē op beginnt
te richtē. Daer sprecke̅ die meysterē et si een ander
man. dat en suldi niet alsoe v̄staē dat et een ander
ziele si et is een ander wesen der zielē. die alde gewoet
der zielē is an oer doet. Die ziele heft in sich geno
mē een recht wesen eñ steet in oere̅ ierstē onschul
dē. Die man der zielē steet bouē een engels wesen
eñ richtet sich nader vernuft eñ dringet indē
oerspronge daer si uit geulatē is. Daer moet ver
nuft hier uit bliuē eñ al boese dinck. Daer wort
dat voncken der zielē v̄enicht inder luter v̄inninge
Dat heitē wi dē man der zielē eñ sullet alsoe ver
stāe. want hier is volbracht dat hi en geenre hulpē
en darf. Wat hi tot hier toe gewercket heft dat
wercket nu got in om. Got kent om als hi om be
kant heft eñ mynt om als hi om gemynt heft. Al
dus wercket got al dinck. eñ die man der zielen is
bloet eñ ledich alre dingē. Weset die mensche die
hier toe comē is die mach wael sprecke̅ dat hi got
is eñ mensche want hi heft al v̄cregē van gena
dē dat xp̄s heft van naturerē. Wetet die lichaen
is soe te mael doerulatē mitter edelre weselicheit
der zielē die si van gade ontfaē heft eñ vandē gotli
kē licht dat mē wael sprecke̅ mach dat is een got
lic mensche. Eya lieue lude ontbermt u ouer die
lude want si syn v̄reinpt eñ onbeket allē luden
Alsoe die eeuw tot gade wil comē die dorste besien
mit desen ludē. Want si syn onmaet te bekēnen
onbekendē ludē wenich mach si yemant te recht
bekēnē ten si dat si seluer mittē rechtē licht door
luchtet syn dat is dat licht der waerheit. Et mach
wael syn die lude die op desen wege syn der vol
comēheit eñ dat noch niet te recht besetē en heb
bē. die bekēnē dese lude wael een deels daer wi af

gesprаeckē hebbē. Wetet waer ic der mēschē
een woste hed ic een kerke vol goldes en̄ edels
gestеens dat geue ic om al dat hyt vterde. Ic
spreke meer weer al dat myn dat got ye ghe
scoep ic geuet dē mēschē te vterē op een stonde
want et is al sijn en̄ got is sijn mit al synen
vermoegentheit. En̄ werē al die voer my die
in gebreckē staē van hougers noede ist en wol
de dē mēschē met enē voegel nemē dat ic alle
dat volc mocht spijsen. Want wie in gebreckē
steet wat hi it of drinct dat geet al wed' tot
gebreckē. Alsoe ist oec nuttē goedē menschen
wat hi it of drinct dat dregeget hi weder op
tot gade den vader hier om behoeuē wi wael voer
ons te sien. Nu sullē wi wat xp̄s sprack waer
twe gesament sijn in mynē naē daer wille ic
mydde ond' sijn. Dat suldi alsoe v̄staē cristus
meynt ziel en lyf in eenre rechter v̄enige. dat
dat lyf niet en wil dan als die ziele wil mitte
wille gads. Dit sijn die lude daer wi voer af
gesprаeckē hebben dat die man der zielē een be
sitten heft synre ewiger salicht daer die trachtē
al af sijn gesnedē. Daer en heft die menschе
en geen wederstaē van allē weet niē behoeuet
si wael te bewarē. Dese lude sijn quaet te kenē
als and' lude vastē soe etē si en̄ als ander lude
slapē wakē soe slapē si. Al oer worde en̄ werckē
sijn alsoe onbekant voer ander lude. Want allet
dat goede lude doē die optē wege gaē d' ewicht'
dat is desen voltomenē lude vremde si en behoe
uens niet. si hebbē die stat besetē oers rechten
eygens. Dat mach myn eygen heite dat my e
wele bliuē sal en̄ my nyemāt benemē en mach
Ghi sult wetē dat die lude die nu oeffenē oer

en hoechste opgange. Dat suldi alsoe v̄stae̅ sy of
ferē sich inwedich mac̄ vonckelkyn der zielē dat
die man heuet. Woert wie dat v̄crigē can selich
is hi. daer der menschē een is si werckē meer
ewich nuttes in enē ogenblic. Dan alle die vitwē
dige werkē die ye vitwēdich gewerct wordē in de
ser tyt Hier suldy v̄staē wat mit behoertē oec
is. Dat wy hier toe comē dat wi dese lude bekē
nē moegē en got mynē. En wi die stat mit om be
sittē die si besetē hebbē. des help ons got seluer
¶ Een heilich lauet onse vrouwe. en̄ sprict
dat ic maria met gelauē en mach dat is oec
dat hoechste lof. Dat suldy alsoe v̄staē si is bo
uē allē lof. Ic sprecke wie tot waerre bekēnis
se comē sal en̄ ontfaē die heilige gebuert. Die
moet hebbē een punt heit reynicheit in der steet
een koenheit. Dat suldi alsoe v̄stae. een reyn
maget dar wael meer doen van mynen der
got. Dan een die al syn dage v̄teert heft in
sundē. dat proeuet men an meingē en̄ sunder
linge an sinte. Johānes dat hebdi wael hoerē
seggē. Ghi sult wetē dat die gerechtige mēsche
meer mach lidē vā mynē dan enich meyster sprec
kē mach. Dat suldi alsoe v̄staē. Rechtige hertē
syn van mynen ryck in on seluer daer af moe
tē si mynē. En̄ die ewige myne is om gelyc daer
om gelyckē si xp̄o want hi is om van mynen
en̄ reynicheidē gelyc. Weetdi nv wie dese syn
dat proeuē an vyf stuckē. Dat ierste is dat
si al ōnutte dingen gelatē hebbē en̄ niet in om
vondē en hebbē dan got allee. Dat ander dat
si vri syn en̄ hoer wyt in eenē leuē hebbē daer
si in doerē steruē. en̄ alle nacht alsoe vrielick

gaē slapē als si soldē in oer graft liggē. eñ waen
in sich seluer hebbē dat si genē twist en weten
Derde is dat si oer edelheit ansien hoe edel si is
dat si sich niet neygē en moegē van rechten adel
tot genē nederē dingē. Dat vierde is dat si soe wys
syn dat si alle tyt oer beste werckē weerckē ond'
allē dingē. Eñ dat on nochtāt dunct dat si die
myste syn. Dat heft xp̄s bewyst hi bekende eñ
mynde synē vader mēde seluē dat hi seluer was
Eñ was om nochtāt gehoorsam eñ onderdanich in
allē synē woordē eñ wercken eñ liet hem waer hi
sich vant eñ lavede synē hemelschē vader. Dit is
ons bewyst mittē woordē die hi sprack tot synē
vader. Vader ist moegelic soe laet dē kelic d' pinē
van my gaē doch dyn wille gewerde eñ niet die
myn. Dat vyfte is dat wi sterck sullē syn eñ wed'
staē alle die dingē die ons hinderē moegē in ōsen
neestē wege. Die meysterē sprekē dat meeste dat
ons hindert an onsen neestē wege dat is dat wi ons
mit mēschelickē dingē latē genoegē. eñ niet voer-
wart en gaē die wile dat ons dat licht luchtet
Men en sal niet achterwart sien an al gewocht
men sal alle tyt voerwart gaē thent men come
in die ierste onschulde. Die mēsche heit sterck die
daer bewaert wort die mach men heitē een maget
mēde dat si die ewige geboert bewart sond' . ond'
laet eñ sond' tyt. Dat suldi alsoe v'staē wie gade
bekent eñ mynt ind' tyt die en bekent eñ en mynt
om niet. daer om sullē wi gade bekēnē eñ mynnē
in ewicheit. Soe gewint si den vader eñ den soen
in oerre zielē eñ die soen mēde vader. Eñ wort da
dan een venige des heiligē geestes daer gewint
si die gebuert nad' ewicheit. Die mensche mach
wael sprekē ic heb veel kynder. want hi gewint
alle tyt kynder wanneer hi wil eñ of hi wil. Dat

suldi alsoe v̄stuē dat heitē wi een geestelic kint dat die
outsprekelike vader gebeert syn ewich woert in die
ziele. Dat heit ic ewich dat in my gebarē wort van
rechter bekēnisse eñ van rechtē wille eñ vā rechter
gotliker mynen. eñ wise alsoe op dragē in xp̄o den
hemelschē vader in xp̄o. Op dat ic mit vader bliue
eñ mit soē eñ in mynre zielē. eñ dat die heilige geest
een luter v̄enige make mynr zielē. Weter waer die
heilige geest een werck meyster is alre werckē die
daer gewracht werdē inder zielē eñ die daer bliuen in
ewicheit. Dat mach ic heitē myn kinder der ic gebruckē
sal in ewicheit dat syn nutte kinder. Dat wy ons alsoe
berichtē dat wi comē in ons ierste onschulde dat wi wer
dē getagē uit ons seluē eñ uiter al geschapē dingē Des
hep ons got. Onse hē sprack tot synē iongerē vijf
worde. Dat ierste was hiedet v voer dē ludē ghi hebt
mit mynē hemelschē vader goet dōe. Dat suldi alsoe
v̄staē dat geen creatuer in v en wone alsoe dat v got
altyt bloet vindē dat hi in v werckē moege na synē
wil. Dat ander dat hi sprack was. hebt weinich worde
soe blyfdi onbegrepē vandē ludē. Dat suldi alsoe v
verstaen dat wi ons alsoe ledich sullē syn dat wy
van ons seluer en geen worde en reden dan dat got
doer ons seluer redē wil. Wat got doer ons reden wil
des en sullen wi niet wederstaē want got v̄henget wael-
Dat derde dat hi sprack hebt vrede onder een soe blyft in
v die heilige geest Dat vierde woert was mynet ellende
in armoedē eñ wercket in mynē naem soe werdi v̄hoeget
in dat alre hoechste. Dat vijfte woert was mynet v seluē
onder een als ic v eñ myn vader gemynt hebbē. Dat
sullē wy v̄staē alsoe wat got ye weder synē iongeren
geredē daer meyndē hi mede alle die kersten warē
Menige lude sprekē ic mynē got die dit sprekē
here du wetes wael dat ic dy myne die sal an

om hebbē vier stuckō. Dat ierste dat hi syn goet geue
voer syns euē kerstē lyf. Dat ander dat hi syn lyf geue
voer syn ziele. Dat derde dat hi syn ziele wage om syns
euē kerstē ziele als moyses sprack. Schrijf my vanden
leuendē bueck eñ verdelwe my mit ziele eñ mit lyf. Weet
wie die mynne niet en heft die en sal niet sprekē ic bin
een kersten mēsche. Want wie got mynt die ginge ouer
dusent milen dat hi enē mensche mocht brengē vā ghe
breckē mit wordē of mit werken. Dat wi in onsen heer
moetē bliuē eñ kēnē syn leuē eñ syn spracke eñ om vol
gē opt alre hoechste eñ wi mit allē die na xpō gebeelt
syn. Eñ wi mogen sprekē Hē du wetes wael dat ic dy
mynne des helpe ons got. Nv compt si tot oerē biech
ter eñ spreict Hē hoert mi dor got. Hi sp̄t wen comstu
Si sp̄t van verren lande. Hi sp̄t van wat lande bistu
Sy sp̄t heer en kenstu my niet. Hi sp̄t neen. Si sprack
dat is my een teyken dat gi v seluer niet en kent. Hi
sp̄t dat is waer. bekende ic my seluer als ic solde op dat
neeste soe bekende ic alle creaturē op oer hoechste
Si sp̄t dat is waer. Heer dese redē latē wi bliuen/eñ
hoert my door got. Hi sp̄t gerne. Die dochter dede oer
biecht alsoe weder den biechter dat syn ziele in om
seluer vervrouwet wart. Hi sprack lieue dochter com
schier tot my. Si sp̄t voeget got et is my lief. Hi ghinck
tot synē broederē eñ sp̄t ic heb enē gehoert ic en weet of
hi een engel of een mensche si. Is hi een mensche soe weet
dat al syn ziele crachtē wonen mittē engelē eñ syn ziele heft
ontfangē een engels wesen. Eñ mynet got bouē allē menschē
der ic ye gekende. Die broederē sprakē gelaeft si got. Die
biechter socht die dochter waer hi si wost neer kerkē eñ
bat si trouwelic dat si mit om rede. Si sp̄t en bekendi
my niet. Hi sp̄t neen ic dat weet got. Si sp̄t soe wil ict
v/van mynē seggē. Ic bin die arme mensche die gi tot
gade gelaget hebt. Hi sp̄t och my arme man woe mocht
ic my soe wael schamē voer den ogē gads. Dat ic soe
lange geestelic schyn gehat hebbe eñ ic soe wenich vondē
heb godlicker heymelicheit. Hi sp̄t ic bidde dy lieue

dochter doer alle die mijne die du tot gade heues dattu
my apenbaers dijn leuē eñ offeninge die du sint heues
gehat sint ic di alre ierste sach. Si sprack daer weer
veel af te seggē. Hi spc̄ et en mach niet te veel ic
hoert gerne weet dat my veel goets geschiet is van
dy. Die dochter sprack tottē biechter myn ziele heft
enē opganc sonder hindernissē si en heft niet een
stede bliuē. Weter die wile en genoeget my niet.
wiste ic wellic ic doen sonde daer om dat ic geste
dicht worde mer steder ewicheit. Hi spc̄ des seluē
moetstu bloet sijn ofstu ōmer comes in die ewicheit
Si spc̄ ic doet gerne eñ sette si in een bloetheit dan
tuget si got mijn gotlicheit dat si weent een sijn
mit gade alsoe lange als dat weert. Daer wart
si geslagē mit enre gotliker neder drinigen weder
weder in oer seluer. Dat si spc̄ ic weet wael dat
mijns nūmer raet en sal werdē. Die biechter ginck
ducke totter dochter eñ spc̄ woe geet dy nu Sy spc̄ et
geet my ouel my is hemelrick eñ eertrijck te enge
hi bat oer dat sijt om seide. Sy spc̄ ic en weet soe
cleyn niet dat ic moege seggen. Hi spc̄ segget my
een woert doer got. Si spc̄ om een woert mit mynē
eñ spc̄ mit om alsoe wonderlickē eñ alsoe diepe
spracke van bloeter bewindinge gotlicker waerheit
Dat hi sprack dat is allē menschē vremde eñ en
weer ic niet een wijs pape eñ dat ics niet geleert
en hed van gotlicker konst soe weert my oer vremde
Si spc̄ des gan ic v ouel. Ic wolde dat gijt beuonde
hedt mit leuē. Hi spc̄ weet dat ic mit letē alsoe be
uondē heb dat ict alsoe wael weet als ic hyndē ic
Si spc̄ weet dat gijs mit leuē niet besetē en hebt
dat is my leet. Die dochter spc̄ bidt got voer my eñ
gaet weder enwech eñ gebruicket uwes guedes. Daer
na niet lanck ginck si euer voer die porte eñ riep oerē
biechter. Eñ spc̄ he vrouwet v mede ic bin got wordē
Hy spc̄ des si got gelaeft. Danck van allē ludē weder

op die heymelicheit blyfstu got ic gan dy wael. Sy
is den biechter gehoirsam en̄ ghinc weder in die kercke in
enen̄ winckel. Daer quam si daer toe dat si alle des ver-
gat dat ye naem gewan en̄ wart alsoe veer getagen̄
uit oer seluer en̄ uit allen̄ geschapenen̄ dingen. Dat men
si uiter kerken̄ moest dragen̄ en̄ lach anden derden̄ dach
voer doet. Die biechter spraec ic en geloue niet dat si doet
is. wetet en hed die biechter daer niet gewest men
hed si gegrauen̄. Men besocht si mit allen̄ dat men̄ mocht
of si leefden en̄ en konde des niet vinden̄ en̄ sprack
si is doet. Die biechter spraec si en is niet doet. Anden̄ derden̄
dach quam die dochter weder en̄ spraec. Ic arme bin ic
ever hier. Die biechter spraec tot oer laet my geniyeten
der gotlicker trouwen̄ en̄ segge my dyn bewindinghe
Si spraec god wetet wael et en mach nyemant weten
Hi spraec heuestu niet allet dattu wilste Sy spraec ia ic
bin bewert. Gelauet en̄ geert si die name ons
heren ihesu christi dat hi ons geapenbaert heft dat wi ver-
crigen̄ moegen̄ in genaden̄ dat hi seluer is van naturen̄
Et moet syn een gotlick doeude mensche die sich seluer
treet bouen allen̄ dingen̄ en̄ alle geschapen̄ dinge onder
sy. Die menschen̄ steruen̄ van anxte. Die ierste is dat
si steruen̄ van naturlicken̄ dingen̄. als die mensche doet
is van naturlicken̄ dingen̄ dan steet die geest in synen̄
onschulde. Nochtant mach die mensche vallen̄ in synen̄
ewigen̄ doet. Dat is ons bewijst mit lucifer die was een
luter geest in om seluer en̄ viel van om seluer en̄ sal
ewelick vallen̄. Hier om sullen̄ wi steruen̄ inden̄ geest
dat onse geest verenicht werden̄ inder steder waerheit
Hier om sullen̄ wi leuen̄ inden̄ leuen̄ ons heren ihesu christi en̄
sullen̄ volgen̄ synen̄ worden̄ en̄ synen̄ exempelen̄ op dat
alre hoechste. Dan sullen̄ wi steruen̄ in onsen heren ihesu christo
inder waerheit die hi seluer is en̄ als hi seluer dede
inder menscheit. Nu sullen̄ wi opstaen̄ niet onsen heren
christo en̄ en̄ leuen̄ inden̄ leuen̄ des leuens. Dan komen̄ wy

tottē vader en̄ tottē soen daer wort die mensche een
slach des doets o en̄ wort geslagē in sich seluer uuttē
gotlikē licht. Daer leert hi sich alre ieste bekēnen
daer is om vgetē alle des guets des om got ye gedede
van synre bekēnisse. Gedachtē worde wille en̄ werck
staē voer om apen inde vlicht des gotlickē lichtes
dat hi daer vandē vader ontfangē heft. Hier vordelt
si die ziele mit gotlickē licht alre creaturē. Sy en
vindet geen stat daer si bliuē moege oer duncket
dat si die snoetste creatuer is die got ye gesthoep
¶ Lucifer is alrete guet dat is daer af dat die mey
sterē sprecke dat xp̄s ziele en̄ lucifer in enē licht wordē
gestheppē. Hier vinden wy dat iamer sich daer af orde
len moet. dat xp̄s ziele was en̄ is die alre wyste ziele
die ye gewart. Si keerdē sich inde anhangē des sceppers
daer om cledē si die vader mit enē gotlickē clede. Lucifer
keerdē sich tottē gebreckē daer om viel hi en̄ sal ewe
lic vallē. En̄ alle die sich van gade kerē tot vgenckelike
dingē. Hier keret sich die ziele in en̄ vinyetet sich in oer
seluer en̄ wil daer liggē ewelick want si die is die ver
schuldicht heft. Die beste meysterē sprecke dat vandē
ouerstē engelen die inden hemel syn een droep is gevallē
optē nederstē hemel. daer af hebbē al hemelsche her lof
alsoe veer als om die natuer gegeuē is. En̄ dragē den
enē droep weder op in gade van den ontfaē al creaturē
oer leuē die ye leuē gewonē inder tyt. Hier vellē alle
creaturē tot oerē oersprongē ¶ Hier beweynt die ziele
dat si alsoe weinich goet is gewest inder tyt daer om
sullē wi werckē alle werkē uter tyt in ewicheit. Hed
got eygē gewracht uter om seluer soe en weer hi got niet
gewest. Alsoe wercket got alle syn werckē dat si om bliuē
alsoe sullē wy oeck doen en̄ onse werckē soe bestaen in
ewicheit. Dat sullē wi vstaē dat heit mijn en̄ bliuet
in mij dat mij nyemant genemē en mach. Hier wordt
die ziele geslagē en̄ spriet. Och dat ic ye eygē werck ge
wracht. Hier beweynt die ziele dat si duck in oer heft
latē wonē dat oer ongelijck was. Sy spriet alle creaturē

hebbē my gewyst tot mynre ewiger salicheit. Des en
dede lucifer niet hi viel van om seluer niet sonder een
onthalt van ongelycheit die hi an sich nam. Hier om
heft om got onthaldē in om seluē dat en wolde hi niet
bekēnē daer om en mach hi nūmer genade suckē. Hier
sal hi liggē eñ van om seluer nūmer op comē. Dat sprec-
kē die meysterē dat got van naturē in sich sien moet
gelijc van syns selfs geheit. Daer wort die ziele berucht
mder bloeter gotheit. Dat spreckē die meysterē dat si daer
sterft inder bloeter gotheit dat si nūmer en moege vondē
werdē alsoe veel als een draep wyns myddē inden meere
Alsoe veel als got vallē mach alsoe veel mach die mē-
sche vallē in geen gebreckē. Die mēsche heit een gotfor-
melic mensche. Got is inder persoenē een werckende
werck. Die meyster seget die mensche heft een waer
bevindē alre dingē als si staē in een gelyckē beeldē
die wile hi een is in gade eñ alle goede dingē in om
syn. Hier bestedicht dat wort dat alle dingē inden
mēsche syn sonder beeldē. Die meysterē spreckē wie
een ziele meten wil die sal si na gade meten. Want die
gront gads eñ die gront der zielē syn een wesen. Dat
mynste dele der zielē is dat si den liue dat leuē geuet
Die mensche die dit niet bekēnē heft volcomelic die
heft in om een opganck sonder onderlaet. alleen dat
die mēsche wandelē moet inder tyt. Doch steet hi indē
wesen synre ewiger weselicheit hi heft oec die stat be-
seten der waerheit. Dese mensche salmē proeuē an
vyf stuckē. Dat ierste dat si nūmer tegen worde en ge-
spreckē. Dat ander dat si om nūmer en onschuldigen
wat mē op om sprecket eñ latē sich die waerheit be-
richtē. Dat derde dat die mensche in hemelrijc eñ in
eertrijck niet en begeert dan got van om seluer wil
Dat vierde is dat hi inder tyt nūmer beroert en wordt
Dat vijfte dat hi nūmer verurouwet en wordt hi is
selue die vroude ¶ Die mēsche vsteet die hemelsche

sprack die onse hē mit synre moeder sprack hi sprack mit
der ynentlicke vriendelike worde. Die worde sielle wy v̄
staen als bloet spruct in die ziele. dat men niet gesprecke
en mach. Dat is dat beste dat xp̄s apenbaerde synre
moeder al syn heymelicheit. Die meysterē sprekē dat
dat si dat beste dat men niet geworde en mach dat si
en geens troestes en behoefdē want si was gesterket
mitter waerheit. Die waerhͭ heft drie doechdē. Die ieste
doecht is dat si sich niet helen en derf. Die ander doecht
is dat si sich niet bergē en derf. Die derde doecht is dat
si sterck in oer seluer is. Dat is ons bewyst mit alden
vriendē gaets. Die waerheit die in oer seluer steet die
en mach nyemāt ouerwindē. daer om salmē die waerhͭ
mynē want oer niet gelyck en is. Got lauet si in om
seluer en̄ apenbaert si allē ludē. Dat is ons bewyst
mit alle dē die in xp̄o gestoruē syn die syn al doet voer
die waerhͭ vonden. Hedden si der waerheit geswegen
en̄ totte creaturē sich geneyget soe hed men on dat
leuē gelatē. Hier om beclagen sich alle die vriendē ons hē
ihū xp̄i die daer syn inder waerhͭ en̄ ind' ewichͭ dat veel
syn die ind' waerhͭ schynē en̄ wenich syn die nader waer-
heit leuē. dat moet geclaget syn der ewiger waerheit
Mer die ind' waerhͭ leuē die hebbē een getagē ansicht
een geduldige lidinge een oetmoedige wandelinge. Mer
veel geestē syn die sich seluer bedriegē en̄ wenē die lude
bedriegē den en suldi niet volgē. Ic weet wael dat wy
niet meer en hebbē dan enē geest der waerheit. Die geest
der waerheit steet alle wege in die waerheit en̄ die cracht
alre creaturē en moegē on niet schadē. Hi steet allewege
in om seluer soe men om meer anuechter soe hi meer
gesterket wort. Want hi kent die waerhͭ in om seluer
en̄ heft dat van waerheidē soe hi meer lidet doer die
waerheit soe hi meer begeert te lidē. Mocht hi allet dat
lidē dat onse hē geledē heft en̄ al syn vriende na om
geledē hebbē die daer syn inder ewicheit of inder tyt
Dat wolde hi gerne lidē vroelickē van rechter mynē
Daer om sal al onse mynē geschicket syn inder op

getagenheit des geestes ¶ Gelaeft eñ geert si die naem ons heren
ihu xpi om al dat goet dat hi seluer is. eñ sunderlinge dat hi
ons beholdē heft een reyn leuen. Willige armoede des geestes
in synē naem dat hi gemynt heft bouē al dechdē. Die meysterē
sprekē vandē ewigē worde. God en is geen woert dan hi seluer
is noch ongesproeckē. Dat sulmē vstaē dat ewige woert is
dat woert des vaders eñ is syn eengebarē soen inden heft
hi gesproeckē tot allē creaturerē sonder eynde eñ beghinne
Daer wort bewaert dat woert dat woert dat noch ongespra-
kē is want et en quam nye vitē vader noch nummer en duet
Dit ewige woert sullē wi vstaē in tweerhande wys. Dat
eerste is optē altaer tusschē des priesters handē daer sullē
wi bekēnen dat ewige woert. Want wi indē ewigē woerde
dē vader bescouwē sullē. Ten anderē mael sullē wy bekēnē
dat ewige woert dat daer vletet vandē meyster opten
tonger. Wy sullet nemē in synre eygenscap. als dat water
vletet doer den hemel. Alsoe vletet dat ewige woert doer
enē goedē meyster. Wy en sullē den meyster met ansien
mer sullē dat ewige woert nemē alst geulatē is vanden
ewigē vader. Ten derdē mael sullē wi dat ewighe woert
vstaē an alle dē vriendē gads die dē ewigē worde geuolget
hebbē die daer syn bewaert indʳ ewicheit eñ om volgē inder
tyt dat syn alle die daer staē indē leuē gads. Ten vierdēmael
sullē wy dat ewige woert vstaē dat daer wort gesprakē
in die bloet ziele vander bloeter gotheit dat is onsprekelic
wāt die ziele en machs met gesprekē. Ghi sult weten
dat dat ewige woert sich seluer gebaert heft in die ziele
sonder onderlaet. Weet dat die ziele bet bekent wort dan
al meysterē bescriuē moegē. Wat men gesprekē mach
dat is oer alsoe cleyne daer af heft si dat ewige woert
Hier om sprekē die meysterē dat wi willichlikē yellen
sullē totter schoelē daer die heilige geest schoel meyster
is daer sal hi die studentē bereet vinden die syn ziele
sal doen leren die edel lere die vuter des vaders herten
vloyet. Nv heft die ziele of si wil dē vader eñ den soen
eñ den heiligen geest daer mede vliet si in die eenheit
daer wort oer got geapenbaert. Die meysterē sprekē

dat nyemant hier toe comē en mach die vernietinge heft
van nederē dingē alsoe veel als eure naeckt neit. In die
bloete gotheit en mach nyemāt komē dan die bloet is als
hi was doe hi vit gade vloet. Hier sprekē die meysterē
eñ geuē ons enē behendē raet. Dat wi gade syn eer
latē eñ ontfaē van om alle dinck sonder myddel eñ niet
vandē creaturē. Alsoe latē wi gade syn eer eñ latē
om wil woe hi wil eñ wāneer hi wil. Eñ soe syn wy
ledich eñ bloet. Want wi sullē dat bekenē dat got duet
alle dinck om dat beste. Hier sullē wy doch gade helpen
syn eer bewarē alsoe veer alst an ons is. Een meyster
spreict die coninc en acht niet veel op die knechtē die om
werckē nederwerck. Mer hi acht der die daer syn in
synre heymeliker kamerē. Aldus duet got synē vituer
corē vriendē die daer syn in synre v̄borgenre heyme
licheit den en v̄seget got ghenre bedē. Die meysterē
sprekē dat daer veel sullē komē te hemelryck die
gads heymelicht niet meer gebruckē en sullē dan als
die sonne luchtet in enē duysterē walde. Hier om sullē
wi lerē bekenē dat alre hoechste eñ sullent volbrengē
mit leuē eñ mit willē eñ mit ganser mynē. Dit leert
ons bisschop aelbrecht dat wi allewege enē sinne sullen
hebbē in ons seluer dat bewyst hi ons mittē bestē meys
terē dat wi ons ewich wesen in ons seluer sullē besittē
Eñ secht dat dat ewige wesen niet si te besittē wat
die mensche die dat heft besetē die heuet alle dage in om
een nye hemelryck een nye minne een nye ewich nye
Inde ewigē nye soe geet hi altoes voerwart. Inder
seluer redē spreict bisschop aelbrecht een eye doer got
gegeuē of een beker wyns die wile dat een mēsche
leuet meer tyt dat is om nutter totte ewige leuē. Dan
hi besettē tot synē testement een munster vol goldes
doer got luterlick. Ic spreke meer weer alle dat got

152

ye geschoep eens menschē en̄ geue hyt der got al nae
synē werc an alle dē stedē daer got af gelaest worde
Dat en weer dē mēschē al niet alsoe nutte als een el
misse broeds der got gegeuē bi leuendē liue. Ic spre
ke meer een traen geschreiet om syn sundē dat is
gode meere dan hi alsoe veel tranen screidē alst
meere waters in heft om des vutwēdigē goets en̄ des
lyfelickē gemaecks wil. Vriende en̄ mage of al troest
die wi ōmer sullē gewinnē op desen eertryck die en
sullē wy alsoe niet mynē als onsen vutvercorē vrient
Want hi heft ons gesondiert totte ewigē leuē dat
is ons nutter tot elcker tyt dan wi gingen ouer meer
willē en̄ beruoets en̄ ons leidē in dat graft daer got
seluer in lach. Hi sprecket meer dat wi alle dinck
kerē int beste et si dat wi sien of hoerē en̄ daer
af got eren. Dat is ons nutter tot elcker tyt dan
wy en ene wagē vol berkeure riser toe sloege op
onse lyf der got van rechter mynnē. Hi spricket
meer ic weet wael dat ic bin een goet paep werē
alle die boeke verbrant die ye gescreuē wordē. Ick
wolde vut mynre konst en̄ hertē die ic van gode ont
fangē heb die heilige verstendicheit bet ordineren
dan si nv geordiniert weer liet my got leuē een wile
Doch suldi wetē dat ic wolde wesen die ellenste men
sche in xp̄o die ye gebarē wart. Solde ic oec vragen
na gheen paepschap soe wolde ic vragē na parys
Mer solde ic vragen na gotlicker heymelicheit soe
wolde ic vragē nadē armstē menschē den ic woste die
van willē arm weer. Die weet meer vā gods heymelicheit
dan die wyste paep van eertryck. Men leset inden ewan
gelio dat een iongelinc vragedē onsen hē om een vol
comē leuē. Doe antwordē onse hē en̄ sprack halt die
x gebade. Hi spr̄ hē die heb ic gehalden al myn dage
Onse spr̄ welstu volcomē wesen soe vercoep al dat
du heues en̄ gif dē armē en̄ volge my na. Wy moegē
gerne latē dat nederste om dat hoechste want dat

maet sijn dat heft ons xp̄s bewijst mitten̄ woerden̄ die hi
spr̄ tot sijnē iongerē: Ic sal van v scheidē dat is v nutte
wetet dat blijf ic bi v soe en wort v die heilige geest
niet gegeuē. Wetet die veel edel mēsheit ons hēn die
mitter gotheit der ulactē is was die een hinder sijnē
geminden̄ iongerē. Soe wetet dattet ons allet een
hindernisse is dat creatuer heitē mach: Hier af
heft ons xp̄s bewijst dat hi spr̄ laet die doedē oer
dedē begrauē eñ volge my na. Al dus sullē wij
tot ons seluer seggē willen wi der waerht hen
Eñ willē wi dat xp̄s onse beelde si soe moeten
wi alle dat laten dat got niet en is dat vinden
wi tot allē tiden in ons seluer eñ in xp̄o ¶ Hier
komet die biechter tot sijnre dochter in vreemdem
lande eñ badt oer getrouwelic doer got dat si mit
om redē. Sy spr̄ ic redē wael van vutwendighē
dingē mit v hi spr̄ et is my lief. Segge my wat
dunckt dy dat dy alre meest geworderte heft tot
dijnre ewiger salicheit. Sy spr̄ dat ic my gelaten
heb waer ic my vant. Dat ander dat ic my nye en
ontschuldichdē wat mē van my sprack. dat my
alleen anghinck. Dat derde dat ic nye alsoe veel|en
geleet ic en begeer dens meer eñ dat docht my dat
ict billic lidē solde. Dat vierde dat ic my alletijt daer
toe voechde dat ic die mynste eñ die cleynste mensche
was eñ afgescheidē van allē troest die my vā creatue
rē werdē solde of mochte. Dat vijfte dat ic nye mēsche
engesach in gebreckē ic en berispedē om daer om eñ
dat ic nye engehoerdē dat wed' den ewāgelio was eñ
wed dat leuē Xp̄s ic en geue mijn lijf daer om thent
indē doet. Ghi sult dat wetē dat ic daer mede geoef
fent bin dat ic die ludē berispedē om oer gebrecken
dat ic se kende in oerē ewigē schade. Ghi sult dat we
tē dat ic dat om gheen dinck en dede dan luterlic om

got. Nv weet dat my die lude v̉smaet hebbē mit mē
nigen smelikē worden. Dat seste is dat ic my nye
en beschuddē daer men my versmadē. Eñ daer men
my eer boet daer vloe ic eñ daer men my versmadē
daer liep ic. Dat seuende dat ic nye achterwart en
sach synt ic opten wech gewiset wart tot mynre
ewiger salicheit. Eñ dat ic gheenre creatuerē raet
en volgedē mer dat ic allet voer my ghinck in enen
rechtē ernste. Dat achte dat my nye en genoechden
allet des lichtes daer ic in geleit was. Noch mit alle
der beschouwinge dat ic got beschoudē dat my als met
synt ic veremcht wart. Dat negende dat ic gade
nye en wederstont wat hi der my werckē wolde
Dat thiende dat ic my binnē eñ butē oeffende op
dat alre hoechste. Die biechter spr̄ gelauet sy got
du heues my wael geseecht van dynre vitwendiger
oefeningen. Nv segge my van dynre inwendiger oe
feningen. Sy spr̄ got weetet wael ic heb anxt dat ghys
niet en v̉staet. Die biechter spr̄ segge my doch een
woert. Sy spr̄ ic doe. Doe ic veremcht wart doe warē
in my alle die werkē die got ye gewracht dat was
my een cleyn dinck als onder den hemel was thyn
woeninge is inde hemel daer woene ic mittē gesinde
guets dat daer inder drieuoldicht woent eñ was my
alsoe wael bekant als enē goedē man syn huysge
sinde daer hi mede woent. Eñ ic bekende onderscheit
alre creatuerē eñ alles geschapenē guets des had
ic alsoe onderscheit als ic vyf vinger an mynre hant
heb. Die biechter spr̄ des sins bericht my bet. Sy
spr̄ ic doe. Ic had alle mynre zielē crachtē gesamet
wāneer ic in my sach soe sach ic got in my eñ alle
dat got ye geschoep in hemelryck eñ in eertryck des
wil ic iw noch bet berichtē. Ghi weet wael wie in
got gericht is eñ indē spiegel der waerheit. die siet
al dat indē spiegel is gekeert. dat syn alle dinck. Dit
was myn inwendighe oefeninge dat ic veenicht wart

Hebdi de sinne v̄stae. Hi spr̄ ia et moet van noete guet
syn. Hi spr̄ is dyn oeffeninge niet alsoe. Sy spr̄ neen ic
en heb mitte engelē noch mitte heiligē te schaffen noch
mit allē creaturē noch mit al dat ye geschapen wart
Die biechter spr̄ des bericht my. Sy spr̄ ic doe Ic bin
v̄enicht d' bloeter gotheit dat nye beelde noch forme
en wart. Hi spr̄ weet dese rede heb ic gerne gehoert
en̄ hoerde geern meer rede lieue dochter voert. Sy spr̄
daer ic stae daer en mach engeen creatuer comen in
creatuerlic wesen. Hi spr̄ bericht my bet. Sy spr̄ ic doe
Ic bin dat ic was eer ic ye geschapē was. daer is got
bloet got. daer en is noch heilich noch engel noch choer
noch hemel. Meinge lude segyē van acht hemelē en̄
van negē choren der en is daer niet daer ic bin. Ghi
sult wetē al dat mē aldus v̄telt en̄ dē ludē voer leecht
mit beeldē dat en is niet dan een gaē tot gade In gade
en is niet dan got. Weet dat geen ziele in got comē en
mach si en werde got alsoe als si got was eer si ghe
schapen was. Die biechter spr̄ tot synre dochter du se
ges waer. Nv doet wael doer got en̄ raet my enē nieste
wech woe ic hier toe comē mach dat ic dit gueet besitte
Sy spr̄ ic geue v enē gemeynē raet. Ghi weet wael dat
allē creaturē syn van niet geschapē en̄ moetē weder
toe niet werdē eer si weder in oerē oerspronck comen
Die biechter spr̄ et is waer. Sy spr̄ wat is niet en̄ wat
is nyre dan niet. Hi spr̄ et is waer. Sy spr̄ hier na rich
tet v of ghi tot uwen bestē comē wilt. En̄ sult v ver
nyetē onder v seluer en̄ onder allē creaturē. alsoe
dat ghi niet en vindet dat ghi meer te doen hebt op
dat got in v werkē moege. Hi spr̄ du seges waer Een
meyster spr̄ wie got mynt en̄ bekēnet voer synē got
en̄ om daer mede leet genoegē die is my als een v̄hoegelic
mēsche. Sy spr̄ selich is die mēsche die dat ye gesprack

hi bekende die waerheit. Ghi sult wetē die om leet ghe-
noegē mittiē dat om gewerden mach got is een woert he-
melryck is een woert. Die niet voerwart comē en kan
mitter zielē crachtē mit bekēnisse eñ mit mynē dat ye
gewordicht wart die sal van recht ongeloeuich heiten
Wat men geworden mach dat helpē die nederste sinne eñ
die crachtē der zielē. Daer mede genoeget der ouerster
cracht der zielē noede si dringet ōmer voerwart thet
si koemt inde oersprōck daer si uit geulatē is. Ghi sult
doch wetē dat die cracht der zielen inde oersprōnck niet en
mach. Die ouste cracht der zielē syn recht als lichten
der zielē eñ helpē den hoechstē licht voerde oersprōnck
eñ treckē die ziele uit allē nederē dingē voerde oersprōck
Soe bliuē alle die crachtē der zielē hier uit dat syn oer
wisen eñ alsoe steet die ziele bereet. Soe steet si een en al-
soe een dat si enē voerwart ganck heft inder bloeter
gotheit als die olye optē ducke die swcket al vorwart
Aldus duet die ziele eñ vlietet ōmer voert eñ voert al-
soe lange alst got geordinert heft dat die ziele moet
geuē den lichaam wesen ind' tyt Weetet alsoe lange als
die goede mensche leuet ind' tyt soe heft syn ziele enē
voertganck inder ewicht. Hier om hebbē die goede gerne
dat leuē. Die biechter spr dochter du seges waer. Een
meyster spr legen twe mēsche inde woede eñ stonde in
gotliker mynē voerdē ogē gaets eñ solde beide steruē. En
dat die een stoue voerde anderē alsoe lange als hi een ge-
dacht mocht hebbē van gade nader alre mynster pinē die
got ye geleet. of dat mynste woert dat got ye gesprack
dat hi des gedechte mit mynē. Dat hed hi ōmer tot eure
voerpresentē voerde anderē alsoe lange als got ewich is
Sy spr dat is waer. Dat suldy alsoe v'staē alsoe veel als
die goede opwart geet. Alsoe als die in gebreckē stnē gaē
ned' wart. Hi spr Eya lieue dochter bericht my. Men
seecht van helle eñ van vegeuuer eñ van hemelrijc daer
af lesen wy seer. Eñ lesen oec dat got is in allē dingē
eñ alle dingen in gade. Sy spr et is waer. Hi spr noch
berichtet my hoe ic dat mach v'staē hoe onse here got
op die neeste waerheit is. Si spr ic doet gerne alsoe veer
als ict geworden mach. Helle en is niet dan een wesen

woe d' lude wesen hier is dat blijft allewege oer wesen
of si daer in vonde wde. Menige lude meynē hier heb
bē een wesen van creaturē eñ wenē daer hebbē een
godlic wesen des en mach niet sijn. weet dat mench mē
sche daer in bedragē wort. Dat vegevuer is als een af
gāede drinck als een boete dat inemēpt een eynde Dat sul
dy alsoe v'staē dat sōmige lude erē got alsoe seer eñ die
vroude gods dat sich got daer ouer ontfermē moet eñ en
weert oer niet eer dan an oerē doede dat on wort een towe
van mynē. Oer leuē is alsoe als of si lange soldē leuen
eñ dat si nūmer in gebreckē en soldē vallē. Eñ al dat
woldē sie in rechter mynē dat onse hē ihs xps ye geleet
eñ al sijn vriendē. Dese lude comē op dat on genade geschiet
Mer die lude die in oerē wesen hen varē der creaturlicht
die moetē ewelic mit oerē wesen in die helle bliuē Aldus
bliuē si oeck die oer leuē bliuē latē an got allēē daer wort
got oer wesen eñ bliuet ewelic oer wesen. Dat suldi alsoe
v'staē men secht vandē ionxtē dage dat got tē ordel sittē
sal eñ dat is waer eñ dat en is niet als die lude wenē. Een
yegelic mēsche ordelt sich seluer alsoe als hi daer v'schijt
in sijnē wesen alsoe sal een yegelic bliuē. Nv spricht men
die licham sal opuer staē mitter zielē et is waer mer
soe niet te v'staē alst die lude v'staē. Dat wesen des lijfs
coemt tottē wesen der zielē eñ wort daer een wesen
Die ziele die oer tijt in gade v'teert heft al oer dage eñ
got oer wesen geweest heft daer blijft got oer wesē des
lijfs eñ d' zielē ewelic. Alsoe en geschiet met dē boesen
ludē die oer tijt mit beeldē hebbē verteert d' creaturen
Eñ dat oer wesē heft geweest dat blijft oer wesen ende
sinckē ewelic vā gade eñ van sijnē vriendē. Eñ dat
is die helle. Hier suldi alsoe v'staē dat die selue lude
hebbē oer wesē vā gade wat si en werē anders niet
Aldus sijn si in gade eñ got in on wat si hebbē dat
wesen van gade. Nv weet dat si sijn in gade als een
man die sijn lijf v'boert heft tegē enē conick alsoe
dat hi hem heft sijn eer benomē eñ om duck/an sijn

lyf gerichtet heft eñ om die eer niet en duet Eñ
hi went dat hi om beterē sal eñ hi erget om altyt
alsoe dat hi wael siet dat hi sich niet beterē en wil
Die coninck begript dē man mit rechtē gerichte
eñ en doede om te hant niet dat duet hi daer
om dat hi om syn smaicheit geldē sal die hi om gedaē
heft. Ten ierstē bindet mē om hande eñ voete eñ worpet
om indē nederstē thorne ondˀ peddē eñ slangē eñ in dat
vuel water dat indē thorne pleget te syn. Daer neimpt
mē on uit eñ settet on an een smelike stat dat alle
lude synē apenbaerē laster sien Eñ hi siet alre lude vrou
de soe veel te meerre is syn pyn. Aldus duet mē die een
smaicheit op die andˀ an synē lyf die mē bekenē mach eñ
worpet om alle wege wedˀ inden thorne eñ is allewege
wachtende wanneer mē om vˀderuē sal. Aldus mach mē
sprekē die man is in des conincks hachte. Alsoe machtat
die daer coninck is. is vroelick mit synē vrienden eñ doch
vˀsmadi/ wael dat oer leuē ongelyck is. Aldus yst mittē
hemelschē volke daer wi voer vā gesprakē hebbē. weet
oer dat dese iamer ewelick duerē moet. Hy heft woder
die dese dingē hoert dat hi dar sunde doē. Ghi sult wetē
dat dat vegevuer alsoe eyselic an om seluer is soe wie et
terechte bekende hi en bleef gheen tyt in enē gebreke
Dit vegevuer suldi also vˀstaē is nadˀ tyt eñ nadˀ redē
wāt die ziele als voergesprackē is in trouwer mynnen
gestoruē is eñ wille alle dinck te doē doer got eñ alle
gebreckē af te leggē eñ te latē doer got. Hoe weet dat
die ziele is in groetē iamer wāt si niet meer vˀdienē en
mach mer si vˀbeidet dˀ tyt wanneer sich got ouer oer ont
fermē wil. Eñ en weer dat niet eer dan an ionxtē/ da
ge die hapinge is oer wesen. Ghi sult wetē dat dit al
let af geet andē ionxtē dage. Hier die lude die in got
licker weselicheit stāe die bliuē des onberuert Alsoe
wanneer die ziele scheidet vandē lichaem soe bliuet si in
gotlicker weselicheit alsoe verre als si got bekant
eñ gemynt heft en nadē ionxtē dage wort dat wesen
des lyfs mittē wesen dˀ zielen een wesen in gotlicker
weselicheit. Nv wil ic v seggē woe ghi vˀstaen sult
vandē genē die indē hemel syn. Eñ merct dat an

onsen hē ihm̄ xpm̄ an syure opuaert. Hi at doe hi tē
hemel voer. ghi weet wael dat die spise moest wēde ver-
teert mid' tyt d' opwaert. Der en mocht hi niet mit om
brēgē wāt hi mdē vad' geulatē was. Dat was xp̄s ziel
eñ mit hoer dat wesen d' edelre mēscheit gaets mit got
licker weselicht. Aldus bestaē die persoenē mdē vader
dat hi een is mdē vader. Aldus gestaē alle die mdē vad'
syn die daer v'rigē in genadē dat xp̄s had vā name-
rē. Niet alsoe dat si dat leuē des lyfs mit on voerē
wāt et moet achter bliuē thent anden ionxtē dach
daer alle dinck v'nyē sal. Daer wort d' zielē alre ier-
ste oer wesen des lyfs na gemeynre redē. Wy weten
wael die got bi genadē woldē halē mit ziele en mit
liue hi dede om dat selue dat hi iohāns dede. Eñ al
soe suldi v'staē na des bestē meysters sprake dat si
seggē vandē gescheide dat iohāns si mit lyf eñ mit
ziele in hemelryck eñ ander vrienden ons hen daer-
mē van spriet dat si mit lyf eñ mit ziele syn in he-
melryck dat niet syn en mach na onser v'stentenisse
Et en mach niet sijn daer got is daer en is noch huut
noch vlecte noch en gheen gheschepte dat totte liue hoert.
Daer om en macht niet bestaē dat si daer mittē liue
syn comē et en moest ierste puer eñ v'nyet wesen. Woldi
dit noch bet v'staē. Doe die tyt quam dat xp̄s opuarē
solde doe liet om got geschiē dat om andē ionxtē daghe
geschiē solde. Eñ dedet om van rechter mynē dat hi om
doen solde andē ionxtē dage wāt hi alsoe reyn was vā
dē wesen der zielē. Mer dat wesen des liues dat totter
eerdē solde syn wordē dat wart v'teert mid' lucht. Alsoe
dat nye in got en quam dan dat leuē des lyfs dat got
der zielē ghevoeget had andē ionxtē daye. Alsoe geschiede
maria eñ alle den genē die men seecht dat mittē liue
toe gade syn comē. Die biechter sprack du seges waer.
Du salte wetē dat groet kyf heft gewest ond' onsē bestē
meysterē van desen seluē redē. Hi spc̄ lieue dochter et
is groete schande dat wi die scryfte wetē eñ die werckē
der heiligē eñ die v'tellē op dat wy groete papē heitē
eñ daer niet na en leuē. Want dat weet ic wael dede ic

als sūte domīcus ic worde als sūte domīcus die v̓crocht syn
boecke eñ al dat hi hadde eñ gaf arme lude voer got. Iiceue
dochter des en doe ic met eñ anders menige ~~eñ maers mein~~ doecht
die sūte domīcus had. Eñ sūte ffranciscus was een eenuoldich
man daer om dede om got groet dinck. Hi ghinc ewelic tot
gade mit volcomenē leuē des wart om got heymelic. Inde lande
was een pape die des groetē hat had in om seluē dat die leye al
soe heymelic was mit gade. Hi ghinck tot om eñ spr̄. Broeder
woe sullē wi dat v̓staē die scrift leert ons dat wi die lude
sullē berispē om oer gebreckē. Sūte ffrācissus spr̄ dat is
goet. Hi spr̄ ic mocht dē genē berispē hi berispede my alsoe
veel weder. Sūte ffrācisc9 spr̄ et en sal soe niet syn ic kan
v die scrift veel bet glosierē. Wy sullē alsoe volcomelic leuē
der waerheit dat mē seggē moege. et is een guet pape in vol
comenē leuē eñ mede soe moegē wy alle lude berispē in hoerē
leuē. Die paep schamde sich eñ spr̄ broed̓ du seges waer.
Weet wie noch dede als sūte ffrācisc9 hi worde als sūte frācisc9
Ic spreke meer wāt wi v̓bleuē syn vā leuē daer om v̓blyft
ons die genade. Ic spreke meer wie myre weer dā iohānes hi
worde meere dan sūte. Johās. Hy spr̄ gelauet si got dat ghi
dat seluē bekēt. Hi spr̄ ic heb dit lange bekāt eñ weet wael
dat dat vā noede waer moet syn al en leue ic dā niet na
Hy spr̄ dat ontbermet my. Nu seggēt my des ic v vraghe
raet my na uwē bestē sinne woe ic myn leuē haldē sal wāt
ghi weet myn leuē bet dā alle mēschē. Die biecht̓ spr̄ dat doe
ic gerne. Du salte etē als dy hongert eñ drickē als dy dorst
Du salte witte hādē dragē. du salte slapē op sachtē beddē eñ al
dat dyn lyf begeert saltu etē. Du salte die ouste waerheit die
got is an nemē eñ en salte nyemāt lauē dā dy. Eñ segestu
al dat voer dynē ogē v̓smickē dat got ye geschoep du en sol
des niet weden mit enrē Aue maria. Eñ salte di heitē bouen
allē creaturē eñ na dynē wil gaē terē. Du salte dragē edel
gewāt eñ sachte eñ salte bliuē in enre stat eñ salte gade op
dragē alle dinck. Mochtes du v̓terē alle creaturē du soldes
billick doē dat wetes du wael wat oec in goedē leuē nutte is
Hy spr̄ dat doe ic. Noch suldi wetē dat ic nimmer gerē en wil
dan als een arm mēsche. Die biechter spr̄ du heues onrecht
Hy spr̄ anders onrecht wil ic bliuē die wille ic leuē. Ic wille

ellendich en̄ arm syn die wile ic leue dat en mach my niemāt
benemē. Die biechter spc̄ du dueste dynē gade onrecht du heues
doch dattu wilste. Sy spc̄ got weet wael ic en dues om geēdick
dan om des wil die my geuuert heft tot mijre ewig' salicheit.
Als hi my heft bewijst in om seluer en̄ ind' tyt en̄ ind' ewicheit
en̄ ind' tyt als ic ierst mach als hi my iet geuet. Ghi sult wetē
dat ic des leuēs xpi nimmer af gaē en wil. Die biechter spc̄
got gūnes dy al wael. Sy spc̄ ic vuel alsoe veel gemacks an
my dat ic alsoe veel oeffeninge niet en heb als ic voer had. Weet
mocht ic alle die lude vorwart helpē die opte wege syn ic
dedet gerne. die noch niet en merkē waer si in syn. En̄ mocht
ic alle mēschē van gebreckē helpē dat dede ic gerne doer got
Ghi sult wetē synt onse hē sich oetmoedichede tot mē doet
alsoe soldē wy oec billic doē. Myn vterste trachtē sullē
becūmert syn mittē edelē leuē en̄ mitter edelre mēscheit
ons hēn ihū xpi en̄ mit synē edelē leuē die wile ic leue
ind' tyt. Weet dat die ouste trachtē mijre zielē syn mēd he-
melschē vader en̄ syn daer in enē wesen dat si sich nimmer
vut en geneygē. Hier et vlietet vād' vader in die trachtē der
zielē en̄ wed' vand' zielē in got. En̄ elke tracht werket daer
sund'linge werck mēd heiligē geest en̄ mittē vader mēd soē
ons hēn ihū xpi. Dit suldi v̄stāē na redē die wile ic goet voer
quaet bekēnē mach. Hi spc̄ lieue dochter bericht my die
duyster sprake. Die meysterē sprekē dat in hemelryck wael
dusen zielē sittē op eenre naeldē aert hoe sal ic dat ver-
staen. Sy spc̄ si seggē waer welke ziele in got comet si en
heft stat noch stonde noch en geen naemaftich dinck dat
men voert mach brēgen mit wordē. Ic wil v seggē waer-
dingē solde men die stat proeuē die eenre zielē te dele wort
die weer mere dan hemel en̄ eerde en̄ allet dat got ye
geschoep. Ic segge meer dat got hemelryck en̄ eertryck
geschapē hed en̄ alsoe ~~mēsche~~ menige werlt als hi me-
nighe creatuere ye geschoep dat weer noch mijre dan
eenre naeldē aert voer die stat die eenre zielē toe dele
wort. Hier af redē die dochter en̄ quam vut reden in
got en̄ wart van gade alsoe veel redenende. Dat hi
sprack lieue dochter rede voert. Die dochter seide om
alsoe veel van gade en̄ vand' moegentheit gods dat
hi van synē butenē sinnē quam en̄ datmē om moest
dragē in een heymelicke celle. En̄ daer lach hi een goe-
de wile eer hi weder tot om seluer quam. Doe begerde

hi dat die dochter weder voer om queem. Doe die dochter
voer om quam. sprac si weetti v nu. Hi seide van herte
wael gelauet si got dat hi dy maecten tot enen mensche
du heues my gewiset tot mynre ewiger salicheit. Ic bin
getagen in een gotlic bestouwen en my is gegeuen een wa
weten alles dattu gesacht heues. Ic mane dy by der
mynnen die du van gade heues dattu my helpes mit
worden en mit werken dat ic daer in blijf daer ic in
bin. Sy sprack des en mach met syn gi syt ongetem
pert daer toe. Wanneer v ziele en v crachten gewoen
licken den wech op en neder gaen. als een gesinde geet
uit en in in enen haue. En ghi dat hemelsch ghe
sinde alsoe wael bekent als een goet man syn huys
gesinde. En ghi onderscheit weet alre dingen ende
al dat got ye geschoep en v des niet en gebreict.
Dan suldi die wysheit gads hebben en der gotheit
Soe suldi oec mercken onderscheit tusschen den geest
en geestelicheit. dan suldy alre ierste daer na staen
dat ghi veremicht werdet. Ghi en sult niet veel
vragen ghi sult corte wesen in en spreken mitten
creaturen. dat si sonder schade bliuen. en ghi oec
weder sonder schade bliuet. Hier mede suldy v
crachten snellicken op trecken. Dat suldi soe duck
doen dat v crachten der zielen dat gewoenlic werden
thent ghi daer toe komet int wesen daer wy voer
af gesproecken hebben. Gelauet en geert si die name
ons heren ihesu xpi huyden en ommermeer Amen

Die werkende verstentenisse die ontfaet een
gewoenlicke stat in formen en in formeloes
sicheit. Die leuende cracht der verstentenisse die ont
faet formelicke mit formen. En ontfingen si beide
in formen soe weren si twe potencien inden hoechsten
dele der zielen soe en mocht got in die ziele niet
Die derde verstentenisse dat is die schouwende
verstentenisse die scouwet an een yegelic dinck na
synre verstentenisse got na synre gotliker werdicheit
en der zielen edelheit en der creaturen wandelbaricheit
En si scouwet der zielen edelheit dat die soe grondeloes

11

is. Al dat got dar geue dat dar die ziele ontfae alsoe
afgrondich is si in oere moege. En een onbegripelic
moege heft die ziele dat si een licht in oer heft al dinck
te werden. Die ziele die dat te recht anschouwet die wort
wijs. Die vierde v'stentenisse dat is een vutwerckede
v'stentenisse. En wat die leuende v'stentenisse en die
schouwede v'stentenisse hebbe ontfange vand heilger
gotheit dat geuet die vutwerkende v'stenisse. Die
vijfte verstentenisse dat is een heilige v'stentenisse
die alle tijt genoeget is en geneyget totte besten
en tot gerechticheit en tot luterheit. Dyonisyus spriet
een vri gemoede en een luter concientie dat is heilic-
heit. Die seste verstentenisse dat is een op v'haue
wijsheit meer die ziele v'steet den verborge heyme
licke invloet die vitter heiliger gotheit vlietet
in die ziele. Dat got wonder wercket meer luter
lediger ziele die alsoe opverhaue is toe schouwe
die gotlicke waerheit. Mer sy en weets niet wijste
sijt et weer oer quaet. Weert oer goet voerwaer
got en hedde oer niet verborge. Dat duet hi daer
om dat si sich niet en v'heffe. Die seuede v'stenisse
inder ziele die is soe v'borge dat meyster thomas
en meyster heinric van gent en sunte gregorius
en konde oer geue naem vinde. Jr en cons oer niet
genoeme et is soe onbegripelic soe edel en soe claer
dat me on niet wael naem en mach geue. Doch spre-
ke die meystere een wenich dat dat licht der genade
en cracht der mynen heffen die ziele boue oer
selue an dat ewige licht. En v'enich den gescha-
pene geest anden ongeschapenen geest
Sunte bernard9 seecht. Het is ene yegelicken
mesche genoech heuet hi waeldaet ouer hem dat
sy die geen weet die sy loenen sal. Beda seecht
Die en darf niet hape dat hi is mee staet daer hi in be-
halde mach iuee die ydel en lichtmodich is i worde en da gee
moege af en heft

Hier beghint vādē geestelickē taber
nakel

Loepet
alsoe dat ghi begripen moeget
dit sijn sunte pauwels worde
totten luden van corinthēēn
oec tot ons allen. In desen wordē moeghen
wi merckē drie dughen. Indē ierstē wordē
daer hi spreect loept. gebiedet hi ons allen
geestelickē te loepen dat is mit mynnen
Inden anderē wordē daer hi alsoe seecht. he
ieet hi ons merckē die manier ons lopens
op dat wi wiselic loepen. Ten derden mael
wil hi ons manē dat wi ansien dat eynde
ons loepens. eñ die dughē daer wi nā lopē.
op dat wi niet en gemissen mer begripen
eñ besittē. Alle menschē moetē loepen den
loep toe gade of der mynnē tot gade of tottē
creatuerē. Eñ ghen dinck en is soe snel of soe
subtyle als lopen der mynnē. Hier om sal
die mensche hem seluē merckē eñ proeuen
of die loep synre mynnē in gade is gekeert
soe sal hi seker begripē. Mer is hi ten crea
tuerē soe moet hi ommer gemissen. Want
hi sal verliesen al dat hi mynt. Aldus moe
gedi geuoelen dat wi al moetē loepē. Soe
ist dan goet dat wi onsen loep soe ordineren.
dat wi na sunte pauwels lere vindē en be
gripē al dat wi suckē. Hier om sullen wy
merkē een figuere van desen loep die ons
bescriuet die p̄phect ð moyses die hem wart

ghetoent van gade opten berch van synay
En dit is in synē anderen boeck dat is ghe
heiten die wt ganc der kyndere van israh
el wt egiptē ten lande wart dat hem vā
gade gelauet was. Dese figuer die ic meyne
dat is van eenre arken eñ van enē taber
nakel mit al den dinghē die daer toe beho
ren. Dat geboet got dat men hem maken
solde na al den manierē dat hijt moyses
toenē solde opten berch. Eñ hier in wolde got
wandelen in myddē hem na al der wijs
dat dat tabernakel waer mit alle synre oc
femnige. Die prophet moyses bescriuet ons
vij puntē die al behoren tot enē wisen loep
der mynnē. Eñ in elken punte van desen
wort got vondē eñ beseten eñ altoes in me
re mynnē eñ in mere gevoelē eñ in mere
wysheit. na der wijs dat die mensche op
clymmet die puntē eñ die gradē die der myn
nen toe behorē. Mitten iersten punte wordet
die mensche ontladet eñ gevriet van allē
sundē eñ dit punt beslutet al dander in
hem. Ist also dat den menschē tijt gebrict.
Mitmids dat ander punt eñ dat derde wo
rt die sinlicheit gesiert van buten en van
binnē in seden eñ in gevoelen na den willē
eñ die gebade gads. Mitmids dat vierde eñ
dat vyfte punt wort vciert vstentenisse
eñ wil mit wysheidē eñ mit mynnē indē
lauē eñ inder eren gads. Mitmids dat seste

punte werdē al doechdē volbracht naden
liefstē wil gads. Eñ ouermids dat seuende
punte valt men in rustē eñ dat sal men
besittē eñ begripende lopē. eñ lopende be
gripē Eñ dit is ewich leuē Vandē altaer

NV suldi merken dat dat moyses stichte eñ wat
ierste punte dat enen moyses beduyt
geestelickē loep toe behoert. Dat is een ont
ladenheit al der dinghē die verwarē mogē
Eñ dit en mach ons niet geschiē wi en ma
kē gade in ons een geestelike arke eñ een heilichdō
Noe die gerechte man maectē hem seluen
een arke van pleynē of van euenē holte
Daer acht menschen hoer natuerlicke le
uen in behieldē inder diluuien. Eñ vandē
sijn wi al geboarē nader naturē. Dese
is vergaen uut der tijt. eñ die tijtlicke nd
geburte inder naturē sal oec vergaen.
Moyses die maectē gade een arke van
presiosen holte eñ al bedect mit golde
op dat hi eñ al dat volc van israhel daer
mede gade diende eñ eerdē. Eñ hier in werdē
wy geleert want dese arke is ons een
figuer eñ hier om vergaet si oec uut der
tijt. Mer xpūs die gads soen hi heft gade ende
hem seluē eñ ons een ewige arke eñ een
ewich tabernakel gemaect. Dat is hi sel
ue of die heilige kerke. Eñ ene yegelic go
et mensche daer hi een prince of een hoeft
af is. Want wi sullē onderlinge yegelic

ewelic
inde̅ andere̅ in xp̄o mit nyuen eñ mit
vroude̅ wone̅ eñ v̓blide̅. Eñ hier om blivet
dese tabernakel ewich want hi volvoert
die waerheit alle der figuere̅. Hier beginne̅
ic die figuere die doch een waerheit is eñ
een fondement al mynre lere. Doe moyses
den volc geapenbaert hadde die leringe
gads eñ syn vonnisse sonder die .x. gebade
die en had hi nochtanne niet ontfae̅. Doe
riep al dat volc mit enre ste̅me̅. alle die
worde ons he̅n die hi gesprake̅ heft die
sulle̅ wi doen. Doe scref moyses die lere
ons he̅n eñ stichte̅ een altaer ande̅ voe
te vande̅ berch van xij stene̅. Eñ daer op
scref hi xij titule dat ware̅ die xij prin
cipael name̅ die hoefde̅ ware̅ vande̅ xij
geslechte̅ van israhel. Elke̅ geslecte ene̅
titel tot ene̅ teyke̅ dat si om v̓bonden
hadde̅ mit gade. Doe sende hi aarons
kinder syns broeders die sender priester
worde̅ was. eñ hi mit hem offerde̅ xij
caluere̅ opte̅ altaer in die ere gads. Eñ
om vaste te make̅ dat v̓bonde dat si ge
daen hadde̅ mit gade. Half dat bloet
ontfinc moyses in vaten. die ander hel
fte storte̅ hi omtrent dat altaer in die
ere gads. Doe las moyses die leringe gads
eñ syn vonnisse voer alle tvolc. Eñ si sei
den al dat si gehorsam solde̅ syn eñ doen
al dat got gesprake̅ hadde eñ dat si ghe

lauet haddē· Doe nam moyses dander
helfte vandē bloede dat hi gehaldē had
uut water gemenget eñ sprengedet in
dat volc eñ seide· Dit is dat bloet des vͦ
bonds des getuges eñ des pays· dat hem
got uut v vͦbondē heft· Dit is te vͦstaen
alsoe lange als gi haldet dat gi gelauet
hebt· Hier laet ic die figuer vandē ierstē
principael punte· Eñ wil v seggē wat
dese figuer bedudet· Hier gi sult ierste
wetē dat bidē prophect moyses xp̄s was
gefigureert· Moyses is also veel gespro
ken als die genamē is wtē water of een
water man· Eñ hi beduyt oec toe treckē
de of tastende saliende eñ dwingede· Dese
naem moyses beduyt al dese dingē· Eñ de
se moyses was van gads wegē een geuer
eñ een brenger der alder wit· Eñ die alde
wit in oefre oefeninge eñ sacrificiē is een
figuer eñ oec een fondement der nyer
wit· Eñ hier om alle dese dingē die dese
naem moyses beduyt die vindē wi inder
waerheit in xp̄o· Alsoe als moyses had
nader figuerē· want xp̄s is noch een vol
brenger der alder wit eñ een hoeft eñ een
fondement der nyer wit· Dit fondement der
nyer wit ihs xp̄s is ons toe gesulatē ouer
mids die vloet des heiligē geestes· Eñ al
soe als moyses wart op genamē wter ri
uierē van des conincs dochter pharaonis

eñ wart geheitẽ hoer soen nader figuerẽ al
soe wart ihũs xp̃s op genamẽ inder waerht
van des coninc̃s dauids dochter maria inter
riuierẽ des heiligẽ geestes· Eñ was eñ is hoer
natuerlicke soen nader menscheit· Want
hi van hoeren eygenẽ bloede gescapẽ eñ ge
barẽ is nadẽ vleysche· Eñ aldus was hy
op genamẽ na der waerheit tot onser be
hoef uter vloede der nyuẽ gads· Hi was
oec selue een man der waterẽ want alle
syn leuẽ eñ al syn wandelinge was wtvloy
ende in caritatẽ mit doechdẽ eñ mit milt
heidẽ· Eñ hi was eñ is toetreckende mit
synre lerẽ eñ mit synẽ exẽpelẽ eñ mit syn
re doet alle die menschẽ die behaldẽ willẽ
syn· Eñ hi was eñ is tastende dat is hey
melic van bynnen alle die gene die hem ge
heel eñ al syn· Hy was eñ is oec saluende
mittẽ gauẽ des heiligẽ geestes syn vriende
die daer toe hoerẽ eñ bereyt syn· Eñ hi bli
uet ewelic dwingẽde alle die gene die hem
contrie syn eñ bliuẽ al totter doet· Want
om is alle macht gegeuẽ in hemel in eer
de eñ in die helle· aldus vindẽ wi in xp̃o
die waerheit die ons bi moyses beteykent
was Watmẽ v̄staet bidẽ alt̃ dat moyses

Nv suldi merkẽ hoe xp̃s die stichte
figuer volbracht heft die ic voerseide
die moyses bescriuet· Want alle die werkẽ
moyses eñ syn offerhande beduydẽ altoes

een ander · Doe xp̄s die soen gads die sticht
eñ h̄e is alle der wit die ye gegeuē wart · Doe
hi syn volc gewiset eñ geleert had mit wo
rden eñ mit exempelē eñ geapenbaert dē
wil syns vaders · Doe vant hi luttel mēschē
die syn lere ontfingē · Nochtant wolde hy
alle die figuerē die voer gescreuē waren
eñ groefent tot enē eynde brengē · Eñ stich
ten een altaer optē berch van caluarien ·
Eñ also als moyses offerdē onder dē berch vā
synay xij caluerē die hi genamē had van
den xij geslechtē daer si om al mede v̄bon
dē dat si gade soldē gehorsam syn · Also ge
lyckerwys offerdē xp̄s syn preciose lichaem
den hi van onser alre natuerē genomen
had · Om al geslechtē een te makē · Want
hi was ons allē gemeyn gegeuē mede te
v̄losen · Eñ oimids dese offerhande heuet
xp̄s die wit der mynē volbracht eñ voert
gegeuē eñ gelatē alle dē genē die si halden
willē · Eñ alsoe als moyses screef xij tite
lē op xij steen dien xij geslechtē dat si ga
de die offerhande dedē · Also gelycker wys
screef xp̄s allē menschē een titel op enē
steen · Dat is opt fondement synre wer
diger doet dat syn offerhande eygē sy
elkē menschē die om daer toe bereyden
willē · Desen seluē titel screef pilatus van
butē den xp̄s screef van binnē · Dat hy
waer coninc der ioden eñ behalder der

werlt. Desen titel was gescreuē mit driē den principaelstē sprakē van eertryc. Dat was ebreusch griexs eñ latyns. Eñ also als moyses half dat bloet vandē caluerē storte omtrent den altaer in die eer gads Eñ die ander helfte sprengede hi int vo lc om vast te maken dat v'bont dat si gedaē haddē mit gade. Also gelycker wys storte xp̄s syn bloet geheel eñ altemael omtrent den altaer des cruces in die eer gads. Eñ geheel eñ altemael in ons Want wy en syn nimmer van gade ge scheidē noch gedeilt als die iodē waren Op dat wi ommds syn bloet ons willē mit om v'beyndē. Also die iodē dedē ommds bloet der caluerē. Eñ also als moyses dede dat bloet des testamēts in vaten van wy nē daer hyt volc mede bespr̄engede. Alsoe heft xp̄s syn bloet in vatē van wyne ge daen die niet onthaldē en moegē. Want hi wil dat syn bloet altoes vloye eñ nim mermeer ophou en onthalde daer mens begeert Die wyne vate dat warē die apostelē ons hēn. Eñ dat syn nu die priesterē ~~ons hēn~~ der heiliger kerkē den dat bloet beualen is dat syt sprengē sullē in allē menschē dies begerē. Eñ also moyses dat bloet der cal uerē mengede mit water nader ebreusc her manier eer hyt sprengede int volc also gelycker wys mengede xp̄s syn ynnic

ste bloet dat wt synre sidē liep mit water
eñ daer mede syn wy gecoft eñ daer in ge
wasschē van al onsen sundē· Eñ daer me
de is ons v̄bont vast gestadicht· wāt wi
hebbē om gehoꝛsamheit eñ trouwe gela
ten eñ syn des v̄rats af gegaē· Eñ hebbē
ons v̄bondē ouimids syn bloet in synē dien
st ewelic te bliuē· Dat was inder doepen
doe wi synē titel eñ syn teykē ontfingen
eñ leuēde woꝛdē mit synre doet· Ghi sult
dat merkē dat die iodē die om v̄bondē had
dē mit gade ouimids bloet der caluerē die
men gade offerdē· eñ dat v̄bont brakē Also
dat si eerdē een guldē calf eñ anbedē eñ
v̄blidē daer voer als voer oren got· Dese de
de moyses doet slaen synē geslechte den
leuitē op enē dach xxiij dusent menschen
Also zeer wolde got wrekē dat si niet gehal
den en haddē die gelostē die si om gedaen
haddē ouimids caluer bloet· Mer dat bloet
ons hēn en is niet v̄rakich mer vol genadē
Eñ daer om heft hyt gedaē in watē vā wijne
dat syn geestelicke p̄latē die vol soldē sijn
van genadē· Want si syn scenckere eñ dien
ren vandē myldē bloede dat al onse scholt
betaelt heft· Ist dan also dat wi die eerste riui
ere der genadē die wy ontfingē inder dopē
v̄stopt hebbē mit onsen sundē· Die ander
riuiere der penetenciē die vloyet altoes eñ
si en mach niet v̄drogē· Want dat bloet gads

is heet eñ leuēde vol mynnē· Eñ hier om
moetet altoes vloyē· want et is dat leuen
der heiliger kerkē· Eñ in desen bloede leuē
eñ brengē vrucht alle die sacramētē der
heiliger kerkē· Want si syn daer mede v̄dient
eñ si werdenre in onthaldē totte dage des
ordels· Want ihūs xp̄s die mit sijnre doet
gefundiert heft die nye wit· Die en wil syn
bloet an ons niet haestelick v̄wreken· Ende
hier om ist also dat wy onse geloefte brekē
die wy gelaude inder dopē· Soe wil hi dat
wy mit rouwe eñ mit wee van hertē ons
seluē mishagē· Eñ clagē ons ontrouwe
mit ongeueynsder meyninge· eñ mit rech
ten afkeer der sundē· Eñ v̄bindē ons weder
mit om ouͤmids dat sacramēt der penetē
cien· Dit is die ander riuiere syns heiligē
bloets· Eñ dit moet syn voer dynē priester
dien dit sacramēt der penetenciē beualen
is also ducke alst noet is· Op dat men in ym
negher manierē den priester v̄crigē mach
Mer en mach mens niet v̄crigē inder noet
soe is xp̄s die ouͤste priester die des hertē seer
wael bekent· Eñ hi is die genadichste eñ
die mylste die leuet· Want soe wie om mit
hertē biddet hi is die gene die nyemant en
ontseget· Want syn heilige bloet vloyet tot
allen bordē ouer· daer mach sceppē eñ puttē
alle dies begerē· Mer ghi sult dat merken
dat got xxiij dusent dede dodē of om dat sy

brakē dat v'bont dat si gemaect haddē
mit gade ōmmids dat caluer bloet. Niet
om des bloets wille want ten was niet
heilich. Mer om oere ongelouē eñ ongehoer
samheit. Eñ hier om sonder getal sal got
swaerlickē: wrekē dat v'bont dat wi mit
om gemaect hebbē. Ōmmids dat bloet
sijns eengebarē soens. dat heilich eñ pre
sioes is: Ist dat wijt breecken. eñ dat wy
vondē werdē ongetrouwe. eñ van om ghe
keert in dat eynde ons leuens. Aldus ist
ierste principael punte der figuerē ont
bondē Daer wy in geleert werdē. hoe wy
geloest werdē vander erfsundē eñ gevrijst
inder doepē ōmmids dat bloet ons heren
Eñ hoe wy altoes die selue vryheit weder
ontfaen ōmmids dat selue bloet ist dat
wi in gewariger penetenciē sijn Hier na
volget die figuer aldus. Nae die offerhā
de die moyses dede van den xij caluerē Eñ na
dat v'bont dat si mit gade gemaect had
den ōmmids dat bloet. Soe wolde onse hē
gheoffert hebbē dat ierste eñ dat precioste
van elken menschē. Eñ daer mede solde mē
die arke makē eñ dat tabernakel. Ende
al die cierheit die daer toe behoerden. Eñ
al dat si daer na offerdē dat solde gade ōt
fentkelic sijn. Teerste eñ precioste dat in
den menschē is dat is sijn verkiesen dat
wil got hebbē. Alsoe dat hi mit liefdē ver

caren si bouen al dat hi ghescapē heuet
of sceppē mach. Eñ alle die goede werken
die die mensche hier na offert die sullen
gade ontfenclick syn. Eñ van den vrien
v'kiesen mit goeden werkē sal die mēsche
gade makē een geestelike arke eñ een taber
nakel daer hi mit gade ewelic in wonen
sal. Nv wil ic mynre materiē eñ der fi
guerē volghē van butē inwart Eñ van
den nederstē tottē hoechstē. Want moyses
scriuet vander arken eñ vandē dinghen
die indē tabernakel waren. Daer na van
den tabernakel. Eñ daer na vandē altaer
der sacrificiē dat voer den tabernakel
stont. Eñ daer na vandē kerckhaue dat
al dit ander in om beuaen heft. Eñ hier
op beghinne ic aldus

Onse here sprac tot moyses. Ghi sult
maken den kerckhof des tabernake
les an die zuitside teghē den middach soe sa
lt hebbē een cortine dobbel van twine hon
dert matē lanck. Eñ dese maet heit cubitȝ
Eñ is die lengede van eens menschē hant
mittē arme tottē ellenbage. Eñ xx colūmē
mit alsoe veel baeschē. Dat syn die voete d'
colūmē van metale. hoer capittelē dat syn
die cruūē of die hoefdē der colūmē sullen
syn sonder metaele gebeelt wt gegrauen
te mael siluerē. In die noertside sullen oec
die cortinē. C matē lanc syn eñ xx colūmē

Eñ alsoe veel baeschē van metale· Eñ die
capittele siluerē gelyc den ierstē· In die bre
eide des kerckhaefs ten westen wart soe
sullē syn die cortinē· l· matē lanc eñ x· co
lūmē eñ alsoe veel baeschē van metale·
In die breyde ten oestenwart· l matē· In
die een side sullē die cortinē lanc syn xv·
matē mit iij colūmē eñ mit alsoe br veel
baeschē· In dander side die cortinē xv ma
ten mit iij colūmē eñ mit alsoe veel baeschē
Indē ingaenck des kerckhoefs sal syn een
cortine xx matē lanc· Eñ die sal syn van ia
cincte eñ van purpure eñ van dubbel roe
der verwē eñ van twine getwenolt eñ al
mitter naeldē genayet of gewracht· Eñ sy
sal hebbē iiij colūmē mit iiij baeschē· Alle
die colūmē des kerckhaefs sullē syn bedect
mit siluerē platē· Eñ die capittele al van
siluere· Eñ die baesche van metale· Die lege
de van den kerckhof sal syn· C matē eñ
alsoe lanc die cortinē an beidē sidē· Die bre
eyde des kerckhaefs· l matē eñ alsoe lanc
die cortinē inder breidē· Die hoechde van
alle den cortinē vyf matē eñ si sullē syn
dubbel twine· Eñ al dit sal hebbē baeschē
van metale· Alle die vate des tabernakels
die men orberē sal inder gemeynre sacra
ficien eñ die stuckē des tabernakels eñ des
kerckhaefs die suldi makē van metale·
Ghi sult gebiedē den kynderē van israhel

dat si v brenghē die alre puerste olye van
oliue boemē eñ ontwe gestampt mit enē stoe
tere. Alsoe dat die lãterne altoes berne indē
tabernakel des getuyges butē den gordine
dat hanget voer dat orconde. Eñ dese lan
terne sal aaron ordinerē eñ sijn kijndere
dat si luchtē moegē tot inder morgē stōde
voer den hē. Dese oefenynge sal ewich sijn
vandē kijnderē van israhel ommids den
navolgerē. dat is in oeren geslechtē. Dit
is dat wtwendichste eñ niederste dele der
figuerē die ic voergenomē hebbe wat v̄staet

Nv wil bide kerthaue des tabernakels
ic ons leidē eñ lerē mitter waerheit
dat die figuere bedudet. Van butē inwaert
eñ vandē nederstē tottē hoechstē. Soe wat
mensche gehoersam wil sijn gade eñ der
heiliger kerkē mit ongedeildē hertē. Hi wo
rt gevriet eñ ontladē van allē sundē om
mids dbloet ons hen. Eñ hi wort v̄bonden
eñ gemicht mit gade eñ got mit om. Eñ hi
wort selue die arke eñ dat tabernakel gads
daer got in wonē wil. Niet inder figueren
mer inder waerheit. Want die figuere is
geledē eñ die waerheit is apenbaer alle dē
genē die ter waerheit kerē willē. Eñ scouwē
eñ vlien ~~al~~ willē al dat om contrari is
Nv suldi proeuē eñ merkē v seluē mit ern
ste of ghi in v beuindet eñ geuoelt al dat
desen tabernakel van recht toebehoert. Eñ

en genoeldi v seluē met· soe moegedi seker
wetē dat ghi dat tabernakel gads met en
syt· Dat ierste dat ghi proeuē eñ merken
sult in v· Dat is die kerckhof des taberna
kels· Dat is een zedelic leuē van butē mit
al dien dat daer toe behoert· Dat geestelic
ke kerckhof daer men dat tabernakel eñ
die arke in settē eñ vindē sal· Dat moet
hebbē lx colūmē mit alsoe veel baesthen
van metale gegatē· xx· mit zuden· xx· mit
noerdē x mit oestē eñ x· mit westē· Bydēn
baeschē van metale daer die colūmē op
stondē v̄steetmē een ynwendich willich
begryp tot allē doechdē· Dats een beghinne
eens goets leuens· Bidē colūmē v̄steetmē
sterke begeerte tot alle den gebadē gads
Eñ tot alle den zedē eñ der oefenynge der
men pleget inder heiliger kerkē· Dese be
geerte sal vlietēde syn ouimds goetwillicht
eñ hette der mynnē gelyc den metale ouer
mids hette des vuers· Eñ alsoe die meyster
syn metale leydē eñ breidē mach na synen
wil ouimds dat vuer eñ synē hamer· Alsoe
sal die begeerte in goedē dinghē gebreit eñ
geleit werdē ouimds dat vuer der mynen
eñ den hamer der leringe ons herē· Ende
alsoe dat metael dreget enē schyn van gol
de in claerheidē der sonnē· Alsoe dreget goet
willicheit eñ begeertē in doechdē enē schyn
gotlicker mynnē· in allē gesichtē diese indē

werkē van butē ansien·Hier si en is niet
alsoe edel om dat si der goetwillicheit toe
behoert·Eñ gekeert is op · wtwendighen
werkē·Nochtant wilse got hebbē tot sijnē
tabernakel·Eñ sonder oer en moegē wy
dat tabernakel niet volmakē·Dese colū
men der goetwillich^r of der begeertē die
salmē bedeckē mit siluerē platē dats mit
goedē leuē eñ mit eerbare wandelinghe
Dat is dat wi ons vlietelic sullē oefenē
nadē gebadē gads eñ na die lere der hei
ligen·Alsoe dat om yegelic mensche spiege
len moege in onsen zeden· als in een ghe
brunyert siluerē dat sonder vlecke is·Eñ
dat die naem ons goets leuens lusteliker
si te horē allē goedē menschē dan enich
geluyt van siluere·Die capittele van de
sen colūmē sullē sonder metale altemael
siluerē sijn·Dat is dat die mensche in al
len dinghē die got op om gestadē wil·die
sijnre natuerē swaer eñ contrarie sijn·
Dat hi daer in sijns willē v̓tie eñ sonder
enich ander v̓kiesen gedoechsam si·Ende
in allen doegē sachtmoedich eñ v̓drechlic
si·Dat is doverste sierheit alre doechden
eñ al der zedē die men indē menschē van
butē bekennē mach·Dit sijn die hoefde d̓
doechdē die sonder metael silueren sijn
Want die mensche moet bewilē laetē al
die wisen· eñ al die werkē die hi mit be

geertē angenomē hadde in die eer gads
eñ moet ceuvoldelic in onderworpēheit
een ander doen dat got wil of syn pre
laet· Eñ alsoe v̄tiet hi eygenheit syns
willē in allē synē werkē· eñ geuet synē
vriē wil ouer indē vriē wil gads of syns
prelaets· Eñ hier om en leuet hi niet na
eygentheit synre natuere· mer hi is gelyc
bereet allē doechdē die te werkē· eñ al
dinck te doegē dat got op om ghestadē
wil· Alsoe plecht men der doechdē sonder
eygenscap inder ouerster gehorsamheit
Eñ die siluere capittele dat syn al die v̄
tiynge des eygenē willē· Die werdē gebeelt
eñ wt gegrauē nadē vriē wille gads
Bewilē grauet got selue indē ghestatenē
wil des menschē· gelycker wys als wy
vindē van abraham· Dat hi en becarden
eñ proeuedē· eñ geboet hem dat hi synen
soen ysaac den hi myndē bouē al. Die om
gegeuē was bouē natuere eñ daer hi gr
oets dincks af v̄mocdē dat hi dē doeden
solde eñ offerē on op enē berch· Eñ hi was
simpelic gehorsam sonder weder segghē
Eñ in talre swaerste dat syn natuer ge
dragē mocht· Eñ hier om soe was syn
wil gade soe ontfenclic· alse of hi dat
werck volbracht hedde· Want hi gehor
sam eñ gereet was al dat te doen dat
got geboet· Eñ hier om gebenediden on

got. Eñ gelauede om dat hi syn saet me
nichvoldigē wolde gelyc den sterren des
hemels eñ den sande der zee. Eñ dat in
synē sade soldē werdē gebenedijt alle mē
schē. Dat is omme xpm̄ die van synen
sade gebarē is. Ghewilē gestadet got
den v̄doemdē geestē. dat si grauē moe
gen in die eewoldighe gehoꝛsamheit der
goeder menschē. die gelatens willē syn
Alsoe als wi vindē van Job den gerechtē
man. die syn goet v̄loes eñ syn kyndere
Eñ got geoꝛlofdē den viant synē lichaem
te geiselē eñ te quellē also seer als hi le
uens lyfs gedragē mocht. Eñ in al desē
doegē bleef hi onnoesel simpel eñ gerecht
eñ gade outsiende in allē dinghē. Eñ hier
af laefdē on got eñ prysedē eñ seide dat
syns gelijc in eertryck niet en weer. Ende
omme dese gehoꝛsamheit eñ gelatēheit
syns willē v̄diendē hi mere benedixie dā
hi ye te voerē hadde. Want got gaf om
tweewerf alsoe veel substantiē als hy
te voerē hadde. Eñ x kynder als hi te
voerē gehat hadde. Eñ leefdē daer na. C
iaer eñ xl in groeter erē. Eñ sach syn
kynder eñ synre kynder kynder tot in
die vierde geburte. Wy vindē indē nyē
testament xpm̄ eñ syn apostelen eñ
oer nauolgherē. dat si hem keerdē ende
ouergauē indē doet onder den wille der

tranen in gerechter gehorsamheit. Niet alle dese hadden iersterwerf begrepen ende an genomen mit oeren sterken crust gade te dienen ende die gebade gads ende alle doechden te volbrengen mit alle dien dat si geleysten mochten. Ende alsoe hadden si die baeschen van metale. Ende die columen al gedect mit silueren. Dat is wille ende begerte geciert mit heiliger oefeninge. Mer daer si oers willen vtegheen inden vrien wille gades. Daer syn die capittelen silueren sonder metale. ende daer is in gegrauen ende gebelt menige eerlicheit mit onderscheit myn ende meer. na die maniere dat oer martelie of oer doegen was. Ende aldus sullen wi den heiligen na volgen. Ende an nemen ende vercuesen mit goeden vlite alle doechden te werken. Ende in allen doechden sullen wi sonder vercuesen syn. ende liden ende dragen alle dat got op ons gestaden wil in gherechter ghehorsamheit. Deser columen sal xx syn inden suden xx inden noerden x int oesten ende x int westen. Dat is dat wi ons wt geuen sullen mit begeerten ende mit innicliker oefeninge ter rechter siden ende ter luchter siden tot goeden ende tot quaden. Totten ghenen die ons vriende syn ende totten ghenen die ons vianden syn. Alsoe dat wi ons pinen die gebade gads te halden ende te volbrengen in ons ende in allen menschen mit ons. Dit en moegen

wy niet latē om vrient noch om viant
om v̄lies noch om gewyn om lief noch
om leet. Wy en volbrengē die gebade ga
ds in allē menschē alsoe veer als in ons is
Aldus vast sullē wy staen soe hebbē wi
xx colūmē in elke side. Dat sijn dubbel
die x gebade. want alle doechdē die wy
mynē en begerē te volbrengē in ons en
in allē menschē. ist dat wi daer toe ons
v̄moegē doen. Die doechdē sijn ons eyghē
recht of wi se gewracht heddē. En hier
om sijn wy mede werkere geestelic alle
der doechdē die men in eertryck begaet. En
wy werdē gepijnt en gequelt van alle dē
sundē daer die werlt mede om gaet. Ende
aldus mynnē wi onsen naestē ghelyc ons
seluē. en volbrengē die gebade ons heren
dubbel in elke side. Want wi mynnē die
goedē en die quadē gelyc ons seluē ten dienst
gads en totter ewiger salicheit. Deser colū
men sal x sijn int west eynde achter ons.
Dat is dat wi ansien sullē die tijt die wi
geleeft hebbē en proeuē ons seluē. Ist also
dat wi die gebade gads gebrakē hebbē in
eniger wijs. of wi dat gebetert hebben of
beterē willē na onsen v̄moeghē en na or
dinancie der heiliger kerkē. In deser ma
nierē des achter siens en sullē wi nyem
ant ordelē dan ons seluē. want et is ons
v̄badē. En hier om en hebbē wi mer x

colūmē achter ons· dat sijn die x gebade
ons herē den moetē wy genoech doē· Also
dat wy sonder berispen van concientien
leuē van alle der tijt die wi geledē hebbē
Wy sullē oec voer ons int oest x colūmē
hebbē dat is in elke side drie eñ vier in my
den ten ingange des kerchaefs· Hier ver
steetmē drie sonderlinge doechdē die wi oe
fenē moetē in beidē sidē ons selfs· Want
sonder dese doechdē en moegē wi ghen se
delic leuē v̇crigē· Eñ al waert v̇creghē
sonder hem en moegens wys niet behal
den· Die ierste doecht is dat wi sullē v̇
smadē eñ ~~ou~~ met achtē alre tytlicker eren
eñ ryckdoms der werlt soe sijn wi arm
van willē· Dander doecht is dat wi sul
len hebbē een haert leuē· alsoe dat wy
latē eñ v̇smadē moegē alrehande gema
eck eñ rust der natuerē des ghein noet
en is· Alsoe dat wi den lichaem geuē sijnen
noetdorfte nadē gebadē gads eñ der hei
liger kerkē in bescheidēheit· Hier mede
behaldē wi suuerheit van lichaem· Die
derde doecht is rechte meyninge rechte
begeerte· dat got gesocht eñ gemeynt si
in al onsen werkē· Eñ hier mede bliuē
wi altoes gehorsaem den wil gads· Dese
drie doechdē sullē staen ter rechter siden
eñ ter luchter sidē· Alsoe dat wi al ~~doechdē~~

dinghē die die lijfelicke natuer v̄bliden
moegē mit desen drie doechdē dwinghē
en̄ wederstaē moeghē in beidē sidē. In
middē ten ingange des kerchofs dat
is ons zelicks leuens daer moetē vier
colūmē wesen. Dat is die leringe ons
herē die die vier ewangelistē screuen
daer al doechdē mede concordērē. Hier
mede beholdē wi die x colūmē voer
ons int oest dat sijn die x gebade die
ons leidē in ewich leuē. Die sōme van
den colūmē moet van node lx sijn.
dat is seswerf tien of x werf ses. Tot
enē teiken dat die x gebade moetē ge
oefent werdē in die ses werkē der ont
fermhertichheit en̄ die ses werken indē
x gebadē. En̄ in elc werck der ontfer
hertichheit dat men op sijn recht wer
ket daer in vindt men alle die geba
dē. Want die sijnē naestē mynt mittē
werkē als hi schuldich is te doen hi
heft die wit volbracht. Alle die colūmē
mit orē baeschē stondē op een fonde
ment dat onbewegelic was dat was
die eerde. Alsoe gelijcker wijs sullē wij
al doechdē staende behaldē bliuē op een
fondement der oetmoedicheit. Dit ker
chof daer wi mede v̄staen onse zedelic
leuen dat sal ombeuaen sijn mit enre

cortinē drie hondert matē lanck ēn vijf
matē hoech. Dat is elker colūmē vijf
matē in lengede ēn in hoechdē. Dese cor
tine sal sijn twevoldich van twirne.
Daer mede vstect men suverheit van
zedē ēn van levē. ēn die moet dubbel
sijn. want wi moetē se toenē van butē
in zedē ēn in wandelinge. Ēn wi moetē
suver sijn van binnē in onser meyninge
Ēn hier om en is die cortine tusschen
elke colūme niet meer dan vijf matē
lanc ēn vijf matē hoech. Want al die
wtwendige zedē die die doechdē cieren
ēn apenbarē die werdē geoefent van
ons ēn apenbaer anderē menschē over
mids die vijf sinne. Ēn hier om en is
tusschē elcke doecht mer vijf maten
dat sijn onse smlicke werkē die moetē
wi puer holden van butē ēn van bin
nen. soe sijn wi ons selvē ēn allē men
schē genoech na der zedelicheit. Die in
ganc ten kerchaef dat is tot enē doe
chtlickē levē die sal hebbē een cortine
xx matē lanc ēn vijf matē hoge. Ēn
si sal sijn van vier verwē. Iacinte pur
purē cortinē ēn dubbel van twirne. By
desen vier verwē sal men vstaē iiij prin
cipael doechdē daer al zedelicke oefenī
ge in gelegen sijn. By der iacinter vivē

die ghelyck is der v̄claerder locht v̄
steetmē die doecht der discrecie of der
bescheidēheit. Want si siert die redelic
ke cracht. en̄ geest onderscheit in allē
dingē woe men se doen en̄ laten sal.
Sidē purpure die gheuerwet is mit
bloede van visschē. Soe v̄steetmē die do
echt der sterckheit inder torniger cracht
Want si doedet en̄ v̄winnet eighē bloet
der natuerē alsoe dat om die mensche
oefent nadē rade der bescheidēheit. En̄
niet na lust noch na neighinge synre
natuerē. En̄ in desen wederstāe werden
geciert en̄ geuerwet syn zedē mit synē
eigenē bloede. Die derde verwe heit coc
cine die is dubbel roet gemaect mit
bloede van cleynē wormkēs. Hier bi v̄
steetmē die doecht der ꝯpassien die twi
uoldich moet syn. en̄ si moet v̄uullen
die begerlicke cracht. alsoe dat die mē
sche syns selues ontferme en̄ elkes men
schē in gerechtē medoegē. En̄ dat hi hē
si al dat hi v̄mach van binnen. en̄ al dat
redelic is indē werkē van butē. En̄ hem
seluē alsoe indē seluē grade der mynen
Aldus soldē wi onse hertē schoerē mit ꝯ
passiē en̄ v̄wen onse leuē mit onsē bloede
Want wi soldē mit rechte alsoe seer doe
gede en̄ een wael geordent leuē begeren

van ons eñ van onsen naestē. Als wi con
trarie vondē. dat ons daer af ons eighē
bloet v̉wandelē eñ v̉nuwerē solde. Die nu
v̉we is dubbel twirne blinckēde wit ghe
lijc den snee. Hier bi v̉stectmē ongeuēse
de onnoeselheit. Dat is puerheit van bin
nē mit lijte. eñ suuerheit van butē inden
sinnē eñ in aldē werkē. Dese vier v̉wen
dat sijn vier doeghedē eñ men en mach sy
niet scheidē wi en moetē se al hebben of
wi en hebbenre eygentlic en gheen. Wāt
si hebbē in hem beslatē. al dat wi schul
dich sijn onsen naestē. Eñ al dat wi schul
dich sijn ons seluē in zedelickē doechden
eñ in wtwēdighē oefeninge. Hier om op
dat wi se te meer begerē eñ oefenen soe
sullē wi merckē. woe se xp̄s onse behald̉
in al sijnē leuē geoefent heft. Want hy
wrachte redelic alle sijn werkē eñ v̉beide
tijt eñ stat eñ ꝑsoen in alle sijnē werken
eñ oec in al sijne lidē. Eñ hier om is hy
gecleet mit iacinter v̉wē want sijn ingāc
eñ sijn wtganc was redelic eñ vol beschei
denheidē. Hi is oec gecleet mit purpurē
v̉wunde sijn sterckheit. Want hi v̉wan sijn
lijfelicke natuer offerende indē doet. Eñ
van anxte eñ vare sijnre genoechheit so
vloeide wt sijnē lichaem bloedich sweet. Eñ
daer mede is dat cleet sijnre menscheit

gheuerwet. Hi is oec gecledet mit dubbel roeder verwen om̄ des synre mynen en̄ synre ontfermherticheit. En̄ hier om he uet hi tworuke gheuert ter doet dat is syn werde licham. En̄ dit is die dubbel rode verwe. want hi heuet ons gewas sche en̄ eerlicke gheuerwet mit syne bloe de. En̄ hem seluē gecledet mittē eersam stē clede der mynē en̄ der martelie dat men gedencke mach. Dubbel twirnen is syn vierde verwe. want hi was sond' vlecke onnoesel gelijc enē lame in alle synē leuē en̄ in al synē werkē. En̄ ald9 sullē wi ons pinē hem na te volgē in desen vier zedelickē doechdē mit al der cracht die wi ghefinnē moegē. Dat ker chof der iodē. had strickē of priemē vā metale daer men die cortinē mede hectē in die eerde tegē storme van wijnde en̄ alrehande onweder. Alsoe gelijckerwijs sal onse leuē vast geuest syn indē gront der oetmoedicheit mittē strickē gheuoe licker ernsticheit nye doegede te vcrigē en̄ altoes die te beholdē. Alsoe bliuet die oefeninge gestade tegē alle ɔtrarie ende onweder der sundē. Hier na gheboet Moyses van ons heren weghē den kynde ren van israhel dat si olie van oliuē soldē brengē al ontwe gestampt. Op dat

die lanterne bernē mocht voer den herē
tottē marghē toe. Alsoe gelycker wys heft
xp̄s got en̄ mensche ons allē gebadē die
mit synē bloede vloest syn. Dat wi brē-
ghē sullē puerē gestampte olie. dat is cō-
passie onderlinge myne en̄ caritate elck
tottē anderē in alre noet. Soe mach onse
lanterne luchtē en̄ bernē. want die nacht
der figuerē is geledē dat men olie van
oliuē solde bernē. En̄ die morghē stonde
is op geganē en̄ wi staen nv voer den hē
Ist dat wi oefenē werkē der caritatē en̄
der ontfermicheit soe hebbē wi die lanterē
en̄ dat licht in ons dat die figuere bedu
de. Want xp̄s mittē synē sal dit licht
ordinierē en̄ regierē tot īdē daghe des
ordels. En̄ dan sal hi gebenedīē en salich
makē alle die ghene die nv luchten en
bernē tot eerē naestē mit ontfermicheidē
En̄ hi sal vmaledīē alle die ghene die om
niet geoefent en hebbē in zedelickē doech
den en̄ in werkē van caritatē. Die hi sel
uē voer gesinet heft en̄ geleert. en̄ daer
wi mede vondē moetē werdē sullen wy
besittē dat ewige leuē. Dat ist tander
punte vandē seuē principalē dat wi ne
men vter figuere. En̄ hier in werdē wi
geleert woe wi ons vt geuē sullen tot
onsen naestē in mynlicker oefeninghe

Dat is als wi voer mitte ierstē punte om
mids die doet ons hēn gereinicht eñ ont
ladē syn van onsen sundē Vandē altaer vā
holte vā sichin Eñ die bedudenisse daer af

Nu wil ic ons noch vorder
mitter figuerē niwart leidē ende
daer na die figuer ontbendē op dat derde
punte daer ic voer af seide. Onse hē sprack
noch tot moyses. Ghi sult makē een alta
er vandē holte van sichin. Dat sal hebbē
vyf matē in die lengede eñ alsoe veel in
die breide dat is vierkantich. eñ drie ma
ten in die hoechde. Eñ sal hebbē vier horne
dat is in elkē hoeckke een. Eñ ghi sult dat
altaer al bedeckē mit metael. Eñ ghi sult
daer toe makē metalē vatē die asschē in
te ontfaen. eñ tanghē eñ trouwelē ende
vate vuer in te ontfaē. Eñ alle dese va
tē suldi makē van metael. Eñ ghi sult
makē een roesterkyn nader manierē vā
enē nette. eñ onder dat roesterkyn in die
middel des altaers een vloerkyn. Eñ in
die vier hoekē sullē syn vier ringhe van
metale. Eñ dese vier ringhe suldi maken
onder dat vloerkyn des altaers. Eñ dat
roesterkyn sal gaen totter middel des
altaers. Eñ twe grendelē suldi maken
vandē holte van sechem eñ die suldi be
deckē mit platē van metale eñ sultse

doen doer die ringhe eñ si sullē syn in el-
ke side des altaers dat altaer mede te dra
ghē. Dit altaer eñ sal niet vol syn biñē
mer ghi sullet maken ydel eñ binnē hol. Alsoe
als v opte berch gebadē is

Nv sul di merckē die waerheit hoe
wi voert geleert werdē in deser fi
guere. Dat is hoe wy ingaē sullē uut inghe
keerdē sinnē in ghenoechlicker oefeninge. Wat
alsoe als wy wt ghekeert moetē syn in ze
delickē doechdē tot onsen eñē kerstē. Alsoe
sullē wy ons in kerē in ghenoechlicker liefdē
tot onsen hē. Eñ alsoe sullē wy makē een
altaer der sacrificiē van holte van sichim
By desen altaer sullē wy vstaen die genoe
licke enicheit ons hertē. Eñ in deser enicht
sullē genoechlicke gekeert syn alle die ghenoe
licke trachtē des menschē. Eñ het sal ghe
maecht syn van holte van sichim. Dat ho
lt is licht in om seluē eñ et en mach niet
vrotten noch verbernē. Hier bi vstaet men
vriheit want si is licht eñ voert den men
schē geestelic waer hi syn wil. Eñ hier om
sullē wi latē ongeordē onlede van alre
sinlicheide eñ vrielickē inkerē in die ghe
noechlicke enicheit. Eñ dese vriheit is oec
ewich eñ ongeboudē. Ist dat wi se oefenē
willē in doechdē eñ mdē vuer der mynē
en mach se niet vgaen noch vbernen.

Mer si wort daer in ghepurgiert van alre
ongheordentheit. Sichim is oec alsoe veel ge
seecht als een beghin elker vrucht. Alsoe is
die vri keer mit liefdē te gade beghin ende
oerspronck alre doechdē. Eñ hier om is hi
een materie daer men dat altaer af ghe
maect hadde. Daer men ewelick gade al
leen lijfelickē dienst eñ inwendige wer
ken mit liefdē op offerē sal. Die lenghe
de des altaers dat is vijf matē. Dat is
dat wi verwinnē sullē al menichuoldicheit
van hertē eñ v'gaderē al onse sinne in enic
heit. Die breide is oec vijf matē. Dat is
dat wi onse sinlicke begeerte geuoelickē
sullē kerē in dese enicheit eñ v'smaden al
des oec lust sonder noetdorfte alleē. Aldus
staen wy seker eñ vast viercantich teghen
al dat ons van buten lettē mach. Die hoe
chde sal sijn drie matē. Dat is dat wi dese
enicheit in ons sullē besien. begherē eñ ghe
uoelicke besittē bouē alle tijtlicke dinghen
Soe wanneer die mensche in deser geuoelic
ker enicheit coemt soe is sijn begeerte op ge
richt eñ sijn vytwendighe oghē dicwile scou
wende indē hemel. Eñ sijn geuoelē eñ sijn
~~gheuoelen~~ manierē sijn wonderlic. Eñ al
dat inder tijt is dat is om onlustelic. Wāt
hi heuet sijn altaer ~~dat is enicheit~~ dat is
enicheit sijns hertē. butē eñ binnē bedect

uut metale dat is uut gheuoelicker liefdē
te gade. Wy sullē oec makē onsen altaer iiij
hornickē van metael in elkē hoeck enē. Hi
er by v̄staet mē iiij zedelicke doechdē. Want
si syn onser enicheit een sonderlynge sierheit wtwart te
werkē in doechdē. Eñ si syn een onuerwinlicke
sterckheit. Als wi oemmus om in kerē eñ besit
ten die enicheit. Wy sullē makē onsen altaer
dat is die enicheit ons hertē alre hande va
te eñ instrumentē van metael. die wy orbe
rē sullē indē dienste des altaers. Die ierste
vate syn daer men die asschē in draghē sal
Dat is een menichuoldich oetmoedich ouer
denckē der doet ons herē die hi van myñē
leet. Eñ die martelie der heiligē eñ ons ont
bliuē in doechdē. Dit syn asschē eñ reliquiē
des vuers der myñen. Dese sullē wy altoes
outfaē uut deuotē oetmoedighē mynlickē
bedenckē eñ uut compassiē. Dit syn die va
te van metale. Hier mede wort sunde ver
gheuē. myñe v̄wect eñ vernyet. Die tange
van metale daer men dat vuer mede stukē
sal. Dat is in al onsen doechtlickē werken
die wy gade doen ongeduer van bynnen. Eñ
in al dat ons got weder duet ongecuset
eñ ongepayet sullē syn. Hier mede stuect
men dat vuer der myñen. Crauwelē van
metale dat syn die ynwendige synne doer
gaen uut geuoelickē smake. Want si moetē

wtkerē eñ in kerē mit ghemercke. Wyttrecken
v̄legge̅ alle die offerhande der doechdē inden
vuer der mynnē. Die vate daer men dat vuer
in ontfaē sal dat syn ongeeuste begeringhe
den al niet genoegē en mach dan myn. Noch
sullē wy makē den altaer onser enicheit een
roesterkyn van metale getralyt gelyc enen
nette. Hier bi v̄stnen wi die vrie goetwillige
begeerte die alle dinck genaē heft gade mede
te dienē. Eñ van genē creatuer geholden en
wort. dese begeerte is gelyc den nette. Want
dat vuer der genoelicker liefdē te gade bernt
onder oer in enicheit des hertē. Eñ die vlāme
des vuers dat is deuocie daer alle doechtlicke
werkē in bernē. eñ gade geoffert werden die
lidet doer oer. Eñ al dat genoechlick is dat
van gade nedervlietet in enicheit des herten
Eñ al dat oec vyt der enicheit om̄mids deuo
cien weder op gheuoert wort te hemel dat
lidet al doer oer. eñ des en can si niet onthol
den. Want si is een roesterkyn gelyc enen
nette daer al dinck op gelecht syn gade te
offerē indē vuer der mynnē. Dit roesterkyn
dat is dese begeerte hanget in midden des
altaers. Dat is in middē in enicheit ons h̄tē
in die vier crōme hornige daer ic voer af sei
de. Want al onse doechtlickē werkē moeten
vyt gaen. eñ inkerē weder in onse genoelicke
enicheit. om̄mids die vier wisen der zedelicker

doechdē· Eñ inde weder inkerē vindē wi die
begeerte hangende in midde der gheuoelicker
liefdē· vyt deser einicheit bouē oer seluē en ma
ch si niet comē· Jndē gront der geuoelicker ein
icheit en can si niet gedueren· Hier om hanget
si in myddē den altaer daer dat vuer der my
nen ewelickē in bernē sal· Onder dit roest
erkyn dat begeerte is· Jn myddē den altaer
sal syn een vloerkyn van metael· Eñ dit
is ynnicheit· Want si is gront eñ badē da
wi al onse vuer op stakē der geuoelicker
liefdē eñ op bernē sullē· Eñ in die vier hoe
ken des vloerkyns sullē syn vier gegaten
ringhe van metale· Eñ twe greudelē van
holte van sichim· oūdect mit platen van
metale die sullē wi doer die ringhe doen in
elke side des altaers· Eñ daer mede sullē wi
dat altaer onser geuoelicker einicheit dragē
waer wi willē eñ altoes staende behalden
in al synre sierheit· Die ierste rinck in ons
is· dat wy lieuelicke ansien sullē die ewige
myn gads daer wi in voersien syn eñ ver
carē van ewicheit· Die ander rinck in ons
is· dat wy merkē sullē dat hi ons van my
nen inder ewicheit v̄coes te sendē synē een
gebarē soen in onser naturē· Dat hi ons
leren solde mit wordē eñ mit werkē· ende
liden den bitterē doet om onsen wil· Dit
syn twe ewige ringhe· dese sullē doer gaen

die twe hocke̅ in die een side des altaers onser enicheit. En̄ doer dese twe ringhe mach elck me̅sche doen ene̅ grendel die nimmermeer v̉ginen en mach ten si oumids om selue̅. Dat is een vri betrouwe̅ dat elck hebbe̅ sal dat hi van gade inder ewicheit v̉care̅ en̄ gemynt is. En̄ dat hi om onsen wil mensche geworde̅ en̄ de̅ doet gelede̅ heuet. Dit betrouwe̅ mit sekeren troeulaet sal hi beholde̅ tot in syne̅ doet soe is die rechte side der enicheit wael bewaert. En̄ soe bliuet die grendel in syne̅ ringhe inder ewicheit. Die derde rinck in ons is dat wi merken sulle̅ die tegenwordige mynn gads tot ons dat hi ons hem de̅gelix geuet. en̄ geue̅ wil in elker vren. Alsoe veel gracie en̄ gaue̅ daer by dat wi daer in v̉dieue̅ moeghe̅ mit hem ewich leue̅. Die vierde rinck in ons is. dat wy ansien sulle̅ dat hi van myne̅ om selue̅ ons wil geue̅ te loen ewelicke̅ te gebrucke̅. En̄ al dat hi in synre menscheit v̉dient heuet Alsoe vere als wys ontfenckelic syn recht of wyt selue̅ gearbeit en̄ v̉dient hadde̅. Dese twe ringhe sulle̅ die ander side doer ~~dat~~ gaen alsoe dat wise altoes al vier bekene̅ moege̅ ende ymagemiere̅. Hier toe behoert oec ene̅ grendel die dese ringe doergaen mach en̄ vast sluten Dat is vrielicke gade myne̅ boue̅ al dinck en̄ altoes in oetmoedige̅ dienste syn gebade en̄ der heiliger kerke̅ gehorsam te syn. ende

hier in bliuē totter doet Alsoe lange als dese
grendelē in oerē ringhē bliuē alsoe lange bli
uet onse leuē seker eñ sonder vrese van alle
dien dat ons hynderē mach. Want nv dese
twe grendelē syn van holte van sichym.
daer wi vriheit bi vstaen. Hier om moegē
wi dat altaer onser geuoelicker enicheit dra
ghē daer wi willē. Eñ die grendelē syn ouer
dect mit platē van metael daer wi geuoelic
ke liefde bi vstaen. Eñ hier om moeghē
wi offerhāde doen in allē stedē soe waer wi
syn. Dit altaer sal hol eñ ydel syn tusschē
die vier wandē. Alsoe ghelycker wys sal die
enicheit ons hertē geledicht syn van alle
dien dinghē die ons vbeeldē moeghē eñ ydel
van alre ongeordender liefdē. Eñ alsoe solde
ons die inkeer in geuoelē eñ die vytkeer in
doechtlickē werkē gelyc gereet syn. Dat al
taer dat is enicheit ons hertē sal altoes apē
syn opwart te hemel mit deuociē eñ mit
werdighē dienste. Eñ wy moetē om noch
makē een cleyn vensterkyn tegē der sonnē op
ganc. Dat is dat wi oetmoedelic sullē begerē
eñ biddē die gracie eñ die hulpe gads. Alsoe
dick als wi dit vensterkyn oefenē eñ apen
haldē teghē die mylde gauē gads. Soe wil hi
syn vuer der mynnen stakē eñ vnien in onse
geuoelicke enicheit. Wy moetē oec dit altaer
onser enicheit settē ter rechter sidē des taber

nakels ten licht wart in dat ynnichste ons
herten en̄ onser sinlicheit voer den ingang der
redelicheit. Alsoe dat wi in al onsen werkē en̄
offere dat wi gade doen moeghē in sien in dat
tabernakel onser redelicheit. Alsoe dat wi in
al onser oefenigē wael geordent [werde] soe mach die
offerhande gade bequaem syn. Hier mede laet
ic dat derde punte vandē seuē principael pun
ten daer wi in geleert werdē hoe wi ons oe
fenē sullē in geuoelicker liefdē te gade. Dat
is als wi in gewariger penetētie leuē. En̄
wael geordent syn in zedelikē doechdē tot ōs
seluē en̄ tot onsen euē kerstē. Hoe die taber
nakel gemaect was nader figuren

NU willen wi der figuerē mit clarē ver
stentenisse en̄ gemerke noch meer inwa
rt volghē. Op dat wi geleert moeghē werdē
ouermids kennisse der waerheit en̄ gotlicke inye
Hoe wi vercrigē en̄ besittē moegē enē volcomē
staet. Dat is een wael geordent redelic leuen
En̄ dit lerē wi indē vierdē punte der figuerē
dat ic voer genomē hebbe en̄ daer ic u af
sprekē wil. Ghi sult wetē dat onse hē sprack
tot moyses aldus. Ghi sult makē x cortinen
van bisse getwarent en̄ van iacinte en̄ van
purpere en̄ van roeder verwē twewerf ghe
verwet. En̄ daer in genayet mitter naelden
en̄ gewracht menigerhande cierheit. Die len
gede van elker cortine sal hebbē xxviij cubitus

En die breide iiij. Eenre mate sulle al die cortine syn. Die vijf cortine sulle onderlinge wde te gader genoeget. En ander vijf sulle mede hagen mit gelike bangde. En ghi sult make .l. stricke van iacinten verwe in die side en in die hoechde vande cortine alsoe dat si moege te gader werde genoeget. Die cortine sal hebben .l. stricke in elke dele. alsoe ingenayet dat elck strick tegen den andere come. En die een stric der ander mach werde toegenoeget. En ghi sult make .l. gulde ringe daer men te gader mede sal voeghe die sele vande cortine also dat et een tabernakel wde. En gi sult make xi hare lake mede te bedecke dat daeck des tabernakels. Die lengede elker hare lake sal syn xxx cubity en die breide iiij. Alle die hare lake sulle syn gelijc van mate. Van desen suldi vijf voege ten achterste eynde des tabernakels en die ander ses daer teghe vgadere. Alsoe dat ghi die seste haer in die voerhoefde des tabernakels dubbel legget. En gi sult make .l. stricken inde soem vander eenre hare. En noch .l. inde soem vander ander. Alsoe dat die een mach toegenoeget werde der andere. En .l. gespe van metale daer men die stricke in vergadere sal alsoe dat van alle een decsel wde. Die elfte haer die daer meer is vander eenre helfte die daer ouer bliuet daer mede suldi bedecke dat achterste des tabernakels. En een cubity sal hage

vandē enē dele· eñ een ander vandē anderē dele
die meer is inder lengede vander harē· Elke si
de des taber nakels bescermēde· Eñ gi sult de
sen dake makē een ander decsel van geroeden
weders vellē· Eñ bouē dat noch een ander dec
sel van vellē eñ die sullē sijn van iacinter ver
wē· Eñ ghi sult makē vandē holte van sichim
staende tauelē des tabernakels· Eñ elck sal heb
bē x cubitꝰ in die lengede· eñ anderhalf in die
breide· Eñ die sidē van elker tauelē alsoe in ge
houwē dat die een der ander mach werdē toe ge
uoeget· Eñ in deser manierē sullē se al bereyt
werdē· Deser tauelē sullē wesen xx in die mid
dach side ten sudē wart· Eñ ghi sult hem gietē
xl siluerē baesschē also dat ij baesschē ~~onder~~ el
ker tauelē werdē onder gedaē in die ij hoeken
In die ander side des tabernakels die noertwa
rt gekeert is xx tauelē mit xl siluerē baeschen
twe baeschē sullē elker tauelē werdē ondergedaē
In die west side des tabernakels ten westēwart
suldi makē ses tauelē eñ noch ij anderē die in
die hoekē ~~die~~ sullē werdē op gericht achter den
rugge des tabernakels· Eñ aldus sullē si te ga
der geuoeget sijn van bouē tot benedē· Eñ een
toeuoeginge sal al die tauelē ontholdē· Dē tween
tauelē die men in die hoekē settē sal den sal
men geuē gelijcke toeuoeginge den anderē al
soe datter daer viij si eñ xvi baeschē van siluerē
onder elke tauelē· Eñ gi sult makē vijf grēdelē

van holte van sichim in die een side des taber
nakels die tauelē mede te onthaldē eñ noch vijf
anderē in die ander side· Eñ alsoe menich int
eynde ten westē wart· Dese grendelē sal men
doen voer die tauelē vandē oestē totte neder
sten· Dese tauelē suldi v̄guldē eñ toe gieten
guldē ringe oūmids welkē ringē die grendelē
die tauelē moegē onthaldē· Die grendelē sul
len bedect syn mit guldē platē· Eñ gi sult dat
tabernakel op richtē na dat exempel dat v
optē berch getoent is· Eñ gi sult makē een
cortine van iacintē van purpurē eñ van cor
tinē twewerf geuerwet eñ van bissen getwi
ernt al mitter naeldē geneyet eñ gewracht
eñ mede in geweuē menigerhande cierheit
Dese cortine salmē hangē voer iiij v̄gulden
columē van holte van sichim· Eñ oer capittelē
sullē syn temael guldē· mer die baeschē benedē
sullē siluerē syn· Dit seil sal hangē mit guldē
ringen voer die guldē columē· Bynen desē seil
suldi doen die arke des getuuchs mit welkē
seile sullē bedect werdē die heilichdōme eñ dat
heilige des heilichs· Eñ bouē die arke des ghe
tuuchs in dat heilige des heiligē suldi doen
dat ꝓpiciatoriū· Die tauelē suldi doen butē dē
seile in die noertside des tabernakels· Eñ tegen
die tauelē in dander side ten myddach wart
den guldē candelar· Eñ gi sult makē een cor
tine indē ingaen des tabernakels vā iacinten

en van purper en dubbel roet geuerwet en
van bissen getwaernt al mitter naelde ge
wracht. En vyf colume van holte van sichim
suldi vgulden en die capittele al gulde. En die
baesche van metale. En hier voer bute suldi
die cortine hange

Dit was dat tabernakel dat got beual
moyses te make nader figuere. Want
moyses was een prince en een voergenger der
wit. en een sachtende myddelar tussche gade
en syne volc. En hier om fundierde hi die wit
van gads wege. En geboet desen tabernakel
te make daer men gade in diene solde. ende
daer got in wone wolde mit mydde syn volc
Tot dien tide dat volbracht worde al figuere
totter waerheit die si bedude. By desen moyses
vstae wy xpm alsoe als ic voer geseecht heb
Die onse prince en onse voergenger is inder
kerstenre wit. En onse getrouwe myddelaer
die al die figuere volbracht heeft tot in die
ewige waerheit. En hi heeft ons sacht ghe
maect syne vader in alre noet. daer wys
mynlic mit trouwe begere. En ouermids dat
gebot en den wil syns vaders heeft hi gema
ect een geestelic tabernakel. Dat is die heili
ge kerke die ewelic bliue sal na desen staet
der gracie in staet der glorie. Dese heilighe
kerke dat syn al goede mensche mit gade v
enicht. En te gader geroepen een yegelick
mit alde andere ouermids een wit en een do
epsel. en een gloue. En oere alre eendrechtige

myñe mit gelyckē werkē · en̄ die ewige myñe
gads · daer hi sc al in beuuē heft · Alsoe dat
elck is een wael v̄houwē leuendich steen vā
den tabernakel gads · En̄ daer na dat illic
leuet · en̄ syn oefeninge edel en̄ hoege is · daer
na v̄siert hi meer en̄ meer den tabernakel
gads dat is die heilige kerke Hoe wy gade
sullē makē een gheestelicke tabernakel

NU wil ic voert mynre materiē volgē
en̄ wil ons lerē hoe een yegelic redelic
menschē gade sal makē een geestelic taber-
nakel · Daer hi v̄enicht mit gade ewelic in
woenē mach · Ist dat wy uw recht geleert wi
llen werdē · soe sullē wy merkē drie dinghen
Dat ierste is dat wy merkē sullē dat prin
cipaellickē v̄koes · Beseleel en̄ Oliab synē ta
bernakel te makē · Dat ander is dat en got
gemaect wolde hebbē van willigē offer alle
des volcs van israhel · Dat derde is dat yth
amar aarons sone des ouisten priesters al
le die offerhande outfinck · en̄ leuerde voert
den wercludē die wrachtē andē tabernakel
gads elkē na dat om toebehoert · En̄ dit p̄
ouē wi aldus dat onse hē sprack ~~aldus~~
tot moyses en̄ seide om ~~aldus~~ dese woerde
Siet ic heb ~~beseleel hurys soen~~ geropē vyt
synē naeme beseleel hurys soene hurs soen
vandē geslechte van iuda en̄ hebbē v̄uult
mittē gifte gads mit wysheidē mit v̄stant

dicheit eñ mit constē· in elkē werke te ver
pensen wat dat men makē mach van golde
of van siluere van metale· van verwē van
gēmē eñ alrehande holte· Eñ ic heb hem
gegeuē enē geselle· Oliab· Achisamech soen·
van dans geslechte· Eñ ic heb wysheit gegeuē
in elkes geleerdens menschē hertē· Op dat
si moegē makē alle die dinghē die ic v ghe
badē hebbe· Dat tabernakel des v̄bonts· Eñ
die arke des getuuchs· Eñ dat ꝓpiciatoriū
dat bouē die arke is· eñ alle die vate des
tabernakels· Die tauelē eñ oer vate dē alre
puerste candeler mit synē vatē· Dat altaer
der duerbare crude des v̄bernens eñ al oer
vate· Dat lauoer mit synre baesschē· Die hei
lige gewadē in te dienē· Aaron den priester
eñ syn soen· op dat si moeghē oefenē oerē die
nst in geheilichdē ornamentē· Olie der saluī
ge eñ sunderlinge specie waelrukende crude
indē heilichdom· Eñ alle die dinghē die ic v geba
den hebbe· die sullē si makē· Hier moege di mer
ken eñ proeuen dat got riep eñ v̄coes vyt alle
den volc van israhel· Beseleel eñ· Oliab· dat
si soldē syn die ouste bouē al die werclude in
consten eñ in wysheidē· Hoe men dat taberna
kel makē solde mit al der cierheit die daer
toebehoerde· En hier om ist dat wi gade willē
makē een ewich tabernakel in ons· soe moeten
wy syn beseleel eñ oliab· Hier bi v̄staen wy

onsen wil eñ onse v'standicheit·Daer mede moe
ten wi ghehorsam sijn den geeste gads·Eñ also
werdē wi veruult mit allen gotlickē gauē een
ewich tabernakel gade te makē in ons in cier
heidē van deechdē·Alsoe als beseleel eñ oliab na
der figuerē warē v'uult meingherhande deechdē
eñ gauē een wtwendich tabernakel te makē
indē dienst gads·Ist alsoe dat wi dit willen
beghinnen eñ volbrēghē soe moetē wi bescouwē
eñ merkē die natuerlicke gebuerte beseleels eñ
oliabs daer si vyt gebarē sijn alsoe alse ons
got seluer noempt soe sullē wi merkē oerre
vorder namē·Eñ wat die namē beduden·Besele
els older vader hiet hur eñ sijn vader huri
Hur is alsoe veel geseecht al een vuer·Hier
bi v'staen wi dat vuer der ewiger mynnen gads
Daer elcke gebuerte die van genadē is in be
ghint·Eñ vyt hur dat is vyt deser ewigher
mynnē gads was huri gebarē·Daer wi die gr
acie gads bi v'staē·Want huri ludet alsoe veel
als mijn lengde of mijn v'lichter·Hier in moe
ghē wi merkē dat die genade gads is elcks mē
schē lengde die mynt·Want alsoe lange ende
alsoe veer als die genade gads leidet eñ wiset
soe mach die mensche wanderē eñ niet vorder
Eñ aldus is oec die niblic der graciē gads· des
menschē v'lichter·Want hi v'claert die ynwē
dighe oghē·Eñ hi leert den wech der waerht
sonder dollē·Eñ hi toent ten eynde dat leuen

daer alle goet in is v̓borghẽ·Nochtant is groet
myddel eñ onderscheit tusschẽ die genade die
die ioedẽ haddẽ·eñ die wi nv hebbẽ·Want hoe
veel graciẽ eñ dwechdẽ si hadden·si moestẽ al
in die helle des dages der graciẽ ontbeidẽ·Daer
wi nv in gebarẽ sijn·Eñ hier om riepẽ si eñ
clagedẽ eñ suchtẽ eñ weyndẽ·om dat si uyt hu̓
warẽ gebarẽ·Want die·h·die anders niet en
bedudet·dan apeninge des mondes·roepinge der
stẽmẽ eñ storminge des geestes·Die myddelde tu
sschẽ om eñ gade·beide inder gebortẽ der graciẽ
eñ inder weder gebortẽ totter gloriẽ·Maer nv in
desen daghe der graciẽ soe is die·h·af gewas
schẽ mittẽ bloede ons h̓en·Eñ hier is onse ald̓
vader·ur·eñ onse vader·uri·Dese sijn beide sy̅
pel sonder·h·want wi sijn al v̓swoent·Ende
hier om in onser geestelicker geburtẽ soe willẽ
wi altoes·ur·eñ·uri·noemẽ altoes sonder·h·
Ur sonder·h·is alsoe veel geseecht·Als licht of
vuer of v̓bernẽ of een vinster·Uut desen vier
pũten v̓staẽ wi iiij namẽ·dat sijn iiij eygensca
ppẽ die wi in gade vindẽ·Die orsakẽ eñ beghĩne
sijn onser geestelicker geburtẽ eñ al onser doe
chdẽ·Want got is een licht daer alle dinghen
in leuen·Eñ ouermids dit licht werdẽ alle dingẽ
gescapẽ eñ geordiniert in oer natuerlicke we
sen·Eñ ouermids gehelẽ toekeer ons geestes tot
desen licht werdẽ al dinc volmaect in ons eñ
wederbracht in onsen beghĩne·Eñ aldus werdẽ

wi den licht v̉uecht eñ v̉bar̉ē anderweif. Vyt
desen licht bouē natuerē inder genadē eñ inder
wedergeburtē werdē al dinc ons eighē. Want wi
hebbē al dinc wael geordent eñ wederbracht in
oerē beghīne. In desen beghin vindē wi in ons
gebarē een ewich licht dat is die soen gads. Vt
desen licht ontfāē wi iij manierē van lichte
Dierste is licht des hemels dat ons gegeuē wort
gemeyn mittē dierē. Eñ dit v̉claert onse lyfe
licke oghē. eñ dit is die hoechste cierheit der we
rlt. Eñ des moetē deruē die verdoemdē ewelic
want oer woninge sal syn in duysternissen
om dat si te v̉geefs eñ niet indē dienst ons hē
dit licht der werlt georbert en hebbē. Dand̉
licht is die claerheit des oūstē hemels. dē got
gescapē heft onsen gloriosen oghē. Eñ hier
in sal syn die wanderinghe der glorioser licha
mē. Eñ in deser claerheit sullē wi sienlicker
wisen aen sien mit groter vroudē die grote
claerheit des lichams ons herē eñ oec ons sel
ues eñ alre heilighē. Eñ wi sullē claerlick an
sien die teykenē van myñē die si in oerē liue
draghē eñ v̉dient hebbē. Somighe in martelīē
Eñ somige in meniger manierē van scerpen
leuē daer si gade in gedient hebbē na dat elck
v̉mocht in bescheidēheidē. Dat derde licht is
geestelic dat is natuerlicke v̉stentenisse der en
gelē eñ der menschē. In desen licht moegē wi
bekēnen bouē werc eñ sonder werc der sīnē

ouermids onse redelicheit guet eñ quaet loeghen
eñ waerheit. Eñ hier in beghint die ierste lierht
der redelicker natuere. Dat vierde licht is die
gracie gods. Dat is dat wi gode behaghē ende
dat hi ons bouē al weder behaget. Dit licht
wort volmaect in enē yegelickē als syn gracie
wort gewandelt in glorië. Eñ die mate synre
glorie antwordet der matē synre graciē. Dese
iiij manierē van licht ontfaē wi vtē ewighen
licht dat is vytter wysheit gods. Die een fon
teyn is eñ een ierste regel alre waerheit eñ
alre creatuerē. Hier na volget die ander eygē
scap dat got genoemt is een vuer. Dat is een
vuer der mynē dat tusschē den vader eñ den soē
outstekē is eñ vbernet inder ewicheit. Dit vu
er noemt men dē heiligē geest. Die vrie myn
gods die een oersake is mittē ewighē licht dat
wi ghescapē eñ gemaect syn inder natueren
eñ weder gemaect inder genadē. Eñ geroepē
eñ genoedet totter glorië. Die derde eygēscap is
die wi in gode vstaē een vbernē. Hier bi vstaē
wi die enicheit godlicker naturē die genoemt
is vader ouermids vruchtbarheit eñ oersprongs
oers ewelicks werkens. Want alle werkē der
psonē outspringt in deser enicheit. Eñ dese sel
ue eenheit ouermids oer mynsamheit eñ oer ey
gen edelheit trect si in oer eñ vteert eñ vslin
det in oer seluē alle werkē der mynē. Eñ al
dat daer geapenbaert wort in anderht. Want

enicheit is gront eñ om vanc der mynnē. Die
al dat mynt in trect eñ ouformet mit oers sel
heit. Want dit ōbernē na die wise sijns selfs
bliuet altoes ōbernende eñ al ōterēde in eenheit
eñ en mach niet bidē in hem seluē ander hs. No
chtant bliuet elck eygenscap in gade werkende
oer eygē werck dat onnigeuclic is. alsoe wi voer
geseecht hebbē. Die vierde eygenscap die wi in
gade vinden is genoemt een vinster. Hier bi v
staen wi die enige des ewichs woerts mit onser
natuerē. dit venster der enige halt ons apē dat
rike gads. Dit vinster der enige was gade apen
baer ewelick. eñ et is ons geapent te recht tijt
In deser enigē heuet ons van mijnē die vader
gegeuē sijnē soen. Eñ die soen heuet ons om we
der gegeuē sijnē vader ouimids sijn werdige doet
eñ van mijnē. Eñ die vader mittē soē hebbē ons
gegeuē oere beider mijne dat is die heilige geest
Eñ ald' is ons die enige drieuoldicheit vnyet
want got wil in ons bliuē eñ wonē ist dat
wi om doechtlickē leuē. Siet dit sijn vier eygē
scappē die wi in gade vindē. die een gemeyn be
ghin eñ eynde sijn alles leuens. Beide inder na
tuerē eñ inder genadē. Eñ dit merkē wi inder
bedudinge des namē. vz Watmē vstaet bi vz

Nu suldi wetē dat vz eñ vz sine soen
hadde enē soen die was geheitē vz. Ende
alsoe gelijcker wijs wort vz gebarē in ons daer
wi volheit der graciē bi vstaē. Wt den vier

eygenscappē die wi in gade geuoelē. Want vri
ludet alsoe veel in duytsche. Als myn licht. of
myn vuer. of myn v̄bernē. of myn apeninge
En̄ elck punt van desen iiij heft in om beua
en volheit der gracie gads. En̄ hier om sijn se
altoes ongescheidē want si werdē gebaren in
ons wt gade als een gelijc gads. mit vier ga
uen antwordē die den iersten vierē daer si wt ge
barē sijn in iiij wisen. En̄ als wi dese iiij wisē
ontfaē dan werdē wi sunderlinge soenē gads.
En̄ dat is omme dat desen iiij gauē die hi ons v̄
dient heft mit sijnre werdiger doet die natuer
licke soen ihūs xp̄s onse broeder. Die elkē myn
nendē vuult meer en̄ meer. anders en̄ anders
na matē en̄ manierē sijnre werdicheit in myn
nē en̄ naeheit in bekēnē. En̄ hier om spricht
elck die mynt in eenre sunderlinger wijs vā
der volheit sijnre genadē. Myn licht indē grō
dē mijnre v̄standiger cracht. Myn vuer inder
enicheit mijns geestes. Myn v̄bernē indē grō
de der enicheit mijns geestes. Myn apeninge
indē ongange mijnre gedachtē. Dat licht der
graciē gads indē gronde der v̄standicheit dat
geuet ons getuuch alre waerheit en̄ alre
wijsheit. Want et wort gebarē in ons sonder
onderlaet vyt der ewiger waerheit en̄ wijsh̄
gads. En̄ hier om is dit licht geestelic en̄ on
gebeeldet en̄ bluēde bouē die memoriē indē grō
de der v̄standicheit. En̄ hier om leert die waerheit

bloet sonder exẽpel eñ lernige van butẽ. Ende
aldus bliuet dit licht ewich want et is bouen
salicheit. Eñ ouermids dit licht wort geleert
eñ geregiert eñ bekant sonder dollen alle doech
tlicke leuẽ. Dit is die gaue der claerheit vyt ga
de eñ die ierste wise in ons daer wi mede gelijc
kẽ der ierster eygenscappẽ die wi in gade vinden
Anderwerf sprict hi die mynt vyt geuoelẽ ende
volheit sijnre genadẽ. Mijn vuer inde gronde.
mijnre mynnẽder cracht dat sonder myddel ende
sonder onderlaet bernet vytẽ heiligẽ geest. Dit
vuer der mynẽ is indẽ gemoede een fondemẽt eñ
een principael gaue eñ wortel alre doechdẽ. Al wo
rt ons van gade licht eñ vuer te gader gegeuen
wi geuoedẽ eer des vuers. Want et sijn beide gauẽ
na genadẽ eñ niet van naturẽ. Eñ hier om ōt
faẽ wise witter vriheit gads ouermids dẽ heiligen
geest eñ geuoelẽ eer des vuers der mynẽ. Ende
ouermids dat vuer onser mynnẽ bliuet in ons een
claer bekennẽ. Dese twe eygenscappẽ dat is licht
eñ vuer lerẽ ons te volbrẽgẽ al doechdẽ. Noch
spricht hi dieper eñ ynnechlicker die mynt. Mijn
vbernẽ indẽ gronde der enicheit mijns geestes.
Dat wart sonder onderlaet gebarẽ eñ ōnyet / wt
der hoger enicheit gads. Eñ eyschet mi eñ treet
mi al vrẽ te niet te werdẽ in im seluẽ om een
te werdẽ mit gade in mynẽ. Dit treckẽ is een yn
nich gerinẽ. vyt der ouerweselicker eenheit gads
daer al mynnende in gesmoltẽ sijn mit enẽ onmãge

ni een mynne·Hier wt coemt in ons een ver
berne̅ dat is een v̉borge̅ hette·en̅ die v̉vult die
ewige onser ouster cracht·En̅ dese hette v̉teert
in ons alrehande myddel en̅ beelde̅·En̅ dit ver
berne̅ is een volcome̅heit alre doechde̅ want et
is gebreke̅ des geestes in myne̅ daer hi om lide̅
de holdet·En wort v̉bernt en̅ v̉teert inde̅ onbe
gripelicke̅ omvange der enicheit gods·Die mit
ewige̅ honger en̅ mit gelustiger indicheit of
vuericheit of ynnicheit al dat mynt en̅ begae
pt v̉slijndet en̅ v̉teert mit oers selfs eenheit
En̅ wt deser selver eenheit wort altoes gebare̅
een nye v̉berne̅·daer die geest sijn hoechste of
ferhande in doet·Want hi bernet en̅ v̉bernet
en̅ wort geoffert tot in sijn hoechste salicheit
Noch spriect hi die hoge mynt van ydelheide̅ en̅
claerheide̅ sijns grondes·Mijn apeninge inden
bloete̅ ongange mynre gedachte̅·Die heuet
mi ontbloetet en̅ geledicht mijns selfs en̅ al
re dinge̅ en̅ gewidet en̅ getoent dat ewige le
uen·Dese apeninge dat is een apenbaringhe
vyt de̅ v̉borgene̅ leue̅ dat wi leue̅ mit xp̄o in
gade·En̅ dese apenbaringe maect ons hoge
en̅ rike diep lanc en̅ breet·Want si enget
ons den ongemetene̅ leue̅ dat alle dinc beuae̅
heft·En̅ hier om hoe dese apenbaringe is in
oer selue̅ dat is onseggelic·Want men mach
se niet toene̅ noch lere̅ mit worde̅ noch mit
exempele̅ noch mit gene̅ gelycke̅·Maer sy

vloyet vyt gade eñ apenbaert oer seluē in die
v'hauē gedachtē· Eñ tehant als die geest daer
in scouwē wil soe wort hi wiselops eñ mittē
lichte een· Eñ hi vliest al onderscheit eñ redelic
gemerck inden widē onuu[illegible]nge der apenbaringe
gads· Daer hi in wort v'claert eñ doer schenen
mit godlickē licht eñ veruūcht der ierster waerh^t
die got is· Daer die apenbaringe wt coemt die
ons al waerheit leert eñ weder leidet in die
fonteyne alre waerheit· Daer al gewarich leuē
in begint eñ eindet· Siet dese leste twe eygēscā
ppen dat is v'bernē eñ apenbaringe die einghē
ons mit gade· Aldus hebbē wi onbondē dat ·vii
bedudet volheit der graciē gads· onmids vier
gauē· Eñ van ·vii was gebarē beseleel dē got
sunderlinge v'coes sijnē tabernakel te maken
inder alder wit· Alsoe gelijckerwijs wort vyt
volheit der graciē gads gebarē in ons een ge
horsam wil· Dien got v'kieset een doechsam le
uen te leuē· daer got in regnerē wil beide hier
eñ inder ewicheit· Nv sullē wi voert merkē
dat dese iiij eigenscappē mit alle den gauen
gads sijn beuaē in tweē puntē· Dat is in mijn
nē eñ in gerechticheit eñ in bekēnē alre waer
heit· want soe wie in om geuoelt geheel ge
rechticheit· hi geuoelt sijn vuer der mynnen
dattē strect tot allē doechdē· Eñ indē seluē ge
uoelt hi sijn v'bernē dattē offert eñ einget in
gade· Eñ hier om geestelic te merkē soe is hi

vri eñ wt om wart gebarē beseleel·Dat is·
een vri gehorsam wil·Voert soe wie in hem
heuet kēnisse alre waerheit·hi geuoelt sijn lic
ht dat die mynne ordent eñ al oer werkē·Eñ hi
geuoelt sijn apeninge daer dat ōuernē des gee
stes altoes in neiget int ewiger gelusticheit
Eñ in desen is hi wael achisamech eñ vyt om
wort gebarē oliab·Dat is een claer ōstaē be
seleels geselle daer wi bi merkē een gehorsam
wille·Siet aldus mynnē si al gerechticheit eñ
bekennē alle waerheit·Dat is vri eñ achisame
ch·dese twe sijn wt gade gebarē eñ en moegen
niet scheidē·want si sijn al twe gebruederen
gebarē vyt enē vader·Of als twe riuirē die le
uē vyt enre fonteynē·Eñ dit beduidet ons wael
achisamech·want achisamech ludet alsoe veel
als ic bin sterkende mynē broeder·Of ic bin
een vesticheit myns broeders·Eñ hier om wo
rt dat vuer der mynnē altoes gesterket·Eñ
in apeninge der gedachtē wort die geest te
wael ōuerint eñ gade geenicht·Nv behoert
ons te merkē oliab des achisamech soen·ende
beseleel vrijs soen·dat warē twe gesellē die
got ōcoes sijnē tabernakel te makē·Oliab is
alsoe veel gesecht als treuckende sijnē vader
of bescermēde sijnē vader·want alse oliab dat
is een claer ōstaen om neder keert int ghe
merke in menichuoldicht der doechdē eñ der
goeder werkē·Soe wort gehindert eñ getreuc

ket die hoge gedachtē in clarē scouwē der bloe-
ter waerheit daer hemelsche waellust in legt
Die name hoe oliab een claer v̄stentenisse. is
bescermende sijnē vader dat is indē insiē sonder
alle comer der sinlicheit. Daer mede wort alle
waerheit geleert bescermt eñ vast gehaldē in
oers selfheit. Siet dese twe namē mit orē wer-
kē vit siende eñ insiende die moetē eigē bliuen
in onsen v̄staē alsoe lange als wi hier levē. Eñ
aldus sijn wi oliab gebarē vit der hoger gedach-
tē die alle waerheit ansiet. Nv was dese oliab
een meister van timmerwerck. eñ hier om ver-
houwede hi eñ voegede die tauelē te gader in rec-
hter ordinē. Eñ hi was oec een meyster alles
wercks dat men mitter naeldē werckē mochte
Eñ hier om voegede hi die cortinē te gader
daer men den tabernakel mede dectē eñ daer
in neydē hi al die cierheit die men gedenckē
mochte. Eñ hi was oec constich eñ meister in
onderscheide van alrehande verwē. Eñ hier
om ordinierde hi alle dinck alsoe alst rijcke-
licste was eñ eerlick sierdē den tabernakel
gods. Eñ hi was van dans geslechte. Alsoe
gelijcker wijs moet onse v̄staē meister sijn
eñ merckē al onse ynwēdicheit. Eñ mit besc-
heidēheit ansien alle dat wi van binnen be-
gripē in doen eñ in latē. Eñ dat sullen wy
besindē mere eñ mynre lengē eñ breidē alsoe
dat et wael geordent si in die eer gods. Dan

sullē wi dit begrijpe cledē mit ynwendigē geestelic-
kē werkē. Eū die sullē wi te gader voegē mit rec-
hter intencien. eū dan sullē wise sierē eū daer in
neyen alle die ynnige oefeninge. eū alle die v̓borgē
werdicheidē. Die beseleel een gehorsam wille. ende
oliab een claer v̓staē mit oere list geuisierē conē
Eū dan sullen wi die vuuen onser doechdē werkē
eū ordinierē. elcke doecht in oere eygenne stat daer
si den geest meer siert. Eū hier mede sijn wi oliab
van dans geslechte daer wi vōnisse eū ordel bi v̓-
staē. Want wi hebbē dē tabernakel ons leuēs in
gherechter vōnisse eū ordels besetē. Hier mede
moetē wi noch sijn beseleel vrijs soen daer wi
mede v̓staē enē gehorsamē wil. Die altoes nye
gebarē wort vit mynē der gerechticht. Eū dit
bedudet ons wael sijnē naem. Want beseleel
is alsoe veel geseecht als een scaduwe gads
of een gotlicke omscaduē. Die scadue is een
figure eū een gelijckenisse elkes dinges daer
si na gesaket wort. Alse dat dinck wael gemid-
delt tusschē sijn scadue eū een claer licht is
Ist alsoe dat die tegenworp des lichtes valt eū
gestadicht is eū met en doer schynet. Want
inder locht of indē vuer of in ongestadicheit
des waters en wort die scadue niet wael ont-
haldē noch recht bekent. Siet aldus wort elck
scadue gesaect van driē dingē. Dat is vanden
licht eū vandē myddel eū vandē tegēworp des
lichtes. Nu suldi wetē dat dat licht daer die sca-

die gads gesaect wort· dat is xpus na sijnre godh^t
Dat myddel daer si na gemaect wort dat is sijn
werdighe menscheit· ouermids volheit sijnre gena
dē eñ sijnre v̄dientē· Die tegēworp die die scaduē
selue wort dat is ons eygē wille· als hi niet en
is deurschijnich gelijc der locht ouermids hindē
Noch bernende gelijc den vuer ouermids ongeorden
myn· Noch vlietende ouermids ongestadicheit gelijc
den water ouermids genoecte des lichams· Mer als
onse eygenē wil mit vaster gestadicheit gekeert
wort ten licht wart mit williger onderworpēh^t
Dan wort hi beseleel die scaduwe gads· want
indē seluē ogenblic dat om die wille keert soe
geuet got sijn ewich licht indē v̄borgenh^t des
geestes· Eñ mittē licht wort die geest geeenicht
in die v̄borgenheit gads· Eñ uit der eenicheit
wort gebarē volheit der genadē in eenheit der
ouerster crachtē· Eñ uit volheit der genadē wort
gebarē een gehorsam wille· dat is beseleel die
scaduwe gads· Eñ dit moet al sijn ouermids dat
myddel der werdiger v̄dientē ons hē ihū xpi
Eñ aldus sijn wi vz ouermids eenicheit mit ga
de· Eñ vzi ouermids volheit der graciē· Eñ bese
leel die scadue gads ouermids een onderworpen
gehorsam wille· Ghi wetet wael dat oer die
scadue altoes beweget na die maniere des ge
ens daer si af coemt eñ volget om na in alle
sijnē wegē· Sijn wi dan die scadue gads ouermids
gehorsamheit van wille· soe moetē wi volgē

den geest gads eñ sijn bewegingе van binnen
En wi moetē volgē der menscheit ons heren
eñ sijnre lere van butē beide in rade eñ in ge
badē. Eñ aldus hebbē wi die ierste eygenscap
die ons beseleel bedudet. Die ander eygēscap
dat hi is een gotlic onstfadue. dat is daer die ge
horsam wil om seluē ouer gegeuē heft der vry
heit gads. Eñ smaect in sijn ongegeuēheit der
vryheit eñ der ewicheit die got selue besit. Eñ
dit vcriget hi omnids een vloegenē eñ een
willich ouergeuē sijns selfs. Daer in wort
hi gads onstfaduinge. want got rust eñ woent
in hem eñ hi in gade. Eñ elck is des anders
omnanck in een ewich gebruckē. Eñ dit is in
die ewicheit gads daer alle werck eñ alle ge
burte. beide inder naturē eñ inder genadē al
toes begint eñ weder eindet. Eñ hier om is
beseleel vandē geslechte van iuda. dat bedudet
beliēde of glorificierende. want die gehorsam
wil moet altoes gade beliē. eñ glorificierē in
in al sijnē werkē. want hi is gebarē vit ga
de. eñ mit al sijnē werkē weder geneiget in
gade. Eñ aldus is hi een meyster eñ van gade
vcarē te makē een tabernak gads. Eñ elck
die geleert was die outfinc wijsheit van ga
de te werkē andē tabernakel gads. Alsoe ge
lyckerwys elck cracht indē menschē die onder
worpē is der edelre gehorsamheit die is ghe
leert eñ heft outfaen wijsheit van gade te

te werkẽ ewige werkẽ andẽ tabernakel gads.
Siet aldus hebdi die geburte eñ oer bedudenisse
wie si sijn die maectẽ den tabernakel ons herẽ
beide nader figuerẽ eñ nader waerheit Watme
v̄staet bi ythamar aarons soen diet offerhã

N
U willẽ wi voert de ontfinck
sprekẽ van ythamar aarons soen des ou
sten priesters die die offerhande ontfinc van al
den volc van israhel. eñ leuerdẽ weder den werc
luden. Eñ van den willigẽ offer maectẽ si den
tabernakel ons herẽ. Aaron ludet alsoe veel als
een berch der sterchet. Hier mede v̄staẽ wi dat
ouste des geestes daer got in regiert. Want y
sayas die pheet sprict. Comt laet op gaẽ tottẽ
berch ons herẽ. eñ tottẽ huse gads iacobs. Dat
is een v̄wĩnẽ. want die indẽ huse optẽ berch d
sterchet comt hi v̄winet al dinck. Eñ hi sprict
voert. In dit huys sal hi ons lerẽ sijn weghe
dat sijn die gebade. Eñ wi sullẽ wanderẽ in sijn
pade. dat sijn sijn hemelsche rade. Want van desẽ
berch syon dat is een spiegel alre waerheit. eñ
een besconwinge alre gerechtichheit vut om sal
gaen wit. Eñ dat woert ons herẽ van iherusalẽ
Dit is die berch want hi is gelichẽ des vreden
Dit is aaron die onv̄winlicke berch der sterchẽ
hier wt wort ythamor geberẽ daer wi ouna
turlicke vrijheit bi v̄staẽ. Want ythamar lu
det also veel als een palm des eylandes. Palma
dat is een palmboem of sijn vrucht of victorie

of een ontlakē hant·Dat oūste ons geestes ge
enicht mittē gads dat is een berch eū een eylāt
daer der weeldē vloedē der gotheit om vloyē·Ende
die riuierē der menscheit ons herē mit alle dē sijnē
toe vloyē·Hier in dit eylant wort ythamar dat
is vryheit die grote palmboem gebarē·Die altos
gelijc den palmboē oer groenheit behaldē·Ende
dat is oūmids oer hoege geburte·Want die blix
eme des hemels·dat sijn alle ōgadringe van win
de der houdiē die en moegē oer niet schadē·Eū
altheit der eerdē eū der waterē·dat is misnoegē
ontrouwe hat eū nyt eū ongestadicheit der cre
atuerē·Dit en mach die groenheit oūnaturlicker
vryheit niet bederuē·Want hier in gelijcket sy
den palmboē eū si brenget oer vrucht hastelic
als die palmboē duet·Die wast in Syrien of in
egiptē·Sirien bedudet ons een altaer of hoecht
Egiptē duysternisse of droefheit·Wanneer wy
ons seluē ongeuē mit werdiger vryheit gade eū
offerē ons optē altaer der vryheit gads die alre
hoechtē hoecheit is·Soe wast onse vryheit in si
rien eū brenget haestelic vrucht die gade wael
behaget·Dattelē dat sijn druuē die ons dronckē
makē eū bouē al den gads gesmakē·Mer als
wi ons selues vtien eū geuē ons vrielick gade
in allē dingē die ons tegē sijn die ons swaer sijn
weder den geest of der natuerē·Soe wast die
palmboē der vryheit in egiptē lande eū brenget
sijn vrucht haestelick ryp voer gade·Eū dat sijn

die vruchtē die ons effenē eñ satē eñ gade gelijck
makē eñ bouē al den gront der doechdē doen sma-
kē. Siet aldus sijn wi ythamar dat is vrijheit den
palmboē eñ sijn vrucht gelijck. Eñ ouermids dese
vrijheit v̊crigē wi victorie van onsen sundē eñ
van al onsē viandē. Eñ wi gesmakē in oer die
vrucht al onser doechdē sonder al beurestheit. Eñ onse
vrijheit ontfanct al onse doechdē van benedē. Eñ
al die gauē die ons geuet van bouē. Eñ si is selue
een ewige vrucht daer al onse gemetē goet in v̊-
gadert. Eñ si is sonder mate in oerē gronde daer
si gewortelt is inder vrier ewicheit gads. Eñ ouer-
mids der rijcheit eñ der gewalt onser vriheit soe
moegē al dese crachtē doechdē werkē om dat sij
vrij sijn in oer. Want sonder vriheit en wart nye
loeulic werc gewracht. Eñ hier om is onse vriheit
gelijc ythamar aarons soen. want si heuet in oer
beuaen aldē geestelickē rijcdom daer men den taber-
nakel gads af makē sal. Eñ si is gelijc eñre palmē
dat is eñre ontlakeñre hant die altoes geuet ende
niet en onthaldet. Want si is uter rijcker vriheit
gads gebarē. Eñ hier om heftse got tresorier ghe-
maect op dat si leuer elker cracht die an desē ta-
bernakel werkē sal dat om toebehoert elker doe-
cht te volbrengē. Eñ hier om sullē wi xp̄m na
volgē eñ gaen op in vriheidē. eñ offerē ons oec in
die vrie ewicheit gads. Eñ hier mede steruē wi al
vrē ons selues. eñ besittē een ewich vri leuen in
gade Eñ dit dede xp̄s nader menscheit van den

begīne dat sijn geest gescapē was eñ des sal hi ewe-
lick plegē· Want hier in leget sijn salicheit eñ alre
creatuere die gade venucht sijn· Wi sullē oec neder-
gaen vrielic eñ blogenē ons selues in alle der
swaerheit die ons toecoēt· Eñ alsoe draghē wy
onse cruce eñ steruē der natuerē· Eñ volgē ander-
werf xpm na die om onsen wil neder ginc in al-
re ellendicheit totter doet des crucē· Eñ mit desē
tweē puntē dat is mit sijnē opgaē eñ mit sijnen
nedergaē in vriheit· soe heft hi ons vrie in gade
gecoft· Eñ in deser seluer manierē moegē wi se
in ons vercrigē eñ besittē eñ anders niet· Siet aldus
sijn wi· vz ouermids ewicheit mit gade· eñ vri vit ga-
de gebarē ouermids volheit der genadē· Eñ beseleel
eñ oliab ouermids ewē gehorsamē wille eñ claer v-
staen· Dat beide gesaect wort vit volheit der gr-
acie gads· Eñ wi sijn ythamar aarons soen ouer-
mids vriheit van leuē· Eñ in vriheidē soe offeren
wi op al onse doechtlicke werkē van benedē· Eñ
inder seluer vriheit outfaen wi alle die gauē die
ons got geuet van bouē· Eñ ouermids gewillige
gehorsamheit· eñ claer bescheidēheit· Soe maken
wi van deser williger offerhande onser doechden
Eñ vandē rijckē gauē gads een ewich tabernakel
in ons· Eñ dit gebiedet ons xps te makē in allē
manierē van sierheidē der doechdē· Alsoe alst moy-
ses van gads wegē geboet te makē in allē manie-
rē van sunderlingē werkē van butē· Eñ dit begī-
ne ic aldus

Watmē v̄staet by dē x cortinē Eñ bi dē iiij v̄we

Onse hē sprac tot moyses dese worde. Ghi sult makē x cortinē van bis sen getwaernt eñ van iacintē eñ van purper eñ eñ van roeder verwē twewerf gewerwet. Hier moegedi merkē dat onse hē ten iersten dat dack des tabernakels beual te makē. Eñ daer die wende die dat dack dragē eñ onthaldē soldē. Eñ dit beduyt ons dat men dicwile die doecht lange moet oefenē eer men claerlic den gront der doechdē bekent die die doecht in oer sierheit draget eñ onthalt. Nu desen x cortinē die wi makē sullē soe v̄staē wi een volht der wit in oefeninge van binnē. Ou̇innds onsen redelickē geuoelē dat vyeſinnich is inwart kerende tot gade eñ wtwart kerēde tot allē menschen na wise der x gebade. Dese redelicke oefeninge vitwart eñ inwart kerēde na wise der wit. Eñ na die gebade ons herē die moet van vier verwē sijn. Die ierste verwe is wit gelijc botrane. Dander hemel verwich. Die derde fiolets. Die vierde vuerich roet. Hier mede v̄staē wi dat elke doecht in ons moet hebbē vier verwē. Dat is dat sy iiij voldich moet sijn gewracht. Die ierste verwe moet sijn dubbel bissen bluckende wit vā sachtē vlasse. Hier in merkē wi dat wi moetē sijn simpel eñ onnoesel. dat is dat wi ons sel uen niet suekē en sullē noch meynē in genen dingē. Soe hebbē wi een beghme alre doechtchtlicker werken. Eñ hier om was die warpe vā allē cortinē van bisse getwarnt. Alsoe gelyckerwys soe moet die warpe al onser doechdē dubbel onnoesel sijn. eñ daer moegē wi venē alle doechdē eñ anders niet. Eñ hier om willē wy simpel eñ onnoesel sijn soe moetē wi alle doech

den scherẽ van wittẽ twine dat is dat wi onse ge
winne noch ons gerief principaelic niet suekẽ
en sullẽ noch meynẽ in lyfelickẽ noch in geest
lickẽ dinghen. Alsoe hebbẽ wi die werpe dubbel
van bissen gescheert. Den ierstẽ inslach den
wi hier in dragẽ sullẽ dat moet vandẽ seluen
syn. Want al is die werp dat is ons eigẽ ange
nomẽ staet onnoesel blinckende wit eñ sacht.
Nochtant moetẽ wi stridẽ in al onsen werkẽ om
die selue onnoeselheit te behaldẽ. Want die viãt
die werlt eñ onse eigen natuer die becarẽ ons
te meinẽ ons seluẽ eñ ons gerief te suekẽ. Ende
alsoe werdẽ onse werpe besmet eñ v̓derft mit
alsulkẽ onsuuerẽ inslage. Eñ dit geschiedẽ adam
onsen ierstẽ vader die van gade puer onnoesel
was gescapẽ. Eñ ouermids becaringe begaf hi ga
de eñ socht gerief eñ mittẽ seluẽ vloes hi dẽ staet
der onnoeselheit mittẽ onsuerẽ inslage. Eñ hier
om sal onsen staet onnoesel bliuẽ soe moetẽ wi
ons seluẽ wederstaẽ eñ v̓winnen in allẽ dinghen
Eñ alsoe hebbẽ wi gescheert tot allẽ weckẽ. Eñ
in elkẽ v̓winnẽ daer wi onnoeselheit behaldẽ soe
wenẽ wi een braetsche vandẽ seluẽ. Dit is die ierste
verwe in al die cortine eñ in allẽ weckẽ. Die an
der verwe die wi indragẽ sullẽ die sal iacinten
syn dat is hemelsuwich. Dese v̓uwe v̓toent oer
wonderlic of claerlick na die manier dat die
lucht claer is myn eñ meer vandẽ schyn der so
nẽ. Hier in merkẽ wi gerechte bescheidẽheit van
binnen. die wi behaldẽ sullẽ in al onsen werken
Eñ die wort altoes v̓claert mit hemelschẽ lic
ht dat is mitter graciẽ gads. myn eñ meer na
dat elck v̓licht is van gade. Dit is die ander

verwe elcker cortinen ende elcker doecht. Die derde
uwe in allen doechden die sal purpuren sijn geuwet
mit bloede van visschen die leuen mitten hemelschen
douwe. Hier mede verstaen wi miltheit van gronde
want si duet vloyen dat bloet des menschen in alle
sijne aderen. ende si verheuet ende verblydet te mael die
natuer. Ende miltheit van gronde swemmet inder
genaden gads gelijc den visschen inden wateren. Ende
dat milde herte leuet vanden douwe des hemels.
dat is van sunderlinger visitacien des heiligen gees
tes. Ist alsoe dat wi alle doechden werken vut enen
bliden milden gronde soe mynt ~~egot~~ ons got. Ende
hier mede hebben wi die derde uwe van alle den
cortinen. ende van allen doechden. Die vierde verwe van al
len doechden die is cortinen. dat is vuerich roet twe
werf geuwet mitten bloede van cleynen wormkens
die leuen van loueren inder woestenen. Hier mede
verstaen wi caritate die alle doechden ciert ende volma
ect. Ende si is dubbel roet gelijc den vuer. want si
enicht ons mit gade ende mit onsen euen kersten
Ist alsoe dat wi cleyn oetmoedige wormkens
willen sijn ende scouwen dat die werlt suect ende wa
deren ende leuen inder woestinen bouen allen creaturen
ende daer onse spise nemen in graciosen groenen loe
ueren. Dat is in hemelscher oefeninge. alsoe moegen
wi die edel roede uwe maken die alle doechden verciert
want soe wie caritate in doechden oefent oumids
sijn affectie ende sijn deuocie. verteert hi sijn eigen
bloet inder eren gads ende in orber sijns euen kersten
Ende alsoe heft hi die vuerige uwe die men vlam
mich noemt. want si verbernt al gebreeck. ende
volmaect al doechden. Ende hier om heft hi dat brui
lofs cleet den edelen cortinen mantel om den xps

die hoge oetmoedige mynnaer droech inde dage der
mynen doe hi sijn bloet in mynen v̄teerde eū die
werkē der hoechster caritatē volbracht in die eer
sijns vaders. eū in orber alre menschē. Eū tot enē
teikē sijnre mynnē droech hi den roedē mantel eū
purpurē rock tot enē teikē sijnre miltheit. want
hi was doe brudegom inder hoeger solēniteit dat
is feeste. Eū wolde ons doen v̄staē dat hi een mild
conīc weer eū een prince gerechter mynnē. Siet
aldus was elcke cortine van desen iiij verwen
die ic v genoemt heb. Eū alsoe gelycker wys
moetē wi werkē elcke doecht in vieruoldigher
ůwen. want die angenomē staet ons leuens
moet onnoesel sijn dat is die werpe in allē doech
den. Eū onnoselheit moetē wi mit stride behaldē
in allē goedē werkē. Want inder onnoeselheit wort
die gedacht geslicht van allē doechdē. Eū hier om
is si die werpe eū die ierste inslach alre doechsam
heit. Eū in allē doechdē moetē wi bescheidē sijn
eū milde van gronde. eū vol van caritatē. Dit
sijn iiij principael ůwē die alle doechdē cierē na
den wil gads. In desen iiij ůwē geboet onse here
beseleel eū oliab dat si daer in werkē soldē eū
eū neyē mit naeldē menigerhande cierheit. Alsoe
gelycker wys sal onse gehorsam wil eū onse v̄staē
setten in dese iiij ůwē alrehande cierheit van
doechdē. In die witte ůwe der onnoeselheit daer
sullē wi in settē rode roesen. Altoes te wederstaē
dat ondoechsam is alsoe behaldē wi die puerht
eū crucē onse eygē natuer. Eū dat sijn roede
roesen van suetē gore die wael cledē in die wit
te ůwe. Noch sullē wi in die onnoeselheit neyē
golt bloemē. Daer wi bi v̄staen gehorsamheit

Want als die sonne op geet indē oestē soe ontlu-
ket oer die goltblome tegen die radiē der sonnen
eñ keert oer altoes om al neygende tegē die hette
der sonnē tot indē westē· Eñ inder nacht luket si
sich toe eñ v̄berget oer verwe· eñ ontbeidet weder
der sonnē opganc· Alsoe gelijcker wijs sullē wi on
mids gehorsamheit onse herte oplukē tegen dat
inschijnē der graciē gads· Eñ oetmoedelic al neygē-
de sullē wi der graciē gads volgē· alsoe lange als
wi die hette der mynē geuoelē· Eñ dat als inschijnē
der graciē sijn nye roerē op haldet· eñ wi hette vā
mynē luttel of niet geuoelē· Dat is die nacht
dat wi onse hte sullē toe lukē tegē al dat ons be-
carē mach· Eñ alsoe sullē wi die goltuwe der mȳ-
nen in ons belukē eñ ontbeidē enē nyē opganck
der sonnē mit nyē licht in nyē veroerē· Eñ hier
mede moegē wi onnoeselheit in oer cierheit behaldē
altoes· Jn die iacinte v̄we die der lucht gelijct daer
in sullē wi voegelē neyē mit alrehande plumen·
Dat is in onse bescheidēheit soe sullē wi draghen
mit clarē gemerc dat leuē eñ die werkē der heiligē
die mengerhande sijn· Eñ dat sijn oer alrehande
plumē die graciose eñ seer te v̄wonderē sijn· Ende
daer mede sijn si geciert eñ opgeulagē in dat ewi-
ge leuē· Dat sijn voegelē die wi mit ernste merkē
sullē· willē wi om gelijckē indē plumē· soe moegen
wi om volgē inder ewiger rustē· Jn dat purpur dat
is violets of bloedich roet· eñ beduyt ons miltheit
daer in sullē wi settē die waterbloeme een aplompe
Eñ si beduudet ons een vri besittē alle der rijchᵗ gads
want in die raplōpe merkē wi iiij dingē· Sy halt
oer altoes bouē tē water· eñ heft iiij groenre bla-
derē tusschē oer eñ tē water· eñ si is gestidicht indē

gronde· Eñ is bouẽ ontlakẽ tegẽ der sonnẽ· eñ si
een medecine den genẽ die v̉heitet sijn· Eñ aldus
moegẽ wi ormoeds miltheit mit vrijheiden van
geest besittẽ die vloeden al der rijcheiden gads
Eñ tusschẽ dat wi besittẽ ons geestes· eñ den vloe
dẽ der mylder gauẽ gads soe sullẽ wi hebbẽ groẽ
bladerẽ dat is graciose ansien woe die ewige mil
theit gads· altoes vloyet mit nyẽ gauẽ· Eñ hoe die
gauẽ altoes uit vloeyẽ mit onderscheide na wise
der gemynder die se ontfaẽ· Eñ hoe die principael
sake alre gauẽ is die mylde gront der mynẽ gads
Eñ die naeste sake is die wise mylde gront der
creaturẽ die om gade gelyckẽ kan. Want die
rijcheit der gauẽ gads die en mach nyemant we
ten noch besittẽ· dan die wise mylde mensche die
uter rijcheit gads wiselickẽ eñ myldelic geuen
can allẽ creaturẽ· Aldus sullẽ wi die myltheit
sieren soe werdẽ wi gestadicht indẽ gronde alre
gauẽ· Dat is indẽ heiligẽ geest· alsoe als die ap
lompe gestadiget is indẽ gronde der waterẽ· Eñ
wi sullẽ onse herte op lukẽ bouẽ al totter sonnẽ
waerheit eñ totter sonnẽ der gerechticheit· Ende
aldus sijn wi medecine alle der werlt· Want
dat mylde herte dat gads rijcheit besittet· moet
geuẽ· troestẽ· lauẽ· eñ v̉coelẽ alle die bedroeft sijn
Eñ hier mede is die purpur v̉uwe geciert· In die
coccine v̉uwe dat is inder vueriger mynen· daer
in sullẽ wi settẽ claer sterrẽ· Dat is ynnich deuo
ct gebet om orber ons euẽ kerstens eñ werdige
v̉borgẽ oefeninge tusschẽ ons eñ gade· Dit sijn ster
ren die mit claerheidẽ die si hebbẽ hemelrijc ende
eertrijc v̉luchtẽ· Eñ si maken ons seluẽ claer eñ
vruchtbaer van bynnẽ eñ stadigẽ ons in dat hir

maement des ewigē leuens. Voert meer sullē wy
in dese iiij ūwē settē al die cierheit van doechdē die
onse vrie wille en̄ onse v̄staen in gerechter gehoirsāht
gevisierē cunnē. En̄ aldus volbrēgē wi die waerht
die beteykent was in die gesierde cortine d' ioeden

Watmē v̄staet by der lengten der cortinē en̄ bi den xi haren lakenen

Hier na
spraeck onse hē aldus die lengede elker corti
nen die sal hebbē. xxviij matē en̄ die breide iiij. Een
re matē sullē alle die cortinē wesen. Hier suldi wetē
dat elcke cortine had van elcker ūwē vij baelschē
onderscakiert en̄ geordent alsoe als ic voer geseecht
hebbe dat warē xxviij ballschē. En̄ ellcke baelsche
was een maet breet dat warē xxviij matē. En̄
dit was die lengede elcker cortinē. Hier in ēmer
kē wi dat elcke doecht in ons moet hebbē xxviij
matē inder lengedē. Want si moet beginnē en̄
eyndē in volheit der gracië gads. Want elck goet
mensche vyter volheit syure gracië die om got
sunderlinge v̄leent heft. soe volbrenget hi die wit
der x gebadē na syure wys. En̄ dat moet syn on
inids vij principael doechdē. En̄ elcke doecht van
vij. wort vieruoldiger wijs gewracht alsoe als ic
v voergeseecht hebbe. En̄ dat syn xxviij matē vā
elcker ūwē vij baelschē en̄ vij matē. En̄ in volht
der gracië gads daer alle dese doechdē beginnē en̄
eyndē daer syn si een geestelic staet en̄ een leuē
En̄ hier om heft elcke doecht in oerē gronde die
lengede alre doechdē. Want si begint in die witte
ūwe der onnoeselheit en̄ bliuet onnoesel. En̄ sy
wort volbracht in die dubbel roede ūwe der cari
tatē. en̄ elcke cortine was iiij matē breet. Hier
mede proeuē wy dat wi onse doechsamheit breidē

sullē inwart tot gade eñ uitwart tot allē menschē
Eñ dit moe sijn vieruoldiger wijs in elkē goedē wer
kē. Want elc goet werck moet van noedē hebben
vier eygenscappē. Want et moet gewracht werdē
Onnoeselic. bescheidelic. mildelicke. eñ caritatelick
Eñ elcke eygenscap van desen vierē heft die ander
eygenscap in oer. want men machse niet scheiden
Eñ hier om was elcke braesche vandē inslage dive
rs doer die cortine iiij matē lanc. Eñ dat was die
breide elker cortinē. Hier na sprack onse hē aldus
Ghi sult die vij cortinē te gader voegē in een seyle
eñ die ander vijf in een ander seile. Eñ gi sult
makē .l. strickē van iacinter uwē in elken deel
in die sidē eñ in die hoeckē vandē cortinē. Eñ alsoe
in geneyet die strickē dat elcke stricke tegen den
anderē come. Eñ die .l. strickē den anderē werdē toe
genoeget in .l. guldē ringe. Daer men mede te ga
der sal voegē die seilē vandē cortinē. Alsoe dattet
een tabernakel werde. Hier in v̄staen wi dat
wi moetē onse innwendiege salicheit dat is on
se geestelicke genoelē v̄gaderē eñ ledich halden
in een redelic beuindē. Eñ inkerē totter waerheit
die got v̄toent van binnē. Eñ alsoe wort ons vā
binnen geleert die rechte wit der doechdē eñ der
gebaden ons hē. Eñ inder seluer ledicheit moetē
wi ons sinlic uyt kerē mit enē redelickē beuoe
len totter heiliger scrifturē eñ tottē leuen der
heiligē. Soe wort ons van butē geleert die selue
wise der doechdē eñ der gebadē ons hē. Eñ dit re
delicke beuindē uytkerende eñ in kerende dat sijn
die twe seilē van x cortinē. Daer die doechdē eñ
die gebade gads in v̄gadert sijn. Eñ elck seil van
desen tween moet hebbē .l. strickē van iacinter

verwē· Eñ hier toe moetē wi makē·l ringe van
golde daer men die stricke in vgaderē sal· Hier
mede proeuē wi dat wi moetē dragē in onse rede
licke geuoeleñ vyfsinnich· Eñ sin van desen viuen
mynt eñ begeert in die eer gads te volbrengē die
x gebade mit allē crachtē· Eñ hier om heft elck
sin x ringe van golde· dat sijn die vyf sine·l rin
ge· Eñ in elckē rinck vgaderē twe strakē· dat is
vyt elckē seilē een strake· Eñ elc strack beduyt oft
een vclaert gemerck vytwart oft inwart siende
oft die waerheit die geleert wort van butē eñ
van binnē gelijc is· Dat die cortinē der crachten
niet en rimpē mer altoes effen gelijc onthaldē
werdē in die guldē ringe der mynneder begertē
In deser vgadringe der cortinē in een decsel· soe
was die breide alle der cortinē xl matē· eñ die
lengde xxviij· Eñ aldus was die breide der cortinē die
lengde des decsels wordē· Eñ die lengde der cortinē
die breide des decsels· Hier mede vstaē wi een v
gadringe alre crachten eñ alle der gebadē in enē
geestelickē staet· want die vij crachtē vieruoldi
ger wijs geoeffent eñ besetē die makē xxviij
matē· Eñ si cierē eñ lerē ons ter rechter siden
in onnoeselheidē eñ in allē dinghē die ons vor
derē moegē· Eñ si bescermē ons ter luchter sidē
tegen al dat ons hinderē moege of vtragē· Eñ
aldus makē die vij crachtē die breide eens geeste
lickē staets· Die x gebade volmakē die lengde· want
die vij gebade vieruoldiger wijs geoeffent eñ be
setē· Ordinerē ons vytwart crachsamlic tot on
sen euen kerstē mit xxviij matē· Eñ die drie an
der gebade voegē ons crachsamlic inwart te gade
mit xij matē· Eñ aldus hebbē wi die lengde van

een mynlic begerē die wil gads mit allē crachtē te volbrē gē in die eer gads Dat is onse redelic beuoelen

xl matē Hier na suldi wetē dat dat taber na-
kel was vierkantich sonder in die lengde. want
die wande warē x matē hoech in elke side eñ et
was bouē bouē slecht effen. Eñ x matē breet
gelyc den vloere van bynnē. Dit is te gader
omgans sonder die vloer .xxx. matē eñ et was
xxx matē lanc. Eñ stont oest eñ west als onse
kerkē doen. In dat oest teghē der sonnē opganc
wast altemael opē. eñ int west altemael be-
slatē. Nv was dit decsel vandē cortinē xxviij
matē breet. Eñ hier om gebrack om inder brei-
den in elke side des tabernakels een mate dat
die eerde niet en roerde. Hier mede v̄staen wy
dat die gront ons vrien begryps is eenvoldich
sonder wise eñ ongebeelt van allē dechdē. Eñ hi
blivet altoes ledich in om seluē eñ ongebeelt vā
allē dechtlickē werkē. Eñ vyt synre vriheit begh-
int alle wise der dechdē. opwart te werken een
mate bouē om seluē. want hi suecket die eer gads
eñ anders niet. eñ hier om en moegē die cortinē
der dechdē synē gront niet gereikē. want in
om seluē en is hi anders niet dan weselicke wyne
eñ vriheit. Eñ hier om syn al onse crachtē mit
al oerē werkē indē gront ons vriē begryps een-
voldich eñ ongebeelt eñ een mittē vriē begripē
Hier na suldi wetē dat int twest eynde des
tabernakels soe hinc dat decsel vandē cortinē
ouer den tabernakel x matē lanc ende xxviij
matē breet. Eñ dit eynde des decsels x matē ho-
ge. dat doesdennē in driē. Eñ in elkē side warē
dese eynde ix matē breet. gelyc dat si vanden
side des tabernakels quamē. Der die myddelste
pertie die recht van bouē neder quam die was

x matē lanc eñ breet gelijc den tabernakel. Die
een pertie die vander rechter sidē quam die was
weder om geuoeget totter slinker sidē. Eñ die
slinker ꝑtie totter totter rechter sidē alsoe dat
si tweuolt lagē int west eynde des tabernakels
Eñ si hingē oec een mate bouē die eerde alsoe als
si in die sidē dedē. want et was die selue breide. Mer
die myddelste pertie van desen driē die van bouē neder
quam die x matē lanc eñ breet was. Die bedectē die
ander twe ꝑtiē want si ginck van bouē neder totter
eerdē een mate onder alle die cortinē. Eñ aldus was
dat dersel vandē cortinē drieuoldich in dat west eynde
des tabernakels. Hier in werdē wi geleert dat die sta
et van allē doechden drieuoldich is in dat oūste ons ta
bernakels. dat is in die enige onser oūster crachtē
Wāt onse memorie besit die waerheit eñ alle doch
den mittē insien inder v̄standicheit. Want daer in
werdē alle wisē der doechdē geleert. Eñ onse v̄staen
weder om geuoeget totter memoriē besit die selue
waerh^t mit allē doechdē mittē insien inder memoriē
Want daer in werdē alle wise der doechdē besetē eñ
onthaldē mer si en roerē den gront der enich^t niet
want si sijn beide gebeeld mit wisen der doechden
Eñ hier om en gaen die cortinē der doechdē mer ix
matē neder in elke sidē. Eñ in dat west eynde des
tabernakels oec. want alle geordende wise der doch
den sijn beuaen in ix principael wisen daer men
mede v̄steet ix ordene of ix corē der engelē eñ der
heiligē. Mer die derde cracht inder enigē dat is die
mynnede cracht die ciert eñ oūformet alle wise der
doechdē mit mynnē. Eñ si geet noch een ee mate ne
der mit oere cierheit eñ mit allē doechdē tot inden
gront der enicheit. Eñ hier om heft si x maten

eñ x baellchẽ recht nedergaende. Want si volmaect die rechte lengde alre doechdẽ mittẽ oñlidene alre reden eñ alre wisen. tot inde gront der enicheit. Eñ in desen nedergange of ongange soe maect die mynnede cracht vander memorie een bloet gedachte. Eñ vandẽ vstãe ene bloet gesichte. Want indẽ insiẽ inder enicheit. soe werdẽ alle doechden volbracht. eñ alle crachtẽ wiseloes eñ beeldeloos Want dit werck is bouẽ redene. want et is dat hoechste werck der mynnẽ. eñ anders niet dan ongebeelde wiselose myne. Eñ in oerẽ wiselosen wesen heeft si die ix matẽ dat sijn die ix wisen der doechdẽ besetẽ. Eñ oer eygẽ wesen dat is een oñlidẽ alre wisen in mynẽ sonder wise. eñ dit is die tiende maet vandẽ cortinẽ. Die tottẽ gronde eenvoldich oñlidet een maet lanc eñ x maten breet. Want al is die maet cort van werkẽ die myne is ewich eñ vernyet altoes. Eñ si volbrẽget die wit geheel eñ cleuet altoes an gade. Eñ si voeget ons mit al onsẽ crachtẽ indẽ gront der enicht. Eñ alsoe volmakẽ wi dat deesel van x cortinen mit al der cierheit — Hier na sprack onse heer tot moyses aldus. ghi sult makẽ xi harẽ laken dat dack mede te bedeckẽ. Elcke hare sal xxx maten lanck sijn eñ iiij matẽ breet. Mit desen xi lakẽ die gemaect warẽ van geiten hare soe verstaen wi volcomẽ oetmoedicheit. Want alsoe als die geitẽ scerp sijn van gesichte. eñ si begeren scerpe spise. Eñ si wanderẽ eñ rustẽ geern op steenrutsen eñ in hoegẽ stedẽ. Alsoe gelijckerwijs bouẽ allẽ doechdẽ scerpt oetmoedicheit onse ynwendige gesichte. Eñ si duet ons begerẽ een scarp hart ṽworpẽ leuẽ. eñ dit is een spise der

oetmoediger lijtē. Eñ xp̄s selue die hoge steenrut
se die is een woninge der eñ een rust der oetmoedi
ger. Want nedergaē in oetmodicheidē dat is een
op gaen bouē alle hoecht der hemelē. Eñ hier om
moetē wi die oetmoedicheit selue sijn. eñ wi sullē
se dragē in ons seluē eñ oefenē in al onsē werkē
Want alle die gauē die wi van gade ontfaē. ende
alle die goede werkē die wi werkē ommids die ga
uē gads. die moetē al ondect sijn mit oetmoedicht
Of si vliesē die vwe hore cierheit eñ hore weerdichā
heit. Nu hebbē wi hier voer geseecht van x cortinē
daer wi die wit gads mit allē doechdē bi verstaen
Eñ hier sijn xi lakē van geitē harē. daer wi alle
manierē van oetmodicheidē mede vstaē. Eñ tider
seluer tijt dat wi die doechdē oefenē soe moeten
wi mede oefenē oetmoedicheit die onse doechden
bedect. Eñ hier om moetē die x harē der oetmoe
dicheit bedeckē die x cortinē al onser doechden.
Mitter elfter harē bedeckē wi ons seluē. Nu sijn
die harē xxx matē lanck eñ die cortinē mer xxviij
matē. Eñ hier om gaen die harē ter eerdē in elke
side des tabernakels een mate benedē alle den cor
tinē der doechdē. Want oetmoedicheit is die gront
die alle doechtē onthalt. Eñ hier om moetē alle
doechtē beginnē uit enē oetmoedigē gronde. eñ si
moetē volbracht werdē in dat selue. Eñ indē grōt
der oetmoediger gelatēheit besittē wi ruste ende
die vrucht al onser doechdē. gelijc dat wi in vrijhei
dē doen. Want vrijheit eñ oetmoedicheit dat is
hoecheit eñ nederheit die sijn gelijc in edelheit.
Hier in moegē wi rustē eñ in allē doechden met
eñ hier om moetē wi oetmoedicheit oefenē in allē
doechtē voer eñ na. want si onthalt alle doechden

eñ oudect al doechdē· Eñ hier om gingē die harē in
elke side neder totter eerdē onder alle die cortinen·
Want sonder oetmoedicheit en mochtē wi gheen
guet werck beghinnen sonder vremde meyninge noch
volbrēgē· wi en soldens te mere eñ te beter willen
syn· Eñ hier om gaen die harē der oetmoedicheit
in elke side des tabernakels een mate neder· op dat
wi oñmids om alle doechdē beginnen volbrengē eñ
onthaldē· Eñ hier mede hebbē wy die lengde van
alle den haren· Die breide was iiij matē gelijc
den cortinē· Want alsoe als wy die doechden
vieruoldiger wijs oeffenē moetē· Alsoe moeten
wise inder seluer wisen mit oetmoedicheit be-
deckē· Want onse toeuluet sal bouē allē onsen
goedē werkē alleē syn in die genade gads· ende
in alle onsen werkē met· Voert soe sprack on-
se hē aldus· ghi sult die vyf harē te gad' voegē
in een in dat achterste eynde des tabernakels
eñ die ander vi daer teghē vgaderē· Alsoe dat
ghi die seste haer· dat is die een helfte vander
sester harē dubbel legghet in dat voerhoeft des
tabernakels· Eñ die ander helfte in dat achter-
ste eynde des tabernakels· Eñ van elckē deel
dat is van elcker helftē der seseter harē sal
een mate neder hangē· Eñ die ander maet sal
geneyt syn bouē optē tabernakel op die and'
hare· Also dat si die sidē des tabernakels dat syn
die iiij hoeckē bescermē moegē teghē storm winde
eñ alre hande ongeweder· Hier mede proeuen
wy dat die xi lakē van haren vgadert waren
in twe ptiē dat is in twe harē· Eñ die ij harē
laghē twers eñ bedectē den tabernakel· Eñ alle
die cortinē vandē ingange voer tot achter op

die eerde. Hier in werdē wy geleert dat onse
oetmoeditheit moet gedeilt sijn in twee. Wāt
wy moetē oetmoedich sijn gade en̄ onsen euē
kerstē. En̄ hier om sullen wy mit onsen rede
likē ghevoelē. dat vijfsinnich is geheel onghe
deilt en̄ oetmoedelic nikerē mit alre doechsamh[e]
Also dat wi van binnen die waerheit gads en̄
alle sijn gauē in oetmoedicht ontfaē en̄ om̄
heuē mit oetmoedicht alle onse doechdē bedec
kē en̄ besittē. Hier mede haddē wy v haren
vergadert in dat westen ons taberna
kels Dat is onse sinlicheit en̄ onse rede
licheit in een oetmoedighe wise voer
gade. Hier suldi weten dat dese hare
drievoldich te gader ghenoecht was in
dat achterste eynde des tabernakels ghe
lijc den cortinen die sy bedecten. want al
soe ghekeen gheliker wijs als onse doechdē
drievoldigher wijs besetē werden in
die ewinghe onser ouerster crachten.
Dat is heblijc wijslick. en̄ mynlijc. alsoe
werden si drievoldiger wijs myt oet
moede bedect. op dat wise altoes behal
den aĕer die cortine en geet mer een
voldich neder toter eerden En̄ die hare
geet drievoldich. Want na wise der doget
soe lidet die mynende cracht allene myt
ongebeelder wiseloser mynē al wise der
doechdē tot inden gront der einicheit
En̄ hier om̄ is die cortine eenvoldich
die neder gaet Men na wise der oet
moedicheit die diepen is dan de al
doechden. Soe g gaen onse ouen

drie overste crachten neder mit enen
vernieden ons selfs tot inden gront der
oetmoedigher ghelatenheit Eñ dese
gront is ledich eñ eenvoldich Eñ in
desen gront sien wy sulke oetmoedic
heit eñ weselike mynne eñ ewicht eñ
vriheit eñ rycheit alre doechden eñ
volheit alre gnaē Eñ hier is om is
die hare drievoldech die totter aerdē
neder gaet Want si beduudet ons den
rechten nederganck onser overster crach
ten tot in die ynnichste vredsamheit
Nu moeten wy die ander v hare in eē
hier tegē vergaderē ~~wyn~~ Want wy moe
ten al onse sinne van buten intreckē
Eñ overmits oetmoet enygē eñ dwyn
gen onder onse redelicheit Alsoe dat wy
ledich die wit eñ al doechdē van buten
leven Eñ oefenē moegē sonder behagē
Off ewich genoeghē te suecken in onser
synlicheit Eñ hier om als wy al dat
gedaen hebbē dat wy geleistē moegē
van butē eñ van bynne te gadē eñ toe
onsen enen keerstē Soe eñ moegen wy
onsē ons selvē met behagē in al onsen
doechtelikē werkē Eñ hier mede heb
ben wy x harē der oetmoedicheit daer
wy mede overdencken al onse cortinē
der doechdē Mynre elfter harē die
wy dubbel leggē sullen voer eñ ach
ter onsen tabernakel soe v̄staen een
wy een mishagē ons selfs eñ onser
werkē Want in dien dat wy ons sel

nen niet. en behagē in allen doechden
soe syn wy eenvoldich gedect myt x la
kenē van geitē hare Mer indē mysha
gen ons selfs en al onser werkē soe
leggē wy die elfte hare voer eñ achter
op die ander hare Eñ dese elfte hair
moet langes doer gecloeft syn in tweē
Want den oetmoedigē tuget syn grōt
dat hi gade noch den menschē recht
eñ doet eñ in allen synē werkē der
rechter doecht te luttel is Eñ hier
om delt hi dese hare syns mishagēs
in tween eñ bescher niet eñ bedect sy
nē tabernakel dubbel voer eñ ach
ter Want die gerechte mishage syns
selues duct om dat hi gade en alle mēsche
te luttel is in allen dinghe Eñ dat mis
hage ons zelues moet een maet neder
hangē an onsen tabernakel beide voer
en achter Want wy moetē ons in oet
moede gade alsoe neder geuē dat ons
got myt smake noch myt s troeste ·
noch myt allen synē gauen die hi ōs
geuen mach · verheeffen niet en moe
gen Noch myt geenre ellendicheit
van onstroest van bebÿnen bedruc
ken noch beswerē en moegē Want al
is oetmoedicheit eñ vriheit contrarie
in oeren werken · nochtant syn se
altoes ongescheiden Want alsoe als
dat gemoede in vrier werdich op gaet
te gade in ewiger rusten Alsoe gaet
oec myt warheiden in oetmoedicheit

neder eñ sinck om seluē in gade in die
selue ewige ruste Eñ hier is neder
gaen eñ op gaen gelyc in edelheit want
si leuen en werken beide uit enen
gronde der doechsamheit ¶ Siet aldus
sal onse mate dubbel liggē · en gade ned'
hangen in dat achterste eynde des tab
nakels Noch moeten wy een mate ne
der hangē in dat voerhoeft ons taber
nakels. want wy moeten ons alsoe ned'
geuē · eñ ons seues alsoe vertien onder
allen menschē Dat ons ere en rycdō
eñ al dat ons die werlt van butē biedē
mach eñ voerspoede · dat al dit onse ge
moede verheffen noch v'bliidē en moe
gē Eñ wy moetē alsoe neder syn en
oetmoediger gelatenheit ons selues
dat en gene swaerheit der tyt noch der
ewicheit onse gemoede gerekē noch
bedruckē moegē Eñ hier om ginck
die elfte hare voer en achter te vier
hoeken neder totter eerden Dat is
tottē gront gewaeriger vreedsamheit
den geen dinc ontsatē en mach Siet
aldus werden wy mytter elfter
harē wael beschermet tegē lief en
leet Eñ tegē al te dat ons leetten
mach in beide syden te dat is uit
wart en inwart toe gade en toe
onsen euē keersten

198

197 Lee

D

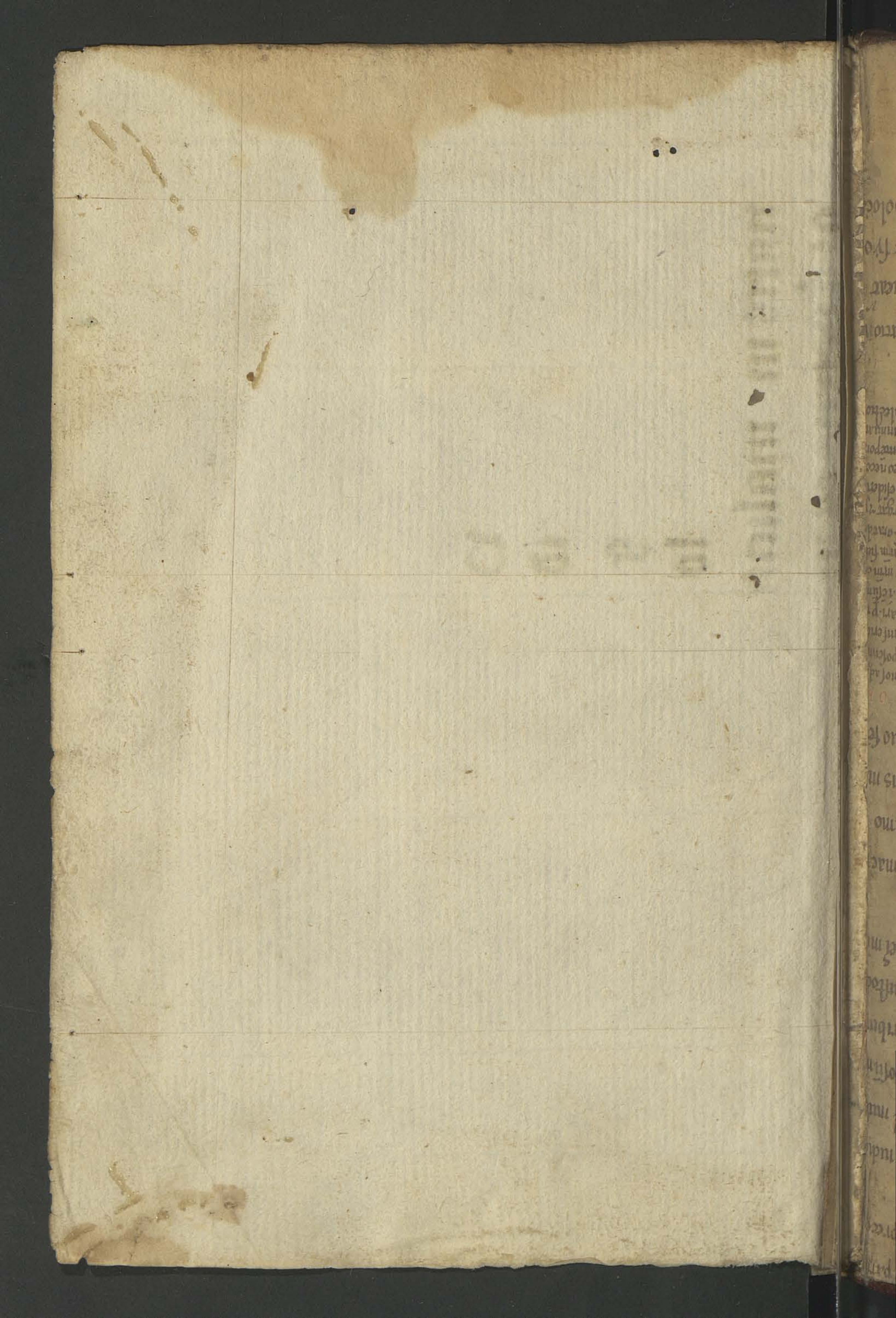
id

g

lo

naris in· malian

a: q̃ potens es in

... sapientia prestant par...

Iusticię dñi rectę letificantes corda. precep...
dñi lucidũ illuminans oculos
Timor dñi sc̃s ꝑmanens in sclm̃ scl̃i. iudic...
dñi uera iustificata in semet ipsa ł mul...
Desiderabilia sup aurũ & lapidẽ preciosũ m...
& dulciora sup mel & fauum ł retribu...
Etenĩ seruus tuus custodit ea. in custod...
Delicta quis intelligit ab occultis meis mu...
me. & ab alienis parce seruo tuo
Si mei ñ fuerint dominata tunc immac...
ero. & emundabor a delicto maximo
Et erunt ut cõplaceant eloquia oris m...
meditatio cordis mei in cõspectu tuo se...
Dñe adiutor mš. & redẽptor mš. OR...

Pissime ds̃ qui uirginali thalamo ꝓcedens liberatos nos ad...
patris cõscendere docuisti. Immẽsa clemẽtia tuã ex poscim...
lege tua cõuersi. ꝓceptis tuis illuminati. testimoniis eru...
mereamur & ab alienis & ab occultis uitiis emundari. p...

Ps dd̃ ꝓphię in fine. i. in xp̃m respicientis. ł in fine. i. cõsum...
te pax. ut in superiori psalmo. Pphã prudens xp̃m regẽ nr̃m c...
nob bellaturus sit cõtra diabolũ. & sacerdotẽ etiã nr̃m fu...
cũ p nob corp᷒ & animã dõ sit in cruce oblaturus. orat d...
peõ. ut eũ in passione ꝓse ut ñ cedat & resurgat & ...
humano genere ut saluet orantẽ exaudiat. & desideri...
cõpleat. & cõsilia cõfirmet. Et tñ ideo orat ut peo nece...
orare. sed ut hoc futurũ ostendat. & ad exẽplũ contẽpor...
suor quantũ huius rei desideriũ habuerit innuat...
Nob etiã in tẽpore plenitudinis exẽplũ bonę dilectio...
erga eũ habendę dimittat.

Exaudiat te dñs in die tribulatio...
ꝓtegat te nomen dei iacob ł tueat...
Mittat tibi auxiliũ de scõ. & de syo...
Memor sit omis sacrificii tui. & holoca...

